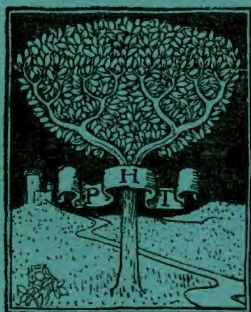

PERSONHISTORISK TIDSKRIFT

1913

UTGIFVEN

AF

PERSONHISTORISKA SAMFUNDET

GENOM

CARL MAGNUS STENBOCK

SAMFUNDETS SEKRETKRARE

ÅRG. XV.

HÄFT. 1 o. 2.

INNEHÅLL

	Sid.
'Minnesbilder i profil' af friherre Carl Otto Palmstierna. Af	
ADAM LEWENHAUPT	1.
Ett bidrag till Axel Gabriel Silfverstolpes politiska biografi.	
Af AXEL BRUSEWITZ	41.
Några bidrag till en 'iconographia medicorum suecanorum'.	
Af MÅRTEN SONDÉN	61.
Bidrag till släkten Montgomerys historia. Af DAVID MONT-	
GOMERY	81.
Två von Schwerinska familjetaflor. Medd. af TH. HAGBERG	113.
Anteckningar till Ulfsparreska familjeporträtten. Af J. A.	
ULFSPARRE	114.
Anna Hamilton Geete: 'I solnedgångens' författarinna. Af	
LOTTEN DAHLGREN	117.
Personhistorisk Litteratur	120.
Insända böcker	141.
Frågor	142.
Personhistoriska Samfundet	144.

ILLUSTRATIONER.

Två Schwerinska familjetaflor samt Göran Eriksson Ulfsparre,
Erik Månsson Ulfsparre, Hans Åkesson Ulfsparre, Fabian
Ulfsparre.

»Minnesbilder i profil» af friherre Carl Otto Palmstierna

En dag som skolyngling blef jag af min far tillsagd följa honom på ett besök. Jag bad få slippa, men möttes af ett: »det är till en man, hvilken du i framtiden kommer att med glädje minnas dig hafva sett.» Och det var sant. Mannen var den framstående statsmannen och politikern friherre Carl Otto Palmstierna. Den oböjde, ståtliga 86-åringen med det rika hvita håret, den vänliga djupa blicken och de fängslande berättelserna om minnen från forna tider, gjorde ett outplånligt intryck på ynglingens sinne. Efter snart 40 år står detta besök lifligt och oskymdt för mitt minne.

Uppfostrad af sin farmoder, hvars make kämpat under Carl XII:s fanor och under frihetstiden burit rådsherrens purpur, utbildades friherre Palmstierna till man under ledning af sin morbroder gustavianen greve von Essen, efter hvartannat innehafvare af rikets högsta civila och militära värdigheter. Under ett långt lif ägnadt åt statens tjänst ingrep han själf från riddarhusbänken, länsresidenset, landtmarskalksstolen och konungens rådsbord verksamt, ofta bestämmande, i vårt lands inre statslif.

I det Palmstiernska familjearkivet på Skenäs förvaras en samling »Minnesbilder i profil» nedskrifna af honom. Han karakteriserar där i korta kraftiga uttryck, ibland nästan i lapidarstil, sina mer kända samtida. Nägongång citerade i historiska arbeten hafva de ej förut varit tryckta.

Adam Lewenhaupt

Carl XIII.

Liten till växten; sedan 1809 efter ett slaganfall svag i alla hänseenden fastän tidtals mera eller mindre. Mycket lifvad af norska frågan beslöt han själf att gå ombord på flottan 1814

under kriget, där han lyckades och skref efter freden till riksståthållaren många och långa nästan oläsliga enskilda bref af högst obetydligt innehåll.

Kronprinsen Carl August.

Till växten ganska liten, men starkt byggd, med kort hals. Ansiktet något rödbrusigt, föga behagligt, uttrycket öppet, allvarligt och tankfullt, utan att ingifva stora förhoppningar om framtiden. Vann uti Sverige intet personligt statsmannaanseende; blott ett vördnadsfullt minne för anspråkslösa, välvilliga afsikter.

Carl XV.

Utseendet majestätiskt. Reslig växt, vittnande om styrka och förmåga, uttrycksfulla ögon, något buktad näsa, fylligt ansikte, kraftiga händer. Sinnet lifligt, rörelserna lätta och behagliga. Själsförmögenheterna visade anlag till allt utmärkt: snabb uppfattning, klart omdöme, lätthet att uttrycka sig; och dessa gåfvors utbildning var ingalunda försummad. Också var han författare, målare, sångare, glad och vänlig i umgänget, nedlåtande, välvilligt hjälpsam och åsidosättande all höghet, förutom vid sådana tillfällen, då den kungliga värdigheten måste offentligent framhållas för allmänhetens betraktande.

Men — han saknade sinne för själsansträngande arbete, sådant som bereder och genomför högre saker och som utmärkt våra stora konungar.

Såsom regent var han fientligt stämd mot Ryssland, kallsinnigt mot Preussen, varm för Frankrike och lifvad af önsknings för Danmarks sak. Men han bar sin politik på tungan, vek snart för litet motstånd och förmådde aldrig att genomföra något, som låg honom varmt om hjärtat. Representationsförändringen 1865 var icke hans verk; den gick fram emot hans förväntan, pådrifven af andra krafter.

Sedermera fördes regeringen egentligen efter hans rådgifvares godtfinnande, med undantag då och då af enstaka beforderingsfrågor och militär-saker. Konungens tid ägnades hufvudsakligen åt mera personligt behagliga ämnen och enskildheter, som ej angingo riksstyrelsen; och härom vare det ej skäl att säga något annat än, att dessa icke buro några frukter för fäderneslandets utveckling

till inre krafter eller utrikes anseende, såvida ej de senare åren af hans regering utvisat ett allmännare välstånd och lifligare affärsrörelse än någonsin förut.

Detta lyckliga förhållande var en följd af de goda författningar uti den inrikes styrelsen, som under ett förr aldrig så länge åtnjutet fredstillstånd vidtagits uti de båda senaste företrädarnes tid, och äfven därefter fortfarit att vidtagas samt hunnit utveckla sig uti en förut aldrig anad grad genom tidens nya hjälpmedel: ånga, järnvägar, telegrafer och maskiner, med ytterligare stegrad verksamhet genom kredit- och bankväsende.

Oförsiktigt och öfverdrifvet förlitande på sin starka kropps förmåga, fruntimmer och drickande undergräfvade hans hälsa vid en tidig ålder; med tålmod och själsstyrka bar han sina plågor intill lifvets sista ögonblick, som troligen något påskyndades af hans hjärtliga önskan att sluta i skötet af sitt folk, hvars kärlek han visste sig äga.

Prins Gustaf.

Lång och väl växt, vackert lifligt ansikte, själfullt uttryck, behagligt och vänligt väsende, anspråkslöst. Musikalisk. Bortgick tidigt ur världen genom en häftig sjukdom, begynd i sammanhang med ovanligt stark sjösjuka under ett par dagars fortfarande storm i Kattegatt.

Prins Oscar (1870).

Ovanligt lång till växten, smärt och mager; själfullt allvarligt ansikte och lynne; utrustad med mycken förmåga, som tidigt togs i visst anspråk för saker af vikt, men snart måste ägna sig mera åt vitterhet, konst och musik. Sinnesstyrkan ännu opröfvad; blicken riktad framåt.

Carl Johan Adlercreutz,

grefve, f. 1757, † 1815. En af rikets herrar, statsråd och general.

Medellängd, stark kroppsbyggnad, bestämdt väsende och ansiktsuttryck; i yngre åren glad sällskapsvän, i de äldre tyngd af ämbetsgöromålen i skrifrummet. Handling var hans sak mera än rådsläendet, ehuru han ingalunda saknade förutseende klokhets vid sakers beredande och ärenders behandling.

Georg Adlersparre,

grefve, f. 1760, † 1835. En af rikets herrar, statsråd och generalmajor.

Till växten stor och tungfotad; stort rödligt ansikte, med stora lifliga ögon, särdeles liten näsa, löjet vanligen vänligt spelande kring munnen. Satt helst lutande i ett soffhorn. Med militäriska kunskaper var han dock utan militärisk duglighet. Hans slughet, kvickhet, inbundenhet och egenkära själförtroende, äro lika allmänt kända som hans allt vågande fosterlandskärlek. Den bekvämlighet han så högt värderade, hindrade honom ej att i nödens timma med sällsynt kraft fatta uti händelsernas hjul och verka mera afgörande än någon annan till dess införande på en säkrare stråt. Uti enskilda lifvet högaktad — uti det offentliga så känd att det ej i dessa rader är att vidröra.

Carl Henrik Anckarsvärd,

grefve, f. 1782, † 1865, öfverste.

Han är den mera ryktbare brodern, bekante revolutionsmakaren, glänsande talaren, äregirig och anspråksfull, häftig och egenkär, med de uppriktigaste fosterländska afsikter för det allmänna bästa. Hans lefnad är mera offentligen känd, med sina växlingar dock syftande mot ett mål. I hjärtat full af heder och ära, kunde dock ytan synas skiftande af egoismens färger.

De märkligaste episoderna i hans lefnad synas vara: revolutionen 1809; lagförändringen om skilsmässa mellan makar; giftermålet; de politiska uttrycken 1813; hemsändningen från arméen och afskedandet; misslyckade önskningarna att återinträda på tjänstemannabanan 1817; handeln af Carlslund och Günthers missöde; rusthållsbyxorna och högmålsfrågan; oppositionsanföraren sedan 1823 intill 1844; misshushållningen och tillbakadragandet 1835; återframträdandet uti coalitionen 1839 och oppositionen 1840; bitterheten mot Carl Johan ännu 1856.

Utseendet vackert och själfullt, krökt näsa, behaglig mun; gladlynt då ej det känsliga sinnet upprördes af någon stormil eller de politiska strängarna anslogos af någon ömtåligare fråga.

Johan August Anckarsvärd,

grefve, f. 1783, † 1874, öfverste.

Af alla dem jag känner är han den, som i timligt hänseende genomgått lifvet med största framgång uti sina för egen tillfreds-

ställelse åtyftade och beräknade företag och bemödanden. Fördelaktigt utseende, ypperlig hälsa, gladt lynne, tillräcklig bildning och nödig utkomst, satte honom såsom ung gardesofficer i tillfälle att af hufvudstadens umgängeskretsar, i början af detta århundrade, njuta mera än hvad arten af en senare tids samhällslif ursäktar eller möjliggör.

Då fäderneslandets olyckor och gardesregementenas mistning af sin rang år 1808 förberedde 1809 års revolution, var A. genom sin anställning vid den mot Norge samlade Armé-Fördelningens stab i tillfälle att betydligt verka för denna fördelnings vinnande; och han var det skickliga verktyg, som förde Värmländska fördelningen samlad till Karlstad den 6 mars utan att dess chef (Leijonstedt) anade det ringaste därom, innan han med post för sin dörr såg trupperna på torget skyldra för G. Adlersparre, som själf tagit sig öfverbefälet.

Därefter hastigt befordrad inom armén och tjänstgörande under kriget 1813 och 14, ville han dock ej efter sin brors, Carl Anckarsvärds, motgång fortsätta tjänstemannabanan, utan tog afsked, och vände sina blickar på en tämligen rik arftagerska, hvars missbildade yttre lofvade den unge och intagande friaren mycken sannolikhet att vinna sitt syftemål. Det vanns — och framgången kröntes efter 50 år med guldbrällor, likasom fadren och brodern upphunnit guldbrällorstiden uti sina äktenskap.

Till motsats mot sin bror har August Anckarsvärd förstått att verksamt och väl sköta sin egendom och sina affärer, så att han ej allenast en gång kunnat frälsa brodern från obestånd, utan ock vid hustruns död kunnat lämna sina tre mågar hvar och en en ganska vacker förmögenhet samt själf uti sitt 84:de år sätta sig uti välbehållen ro, utan andra bekymmer än sådana som släktingar och vänner påföra obetingadt.

Peder Anker,

f. 1749, † 1824, norsk statsminister.

Lång till växten, stadig kroppsbyggnad, fryntligt väsende, artig och belevad; älskare af godt bord och gladt sällskap. Med betydlig ärfd rikedom i skogbeväxt jordfastighet m. m., misslyckades han vid försöket att genom inrättningar föröka dess afkastning. Hans gästfrihet var ovanligt öppen; slädtrafveri ett nationellt älsklingsnöje för honom.

I politiken bestämd för föreningen, utan att förmå därvid något utträta. Såsom statsminister redbar och säker, utan betydligt inflytande.

Lars Anton Anjou,

f. 1803, † 1884, statsråd, biskop.

Ett lamm, med redligt nit och goda insikter.

Ture Annerstedt,

f. 1806, † 1880, biskop.

Behagligt väsende, af medellängd, med kraftigt uttryck i röst och åtbörd; inflytelserik i sitt stånd och sitt stift, var han 1851 af konung Oscar påtänkt till chef för Ecclesiastik-departementet, men frågan förföll genom hans val till biskop i Strängnäs efter Holmström.

Gustaf Mauritz Armfelt,

friherre f. 1757, † 1814, en af rikets herrar, general.

Till växten lång och starkt byggd; vackert ansikte och föremmande väsende. Alltför lättsinnig för att säkert beräkna, hvad som kunde göras och hvad omständigheterna medgåfvo. Ingaf intet förtroende i arméen, som kände honom sedan förra tider. Egoist, lycksökare, utan militäriskt omdöme, men med oförskräckt mod och begär efter verksamhet.

Jens Laurits Arup,

f. 1793, † 1874, norsk biskop.

Lång till växten, allvarligt väsende, mindre behagligt ansikte, men andligen mycket begåfvad.

Fredrik Julius Beck,

f. 1758, † 1822, norsk biskop.

Ansenligt utseende, stadgadt, anspråksfullt väsende, med slughet och tämligen lyckadt bemödande att bibehålla en ansedd ställning äfven efter 1814. Såg gärna folk hos sig.

Jöns Jacob Berzelius,

friherre f. 1779, † 1848, naturvetenskapsman.

Medellängd, hyggligt ansikte, gladlynt, anspråkslöst vänligt väsende; redbart sinnelag med bestämda grundsatser för sitt handlingssätt, likasom i sin vetenskap.

Didrik Anders Gillis Bildt,

friherre f. 1820, † 1894, statsminister, riksmarskalk, öfverståthållare.

Lång, vackert och lifligt utseende, med mycken intelligens, som tidigt tillvann honom uppmärksamhet. Ovanligt tidig befordran till högre statsämbeten och uppenbart, utan ådagalagda tjänstemeriter, vunnit särdeles förtroende på högsta ort, har förskaffat honom oförtjänt afundsmän, samt mindre allmänt förtroende än hans egenskaper, duglighet, uppförande och tänkesätt förtjäna.

Johan Petter af Billbergh,

f. 1776, † 1849, president.

Koppärrig och skorrande, af medellängd; med medelmåttig förmåga och insikt, men lifligt nit och oförtrottadt bemödande att uppfylla sina tjänstemannaplikter, äfvensom sina enskilda.

Carl Magnus Ludvig Björnstierna,

greffe f. 1817, † 1888, öfverhofstallmästare, generallöjtnant.

Medelmåttig uti kropps- och själsegenskaper; men orädd, nitisk, verksam och tilltagsen samt konsekvent uti handlingssätt, har han gagnat sitt land.

Magnus Fredrik Ferdinand Björnstierna,

greffe f. 1779, † 1847, en af rikets herrar, general.

Medelstor växt, fördelaktigt utseende; dansör i garnisonslifvet. Lycksökare med heder och förtjänster samt en del kunskaper, ehuru hvarken så mångkunnig eller grundlig, som han sökte visa sig och ville gälla för att vara. Nog själfkär.

Oförskräckt i fält och rådig, samt ställd uti ganska inflytelserika befattningar, är han dock ej känd för att hafva åstadkommit något märkligt, hvarken i militäriskt eller diplomatiskt hänseende; ej heller såsom riksdagsman eller författare, ehuru arbetsam och nitisk för allmänt gagn han än var.

Magnus Brahe,

f. 1790, † 1844, en af rikets herrar, riksmarskalk, generaladjutant för armén.

Tämligen lång till växten, som var regelmässig allt intill slutet; rena och vackra anletsdrag, med öppna tillitsfulla ögon; hakan något framstående, munnen behaglig, rösten jämn och mild; hela det yttre väsendet mera vekt än riktigt manligt. Men sinnet var fast, viljan bestämd, beslutet oryggeligt, när det en gång var fattadt; öfverilning okänd på hans bana, som blef lysande men icke lycklig. Hela uttrycket af hans ansikte bar en prägel af svärmod, fördragande lifvet men ej njutande det.

Ingen kärlek förljufvade hans lif; vänskapen bröts genom vännens död, hvarefter tid, hälsa och krafter utan afbrott ägnades konungen och plikterna, de dubbla af regementet och arméen samt hofvet.

Det förtroende och den ynnest Carl Johan visade Brahe, återverkade så mycket på allmänheten, att hvar och en, eller nära nog hvar och en, som åstundade något af konungen, vände sig först till Brahe, som därför också måste bestämma sig till nästan dagliga förmiddagsemottagningar uti de rum af lilla slottsflygeln, där mera än en mansålder förut Armfelt i nattrock emottagit den tidens supplikanter. Brahe var där alltid klädd uti generalsuniforms öfverrock; emottog alla höfligt, antecknade då och då något på ett papper, glömde aldrig det som var honom anförtrödt och gaf besked därom när ske kunde. Tilliten till hans ord var allmän, fastän afund och förtal, så väl öppet som hemligt, beledsagade hans ynnestfulla och lysande ställning i konungens innersta förtroende. Men när konungen var död, blef högaktningen för Brahe odelad. Hans trohet, rättskänsla och oegennyttä erkändes högt och öppet; allmänheten följde med deltagande det afmattningstillstånd, som inom ett halft år lade äfven honom i grafven.

Hans omdöme var sundt, aldrig hänfördt; bildningen vunnen i sällskapslifvet, där studierna skedde mera än vid akademien, intill dess att tjänsten och gunsten togo all hans tid i anspråk och utvecklade de medfödda själskrafter, som uti en viss riktning utmärkte honom framför vanliga män.

Erik Wilhelm Bredberg,

f. 1787, † 1869, justitieråd.

Lång till växten med godt utseende. Stort anseende som upplyst domare. Vägrade 1840 att emottaga statsministerplatsen, hvarom han tillfrågades.

Christian Zetlitz Bretteville,

f. 1800, † 1871, norskt statsråd.

Liten och fin till växten, särdeles lifligt väsen, angenäm i umgänget, ansedd såsom skicklig ämbetsman.

Peter Olivarius Bugge,

f. 1764, † 1849, norsk biskop.

Obehagligt utseende, medellängd, mager, pratsam; full af anspråk på inflytande i stortinget, där han misslyckades. Vann intet förtroende.

Carl Bunge,

friherre f. 1763, † 1812, generalmajor, envoyé i Wien.

Lång, rak med förnäm hållning; stora ansiktsdrag och fyllig kropp. Inskränkta själsförmögenheter och ringa verksamhet; obetydlig person i det hela.

Nils Callerholm,

f. 1780, † 1858, lagman.

Distinguerad utseende af medelstor kroppsbyggnad. Ryktbar såsom domare, hos hvilken många unga jurister sökte praktisk utbildning. Vägrade 1840 att emottaga statsministerplatsen, som honom erbjöds genom express.

Carl von Cardell,

friherre f. 1764, † 1821, generalfälttygmästare.

Tysk född, lycksökare som gjorde skäl för sin framgång. Införde ridande artilleriet i vår armé och bildade det åkande. Tapper och oförskräckt, stundom oförståndigt; satte sitt vapen (artilleriet) framför rättvisa, framför lydnad emellanåt. Lyckades emellertid såsom militär att uträtta något verkligt inom vapnet.

Såsom enskild var han ej högaktad.

Carl Cederström,

friherre f. 1774, † 1842, generalmajor.

Medellängd, utan särdeles märkeligt yttre väsende, mera än en viss liflighet, som yttrade sig i tal och åtbörder. Deltog ej så litet uti 1809 års rörelse vid Värmländska fördelningens uppbrott till Stockholm.

Bror Cederström,

friherre f. 1754, † 1816, ledamot af rikets allmänna ärenders beredning, generallöjtnant.

Till växten mindre, men fetlagd. Vackert ansikte, men högdraget sätt mot alla. Anspråksfull ehuru utrustad med alltför medelmåttig förmåga att motsvara den ställning han, såsom gunstling hos konungen, ville intaga och ägde intill 13:de mars 1809, då revolutionen tillintetgjorde honom.

Gustaf Albrecht Bror Cederström,

friherre f. 1780, † 1877, statsråd, generallöjtnant.

Liten till växten, med vackert utseende, lungt sinnelag, räknande tjänsteår från vaggan; och hastigt befordrad till framstående militärtjänst, fyllde han dess fordringar väl; men icke tillräckligt den af statsråd, hvarför han själf drog sig därifrån. Affärsmotgångar tillintetgjorde det allmänna förtroende, han åtnjöt i sin landsort; men kroppsrörlighet bibehåller han ännu vid en ålder af 91 år.

Jakob Cederström,

friherre f. 1782, † 1857, generalmajor, president.

Medellängd, vackert ansikte, stark hälsa och mycken rörlighet oaktadt det simpla träben han begagnade efter förlusten af ett eget, amputeradt vid knäet enligt egen föreskrift, sedan han blifvit sårad uti en affär mot norrmännen år 1808.

Ovanligt arbetsam och uthållig till kropp och själ, envis och ensidig, men väfnast. Mycket arbetande för revolutionen 1809; ifrig riksdagsman intill dess att krafter och förmåga sveko.

Vilhelm Frimann Koren Christie,

f. 1778, † 1849, stortingspresident.

Medellängd, vackert ansikte, allvarligt väsende, utmärkt förstånd, orubbelig fosterlandskärlek; ägde den allmänna högaktning och förtroende som få, kanske ingen, 1814—15 åtnjöt bland sina landsmän.

Carl Fredrik Coijet,

f. 1768, † 1857, amiral.

Lång och smal med friskt utseende intill hög ålder. Angeämt väsende, beslutsam och duglig utan snille.

Nils August Cronstedt,

grefve f. 1753, † 1835, generalmajor.

Till växten medelstor, mera fetlagd än mager. Ansiktet obehagligt, likasom rösten.

Hade tämligen inskränkta själsförmögenheter och alldeles bakvänt sätt att använda dem vid kadetternas behandling. Var ock af dessa ansedd föga aktningvärd och lätt dragen vid näsan. Dock var han i hjärtat välvillig i mån af sitt omdömes förmåga; nitisk och allvarlig i tjänsten.

Claes August Cronstedt,

grefve f. 1785, † 1860, generaladjutant för örlogsflottan, konteramiral.

Medellängd, angenämt, gladlynt väsende; själförtroende. I lägre grader ansedd skicklig.

Skild från tjänsten till följd af den misstyding, han gifvit ett konungens beslut.

Carl De Geer,

grefve f. 1781, † 1861, en af rikets herrar, landtmarskalk.

Stor till växten med vackert och distingerat ansikte. Fast karaktär med stadgade meningar, dem han dock aldrig arbetade att genomdrifva mot pluralitetens. Vältalande, fastän sällan yttlande sig. Nitisk för det allmänna bästa, och färdig till uppoffringar därför; men enskildt noga hushållare, ökande sin stora förmögenhet. Uti allt redlig och tillförlitlig, utan flärd och bialsikter; uppriktig i ord, men sparsam därpå. Hans inverkan på Carl Johan afgjorde slutligen myntbestämningen 1830.

Frisk till kropp och själ, rik, gift efter sitt tycke, utan ovänner, var dock den längsta tiden af hans lefnad ej lycklig (i min tanke).

Jacob Gustaf De la Gardie,

grefve f. 1768, † 1842, en af rikets herrar, landtmarskalk, general,

Lång till växten, och af stark kroppsställning, mycket rörligt ansikte, lifligt lynne, gärna och öppet talande, med anspråk på vältalighet. Mecenat så vidt tillgångarna medgäfv, kanske något mera. Gärna verksam för det allmänna men föga därmed uträttande. Välvillig, vän af nöjen, bekant med särdeles många människor af alla stånd och villkor. I det hela aktningvärd och god patriot, fastän länge saknande det afsatta konungahuset.

Christian Adolf Diriks,

f. 1775, † 1837, norskt statsråd.

Enögd, obehaglig, men duglig tjänsteman.

Fredrik Gottschalk Heltzen Due,

f. 1796, † 1873, norsk statsminister.

Vackert utseende alltintill sena ålderdomen, så till växten som ansiktet, hvilket bragte honom tidigt i gunst hos fruntimmer. Artigt och uppmärksamt sätt att vara samt flit, tystlåtenhet och noggrannhet ingaf tidigt förtroende hos förmän. Mycket lefnadsvett och lefnadsvana gjorde honom gärna sedd af alla, helst hans hus blef angenämt för alla; hans väsendes uttryck var välvilja. Affärerna, de enskilda, skötte han väl och samlade förmögenhet; i de allmänna, ansågs han af sina landsmän sakna grundlighet och moget omdöme; han var mera sällskapsman än statsman. Han synes själf hafva riktigt insett sin ställning i allmänna omdömet, då han sökte plats på den diplomatiska banan för sin ålderdom.

Casper Wilhelm Ehrenborgh,

friherre f. 1786, † 1844, statssekreterare, president.

Behagligt hofmannaväsende i hela sin person, sitt tal. Nog förstånd, föga anseende såsom jurist. Lyckades dock bra såsom tjänsteman, tvifvelaktigt såsom äkta man, icke bra såsom affärsman. Hade nog klokhets och kraft att försaka honom erbjuden statsministerstjänst 1840.

Lars von Engeström,

grefve f. 1754, † 1826, en af rikets herrar, statsminister för utrikes ärendena.

Stor, lång och groft byggd; hvardagsmänniska, med hederliga och fasta fosterländska tänkesätt; arbetsflit mera än diplomatisk förmåga. Redbar men kortsynt.

Hans Henrik von Essen,

grefve f. 1755, † 1824, en af rikets herrar, statsråd, riksmarskalk, riksståthållare i Norge.

Lång och smärt växt, bildskönt ansikte, lungt väsende, men liflig tankegång och raskhet, när något af vikt påkallade det eller när jaktlusten därtill uppfordrade.

Den finaste bildning vitsordad under 50 års umgänge uti samhällets högre kretsar förenades hos honom med en öppenhet uti väsende, ett allvar uti handling och en rättrådighet uti tänkesätt, som oförändrade bestodo vid tidernas skiften.

Rikt begåfvad af naturen, fäste han snart mängdens uppmärksamhet, ägde flera än *en* konungs vänskap eller ynnest, och anförtroddess under sin långa tjänstebana många af statens viktigaste värf. Lugn genom medvetandet af sitt redliga bemödande, lyckades han ofta uti det svåraste och nöjd med känslan af eget värde, frånträdde han den stora skådeplatsen, så ofta han där fann sig öfverflödig. Intet parti ägde honom någonsin, hans sak var rättvisans och fäderneslandets och ingen fläck fördunklar den blanka sköld, där äran ristat hans namn.

Sanningens språk förde han i medgång som motgång, vid kojan liksom för tronen; häfderna förvara minnet af den oegennyttia och rättsinhet, fosterlandskärlek, rådighet och mognade klokhet, som utmärkte alla hans steg; de förvara minnet af hans skarp-synthet och människokänedom, som statsman och som medborgare. Men hvad gagn har han gjort sitt land? Man tänke sig tillbaka ett tiotal af år och något mera, och spörje Brödrafolket, om icke svaret ännu lefver uti någons hjärta.

Lycklig under sin lefnad mer än de flesta, var motgången dock icke främmande uti hans hus; men han höjde sig däröfver med ståndaktighetens lugna blick mot den kommande tiden. Han sökte äran icke lyckan, och fann dem båda; den högsta lycka uti sin husliga omgifning, och den högsta ära uti den odelade aktning svenskar och norrmän bära för hans minne.

Johan Fredrik Fåhræus,

f. 1796, † 1865, statsråd, generaltulldirektör.

Utmärkt genom arbetsamhet och arbetsförmåga, upparbetad från första ungdomen; redbara tänkesätt och pålitlighet, hederlig man, men ej nog förutseende.

Olof Immanuel Fåhræus,

f. 1796, † 1884, statsråd, landshöfding.

Dessa båda tvillingbröder, voro i yngre åren hvarandra så lika till utseendet, att många misstag skedde, då man trodde den ene vara den andre. Deras växt var ock länge lika, till fyratio-

talet, då den sistnämnde blef fylligare och den ofvannämnde magrare.

Denne O. I. ägde jämväl samma egenskaper som brodern; var därjämte mera meddelsam, hvilken egenskap hos honom mera utvecklade sig genom tjänstebefattningen såsom landshöfding i Göteborg, samt under de många riksdagarnas arbeten, hvari han med största allvar deltog intill sena åldern; alltid moderat uti åsikter, varsam men bestämd uti ord.

Båda bröderna voro allmänt högaktade; hyste liberala tänkesätt utan öfverdrift och med bemödande att befordra samhällsförbättringar utan alltför hastigt undanskjutande af det, som utbildat sig under förra tidernas förhållanden.

Johan Ludvig Bogislaus von Greiff,

f. 1757, † 1827, förste hofjägmästare, öfverste.

Lång till växten, stark, härdad jägare, mager, obildad, men treflig i umgänget och godmodig; aktningssvärd till sinnelag; i nära fattiga omständigheter under senare delen af sin lefnad, utan att klaga sig. Hvarken pratsam eller skrytsam. 1809 den 13:de mars tog han Konungen. 1811 i oktober sköt han en hvit kråka.

Johan August Gripenstedt,

friherre, f. 1813, † 1874, statsråd.

Smärt växt af god medellängd, fint vackert ansikte, sjuklig men ihärdig nog. Lifligt sinne, utmärkt talare, vackra ord, logisk tankegång, behaglig röst, liflig åtbörd, oförskräckt i tankar och uttryck. Liberal statsman i alla riktningar, teoretiskt och praktiskt; men fordrande ordning och laglydnad utan klemighet.

Ägde sedan 1856 stort inflytande uti Statsrådet, blef utarbetad till 1866; har troligen då utspelt sin roll såsom inflytelserik statsman.

Samuel Grubbe,

f. 1786, † 1853, statsråd.

Obetydligt utseende, liflig själ, lätt talegåfva, flytande utan ringaste tvekan; med förmåga att framställa sakernas båda motsatta sidor, lika bindande den ena som den andra. Ärlig fosterlandskärlek förmådde honom emottaga plats uti Statsrådet, där han ej kunde skörda hvarken lagrar eller anseende eller rikedom.

Adolf Fredrik Nils Gyldenstolpe,

grefve f. 1799, † 1864, en af rikets herrar, statsråd, riksmarskalk.

Medellängd, vackert ansikte, elegant figur i ungdomen, med mycken behändighet. Högst ordentlig, hederlig i tänkesätt, nitisk i alla plikters uppfyllande, upplyst och arbetsam, med godt omdöme i vanliga saker, utan snille. Förståndig i affärer, lagom hushållare, vann förmögenhet genom köp och försäljning i rätter tid.

Gift två gånger med utmärkt vackra unga flickor, båda snart förlorade genom döden, lefde han sedan länge ungar och dog af en liten skärning med rakkniven uti ett finger.

Carl Henrik Gyllenhaal,

friherre, f. 1788, † 1857, statsråd, generaltulldirektör.

Hofman af goda sorten. Smickrande men uppriktig, frimodig och sanningsälskande. Full af heder och godt hjärta, men aldrig åsidosättande egen fördel i stort som smått. Oupphörligt verksam och tjänstaktig ehuru ofta litet uträttande. Stark vilja, men ombytligt sinne.

Gyllenhaal hade fått en värdslösad uppfostran, men af naturen lifligt sinne, verksam själ, gladt lynne, och mycken urskillningsförmåga. Han insåg snart bristerna uti sin bildning och arbetade vid mognare år alltjämt på att ersätta dem. Vid ett tillfälle af militärisk tjänstgöring, fästades dåvarande kronprinsens uppmärksamhet på honom och han blef dess adjutant. Efter detta närmande till Carl Johans person, blef Gyllenhaal i tillfälle att ådagalägga en särdeles varm och uppriktig tillgifvenhet, som aldrig sviktade, ej en gång under de svåraste omständigheter. Han anförtröddes tillsynen öfver Konungens många enskilda egendomar, blef förtalad, afskedad med onåd och försatt uti en på allt utblottad ställning. Kort tid därefter rättfärdigad hos Konungen, fann han uti dess önskan att godtgöra oförrätten en snar belöning för sitt förståndiga uppförande under onådstiden; blef landshöfding först uti Carlskrona, sedan uti Mariestad; tillvann sig länsinnevärnarnes bifall och befordrades 1838 till statsråd. Han hade den särskilda lyckan att stå väl uti de intimaste förhållanden till Carl Johan, Konung Oscar, prinsarne Carl och Oscar Fredrik, intill sin död.

Såsom generaltulldirektör under 16 år förvärfvade han sig tullstatens synnerliga tillgifvenhet. Hans verksamhet i afseende

på tullbevakningen bidrog otvifvelaktigt ganska mycket till förminskning af luredrejeriet och sålunda till ökning af statsinkomsterna.

Koleran slutade hans lefnad år 1857 uti 70:e året.

Lars Herman Gyllenhaal,

friherre, f. 1790, † 1858, justitiestatsminister, landtmarskalk.

Medellängd, lätt kropp, mycket rörlig, glädtigt väsende, välvilligt sinnelag. Arbetssam och verksam utan att uträtta mycket. Med få kunskaper, utan snille, utan äregirighet eller lycksökeribegär, blef han vid tämligen unga år hofrättspresident, sedan landtmarskalk, sedan statsminister. Lämnade statsmannabanan utan saknad och utan att saknas.

Claes Ephraim Günter,

f. 1799, † 1861, justitiestatsminister.

Utseendet var allmänneligt utan något fördelaktigt uttryck, ej heller motsatsen. Han ansågs vara den skarpsinnigaste jurist uti högsta domstolen, men var utan inflytande vid Riksdag och utan märkeligt anseende hos allmänheten. Såsom den främste uti statsrådet verkade han med klokhets under konung Oscars sista sjukdom.

Henning Ludvig Hugo Hamilton,

grefve, f. 1814, † 1886, statsråd, landtmarskalk.

Hans lysande bana hoppas jag ännu har mycket öfrigt att visa, nämner därför blott: fint vackert ansikte, smärt växt af medellängd, sjuklig men ihärdig, nästan outtröttlig när det påfordrades.

Ovanlig själsstyrka, pröfvad af hustruns mjältsjuka och en intim väns bedräglighet i penningeaffärer. Uppoffrande allt för att fylla sina plikter mot fädernesland och vänner, dock ej sin öfvertygelse om det rätta och bästa, hvilken väl någon gång kunde vara sväfvande, men alltid uppriktig och varm.

Hugo Adolf Hamilton,

friherre, f. 1802, † 1871, generalpostdirektör.

Medellängd, starkt byggd, men låghalt. Vackert ansikte, vackert talorgan och lätthet att uttrycka tämligen hvardagliga tankar i mycket liberal riktning. Fikande efter tillfälle att framstå såsom talare i sin ort, där han ägde förmögenhet. Själfkär, utan allmänt inflytande.

Jakob Essen Hamilton,

grefve, f. 1797, † 1864, öfverståthållare.

Behagligt utseende och väsende, lungt sinne, men lifligt verksam när bestämd plikt så fordrade. Högaktad såsom öfverståthållare, märkelig såsom riksdagsman, då han föreslog långfredagen och andra helgedagars förändrande till hvardagar. Beräkande affärsman, med någorlunda själfständig förmögenhet från början, samlade han likväl ej rikedom annorlunda än genom gifte.

Hans anslutande till 1840 års oppositionsmän, förde honom troligen till öfverståthållarebefattningen från sin enskilda ställning såsom blott landthushållare, sedan han tidigt lämnat krigstjänsten.

Jakob August von Hartmansdorff,

f. 1792, † 1856, president, statssekreterare.

Medellängd, af smärt växt, föga vackert ansikte, klart förstånd, skarpsinnighet och lätthet att uttrycka sig; outtröttlig arbetsförmåga, med ett redligt nit för det allmänna bästa, som under stundom förledde hans ståndaktighet att blifva envishet, hans omdöme att taga miste om vägen till sitt åsyftade mål.

Han var på Riddarhuset den anförare, som gick i spetsen för de konservativa med mångårig ihärdighet under jämna strider, växlande segrar och nederlag. När han var afliden, var det en af hans bestämdaste motståndare på Riddarhuset, som föreslog präglingen af en medalj till hans minne, hvilket är en sällsynt och förundransvärd utmärkelse, så väl i och för sig, som för sättet af dess tillkomst.

Nitet för allmänt bästa förmådde honom att låta trycka ett förslag till förändrad representation, hvori prästeståndet skulle få det största inflytandet; men arbetet mottogs så illa af hans egna konservativa vänner att det troligen, såsom ett fullkomligt miss-tag, begrofs i tysthet.

Hans arbetsförmåga och ihärdighet att begynna sin dag kl. 4 på morgonen, gjorde för honom möjligt att anteckna sina iakttagelser rörande de ärenden, hvori han tagit del, och de händelser, som tilldragit sig i hans närhet. Dessa manuskript äro af ovärderligt gagn för framtida häfdateknare, om de finnas fullständigt i behåll, oförstörda. Skrifna af en verksam och nitisk partiman, kunna de vara skefva uti åsikter, men författarens redlighet förvissar om omutlig sanning af det som däri berättas.

Fredrik Gottschalk von Haxthausen,

f. 1750, † 1825, norskt statsråd, öfverhofmarskalk, generallöjtnant.

Mindre behagligt ansikte, snedväxt underlif. Slug och verksam, fåfängt arbetande på att efter föreningen bibehålla något af sitt förut ägande stora inflytande.

Erland Hedenstierna,

f. 1770, † 1856, generallöjtnant.

Lång till växten, som var stark, men ej grof såsom dock af ansiktet kunnat förväntas. Under en tjänstetid af mera än ett halft sekel, var han ingen dag anmäld såsom sjuk; och när hans hus, efter en mansålders mellantid, af vådeld för 2:a gången förstördes, kunde han för att tillse dess återuppbyggande, åka ett par mil hvarje dag i flera veckor.

Kunnig i vårt militärväsende var han af soldaten högt aktad för sin vårdnad om underlydande, sitt jämna och allvarliga väsende, sin oförskräckthet och sinnesnärvaro under de svåraste omständigheter. Han var i få ord, en ärans man, duktig krigare, ansedd befälhafvare för sin brigad.

Carl Johan Hederstierna,

f. 1788, † 1868, generalmajor.

Kunnig och duglig militär, men sjuklig till följe af en förgiftning år 1806 el. 7 i Pommern, då värdinnan på en bal, genom misstag, lagt arsenik uti punschbålen i stället för socker. Däraf dog en af gästerna innan kort, en blef låghalt, andra sjukliga.

Diderik Hegermann,

f. 1763, † 1835, norskt statsråd.

Angenämt och fryntligt väsende med ansedd skicklighet, stämd för föreningens ordnande till ömsesidig belåtenhet. Drog sig snart tillbaka till sitt lyckliga enskilda lif.

Christoffer Isak Heurlin,

f. 1786, † 1860, statsråd, biskop.

Föga behagligt utseende, medelmåttig till växten, något vårdslöst i klädseln; särdeles lifligt sinne, flytande talegåfva; skarp, hastig och djup blick uti alla vanliga frågor.

Mycket inflytelserik uti prästeståndet under riksdagarna, mera statsman än präst. Skuldsatt, sträfvade han från den ena tjänstelägenheten till den andra, sökande förena brödet för sin familj med verksamt gagn för det allmänna. Han har många så kallade vänner, om någon verklig är ovisst, ehuru väl allt tyckes utvisa, att hans ovanliga förmåga eldades af ren fosterlandskärlek.

Carl Ludvig von Hohenhausen.

f. 1787, † 1866, statsråd, generalmajor.

Medellängd, smärt växt, mindre vackert ansikte, rödt hår.

Lätt uppfattning, men föga studier; arbetsförmåga, när den påfordrades, och säkert omdöme i konservativ riktning.

Illa gift för att bärga sig väl, slutade han utan fömögenhet, görande dock alla rätt; lefde på sin pension till sen ålder. — Bra regementschef.

Gustaf Holm,

talman i borgarståndet, borgmästare i Stockholm.

Obetydligt utseende; öppet väsende och redbar, men med medelmåttiga naturgåfvor. Var någon tid kufvad af brukspatron riksdagstalaren Petré (i borgareståndet under riksdag).

Hans Olof Holmström,

f. 1784, † 1855, ärkebiskop.

Sjukligt utseende, kroppsbyggnaden till det yttre så svag, att han tycktes digna under sin kåpa. Högt aktad för redlighet, saktmod och insikter tyckes han dock ej haft stort inflytande på prästerskapet; i öfrigt obetydande. Han var en fullständig motsats till sin företrädare uti Uppsala, hvars ärkebiskopsstol man först ej trodde han skulle vilja sätta sig uti.

Johan Hübner von Holst,

f. 1774, † 1836, generalmajor.

Liten till växten, starkt byggd, angenämt och vänligt väsende, trofast sinnelag. Moget och godt förstånd, mycken erfarenhet, oegennyttig och arbetsam, tystlåten, utan intriger. Af alla i Sverige, som kände honom, högaktd.

Albrecht Elof Ihre,

friherre f. 1797 † 1877, statsminister för utrikes ärendena.

Utseendet ståtligt, allvarligt och intelligent; grundsatserna fasta, arbetsförmågan betydlig; men benägenheten till hvila och intetgörande togo för tidigt och för mycket öfverhanden, så väl uti allmänna som enskilda förhållanden och frågor. Att han aldrig uppfyllde det åliggande, som vanligen åligger en till svenska akademien invald ledamot, är bekant; han tog där aldrig inträde.

Johan Henrik Kreuger,

f. 1782 † 1858 konteramiral.

Medellängd, mera buttert utseende; ansedd sjöman, dock utan stort inflytande.

Christian Krogh,

f. 1777 † 1828, norskt statsråd.

Starkt byggd af medellängd, med hederligt ansikte och hederligt hjärta; något svärmodigt sinne. Mycket tillgifven föreningen med Sverige, dock utan politiskt inflytande i annat än ordning, bildning och anständigt skick.

Carl Johan Kuylenstierna,

friherre f. 1769, † 1852, major.

Liten till växten, allvarsamt väsende, obetydligt utseende, men ansedd såsom en kunnig, verksam och i allo tillförlitlig man; högt aktad af sitt kompani, då han var kapten, och af sin orts invånare, då han dragit sig ur krigstjänsten. Till sinnelaget gammalmodig, föranledde han den af östgötarna år 1838 till Carl Johan i Norrköping afgifna adress, som uttryckte tillgifvenhetens vördnad och tänkesätt, i motsats mot den tidens stockholmsblads oskickliga ton och personliga anfall mot konungen.

Johan Lagerbjelke,

friherre f. 1778, † 1856, en af rikets herrar, statsråd, viceamiral.

Stort och angenämt, fryntligt utseende; ansedd, men föga duglig i själfva verket, fastän han en viss tid förestod både sjö- och landtförsvarsdepartementen.

Gustaf Lagerbjelke,

grefve, f. 1817, † 1895, landtmarskalk.

Medellängd, finare kroppsbyggnad i yngre år; behagligt och lifligt ansikte, lätthet att uttrycka sig utan anspråk på vältalighet; hvartill han dock äger förmåga. Stark vilja och beslutsamhet; högt anseende såsom ordförande, därtill uppöfvad från tidiga befattningar med viktiga statsärenden. Till tänkesätt konservativ, har han dock måst förena sitt namn med representationens ombildningsbeslut. En praktisk man, utan större eller vidsträcktare statsmannaegenskaper till inverkande på en framtids blifvande skick. Aktningsvärd uti så väl enskilda som allmänna förhållanden.

Israël Carl Adam Lagerfelt,

friherre, f. 1793, † 1869, hofmarskalk.

Medellängd, icke fetlagd, icke magerlagd; vänligt väsende och anspråkslöst. Förständig i allmänhet; välvillig och verksam för sin orts bästa, hvartill han ock jämt uppmanades af dess invånare, som för honom hade stort förtroende, mera än till någon annan. Hans hus var ganska gästfritt för hans talrika vänner, som odeladt högaktade honom.

Per Johan Lagergren,

f. 1797, † 1856, borgmästare i Norrköping.

Lång till växten, med åren fetmande, behagligt och lifligt ansikte, lifligt sinne med lätthet och fyndighet i tal. Kunnig i mycket, upplyst domare och ifrig riksdagsman på den förständigare konservativa sidan. Högaktad af alla, äfven af sina häftigaste politiska motståndare.

Johan Peter Lefrén,

f. 1784, † 1862, generallöjtnant.

Lång till växten och tämligen bastant, med ett öppet och gladt ansikte, oregelbundna drag (se porträtt af Södermark, förträffligt).

Vänligt väsende, lifligt sinne, talade gärna, men med djupt förstånd i sina ord och tystlåtenhet med det, som borde förtigas,

Lättrördt sinne, stundom hänförd af hjärtats känsla. Själva heder i tänkesätt och lefverne.

Kunnig genom mycket eget arbete, snabb uppfattning och godt minne. Han vann snart och stort förtroende hos förmän genom sina kunskaper, sitt samtal och sin arbetsförmåga; icke så mycket hos arméens yngre officerare i allmänhet, emedan de ansågo honom vara mera professor än till handling färdig soldat.

Till konung Oscars militära bildning bidrog Lefrén mycket och åtnjöt af honom stor aktning allt intill det sista.

Ovanligt arbetsam i allmänhet, helst i sitt yrke, förutsåg han, att en ny tid stundade för dess vidare utveckling i så väl stats-ekonomisk som vetenskaplig och praktisk riktning.

Carl Johan Leijonstedt,

grefve, f. 1751, † 1817, generalmajor.

Till växten oansenlig, ansiktet oangenämt; utan militärisk förmåga; pratsam och i det hela obetydlig samt utan anseende i arméen. Hans samhällsställning uppehållen af giftermål med en Cederström; föll 1809.

Gustaf Carl Fredrik Löwenhielm,

grefve, f. 1771, † 1856, en af rikets herrar, general, envoyé.

Medellängd, af särdeles behagligt utseende och sätt att vara, men i enskilda lifvet lättsinnig; uti allmänna saker allvarlig, skarp-sinnig och mycket användbar.

Han var en utmärkt kavalleriofficer, som bildade vårt rytteris duglighet; införde exercisskvadronerna; författare af ett exercis-reglemente, som utmärkte sig för enkelhet och fältmässig användbarhet.

Oaktadt yngre årens nästan förstörda hälsa, blef hans ålderdom ovanligt rask, ehuru därjämte alltför pratsam, med anspråk på en ungdomlighet, som långt förut försvunnit.

Carl Axel Löwenhielm,

grefve, f. 1772, † 1861, en af rikets herrar, statsråd, generallöjtnant.

Medellängd, med något bredare utseende än den förenämnda broderns, fastän äfvenledes behagligt. Uppfödd uti 18:de seklets lättsinniga sammanlefnads vanor och aristokratiska förhållanden

framstucko de ungdomliga tankarna understundom ännu på sena ålderdomen.

Genom sin ställning vid hofvet samt tjänstgöring vid fotgardet och sin lätthet att tala fransyska språket flytande (båda bröderna hade fått sin bildning uti Strasburg, där de tillsammans begingo sin första nattvardsgång, och 50 år därefter den senaste tillsammans) blef han närmare känd af Carl Johan, som begagnade honom att inleda den förbindelse med kejsar Alexander, som blef så följdrik för Europas befrielse från Napoleons-väldet. Löwenhielm utförde detta värf lyckligt och, synes det, skickligt, hvilket utgör hans egentliga märkvärdighet.

Severin Löwenskiöld,

f. 1777, † 1856, riksståthållare i Norge.

Knappt af medellängd, men starkt byggd; trivialt ansikte.

Utan snille, men med det som är bättre, redlig vilja och öppet sinne för allt som är godt; därtill oegennyttigt uppoffrande tid, arbete och penningar för sin konung och sitt fäderneslands väl.

Han var för öfrigt medelmåttig uti allt yttre och inre. Ägde god enskild förmögenhet.

Christoffer Rutger Ludvig Manderström,

greffe f. 1806, † 1873, statsminister för utrikes ärendena.

Medellängd; tidigt gubbe till utseendet; liflig, dock innerst förbehållsam; skarpsinnig och slug; ledigt tal, stil och väsende, utan pruderie men med något coquetteri. Vände nog sin kapp efter vinden, men blåstes dock ned från sin diplomatiska ställning. Skref själf mycket af det som utgick från kabinettet, i motsats till Stierneld, som skref föga.

Uti enskilda lifvet tillförlitlig; ägde vänner och visade vänskap.

Carl von Mansbach,

f. 1790, † 1867, generallöjtnant, envoyé.

Vackert utseende, godt sätt att vara, hederliga tänkesätt.

Såsom adjutant hos prins Christian (konge i Norge), följde han honom på återfärden till Danmark 1814, men återvände genast till sitt hemland Norge, raskt fordrande sin plats uti staben. Blef väl emottagen, befordrad, kanske gynnad. Slutade såsom

diplomat, dock utan inverkan på ärendernas gång, hvarken uti krigsväsendet eller statsärenderna.

Haagen Mathiesen,

f. 1759, † 1842, norsk godsägare.

Illa ansedd i Norge 1814, önskande föreningen mellan rikena. Troddes rik, men lämnade sin måg föga. Lefde slutligen mestadels utrikes.

Peder Motzfeldt,

f. 1777, † 1854, norskt statsråd.

Af medellängd, tämligen stark kroppsbyggnad, fryntligt väsende. Med kunskaper och förmåga. Sökte 1814 ifrigt, skrift- och muntligen, att blifva en verksam och inflytelserik ledamot af det statsråd, som skulle ordna sakerna efter föreningen, hvilket han ock blef samt fortfor att sedan vara, intill dess att hans indiscretion föranledde påskyndandet af rigsrätten mot Löwenskiöld.

Sven Abraham Munthe,

f. 1787, † 1873, statsråd, president.

Lång nog till växten, föga behagligt ansikte, men gladlynt; oegennyttigt tjänstvillig; duglig tjänsteman uti hvardagsärenden utan anspråk på utmärkelse eller nyheter.

Axel Johan Adam Möllerhielm,

f. 1787, † 1846, t. f. öfverståthållare, generalmajor.

Vackert och gladt väsende i ungdomen innan tidens växlingar tyngde på sinnet, som var lifligt och känsligt.

Från hans tjänstetid såsom major kan räknas det mer än vanligt framstående hos Lifregem:ts grenadjärer. Den civila tjänstebanan var ej så passande för hans militära uppfostran och där- efter lämpade bildning och lynne.

Carl Otto Mörner,

friherre, f. 1781, † 1868, öfverste.

Till växten liten och oansenlig, utan något yttre som i öfrigt kunde vinna uppmärksamhet; utan högre bildning, eller sådana

själsgenskaper, som gifva inflytande på kamrater uti soldatlifvet eller på umgängesvännar i sällskapslifvet. Därjämte behäftad med någon svårighet att uttrycka sina tankar. Utan märkeliga släkt- eller vänskapsförbindelser och utan penningeförmögenhet. Men med ett oförskräckt sinnelag och brinnande fosterlandskärlek, som ej aktade några svårigheter eller skydde några andra betänkligheter än hederns och ärlighetens.

Åt sitt fädernesland förvärfvade han en styresman; åt sig själf hustrur och döttrar; men penningen fann ingen trefnad i hans bo.

Han var försynens redskap för *ett* ändamål och lefde länge nog för att se den lyckliga frukten af sin tilltagsenhet i tredje led.

Hans Lejerdahl Nansen,

f. 1764, † 1821, norsk landsdomare.

Medellängd och föga tilldragande utseende. Mycken liflighet i sinnet och i sin patriotism, oförtruten uti stortingsdebatterna, ofta kvick, men betydligt stammande.

Johan Nordenfalk,

friherre, f. 1796, † 1846, justitiestatsminister.

Ovanligt lång till växten, med något groft uti sitt ansiktsuttryck, hvilket dock ej uteslöt en viss finhet uti tanken. Men finheten var obeslutsam i allmänhet, likasom affärsverksamheten var föga sammanhängande i sina beräkningar, åtminstone synes så, då en stor förmögenhet i hans händer snart borstsmälte betydligt. Hans mest kända förmåga var en ovanligt vacker handstil; såsom statsminister hade han ringa inflytande. Hans tidiga död är en gåta för många, fastän den ägde rum i eget hus uti hufvudstaden.

Carl Johan af Nordin,

frih., f. 1785, † 1850, statsråd.

Medellängd, stark kroppsbyggnad, lifligt väsende och sinne. Ärelysten, fin så långt hans förmåga sträckte sig, intrigant utan hinder af konsekventa grundsatser. Vann aldrig förtroende af allmänheten, om det än för någon tid vanns af konungen eller af ett parti.

Uti det enskilda lifvet lyckades han icke efter önskan, hvarken att genom giftermål eller genom kompaniskap om bruksrörelse vinna större förmögenhet, ej heller att genom lefnadssätt och bemötande vinna vänner. Slutade med beklagligt familjelif, giktfulla podagerplågor och bankrutt.

Axel Odelberg,

f. 1805, † 1884. godsägare.

Lång till växten med allvarligt väsende, anspråkslös till utseendet. Förständig, driftig och väl beräknande brännvinsbrännare och landthushållare enligt nyare grundsatser med stora förlager för högt uppdrifven produktion, har han vunnit förtroende för insikter uti landtmannaekonomien. Såsom riksdagsman protektionist utan stor framgång.

Hans Christian Petersen,

f. 1793, † 1862, norskt statsråd.

Stark kroppsbyggnad, i ungdomen behagligt ansikte och angenämt väsende; fast sinnelag, skicklig såsom advokat. Vän af Rikenas förening. Oegennyttig och glad »Lebens-bruder».

Thore Petre,

f. 1793, † 1853, bruksägare.

Lång till växten, groft byggd, bullrande röst. Häftigt och obändigt sinne, äregirig och despotisk, utan grannlagenhet. Mycken förmåga att med stora ord och sammanbindande af hvarandra mycket olika ämnen och saker väcka uppseende och vinna inflytande på mindre själfständigt tänkande riksdagskamrater. Djärf hufvudman för ofrälse ståndens opposition 1834 och 1840, mera riktad på klander än på förbättringar. Att i få ord uttrycka ett beslut såsom resultat af en öfverläggning var ej honom gifvet, den mångtalande häftige mannen, som ej kunde fördraga motsägelser eller lära motgång. Man sade att förlorade voteringar i statsutskottet vid en riksdag påskyndade hans död.

Han hade den förvånande utmärkelsen att vid slutet af 1840 års riksdag blifva afvisad från middagsbordet på kungl. slottet, då riksständens ledamöter till visst antal voro bjudna.

Gustaf Abraham Peyron,

friherre, f. 1783, † 1852, statsråd, generallöjtnant.

Liten och spenslig till växten, lätt kropp, ytterst lifligt sinne, med mycken arbetsförmåga, som tidigt togs i anspråk, alltjämt påkallades från högre ort och motsvarades af outtröttlig flit, hufvudsakligast uti militära ärenden. Uti unga år hastigt befördrad af Gustaf IV Adolf, var han i de äldre sänd till den landsflyktige kringirrande konungen uti ett ganska kinkigt ärende, som han utförde väl, liksom de flesta honom anförtröddes. Gränsregleringen mot Ryssland uti Lappmarkerna torde böra antecknas såsom undantag härifrån. En kortare tid landshöfding återgick han gärna till militär-befattning. Han var en arbetande ledamot uti den kommitté, som författade ett i många hänseenden förtjänstfullt excercisreglemente, fastän det var fotadt på gammalmodig stelhets och omständlighet. 1848 års händelser oroade honom.

Baltzar Bogislaw von Platen,

grefve, f. 1766, † 1829, en af rikets herrar, statsråd, riksståthållare.

Medellängd, stark kroppsbyggnad, allvarligt och tänkande utseende; tysk brytning i rösten, men utmärkt talare uti viktiga frågor och större saker. Af fosterländskt framtidssinne upphofsman till Göta kanal, genomdref han förnämligast beviljandet af därtill nödiga anslag, oaktadt diskont-krisen 1817 och alla de ifriga motståndarne. Enskildt högt aktningsvärd och uppoffrande för det han ansåg vara af allmän vikt.

Såsom sjöofficer uti yngre år högt uppburen, gaf han prof på bestämd vilja och oförskräckt mod.

Baltzar Julius Ernst von Platen,

grefve, f. 1819, † 1875, statsminister för utrikes ärendena.

Medellängd, föga behagligt ansikte, men belevadt väsende, aktningsfull mot andras stridiga opinioner, utan minsta afvikande från egna.

Utan särdeles erfarenhet såsom sjöman, utan snillegåfvor, utan vältalighet, var han två särskilda tider statsråd, genomförande sista gången flottans delande uti två åtskilda delar, någon tid envoyé vid storbrittaniska hofvet med ett visst anseende där; arbetande för representationsförändringen i fäderneslandet med fram-

gång. Slutligen till allmänhetens förvåning, troligen äfven hans egen, statsminister för utrikes ärendena en kortare tid.

Gift med en ganska rik och utmärktare mans dotter, som var bemärkt för särdeles fin artighet och välvilja, men intet snillegåfvor.

Gabriel Poppius,

f. 1770, † 1856, statsråd, president.

Till börden finne. Liten till växten, särdeles liflig till lynnet. Mycket aktad för redlighet och uppriktighet. Arbetsam och ifrig, verksam för framgången af de nyare jordbruksgrundsatserna, förtjänt af tacksam hägkomst.

Såsom statsman obetydlig.

Carl Henrik Posse,

grefve, f. 1767, † 1843, en af rikets herrar, general.

Till växten lång och välbyggd. Allvarsamt och ofta barskt ansikte, hvars starka och vackra drag i allmänhet buro ett svårmodigt uttryck, måhända härrörande af känslan att hafva vårdslösat stora naturgåfvor och förspilt mycket af hvad lyckan gifvit. Häftig till lynnet, hatare af all omständlighet.

Förträfflig befälhafvare för soldaten; kinkig, stundom otillbörligt svår mot underlydande befäl, svårare mot befälhafvare öfver honom. Tålde knappast till honom orderförande adjutanter.

Ägde skarpblick och utmärktare manöverskicklighet. Var mycket aktad, än mera fruktad inom armén; afhållen blott af några få, som under närmare förhållanden till honom vetat att utan fjäsk uppfylla sina tjänsteåligganden. Dem höll han ock ryggen fri, när det gällde.

Han ägde ett större militäriskt förtroende hos Carl Johan.

Arvid Mauritz Posse,

grefve, f. 1792, † 1850, justitiestatsminister, landtmarskalk, riksmarskalk.

Föga intagande utseende, men ledigt och förekommande sätt att vara. Medellängd, smärt växt, lätt och flytande tal. Med välvilliga afsikter, patriotiska tänkesätt, som ej ryggade tillbaka för någon uppoffring, då han ansåg plikten bjuda eller allmänna bästa fordra det. Men sinnet var dock vekt, ståndaktigheten

snart bruten vid politisk motgång, hvaraf hälsan, tidigt ömtålig, undergräfdes och förde till svaghet samt en snar graf.

Johan Carl af Puke,

grefve, f. 1795, † 1847, generalmajor, förste direktör för K. M:ts hofkapell och teater.

Till utseendet svag, mera litterär än militär.

Adam Christian Raab,

friherre, f. 1801, † 1872, kammarherre, godsägare.

Medellängd, obetydligt utseende, ihärdigt sinne, ytterst liberal uti inhemska angelägenheter, skandinav uti politiken. Oförtruten talare med flytande uppöfvadt föredrag, något vidlyftigare än nödigt för sakens utredande. Innerst af aktning svärda tänkesätt; verksam landthushållare utan framgång däruti.

Henrik Reuterdahl,

f. 1795, † 1870, ärkebiskop, statsråd.

Lång och ful, utan vältalighetsgåfva eller sinne för intriger, af utfattig oberömd härkomst, stod han dock slutligen i spetsen för rikets prästerskap, äfven utan att af ärkestiftets vara därtill uppförd på förslag. Detta är bevis på verklig förtjänst, äfvensom på prästerskapets i allmänhet skarpsynta omdöme och beslutsamhet, när tiden fordrar kraft. Då förslaget till återbesättande af Holmströms lediga plats föredrogs, var konung Oscar uti sitt konservativa mellanskede, och fann af egen drift, utan tvekan, bäst att utnämna Reuterdahl, som sedermera genom sin kloka och lugna verksamhet i ärkestiftet vann särdeles förtroende där likasom hög aktning vid akademien.

Han var ett exempel på hvad redbarhet i förening med lärdom och allvar ännu kunna förmå till utmärkelse och förtroende i vår tid. I första ungdomen hugnad med matdagar hos goda husägare i Malmö, emottog han slutligen konung och drottning såsom gäster i den boning hans förtjänster honom öppnat.

Casimir Reuterskiöld,

f. 1770, † 1848, generallöjtnant.

Medellängd, starkt byggd, regelbundna anletsdrag, gladlynt och vänligt väsende; lätthet att framställa sina tankar. För sin

tid var han en framtidsman i det militära; lifligt omfattande äfven politiska frågor. Mycket verksam och klokt beräknande landthus-hållare på sitt boställe.

Axel Pontus von Rosen,

grefve, f. 1772, † 1834, landshöfding, generallöjtnant.

Lång, vackert och ledigt utseende, gladt lynne, skämtsam och nog mycket fördomsfri i många hänseenden, själfsvåldig »bon vivant» med godt hufvud och duglighet, när han ville bruka det.

Omtyckt i Göteborg för sitt trefliga sätt att umgås med alla och för sin verksamhet i frihandelsriktning under brydsamma förhållanden. Slutligen skördad af koleran, då han personligen uppbjöd sin förmåga till stäfjandet af dess härjningar i länet.

Marcus Gjõe Rosenkrantz,

f. 1762, † 1838, norskt statsråd.

Fin kroppsbildning. Hederlig man med särdeles bekymradt utseende, troligen förorsakadt af husliga och ekonomiska förluster i förening med den politiska hvälfningen. Vålvillig i så allmänt som enskildt hänseende.

Leonhard Fredrik Rääf,

f. 1786, † 1872, kammarjunkare, kulturhistoriker.

Medellängd, mager, allvarligt ansikte, orubbligt sinne och väsende. Gammalmodig i tänkesätt och handling, utan att kunna förlika sig med nya tidens riktning, hvarken uti det ekonomiska eller politiska lifvet. Aktad och hedrad af sin aflägsna ort, som i mycket följde hans råd.

Skriftställare i antikvarisk riktning och talangfull talare med lakonisk skärpa.

Evert Fredrik von Saltza,

grefve, f. 1775, † 1859, öfverstekammarjunkare.

Lång och välväxt, med glädtigt väsende och vänlig mot alla, fåfång, men uppoffrande tid, möda och penningar för att behaga konung, gagna fädernesland och göra godt åt släktingar och vänner samt underhafvande. Inför samtiden var hans så förtroliga umgänge med Carl Johan en gåta, hvarom man dock vet,

att det skadade ingen, var välgörande för någon samt utan samband med den inre politiken.

Hans omväxlande industriella försök voro sällan följda af framgång, hvarför affärerna tidtals voro kinkiga.

Ludvig von Saltza,

friherre, f. 1765, † 1838, major.

Medellängd, magrare till utseendet, allvarligt och tillbakadraget väsende, så noga hushållare att man fann det löjligt, men hans genom sparsamhet samlade förmögenhet blef välkommen för yngste brodern.

Han använde mycken tid och möda att bringa tjuvar till välförtjänt straff, men själf blef han en vinterafton ihjälslagen af sin egen gårdsrättare, som försätligt öfverföll honom vid en grind på vägen till hans bostad.

Denne von Saltza var förmodligen den siste officer som innehade ett adelsfaneboställe.

Anders Peter Sandströmer,

f. 1804, † 1857, statsråd, landshöfding.

Lång och smärt till växten, vackert ansigte, lifligt sinne, men sjuklig. Utan släktsförbindelser gjorde han sig känd genom skicklighet, arbetsdrift och bestämda meningar i mycket liberal riktning, just när vinden dref fram åt detta håll. Kom sålunda hastigt till höga tjänstebefattningar och sist till en särdeles förmånlig, genom företrädarens på hög befallning skedda afgang. Var sedermera ej utan anspråk på behaglig utkomst och på tjänstemannabetydenhet, men dog tidigt.

Berndt Harder Santesson,

f. 1776, † 1862, kommerseråd.

Liten till växten, spenslig, med tilltalande ansikte och särdeles lifligt väsende. Ifrig för Göta kanals anläggande, uppoffrade han därför sin förmögenhet och senare delen af sitt lifs verksamhet; såg den också färdigbyggd. Såsom riksdagsman befordrande nitiskt reda och förenklingar, vidlyftig och varm oförtruten talare.

Fredrik Bogislaus von Schwerin,

grefve f. 1764, † 1834, prost.

Lång till växten och smal, allvarligt väsende, lifligt sinne. Särdeles arbetsam och ifrig uti den sak, som var föremål för hans verksamhet. Först i landthushållning, sedan i historiska studier, därefter uti inre politiken, slutligen uti bank- och myntväsendet. Myntbestämningen af 1830 var hufvudsakligen en frukt af hans försiktiga, ifriga och beslutsamma bemödanden, det är en minnesvård mera värd än de flesta.

Den prästerliga tjänstgöringen var ej hans sak och därmed upphörde han snarliga helt och hållet, fastän han såsom ung kavalleriofficer genom särskild nåd af Gustaf III omedelbarligen befordrats till det stora pastoratet.

Carl David Skogman,

friherre, f. 1786, † 1856, statssekreterare, president.

Medellängd, behagligt ansikte, starkt byggd, mycken lätthet att arbeta vid skrifbordet uti finansärenden af skiftande riktningar. Oegennyttig och varm för allmänt bästa, med redbara grundsatser som gäfvo honom större förtroende i allmänhet än hans förmåga egentligen motsvarade.

Bengt Erland Sparre,

grefve, f. 1774, † 1837, generallöjtnant.

Till hela sitt väsende en skrifvare, krökt vid arbetsbordet. Full af kunskaper och kammarerfarenhet, välvillig, gladlynt, undfallande, med mognadt och godt omdöme, svaghet i karaktären. Således utan annat verkligt inflytande än på bokstäfverna uti de generalorder och instruktioner, som i högkvarteret uppsattes.

Har del uti Karlsborgs anläggande.

Gustaf Adolf Sparre,

grefve, f. 1802, † 1886, justitiestatsminister, landtmarskalk, riksmarskalk.

Ganska lång till växten, distingeradt ansikte och vacker hållning i sitt väsende. Redbar och fast i tänkesätt och handling, med goda insikter, utmärkt minne och kännedom af sitt land.

Utan äregirigt begär att utmärka sig genom ingripande åtgärder, dock mycket arbetsam i det han ansåg nyttigt och nödigt att genomföra; särdeles ordentlig.

Snille har han ej, men lätthet att uppfatta sakers förhållande. Tycks sakna fullt själförtroende, hvarför han ock måste räknas till de konservativa. För öfrigt en af de hederligaste män jag känt under en lång lefnad, som fört mig i beröring med många.

Konung Oscar hade för honom ett stort förtroende, hufvudsakligen grundadt på hans redbarhet, men uti sina beslut gick konungen ofta emot sin ministers mening och tillstyrkande.

Jakob Wilhelm Sprengtporten,

friherre, f. 1794, † 1875, öfverståthållare, öfverhofjägmästare, generallöjtnant.

Medellängd, behagligt utseende, lifligt lynne och lyckliga naturgåfvor, som dock ej behörigen odlats i ungdomen. Mycket tidigt framflyttad till högt ämbete, saknade han kunskapernas och erfarenhetens tygel på sina välsinnade önskningsar; hänfördes af förtreten att hafva misslyckats och gick däruti långt under 1840 och 41 års riksdag. Med åren stillade sig känslorna, omdömet skärptes och hans ställning i det allmänna blef lugn, aktad, fastän utan särdeles inflytande på sakernas gång.

Slutligen den till åren äldste i 1:sta kammaren, dock med bibehållna krafter.

Bernhard Ditlev Staffeldt,

f. 1752, † 1818, norsk generalmajor.

Åldrad, från i förflutna tider ägande allmänt anseende för skicklighet och duglighet. Böjd af år och politisk orättvisa.

Fredrik Stang,

f. 1808, † 1884, norskt statsråd och statsminister.

Medellängd, behaglig växt och skönt ansikte. Utmärkta själsförmögenheter, med snabb uppfattning och sällsynt klarhet i framställningen af sin mening. Synes vara tillförlitlig vän af Rikenas förening på fasta grunder.

Curt Bogislaw Ludvig Christoffer von Stedingk,

grefve, f. 1746, † 1837, en af rikets herrar, fältmarskalk, ambassadör.

Liten till växten, med särdeles ungdomligt utseende intill sena ålderdomen, liflig och fryntlig, vördad och högaktad.

3—130340. *Personhist. tidskrift* 1913.

Uti förra seklet utmärkte han sig i Paris såsom elegant, uti Amerika såsom tapper, uti Finland såsom klok befälhavare, uti Petersburg såsom diplomat. Uti detta århundrade var hans diplomati olycklig om än oförskräckt; hans militära befäl under kriget 1813—14 i Tyskland och Nederland en skenbild, om än enskildt hedrande i mycket.

Hans hus var de senare åren i Stockholm mycket ansedt och besökt, fastän hans hustru varit tvätterska och barnen födda innan vigseln.

Gustaf Nils Algernon Adolf Stierneld,

friherre, f. 1791, † 1868, statsminister för utrikes ärendena.

Ovanligt lång till växten, vackert ansikte, rak men vänlig hållning i sitt sätt att vara, tillbakadraget väsende i motsats med ett framstående utseende och hög samhällsställning redan i yngre år. Mycken bildning och världsvana, utan snille, utan begär att verksamt arbeta på inflytande i allmänhet, men fast och pålitlig i tanke- och handlingssätt, när det prövades. Noggrann hushållare af grundsats, han hade på nära håll sett följderna af motsatsen.

Nils Strindlund,

f. 1792, † 1872, talman i bondeståndet.

Medellängd, med uttrycksfullt godt ansikte. Mycken skarp-sinnighet, lätt talegåfva, som kunde blifva ganska bitande, alltid färdig till svar. Utmärkt ledamot i statsutskottet många riksdagar; såsom talman för mycket åldrad.

John Swartz,

f. 1790, † 1853, tobaksfabrikör.

Af stark växt, fylligt utseende, behagligt ansikte, skarpt förstånd och oförsagd verksamhet uti nutidens ekonomiska riktning; förökade ock sin ärfda förmögenhet. Sparade hvarken möda eller uppoffringar för sin fädernebygd, Norrköpings stads, utveckling.

Beundrare af Carl Johans stora egenskaper, utan blindhet för svagheter af dess verksamhet för Sveriges politiska framtid, utan förbiseende af bristerna, genomförde han beslutet om uppresningen af konungens bildstod på stadens stora torg i Norrköping.

Någon orden ville han ej emottaga, ansåg dess bärande ej tillhöra borgersmannen, men emottog en stor guldmedalj, slagen blott för ändamålet.

Casten Tank,

f. 1766, † 1832, norskt statsråd.

Liten till växten, lifligt väsende, mycket arbetande med medelmåttig förmåga, intet verkligt inflytande på allmänna ärendenas gång.

Johan Henrik Tawast,

grefve, f. 1763, † 1841, en af rikets herrar, general.

Lång till växten med obehagligt ansikte, torr och lugn i sitt väsende så andligt som lekamligt; men skicklig och användbar i mycket. Hushållsam till lynne och med grundsats äfven med framgång.

Wilhelm Fredrik Tersmeden,

friherre, f. 1802, † 1879, kapten, bruksägare.

Allvarligt och akttningsbjudande väsende, vacker förmögenhet och liberala oppositionsgrundsatser har gifvit honom ett visst anseende utöfver det som medelmåttiga egenskaper vanligen gifva. I öfrigt ädla tänkessätt och medborgerlig verksamhet hafva äfven gifvit honom allmännare förtroende, som är mera framstående än inflytelserikt.

Gustaf Wilhelm af Tibell,

friherre, f. 1772, † 1832, generallöjtnant, president.

Lifligt ansikte, fin färg, medellängd och -växt, lifliga åtbörder. Svag karaktär, föga själfständigt sinne, fastän upplyst om-döme och stark fosterlandskänsla. Mycket arbetsam med goda kunskaper och ifrigt bemödande att förvärfva flera till fäderneslandets gagn. Hörde till skrifrummet ej till fältet.

Johan Christoffer Toll,

grefve, f. 1743, † 1817, en af rikets herrar, fältmarskalk.

Han var af reslig växt, oböjd af ären, friskt och gladt utseende, framstående örnäsa, små eldiga ögon under buskiga ögonbryn, skämtande samtal. Mycken själsförmåga, slughet, verksam-

het och förutseende gaf honom ännu på sena åldern stort anseende förökadt genom erkänd oegennytta i förening med bepröfvad fosterlandskärlek under betänkliga förhållanden af växlande slag.

Att han år 1807 lyckligen underhandlade med fransmännen om svenska arméns hemförande från Rügen är bekant.

Carl Peter Törnebladh,

f. 1774, † 1844, justitiestatsminister.

Medelmåttigt utseende med uttryck af anspråkslös beskedlighet, hvilken dock ej uteslöt det anseende för juridisk skicklighet, man ansåg honom äga. Han uppoffrade sitt lugn för att tjäna sin konung och sitt fädernesland under en brydsam tid, då många andra drogo sig undan.

Carl Hans Ulner,

f. 1796, † 1859, statsråd.

Medellängd, mera saktmodigt väsende än man väntar af en sjöman. Var besvärad af konseljbestyren, hvarvid han saknade dugligt biträde; samvetsbekymren häröfver påskyndade hans död, förmodar man.

Eberhard Ernst Gotthard von Vegesack,

friherre, f. 1763, † 1818, generallöjtnant.

Tysk till födseln. — Till utseendet soldatlik, med öppet gladlynt och uttrycksfullt ansikte, stora ögon, starkt byggd. I målföret brytning på tyska. Hans försummade uppfostran försenade mycket utvecklingen af hans goda anlag, hvilka därför aldrig förmodade att höja honom öfver en viss medelmåtta, ehuru han genom raskhet och nit sökte ersätta, hvad honom brast uti grundliga kunskaper.

Omtyckt befälhafvare utaf soldaten; ägde ock tidtals öfverhetens förtroende till sin duglighet.

Jörgen Herman Vogt,

f. 1784, † 1862, norskt statsråd.

Ärlighet, noggrannhet och arbetsamhet utmärkte honom uti allt, rättfram öppenhet när det behöfdes. Vän af föreningen, an-

vände han sin stora förmåga att göra dess följder lyckobringande för sitt land och lefde endast härför till sin sena ålderdom. Ägde stort anseende i Norge.

Hans giftermål med en svensk kokett var olyckligt.

Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister,

grefve, f. 1782, † 1871, en af rikets herrar, justitiekansler.

Föga behagligt väsende, svårt uttal, bestämda åsikter. Vägerade 1840 att emottaga justitiestatsministersämbetet, ehuru han därtill var utnämnd (oåtspord) och uti officiell tidning såsom sådan införd. Samlare af diverse, såsom diletant i naturkunnighet och tidens historia. Rik genom arf och hushållning.

Jonas Wærn,

f. 1799, † 1868, statsråd, landshöfding.

Af medellängd, men starkt byggd, föga uttrycksfullt ansikte fastän beslutsamt. Hade stark vilja, mycken ihärdighet och verksamhet, hvilket beredde honom framgång i lifvet. I politiken mycket liberal, slöt han sig vid offentliga inträdet på denna bana 1834 till Petré, dock med mera sans och öfvergaf den snart. Statsrådsbefattningen öfvergaf han äfven vid första tillfälle och vände sin verksamhet åter med kraft på enskilda angelägenheter, dem han skötte med särdeles drift och framgång, allt intill dess att hans medinteressenter vid ett tillfälle nekade bifall till ett viktigt förtroendeförslag, då han genast skilde sig från dem, öfvergaf den vidlyftiga bruksrörelsen, han så mycket utvidgat och förbättrat, samt sökte sig in på tjänstemannabanan åter, troligen åberopande gamla nådiga löften. Här gjorde han intet särdeles; förlorade hälsa och kraft, dog af slag.

Nils Fredrik Wallensteen,

f. 1796, † 1877, statsråd.

Lång till växten, vanlig kroppsställning och intet utmärkande i sitt ansikte. Simpla manér, men städade ord. Utan snille, men med en träget upparbetad, på godt minne och mångåriga noggranna anteckningar stödd, förmåga att bedöma nya frågors inverkan på gamla statsekonomiska förhållanden. Mycket redig i tankar och redbar i tänkesätt, böjd för liberala förbättringar i samhället, utan häftighet. Pålitlig karaktär, klen framställningsgåfva.

Johan Casper Herman Wedel-Jarlsberg,

grefve, f. 1779, † 1840, riksståthållare.

Öppet, lifligt och raskt väsende, oakadt mestadels nedslagna ögon. Medellängd, vackert ansikte, stark kroppsbyggnad, hvars hälsa undergräfdes genom praktisk tillämpning af grundsatsen, att en norrman bör uthärda alla väderleksskiften utan kink med varma ytterplagg.

Från ungdomen uppoffrande tid, krafter och egna tillgångar för sitt lands bästa, ägde han till stadigt syftemål dess frigörelse från Danmark samt slutligen dess själfständiga förening med Sverige, hvartill han var betydligt verksam. Hans mod sviktade aldrig, hvarken vid konungamisslag, medborgares misstroende och obillighet eller vid svåra ekonomiska motgångar. Han öfvervann allt förutom följderna af en oförsiktig hälsovård.

Hans förtjänster om ordnandet af Norges förstörda finanser böra ej glömmas af detta lands häfdatecknare.

Grefve Wedels fru, född Anker, var ett ovanligt älskvärdt, tänkande och svenskvänligt, vänfast fruntimmer.

Ferdinand Carl Maria Wedel-Jarlsberg,

friherre, f. 1781, † 1857, general, norsk hofchef.

Lång till växten, vackert och uttrycksfullt ansikte, raskt väsende, lifligt sinne, bestämdt handlingssätt. Under senaste åren med giktbruten kropp, dock bibehållen pliktrogen själ.

Utmärkt rytteriofficer. Ifrig för föreningen med Sverige.

Gustaf af Wetterstedt,

grefve, f. 1776, † 1837, statsminister för utrikes ärendena.

Svag kropp och fin; men stark karaktär med utmärkta själs-gåfvor, hvaribland finhet ej heller saknades. Glad, kvickt och älskvärdt umgängessätt; lifligt och vänligt, men icke vackert, blekt ansikte. Välvillig, hederlig, högst aktningvärd och pålitlig. Svag för sin hustru, som var vacker men ej kvick. Uppoffrande mycket af sina meningar för den riktning och gång af det hela uti fäderneslandets angelägenheter, som han fann vara det bästa möjliga för dåvarande tidpunkt och omständigheter. Till det lyckliga afslutandet af freden i Kiel i rätta ögonblicket, bidrog han otvifvelaktigt mycket.

Johan Didrik af Wingård,

f. 1778, † 1854, statsråd, landshöfding.

Starkt byggd, af medellängd, gladt och fryntligt, godmodigt väsende. Kunnig uti mycket, fastän ej i fransyskan; arbetsam, med anspråk på duglighet såsom militär och landshöfding, på treflighet såsom författare.

Blef af en bedräglig landssekreterare ruinerad; af en liten hustru öfvergifven, bedragen på hoppet att ärfva rikedom af svärfadern. Nödgad att emottaga finansdepartementet 1840, där han egentligen blott figurerade. Var en ganska gagnande riksdagsman uti bevillningsutskottet.

Sålunda användbar tjänsteman en uti viss mån; ej passande där fast beslutsamhet erfordrades.

Carl Fredrik af Wingård,

f. 1781, † 1851, ärkebiskop.

Finare kroppsbyggnad, af medellängd, intelligent anlete och skarpsinnig beslutsamhet; stor förmåga att uttrycka sina stundom svärfattliga tankar på ett kärnfullt språk. Ägde stort inflytande i prästeståndet och uti sitt stift. Olyckligt gift, han lefde för sig själf.

Carl Johan af Wirsén,

f. 1777, † 1825, amiral.

Liten till växten, melankoliskt utseende. Ansedd för mer än vanlig duglighet och hederlighet.

Gustaf Fredrik af Wirsén,

grefve, f. 1779, † 1827, statsråd, president.

Medelmåttig längd, starkt byggd, regelmässigt anlete. Ovanlig skarpsinnighet och förmåga, nit och verksamhet gaf honom från sin till en början ringa ställning snart ett stort och sig alltjämnt ökande inflytande på finansiella åtgärder och förvaltningen häraf. Samlade förmögenhet genom klokt begagnande af penningetransaktionerna under 1813 års krig, utan att hans redlighet någonsin betvivlades. Afled hastigt och saknades.

Gustaf Fredrik Åkerhielm,

friherre, f. 1776, † 1853, statsråd.

Angenämt yttre, mycket snabb uppfattning, gladt lynne, välvillig, verksam, men saknade en säker och förutseende statsmannablick. Bröts af stormen vid början af 1840 års riksdag.

Ett bidrag till Axel Gabriel Silfverstolpes politiska biografi

Af Axel Brusewitz

En af medlemmarna i 1809 års konstitutionsutskott, A. F. Skjöldebrand, har i sina efterlämnade memoarer om sin utskottskamrat, Axel Gabriel Silfverstolpe, fällt det yttrandet, att han var en man, »som hade mera skicklighet att sammansätta vackra vers än konstitutioner och hvad slags författningar eller regler som helst».¹ Skjöldebrand var i flera viktiga frågor Silfverstolpes antagonist, och hans yttrande bör därför ses i den belysningen, liksom hans uppgift om motståndaren, att han på grund af sin enträgna talträngdhet i utskottsarbetet var till »mycken olägenhet» är att skriva på den politiska motsättningens konto. Men om äfven såtillvida en sanning kan sägas ligga fördold i Skjöldebrands utsago, att akademikern och vitterlekaren Silfverstolpe af samtiden var mera uppskattad samt framför allt mera känd än politikern, torde hans omdöme inför eftervärldens domslut ha föga utsikt att blifva bestående. Visserligen ha Silfverstolpes »vackra vers» och flitiga litterära produktion i den franskklassiska stilen varit ägnade att bereda honom ett aktadt, om ock numera skärligen förgätet namn i vår litteraturhistoria; fråga är dock, om han ej genom sin gärning som en af 1809 års grundlagsfäder förvärfvat sig sitt varaktigaste minne och gjort sitt mest betydelsefulla arbete. I historien om vår författnings ursprung och tillkomst intar Silfverstolpes namn en uppmärksammas plats, och den senaste forskningen synes allt mer benägen att tillmäta hans insats ett högt rum vid den viktigaste af våra grundlagars, regeringsformens, skapande.

Sitt egentliga inträde i det politiska lifvet gjorde Silfverstolpe vid 1800 års riksdag, då han erhöll platsen som riddarhussekreterare, en post, som han sedermera beklädde till sin död. Under 1790-talets litterära fejder nära lierad med den krets, de s. k.

¹ *Skjöldebrands memoarer*, II, s. 138.

encyklopedisterna», hvilka, med Georg Adlersparre som sin erkände chef och med hans tidskrift, »Läsning i blandade ämnen», som litterärt språkrör, under ständigt stegrad misstänksamhet och ovilja från de styrandes sida sökte införa den svenska allmänheten i tidens brännbara frågor, räknades Silfverstolpe till de afgjorda oppositionsmännen under Gustaf IV Adolfs regering. Revolutionen den 13 mars 1809 gjorde den underkufvade oppositionen, »les enragés» af år 1800, eller, som de äfven af motståndarna benämndes, de svenska jakobinerna, till länkare af landets öden. Inom det parti, som bär ansvaret och äran af den nya konstitutionen, kom Silfverstolpe snart att intaga en ledande ställning. Hans solida kunskaper voro allmänt erkända, och i insikter och teoretisk skolning hör han till de främsta bland 1809 års män. Hans bildning var genomgående fransk, och upplysningsfilosofien har i Sverige haft få mera konsekventa och trogna anhängare. Själf har han med naiv oförståddhet bekänt, hvilket outplånligt intryck hans ungdoms läromästare gjort på hans sinne. Han »begannte att tänka», säger han, först då han vid några och 20 år kom öfver Helvetius och Condillac; och han tillägger: »en ny werld öppnade sig för mig.»¹ Det politiska frihetsideal, som han med de franska statsteorierna inhämtat, sökte han i sin mån i det nya statsskicket förverkliga. Det gällde att arbeta för, att den svenska regeringsformen blef »till sina *hufvudgrunder* instämmande med grunderna för Samhälls-contractet». Att detta äfven enligt Silfverstolpes åsikt i stort sedt blef resultatet har han sedermera sökt visa i en bok, afsedd att vara en kommentar till regeringsformen². Han har här äfven närmare formulerat, hur han uppfattat det problem, som var 1809 års grundlagsstiftare förelagt att lösa. I korthet kan det uttryckas så: huru förena kungadöme och frihet.³ Svaret på denna fråga har Silfverstolpe för sin del 1809 gifvit i den ryktbara skrift, »Hvad synes allmänna opinionen önska till en nu möjlig förbättring af svenska statsförfattningen?», hvilken kom ut under

¹ Se nedan brevet den ²/₅ 1811, s. 13.

² Se nedan s. 17, n. 4.

³ I ofvan nämnda, 1812 skrifna arbete, s. 106, har Silfverstolpe gifvit en tolkning af den svenska grundlagens anda, som i sin pregnanta formulering på ett karakteristiskt sätt uppenbarar den af honom och andra 1809 års män omfattade statsdoktrinen. »Svenska konstitutionens anda» heter det, »är att göra förenliga friheten och monarkien. Af denna grundsats har nödvändigt ett blandadt regeringssätt måst födas, och denna blandning är däruti tillvägabragt så, att monarkien och demokratin inbördes temperera hvarandra och att den aristokratiska kraften, ställd midt emellan och saknande all verklig makt, men ingalunda all inflytelse, ej kan för någondera vara vådlig».

riksdagens första dagar, och som med en viss rätt kan betecknas som det konstitutionella partiets programskrift. Flera af dess grundtankar gå igen i 1809 års regeringsform. Den medborgerliga frihetens tryggande genom vederbörligen utstakade garantier var för Silfverstolpe författningens ändamål, och icke alldeles utanskäl räknas han i drottning Hedvig Elisabeth Charlottas dagbok till dem af konstitutionsutskottets ledamöter, som företrädesvis förtjänade benämningen »les amateurs de la liberté».¹ För drottningen framstod Silfverstolpe närmast som en farlig motståndare till monarkien, och i sin afvoghet mot samt bristande och dessutom färgade kännedom om det parti, bland hvars ledande krafter han hörde, har hon i sin framställning utmålat honom som en exalterad ytterlighetsman. Det slag af politisk frihet, som för Silfverstolpe var idealet, har han dock tillräckligt klart preciserat, bl. a. i nämnda skrifter, för att man ej skall behöfva sväfva i ovisshet om arten af hans tänkesätt. Han hörde till dem, som i sin ungdom en gång hälsat en ny dag för mänskligheten genom den franska revolutionen. Sedermera hade han lärt sig inse dess öfverdrifter. I en dikt, kallad »Friheten»,² skrifven 1809 och tillägnad den gamle förkämpen för laglig ordning under Gustaf IV Adolfs despotiska styrelse, riksdrotset C. A. Wachtmeister, har han gifvit uttryck åt sin besvikenhet öfver frihetens nederlag genom revolutionens öfverhandtagande anarkiserande tendenser under skräckväldet. Mot anarkien, såväl som despotismen, sätter Silfverstolpe den lagbundna friheten. »Hvem är den frie?» frågar han, och svaret blir:

»Den, som njutningen förstår
Utaf det samhällsskick hans röst bereda får;
Som sätter, ej af sken och lystnader bedragen,
Sitt hela sjelfbestånd i lydnaden för lagen;

Och som, i verkning ställd på politikens brant,
Af is för nåd och hot, af eld för rätt och sant,
Står mot — då anarkien, då despotismen ljungar —
Med lagen till egid, folkledare och kungar.»

Man märke särskildt den första af de anförda stroferna. Det är den bekanta Montesquieuska frihetsdefinitionen, som här af Silfverstolpe kläds i svensk meter. Och man spårar hans förebild för ett fritt statsskick: Montesquieus konstitutionella monarki, där statsmakternas väl avvägda inbördes jämviktsläge garanterar

¹ Jfr N. Hoyer, Till frågan om uppkomsten af 1809 års regeringsform, Statsvet. tidskr. dec. 1911, extrah. s. 39, n. 2.

² Intagen i Silfverstolpes samlade skaldestycken.

medborgarens frihet, och lagen är högsta auktoritet för undersåten såväl som regenten.

Dessa antydningar må vara nog för att ge en föreställning om Silfverstolpes insats i 1809 års författningsarbete och arten af hans politiska åskådning. Till sin läggning mera en teoretiskt spekulerande än praktiskt handlande natur, har han dock visat, att han till fullo förstod att uppfatta den faktiska situationens kraf; därom vittnar tydligt hans förut nämnda programskrift, i hvilken nödvändigheten bjöd honom att för ögonblicket pruta af på åtskilliga af de reformer, som han i och för sig ansåg önskvärdt genomföra. Det är naturligt, att Silfverstolpe, själf en af hufvudmedarbetarne, skulle i alldeles särskild mening känna sig solidarisk med det konstitutionsverk, som af 1809 års ständer antogs och stadfästes. Redan under loppet af samma riksdag hade det parti, han tillhörde — dit räknades utom Silfverstolpe sådana män som Mannerheim, Järta, bröderna Jacob och Rudolf Cederström, A. G. Mörner m. fl. — all möda ospard att lotsa den nyskapade författningen i säker hamn undan de allvarligt hotande attentat, som af det gustavianska motpartiet med den gamle lättledde konungens goda minne och gillande gjordes för att genom en konrevolution slopa densamma och införa en annan tingens ordning. Men äfven de närmast efter 1809 följande åren voro för det nya statsskicket kritiska. Det gällde därför för »de välsinnade» att alltfört vara på sin vakt, och att, som Silfverstolpe skrifver, »arbete och icke förtrötta: ty från det ögonblick de skulle börja att misströsta vore allt förloradt».¹ Ehuru icke själf i en ställning, som tillät honom att direkt gripa in i statshändelserna, kände han sin förpliktelse djupt att i mån af krafter och förmåga »bjuda till att vara nyttig». Nedan publicerade bref,² alla med undantag af det första, som är från slutet af 1810, skrifna under loppet af år 1811 och riktade till hans vän och partikamrat från 1809 års riksdagsstrider, Adolf Göran Mörner, visa hur Silfverstolpe denna tid fattade sin uppgift att utveckla och befästa det verk, som han och hans meningsfränder varit de förnämsta att grundlägga.

Hufvudintresset i dessa bref, där Silfverstolpe beskriver sina planer och arbeten och uppmuntrar Mörner i hans verksamhet, knyter sig kring kronprinsens, Karl Johans, person. Direkt eller indirekt kretsar brefskrifvarens tankar omkring honom såsom

¹ Se nedan brefvet den 21/11 1811, s. 19.

² De tillhöra Esplunda arkiv och ha af ägaren, greve Axel Mörner, välvilligt ställts till mitt förfogande. Vid tryckningen har ortografisk noggrannhet iakttagits.

medelpunkten i Sveriges offentliga lif. Icke minst 1809 års män hade ställt höga förhoppningar på den nykorade tronföljaren såsom räddaren i rikets brydsamma belägenhet. Man väntade af honom ingenting mindre, än att han skulle omskapa nationen och väcka till lif en nationalanda, hvarigenom dess själförtroende efter de lidna nederlagen kunde återfödas. Uttalanden af tidens ledande män — Silfverstolpes för Mörner skildrade personliga intyck bära äfven därom vittne¹ — visa, att man kände sig förvissad om att dessa förhoppningar skulle komma att gå i uppfyllelse.* Men det var af vikt, att den i svenska förhållanden tämligen oinvigde kronprinsen bibringades den rätta upplysningen och försågs med medel att sätta sig in i det svenska regeringsättets anda. Många krafter voro i rörelse för att influera på Karl Johan, och röster saknades ej, som uppmanade honom att återupptaga de revolutionsplaner till förmån för en kunglig maktutvidgning, som en gång förut lyckligen blifvit afvärjda.³ Här såg Silfverstolpe en bjudande plikt att göra något, och man får vid läsningen af hans bref ett lifligt intryck af hur han 1811 sökte spela den själftagna rollen af en politisk och konstitutionell mentor för Karl Johan. Han öfversätter regeringsformen på franska till kronprinsens tjänst, han skrifver memorialer och inlämnar förslag om nyttiga reformer, han författar en bok, hvars egentliga ändamål är att för kronprinsen tolka den svenska konstitutionen, ja han ger t. o. m. anvisning på de personer, som i alldeles särskild grad böra vara värda hans förtroende.⁴ Man spårar bakom dessa sträfvanden den s. k. »1809 års clique»,⁵ som söker att bibehålla sitt inflytande och värna sitt verk.

¹ Se nedan brefvet den 30/9 1811 s. 15 f.

² Några yttranden i bref till Mörner från dennes politiska vänner (i Esplunda arkiv) kunna anföras som belysande för den entusiasm, som vid denna tid omgaf Karl Johan. Jacob Cederström skrifver (Visby den 10/2 1811): »Det var med verklig tillfredsställelse, som jag vid Kron Prinsens bekantskap trodde mig i honom finna alla de egenskaper förenade som fordras för att af oss återskapa en Nation och bibringa oss en god nationalanda. Jag hadde fyra gånger på de dagarna jag var i Stockholm, ganska longa samtal med honom, det enda som gör det svårt at tala vid honom, är, at han talar nästan mycket själf, så at man får falla honom i talet för att få säga honom de saker hvarom man vill underrätta honom». — Ännu mera entusiastiskt uttalar sig Clas Fleming (Stockholm den 3/4 1811): »Prinsen är i Statsrådet hvarken mer eller mindre än *Förträfflig*. Hans fattningsgofva är lätt och precis, Hans vuer vidsträckta, ljusa och menniskoälskande, Hans själ af en storhet och upphöjelse som sällan finnes bland människor, Hans hjerta älskar ända till passion Frihet, sanning och rättvisa och den måste vara ett Fä eller bof som icke tjänar honom med redlighet och nytta».

³ Se *Schinkels Minnen* VI s. 153 f.

⁴ Jfr härom Silfverstolpes bref till kronprinsen den 7/3 1811, tryckt i *Schinkels Minnen*, Bih. II. s. 362 ff.

⁵ Se *L. v. Engeström*, *Minnen och anteckningar*, II. s. 184.

För detta arbete påkallar och erhåller Silfverstolpe Mörners bistånd. Denne hade tagit verksam del i riksdagsarbetet 1809, hade äfven vid valriksdagen i Örebro 1810 spelat en framstående roll samt vistades nu som godsägare på sin gård Esplunda i Närke. Hans långa offentliga verksamhet, som medlem af regeringen började först 1812, då han blef statssekreterare för finansärendena. Med Mörner hade Silfverstolpe sedan gammalt nära förbindelser¹, och den förres begåfning, djupgående studier samt utpräglade smak för litterära sysselsättningar gjorde hans samverkan synnerligen värdefull. Också öfverhoppas han af Silfverstolpe med projekter och ifriga uppmaningar till inlägg i dagens stridsfrågor. Redan vid 1809—10 års riksdag hade Mörner gripit till orda i dagspressen,² och 1811, då hans tid var mindre upptagen, ägnade han sig, såsom af de efterföljande breffen framgår, åt en omfattande publicistisk verksamhet. 1809 hade gifvit Sverige en offentlig press, och om allmänheten ännu endast mycket sparsamt fått skörda några af de »tryckfrihetens ypperliga frukter», hvilka Silfverstolpe förtröstat på för uppkomsten af en sann »esprit public», hade den i så mycket rikare mått blifvit hugnad med dagblad och tidskrifter, för det mesta af efemär art, och ofta tjänande dunkla och tvetydiga syften. En viss rangplats bland dessa tidskrifter intager den af den bekante orostiftaren och intrigören C. A. Grevesmöhlen talangfullt redigerade »Åskådaren, medborgerlig weckoskrift i statistiska och politiska ämnen», hvilken icke synes varit utan inflytande på allmänna opinionen.³ Mot Åskådaren var äfven Mörners presskampanj riktad. Ehuru närmast afsedda för allmänheten, voro hans artiklar dock kanske i allra främsta rummet ärnade för kronprinsen, hvilkens känslighet, som Silfverstolpe anmärker, för dagbladsopinionen var särdeles högt utvecklad. De få en viss pikant bismak däraf, att Karl Johan, icke alldeles utan skäl, ansågs i hemlighet gynna vissa af de i Åskådaren framförda meningarne. Särskildt torde detta ha gällt dess åsikter i ekonomiska ämnen.

¹ I ännu högre grad synes M. varit lierad med de yngre bröderna Silfverstolpe, Gustaf Abraham och Fredrik Samuel, från hvilka en vidlyftig korrespondens förvaras i Esplunda arkiv. Jfr. A. Brusewitz, En brevväxling om Gustaf Abraham Silfverstolpe, denna tidskr. 1910 s. 153 ff.

² Se Journal för litteraturen och theatern 1810, nr 90—91 (17/4, 18/4). Enligt koncept i Esplunda arkiv är den här förekommande uppsatsen, »Några ord om hvad som bör förstås med opposition, eller oppositionsparti till eftersinnande af framtida lagstiftare», författad af M.

G. A. Silfverstolpe skrifver till Mörner, Norrköping den 21/5 1811: »Hopen här tror på sin Åskådare som på bibeln». (Esplunda arkiv.) Se äfven nedan brefvet den 2/5 1811, s. 14.

Som bidrag äfven till frågan om tidens hemliga journalistikäro sålunda Silfverstolpes bref icke utan sitt intresse. Angående dagens löpande händelser samt politiska och personliga skvaller är deras innehåll mindre givande. Dock torde de upplysningar, som lämnas om Järtas ställning under den bekanta Oxelbergska striden och hans afgång från regeringen, vara värda en viss uppmärksamhet.

Bref från Axel Gabriel Silfverstolpe till Adolf Göran Mörner.

Stockholm den 6 Dec. 1810.

Min Heders-Vän och Bror!

Under oändeliga tacksägelser för din vänskapsfulla och smickrande hugkomst, får jag, skyndande till ämnena i ditt bref, nämna, att sedan jag 2:ne gånger förgäfvades sökt Wetterstedt, träffade jag honom i går, och han sade mig att angående Skriftens¹ sändande med Avisorna, skulle han sjelf tillskrifva Dig i dag. Hvad effecten af densamma angår, har den varit rätt nyttig, och alla kloka tacka för densamma; likväl har den, som naturligt var, haft till påföljd ett svar, deruti Järta blifvit ännu hårdare angripen.² Men Järta ärnar ej svara. Han har begärt undersökning om sitt förhållande, att anställas genom Hof Cantzleren, hvars embete denna befattning åtföljer: och den lärar i dessa dagar blifva anbefaldt. Beträffande den upplysning Du fått att saken mot Oxelbergs tryckta Dictamen egentligen bordt tillkomma Justitiæ-Cantzleren, tror jag visst att det så förhåller sig, när frågan är om *hvem som skall föra talan vid domstol*; men det är också intet annat Järta begärt, än att målet skulle genom Justitiæ-Cantzleren behandlas, sedan blott Konungen förut utverkat Bonde Ståndets constitutionella medgifvande dertill. Angifvare existerar ej i ett mål som ligger för publikens ögon (nämligen Oxelbergs obevista tillmäle): det finnes blott en Actor, och det kan finnas en Anmärkare hos Konungen, hvilken Anmärkares erindran kan hafva till påföljd förordnandet af en Actor. Att Järta skulle vara obefogad såsom Anmärkare, det vill säga, icke Angifvare, hvilket medförer bevisning af någon ting icke väl uppdagadt, utan Uppgifvare hos Konungen af ett klart factum, som till äfventyrs ej förut var Konungen känt, kan jag, uppriktigt, ej finna: jag tror, att då intet beifrande kunde äga rum utan ett préalabelt constitutionelt steg af Konungen, hvaröfver Stats Rådet

¹ Den åsyftade skriften är en broschyr, anonymt utgifven under hösten 1810, med titeln »Undersökning om oväldigheten af de så kallade oväldige Tankar angående Hr Statssecreteraren Järtas åtgärd ifråga om Riksdagsman Oxelbergs memorial rörande Spannmåls direction». Såsom framgår af ett egenhändigt af Mörner skrivet koncept i Esplunda arkiv har denne författat skriften, hvari han i det beryktade målet gör ett inlägg till sin vän Järtas försvar. Jfr *Forsells* lefnadsteckning af Järta (Valda skrifter I, s. LX, n. 1), där han framkastar den förmodan, att Järta själf skrivit broschyren.

² Se *Forsell*, anf. st.

äfvén borde gifva sina tankar, så — hade det varit väl om Justitiæ-Cantzleren gjort anmärkningen — men när han ej hördes af, borde hvilken Stats Rådets Ledamot som hälst, till och med de militaira, i sin egenskap af Stats Råd, kunna anmäla factum hos den Myndighet som äger främsta rättigheten att communicera med ett Riks Stånd, och äfvén kunna vid denna anmälan tillägga, att i en Stat der Grundlagarne skulle så uttydas, att helgden af Riksdagsmannarätten kunde skyddas offentliga inbrott i Allmänna Lagens grund-principer, der wilja de icke äga någon befattning. Hvad annat hade Justitiæ-Cantzleren i ett mål af denna beskaffenhet kunnat göra? Han hade ändå ej handlat i kraft af sitt Justitiæ-Cantzlers-Embete: dess utöfning hade ej inträdt förr än efter Bonde Ståndets medgifvande: då hade han blifvit Actor, eller den hvarifrån actionen utgår: förut var han ej annat än anmälare af händelsen: och sådane, rätt väl autoriserade, hade kunnat finnas äfvén utom Stats Rådet, i synnerhet bland Spannmåls Directionens ledamöter; ja, Konungen Sjelf hade kunnat vara denna anmälare, om Han först hade läst tillmålet.

Det är sant att vi förklarar England krig: och deröfver har ej förmärkts något bittert missnöje, emedan alla medgifva att vi ej kunde göra annorlunda: äfvén väl är en årstid inne, under hvilken kriget ej kan bli actift. Hopp om negociationer imedlertid, Kungens i England åter insjuknande i tokenskap, *möjligen* deraf följande ministère-förändring, mycket bankrutter i England, m. m. rassurerar ock något tills vidare. Kejsar Napoléon begärde Kungens decision under 6 dagar: blefve den négative, skulle Alquier resa. — Riks Marskalken Fersen begrofs i förgårs. Klockan 12 om dagen börjades processionen från Slottet. Klockan $\frac{1}{2}$ 3 var högtidligheten förbi, och *allsingen oro* har försports. — Härmed ber jag få göra Dig present af Bar: Flemings Tal, äfvén som af Grefve Ankarsverds, hvilka utkommo, menar jag, sedan Du i maji var bortrest. — Min vördnad för din Grefvinna, och oändliga tacksägelser för Herrskapets gemensamma politesse och din bepröfvade vänskap.

Axelius.

Jag skrifver med något besvär, emedan jag i går halkade omkull i Lejonbacken och stötte mig något hederligt. Jag föll på sidan, så att min tämligen massiva gulddosa hopkramades och gick något sönder. Derjemte skrapade jag kindbenet blodigt, feck ett hål under hakan, ett på underläppen, och en framtand afbruten. Men som jag har mycket sunda vätskor, så har jag här af obetydande olägenhet. Imedlertid ber jag Dig förlåta att jag glömde tala med Wetterstedt om den utkomna Andra Delen af Gust. Adolfs Historia.^{*} Jag skulle just vända om till Cabinettet Lejonbacken uppföre, då jag föll, och blef för mycket blodig för att kunna presentera mig.

Utaf din upplaga lära circa 300 Exemplar vara sålda.

^{*} Åsyftar »Historisk tafsia af f. d. konung Gustaf IV Adolfs sednaste regeringsår».

Stockholm d. 4 Febr. 1811.

Min Heders Vän och Bror!

Jämte oändliga tacksägelser för ditt sista bref, utbeder jag mig få nämna för Dig, att jag, i den öfvertygelsen att kännedom af vårt Regeringssätt vore den främsta som vår Kron Prins borde undfå, om både Han och vårt Fädernesland skulle blifva lyckliga, och då jag funnit ingen wederbörande tänka med något alfvar derpå, föresatt mig använda min personliga möda till detta ändamål, så mycket häldre som jag, vid ett par tämligen långa conversationer, funnit honom äga så wärdiga tänkesätt och ett så sundt förstånd, att det förtjenar att man *bjuder till åtminstone* gifva honom de kunskaper, han naturligtvis måste sakna. I anledning här af har jag redan före Jul, genom Wetterstedt, skaffat mig att låna den fransyska öfversättning Kron Prinsen i Paris undfått af Regerings-Formen. Den var i allmänhet god, men dels hade Copisten utelemnat några viktiga punkter, dels var den oriktig i afseende på en mängd finesser, som ingen Svensk en gång rätt observerat, utan att sjelf hafva haft befattning med våra constitutionella ämnen. Denna öfversättning har jag afskrifvit, jämfört den 2 gånger rad för rad med originalet, retoucherat den på mer än 100 ställen, omskrifvit den åter, låtit Wetterstedt genomse den, hvilken också en gång jämfört den med svenskan, och i dessa dagar lägger jag den, med Prinsens tillstånd (efter 1:sta Exemplaret var Hans), under pressen, och trycker deraf 500 Exemplar, på det de Embetsmän och andra, som kunde behöfva tala med Honom om constitutions-ämnena, måtte hafva säkra och bestämda termer att nyttja, begripliga för bägge. Men derjämte har jag öfversatt de af sista Riksdagars Constitutions-Utskott gjorde förslag till förändringar i Regerings Formen, samt 1809 års Constitutions Utskotts Betänkande öfver Regerings Formen jämte Bilagorna dertill, äfvensom min utredning af Stånds-Privilegiernas beskaffenhet,¹ hvilket allt jag ärnar lemna Kron Prinsen i manuscript, på det han måtte komma i tillstånd att alldeles familiarisera sig med vårt Regeringssätt, intill nästa Riksdag, då Grundlags-frågornas ventilerande måste göra Regeringssättet till ett dagligt taleämne för hans öron. Detta allt torde jag om 3 högst 4 veckor kunna presentera åt Prinsen. Men en vigtig fråga återstår, som Han borde känna, så mycket mer som de olika intressena en gång vid afgörandet gör den till en af de svåraste att fatta ett parti öfver. Det är den om Representationen. Hvarken orkar jag nu, efter 6 à 7 veckors oupphörligt arbete, eller förstår jag ens, att framställa den på en gång kort och en détail: ty att öfversätta hela Constitutions Utskottets Bok härom,² blefve en evighet. Nu får jag derföre härmed till Dig framställa den frågan, om ej Du, som bäst af alla känner detta ämne,³ skulle vilja

¹ Konstitutionsutskottets memorialer och expeditioner 1809—1810 s. 452 ff.² Åsyftar konstitutionsutskottets betänkande i representationsfrågan den 24 mars 1810 jämte bilagor. (Konstitutionsutskottets memorialer och expeditioner 1809—10, s. 483—646).³ Mörner hade sjelf författat konstitutionsutskottets betänkande, hvilket bestrykes af Silfverstolpe i dennes inlaga till kronprinsen Karl Johan den 7/3 1811. (Jfr ofvan s. 5 n. 4.)

göra en résumé på fransyska så af Betänkandet som af Bilagorna, för att sedermera aflemnas till Kron Prinsen, antingen, om Du vill, genom mig, eller kanske händre genom Wetterstedt, men i alla fall i ditt eget namn. Kunde en sådan résumé göras på 7 à 8 fullskrifna ark, vore det väl, på det ej vidden måtte förskräcka en Person, som väl läser, men redan ej har mycken ledighet att läsa. I fall Du ej ville göra detta arbete, vet jag ingen som hvarken kunde göra, eller gjorde det. Man tänker ej ens på att låta öfversätta Riksdags Ordningen och Tryck frihets-Förordningen åt Honom: och jag orkar ej mera. Jag har lik väl talt med Wetterstedt härom, som inser nödvändigheten och låfvat söka anstalta, men den stackars hederliga mannen har så mycket att göra ändå. I händelse Du ingår i denna plan, utber jag mig få fråga om Du tillåter att jag för Prinsen nämner, att Du låfvat göra berörde résumé, som han då skulle hafva att förvänta inom någon kort tid?

Nyheter äro här inga af *vigt*, ehuru sådana finnas, tror jag, i myckenhet, i landsorterne. Intet *actift* krig höres af ännu. Prins Oscar, mycket lik sin Far, synes gifva mycket godt hopp. Han har nyss fått titel af Hertig af Södermanland och Öfverste Lieut. fullmägt i Gardes Regementerne. Kron Prinsen fortfar att intaga exactement alla. Det som fågnar mig mäst, är att Han söker instruera sig. För några aftnar sedan hade han några Riksgälds Cont:s Fullmäktige hos sig, i 2 timar, för att discutera en enda sak. — Min vördnad för Din Grefvinna — Salut & fraternité.

A. G. S.

Järta arbetar som en häst, och låter dem skrika. Han synes nästan ej ute, mer än i Stats Rådet och Beredningen. Visst tror jag att han jämt har en fot färdig att klifva bort, men ännu åtminstone står han kvar, hvartill kanske förhoppningarna om Kron Prinsen mycket bidraga.

Stockholm den 18 Mars 1811.

Min Heders Vän och Bror!

Jag bör begynna med att be Dig tusende gånger om excuse för det jag så ganska sent besvarar dina vänskapsfulla skrivelser, men orsakerne äro, att jag först ville vänta till dess jag kunde återsända Dig ditt Concept, och att jag sedan varit något hindrad af extra-arbeten. Din Résumé af Representations-frågan är efter mitt omdöme rätt väl och rätt opartiskt gjord.^{*} Détaillerna kunde ej däruti få rum: och ändamålet war endast att bibringa en person, som ej kan äga mycken tid till läsning, ett allmänt begrepp om saken, så att han, när den en gång förekommer, ej måtte vara för densamma främmande. Det var

^{*} Konzeptet till denna på franska skrifna resumé, betitlad »Essai d'un Exposé succinct de l'état de la question sur une nouvelle représentation Nationale en Suède», finnes i Esplunda arkiv. Mörnens med senare hand gjorda anmärkning, »présenté par feu Mr de Silverstolpe au Prince Royale», är såsom af det följande framgår, oriktig.

conveneradt mellan Bar: Fleming och mig, att jag skulle först aflemna till Kron Prinsen mina documenter, och prevenera honom om den skrift Han från Dig hade att förvänta: detta skedde i fredags,¹ och någon dag i början af förra weckan lærer Bar: Fleming hafva fullgjort sin commission.² Jag förmodar att Prinsen nu, sedan Han (som Du af denna dags Bihang till Post Tidningen ser) fått riktigt Konungabestyr, icke lærer få godt om stunder till något djupare studium af våra Constitutions-frågor;³ men imedlertid är *den* nyttan gjord, att lemna Honom tillfälle dertill i sin egen pulpet: och det blir alltid lättare för dem som kunna behöfva tala med honom öfver de vigtiga puncterna vid en Riksdag, att blifva af honom förstådda. Mitt öfverlemnande gaf mig, i Lördags 8 dagar sedan och måndagen derpå, då jag vardt befalt till middagen, anledning till 2:ne conversationer, som varade den ena en half och den andra en hel timme, och voro ganska interessanta och *rassuranta*. Hufvudresultatet af hvarje samtal jag fått den nåden att hålla med Honom, är den fullkomligaste öfvertygelse om hans moralité, förenad med libéralité och allmänna upplysta begrepp. — Konungen har på en vecka varit så kraslig, att Stats Råd ej kunnat hållas, utan att Han derföre är illa sjuk. Fruktan att detta tillstånd kunde räcka länge och ärenderne derigenom afstadna, är hela orsaken till Kron Prinsens förordnande att provisoriskt företräda Konungens ställe: och detta förordnande upphör hvad dag Konungen Sjelf orkar vara i Stats Rådet. Jag tror mig böra nämna detta, på det att Du med öfvertygelse må kunna vederlägga de rykten, hvilka säkert komma att kringflyga i Landsorterne, att Konungen alldeles afsagt sig regeringen. Detta är ej annat än en ganska amicale och provisionnelle transaction mellan Kungen och Stats Rådet. Om den är så riktig efter Regerings Formen, och om ej Stats Rådet bordt regera, blir en annan fråga: men nog tror jag att Landet är nöjdare med denna arrangement, som likväl om 8 dagar kan vara upphörd, blott Konungen tillfrisknar. — Klockan ringer 7. Min vörndnad till Grefvinnan. Din uppriktiga vän och högaktare

A. G. S.

Afskriften af din *Essai etc.* kostade 2 Rdr B:co.

D: 21 Mars.

P. S. Postens stora exactitude att ej mottaga bref under det klockan ännu ringer 7, gör att mitt bref kommer en postdag sednare,

¹ Genom ofvan s. 5, n. 4 citerade inlaga.

² I bref till Mörner, (cit. s. 5, n. 2) berättar Fleming, att han skriftiligen fullgjort sitt uppdrag till kronprinsen »vid samma tidpunkt som Silfverstolpe afgaf sina handlingar». Om den ifrågavarande exposén afger Fleming följande fördelaktiga omdöme: »Redligt och uppriktigt sagt var din *Exposé* klar, kraftig och kunskapsrik som allt hvad du skrifver och som sammandrag betraktad *mästerlig*». Det synes dock som om kronprinsen åtminstone ej under de närmaste veckorna fått tid att studera aktstycket. »Troligen», heter det i brefvet, »har han sedermera icke läst acten emedan han aldrig sagt mig ett ord derom».

³ Enligt Kungl. Maj:ts nåd. kung. den 17 mars 1811 förordnades Karl Io han, i strid mot grundlagens bud, till regent under konungens sjukdom.

Jag får härigenom tillfälle berätta Dig den nouvelen, att Järta ej mera är Stats Secreterare. Detta är förmodeligen en Riks-skada, men kunde ej numera hjälpas. För circa 14 dagar sedan lär han ha lagt in sitt Afskeds Memorial, i anseende till, efter hans öfvertygelse, skadliga projecter i Finance-wägen som hölle på att få framgång, men hvar-öfver likväl ännu ej något parti är fattadt. En derpå följande enskilt conversation med Kron Prinsen, som varat 2 timmar och varit ganska amical, hade till resultat, att memorialet ej skulle återtagas, men hvilat. När Stats Rådet och de öfrige Stats Secreterarne i Söndags gjorde sin ganska välsinnade och kanske nyttiga revolution i 48 § R. F.,¹ så war Järta, förut ej konsulterad, utan af Wetterstedt blott enskilt wänner emellan preverener om Lördagen i allmänna termer, kallad jämte de öfriga Ledamöterna för att gå upp till Kungen med detta ärende; men profiterade af sin opasslighet för att ej infinna sig, och ej göra en scène genom sin ensamma opposition i den sjuka kungens närvaro. Följden skulle då ock blifva, att han ej, enligt sin öfvertygelse, kunde vidare föredraga: han begärte således att hans memorial måtte föredragas, och det blef i går bifallit. Men derföre är ej Järta, som ryktet säkert skall säga, i opposition nu mot Regeringen. Tvärtom är det väl emellan Kron Prinsen och honom, och han fronderar alldeles icke mot Stats Rådet utan tror blott att samma nyttiga ändamål kunnat vinnas med bibehållande af R: F:s helgd. Han behåller ingenting, icke ens sin plats i Tull Directionen, utan återgår till sin förra belägenhet. Prinsen har genom Börtzell² skickat beklagelser att försona honom, och förhoppningar att han ej undandrager sig meddela sina råd och idéer i viktiga frågor, hvilket Järta *läfvat*.

Stockholm den 22 April 1811.

Min hederlige Vän och Bror!

Jämte det jag härmed får aflägga min tacksägelse för ditt sista bref och den medföljande 2 R:dls Sedeln, har jag för detta bref ett annat ändamål, det nemligen, att för Dig yttra min innerliga önskan att gissa rätt, då jag i all ära misstänker Dig för autor till den vederläggning af Åskådaren som varit införd nyligen 5 à 6 Numror af Litteratur-Journalen.³ Den är så förträfflig både i anseende till idéerna, kunskaperna, stylen och tonen, att jag (när jag undantager Järta och Wetterstedt, hvilka säkerligen ingendera skrifvit den, efter hvad jag

¹ S. åberopar af förbiseende felaktig §; bör vara § 40, där åtgärder i händelse af konungens sjukdom behandlas.

² Statssekreterare för civila ärenden.

³ Den i n:o 86—91 af Journal för litteraturen och theatern (13/4—20/4 1811) förekommande artikelserien, benämnd »Några erinringar och önskingar, framställda till allmänhetens pröfning, i anledning af åtskilliga uti Weckoskriften Åskådaren förekommande anföranden», hvilken synbarligen här af Silfverstolpe åsyftas, är, såsom af nästföljande bref framgår, författad af Mörner. Angreppet hade till följd tvenne svarsartiklar i Åskådaren (n:o 53, 54, 3/5, 11/5), hvarpå Mörner replikerar i Litteraturjournalen i en »Förklaring till allmänheten» (n:o 128, 130, 5/6, 7/6). Koncept till alla dessa Mörners uppsatser finnas i Esplunda arkiv.

kan dömma) icke wet någon i detta Rike att gissa på, som i sin skrift kunnat förena alla dessa egenskaper, mer än endast Du. Är det en annan, så gläder jag mig åt upptäckten att de goda tänkarnes antal ökas. Är det åter Du, så gläder jag mig åt den större soin Du denne gången gifvit åt Din styl, genom ett mindre antal af ord, mindre längd i bevisningstournurerna, och en deraf uppkommen större täthet i idéerna och större klarhet i framställningen. Dessutom har sällan Tryckfriheten blifvit så värdigt och nyttigt använd. Låt mig änteligen få den tillfredsställelsen att weta att Du är autoren, mot vilkor, som du sjelf behagar, att nämna eller förtiga Dig. Äfven ber jag Dig på det högsta icke förtröttnas vid Åskådaren. Det återstår ännu en hop både i finance-vägen, bevillnings-vägen och constitutionsvägen, som behöfver att af ett moget hufvud inför allmänheten rectificeras. Nr:orna 46 och 47 äro af den sistnämnde genren, och böra så mycket mer releveras i samma värdiga och lugna ton, som Åskåda-rens ton deruti försämrat sig och gått öfver till en advocatoriskt personlig åsytning.¹

Jag ber härmed få göra Dig présent af en brochure, som jag underkastar din granskning, och — när Du fördomsfritt läst den från början till slut — ditt omdöme: och derpå innesluter jag mig i din oskattbara och beständiga vänskap.

A. G. S.

Stockholm den 2 Maji 1811.

Min aktningsvärda Vän och Bror!

Gud nås, Du har visst rätt i att ej hafva väntat mycken brefväxling af mig: jag har merendels mycket att arbeta, och tänker och skrifver med yttersta svårighet, till och med bref, emedan jag, i brist på en riktig läro-method i mina yngre år, icke begynte *tänka* förr än jag var några och 20 år gammal, då jag kom öfver Helvetius och Condillac, och en ny werld öppnade sig för mig. Jag ber dig ock vara så god och icke mycket tillräkna mig om jag icke alltid svarar Dig exact. — Öfver riktigheten af min gissning och öfver ditt förtroende gläder jag mig på det högsta, och skall ej missbruka det.² Mannerheim och Wetterstedt hafva ensamme fått del deraf, så mycket häldre som de förut voro derom nästan öfvertygade, och genom förtroendet blifvit förbundne till discretion. Med den sednare ville jag så mycket mindre spela fint, som jag nödvändigt ville befordra snabbheten af de tryckta skrifternas framkomst till Dig, och derigenom snabbheten af obehörigheternas värdiga vederläggning. Också ingick han gerna deruti, på det sätt att hvad weckoskrifterna angår skulle de få tillsändas Dig postdagligen, omslagna med ett papperskors, så att man i hörnen ser att det är Tidnings-papper, och hvilka upplemnas

¹ N:o 46 af Åskådaren innehåller en artikel om »Förtroendesyslor», n:o 47 en »Om rikets ständers justitieombudsman».

² Jfr ofvan s. 12, n. 3.

till Wetterstedt i ditt namn. Hvad åter tjockare häften beträffar, trodde han sig finna medel dertill genom den utväg Du sjelf projecterat, Courirer till Götheborg. Du behagade nu sjelf skrifva honom till ett litet tacksägelse-bref och åberopa mig; men någorlunda snart, på det denna communicationsväg må bli riktigt öppnad medan Wetterstedt är qvar i Stockholm; ty jag har hört sägas att han lärer årna få permission att dricka brunn vid Ramlösa. Jag önskar att Du snart måtte få befatta Dig med Åskådarens tankar om Cours, Agio, Handel, Bevilling och i allmänhet Financer, hvaruti mig är sagdt af klokt folk, att ibland några riktiga, skall finnas många upp- och ner-vända begrepp af stor wigt att rectificera, både i afseende på mängden af läsare och på de Styrande. I de få constitutionella ämnen som numera där förekomma, kan jag sjelf se att han ofta déraisonnerar med klyftighet, och nu nyligast äfven personaliserar, för hvilket sednare, såsom varande en förändring i hans första ton, han (utan försvar för personerna) förtjenar en värdig moralisk föreställning. Ett par saker påminner jag mig, som behöfde yrkas och utredas kårt och klart: den *ena* att man förgäfves, utan en outtömlig fond, söker att genom artificiella utvägar styra Coursen, äfvensom att cours och agio äro 2 mycket olika ting; den *andra* att Sveriges handel är någonting helt annat än köpmans-intresset, och att man ej bör drifva sin rättmätiga aversion för det sednares tilltag ända till att låta den förra förgås. Likaså torde försöket att upphjelpa Riket genom en Öfverflöds-Förordning förtjena att bemärkas såsom en liten och fruktlös mesure. Det är en olycka, att sedan Järta är borta fins ingen mer i Stats Rådet som har stora Finance-begrepp, mer än Platen, som ändå ej har andra, än dem hans lumineusa Hufvud förskaffat honom, och som dessutom ofta är borta vid sin Canal. Det är mycket derföre, som din möda att utreda ofvannämnde ämnen skulle vara af högsta vigt, äfvensom för att visa att Åskådaren icke är någon Gud Fader, som mången läsare ännu tror, ehuru nog mindre efter vederläggningarne i Litteratur Journalen. Det är icke osannolikt att en viss i Åskådaren berömd Excellence är tämmeligen initierad med Redacturen till Åskådaren; och att han söker att denigrera den sista Stats Secreteraren, med hvilken han aldrig kan jämföras, hvarken i duglighet till Finance Minister, eller i afseende på de olika perioder, hvarunder bägge haft financerna om händer. Macte virtute, och använd din utmärkta talang på ett lika klart kallt och värdigt sätt, så att man äfven måtte få njuta någon af tryckfrihetens ypperliga frukter. Med en alltid fortfarande lika högaktning framhärdar jag din uppriktige vän och tjenare

A. G. S.

Stockh. den 30 sept. 1811.

Min aktningsvärda Vän!

Så sällan och ogera jag vanligtvis skrifver bref, kan jag likväl ej underlåta att använda några ögonblick till uttryckande af min

erkänsla för Dig, öfver de med djup urskillning, insigter, välvilja, värdighet, och omfattning i vuer författade stycken i Journalen under de 3 sistförflutne månaderne.¹ Efter hvad jag förut kände, har jag lätt igenkännt din hand; men jag har äfven fått bekräftelse därpå af Redacturen, som af mina omdömen och kännedomen af vår liaison lätt fann, att ett sådant erkännande för *mig* icke var någon indiscretion. Jag kan ej beskrifva hvad glädje jag känner att se tryckfriheten så använd: det är på det sättet hon frälsas, corrigerar sina missbruk, och gagnar vårt fädernesland. Efter de, i den bittra genren, emot anarchisterne (ty så anser jag dem) utfärdade bitar af förtjenst, hafva dina värdigt och lugnt raisonnerade stycken, kommit och med öfvertygelsen nedslagit sophismerna, och i många mål skämt bort deras credit hos både vissa högre och lägre. Jag tillstår väl att jag nu på lång tid icke sett hvad verkan de haft till själfva antagonisternas bättring, ty jag har ej sett deras blad; men det kan vara lika mycket om deras ton, blott tonen *för* dem afmattas genom högtidliga bevis som Du gifvit att de hvarken äro ärliga, eller förståndiga, eller kunniga. Det kallas att schavottera på tre torg. Tröttna icke: Du gör vårt fattiga land därmed ett gagn, som Du ej alltid kan gissa till: och om hela den publik som kan värdera Dina skrifter ej öfverstiger 50 personer, så är det redan en dyrbar omständighet hos oss att *deras* begrepp rectificeras och vägledas, ty de influera redan på flera hundra. — Jag skulle önska att Du äfven vid tillfälle ville författa en historisk berättelse om de 3 Riksdagar Du bivistat, vore det ej för annat, åtminstone för att låna Kron Prinsen att genomläsa. Att den ej borde vara mycket lång, förstås, äfvensom att den ej borde innefatta om personer annat än noitira fakta, emedan det annars blefve en lång angivelse-act mot vissa. Men en sådan relation skulle säkert både intressera och gagna honom, både för att lära känna motiven och ledningarna af många följande händelser, och många personer, i synnerhet sådana som förtjäna värderas.

Jag har och budit till att vara litet nyttig hos Kron Prinsen (dock blott i allmänna saker, icke i enskilda eller i afseende på personer). Jag har hos Honom haft många tillträden och enskilda conversationer, om vårt lands belägenhet, om vårt regeringssätt, om vissa angelägna företag till att lära känna landet och göra nationen upplystare: jag har äfven lämnat honom några *mémoires* öfver dessa ämnen som, när vi träffas, icke skola vara hemligheter för Dig. Alltid har han mottagit mig och mina idéer med den ädlaste välvilja. Men tidernas omständigheter så utom som inom landet, vägra Honom att ännu företaga allt det goda Han verkligen med värma vill. Allt kan Han naturligtvis ej heller på långt när känna; men Han begär ej bättre än att blifva upplyst. Det rådande hos honom är ädelhet och nit:

¹ Af de »stycken», på hvilka Silfverstolpe här anspelar, kunna åtminstone tvenne med säkerhet identifieras efter i Esplunda arkiv förvarade koncepter. De äro: »Några ord om verkställighetsåtgärder med afseende på en del senare ekonomiska författningar» (Litteraturjournalen 7/8, 8/8) samt »Försök till bestämmande af de allmänna grunderna för en tryckfrihetsförordning» (Litteraturjournalen 31/8, 2/9, 3/9).

god är Han, kanske för mycket: hans hufvud är hvad man egentligen kallar upplyst: hans väsende med fullkomlig ärlighet intagande: och vore Han blott en grundelig financier, och något mera genomträngande människokännare, så vore Han en ängel till Regent. Jag menar med människokännare, egentligen att Han skulle bättre förstå de elaka, och i samma mån fermare *decidera* sig för de goda: ty det är ändå blott med dem Han kan sympathisera.

En sak har jag varit nog lycklig att kunna sätta litet en train. I mer än 2 år hafva vi nu haft ett särskildt departement för *Allmänna Undervisningen*, och det synes ej en våt fläck efter det. Namnet *Ecclesiastique-Expedition* synes vara liksom ett skydd för glömskan af dess hufvuddestination. Tillfälle till allmän undervisning borde finnas för ungefär 100,000, och detta tillfälle finns ej för mer än ungefär 7,000: dessutom har det befintliga stora brister. Jag har härom både skrivit och talt med Kron Prinsen, som intresserar sig högeligen för detta ämne. Han ville slutligen att jag skulle lemna Honom ett succinctt arbete öfver Allmänna Undervisningen. Då jag svarade Honom att det öfverginge mina krafter, begärde han adresse på någon annan, och Han samtyckte att mottaga ett sådant af Gustaf,¹ hvilken under mitt vistande i Norrköping utarbetade ett sådant, ganska godt och i en ganska sage åsyftning. Han lärde äfven i Norrköping att fördelaktigt känna Gustaf. Enfin, detta arbete, 28 ark, presenterade jag Kron Prinsen vid min återkomst i början af september,² med anhållan att det slutligen måtte komma till Statsrådet, eller dessförinnan till en särskilt comité, men att först måtte mig tillåtas att *på Kron Prinsens vägnar* begära några få personers skriftliga granskning deraf. Jag föreslog därtill Biskop Rosenstein, Brinckman, doctor Åström, och correctoren Broocman. För några dagar sedan erhöll jag ett bref från Kron Prinsen med de nådigaste tacksägelser för Afhandlingen, ganska judicieusa omdömen deröfver, och fullkomligt bifall till projectet och personerna, samt autorisation att öfverenskomma med personerna om en termin då allas yttranden skola vara inne. Således har jag nu saken i gång. Men tala ej härom. Intressen och svaghet kunde i förtid opponera sig: och Du vet att Stats Secreteraren sjelf,³ med sitt förträffliga hufvud och sin verkliga välvilja, har ej styrka hvarken att framgå med saker som kunde göra förändringar, eller motstå individuella försök att hindra dem. Hvad jag *nu* egentligen åsyftar, är ändå ej annat än anstalter om sådana uppgifter rörande tillståndet af våra Undervisningsverk, af hvilka man sedan kan sluta hvad godt är möjligt att göra. Till Baron Flemings heder bör jag nämna, att han äfven gjort steg redan i våras hos Prinsen, i detta ämne, men — af samma orsak som jag — sous le sceau du secret.

¹ Brefskrifvarens broder, Gustaf Abraham Silfverstolpe, vid denna tid rektor vid Norrköpings trivialskola.

² G. A. Silfverstolpes «Mémoire» blef sedermera tryckt under titel »Försök till framställning af allmänna läroverkets tillstånd i Sverige», Sthm. 1813, Jfr. i öfrigt för det följande »Några anteckningar om släkten Silfverstolpe», s. 356 f.

³ Nils von Rosenstein.

En annan sak har jag ock hos Kron Prinsen yrkat, nemligen anstalter om uppgifter en détail, för hvart Län och mindre districter, af Sveriges statistiska tillstånd. Jag har föreställt att dem förutan kunna hvarken Regering eller Ständer någonsin veta hvarken hvad Landet är, eller hvad det kan blifva, att det således är ett ibland de viktigaste ämnen Regeringen har att påtänka. Vid 1809 års Riksdag inlemnade Riks. Ständer en underdånig önskan att Konungen ville utse en skicklig person som skulle genom resor i landet inhemta dess Statistik.¹ Jag anser detta förslag ganska förnuftigt, om det så användes, att man låter en sådan person inhemta Statistiken för 2 à 3 Län, hvarefter hans uppgifter skulle granskas af en Comité, och deraf resultera en fullständig instruction för en person i hvarje Län, som skulle inom en determinerad tid hafva uppgjort statistiken för hela Landet. Så har ock mitt project till Kron Prinsen varit.²

Mig är sagdt att Ständernas förslag blifvit i slutet af förl. år i Stats Rådet föredragit af den ringa trollkarlen Börtzell, och att Stats Rådet, i brist på pengar och kanske äfven på begrepp, stadnat vid att inhemta några upplysningar af Landshöfdingarne. Det går aldrig. Kanske är Adlersparren den enda som rätt vet hvad statistik är: och ingen Landshöfding har tid att göra en statistik ehuru han väl kunde ha tid att underhålla en redan gjord. Imedlertid vore det väl att allmänhetens uppmärksamhet häruppå äfven väcktes i något Dagblad, så mycket häldre som det som införes i Dagblad i synnerhet väcker Prinsens. Någon (sic!) är inlemnadt härom till Wallmark, som låfvat införa det innan kårt.³ Men ville Du, som mer än de flesta i Riket inser nödvändigheten af Sveriges statistiska tafla, efter få äga dina theoretiska kunskaper i Statshushållningen, skriva någon ting och införa i Journalen, vore det förträffligt: i synnerhet att detaljera alla de synpunkter hvarunder en sådan statistik är nödvändig. Jag skulle sedan söka mig tillfälle att vidare tala med Kron Prinsen.

Jag håller nu på med en afhandling för att visa att vår Rege- ringsform, som Åskådaren sökt att dilacerera, ändå verkligen är, till sina *hufvudgrunder*, instämmande med grunderna för Samhälls-con- tractet. Få se om jag tycker den bli nog öfvertygande, så torde jag småningom låta föra in den i Journalen, dels för allmänhetens, och dels för Prinsens skull.⁴ Så felaktig den kan vara i vissa detaljer, bör han ändå försvaras i hvad han förtjenar, och nationens esprit bör

¹ Riksens ständers skrifvelse i denna fråga (Ad. prot. 1809—10, VI:2 s. 912) utgör i hufvudsak ett tillstyrkande af ett af Per König på riddarhuset den 29/10 1809 uppläst memorial.

² Silfverstolpe upptog sedermera sina här nedkastade planer för införandet af en svensk statistik i ett memorial, framlämnadt vid 1812 års riksdag (Ad. prot. 1812, I s. 434 ff.), hvilket lades till grund för en ständernas skrifvelse i ämnet.

³ Under rubrik »Till utgifvaren (insändt)» finnes i Litteraturjournalen för den 27/10 en artikel med förslag till statistisk undersökning.

⁴ Här omnämnda afhandling är den år 1812 utgifna »Försök till utveckling af grunderna för svenska regeringssättet». I en efterlämnad anteckning (Esplunda arkiv) yttrar Mörner om densamma: »Den anonyma skriften kallad 'Försök etc.' är märkvärdig och har först skrifvits på fransyska såsom mémoire till nuvarande konungen. Flera dyl. mémoires har han sedermera afgifvit, alla af värde, men de hafva ej meddelats allmänheten».

blifva att böja sig under Lagen, äfven med dess fel, när man har en Lag till den grad liberal som vår.

Att Järta i fredags åtta dagar sedan flyttade en famille till Fahlun, torde Du veta. Jag tror likväl att han har tillräckligt högaktare, för att en dag, rätt känd, återkomma. Sansningen, i afseende på honom, har redan börjat ansenligen visa sig.

Ett tryckfrihets-missbruk gör nu litet uppseende här. N:o 3 af Politiska Journalen innehöll en artikel om Finlands återförening med Sverige, ej väl, men slugt skrifven, i anseende till uttrycken. General Suchtelen anmälte missnöje deremot. Regeringen sequestrerade nummern. Kron Prinsen befallte tala med Tryckfrihets-Commitén. Mannerheim och Turdjfjäll äro på landet. Vi öfrige kommo. Han berättade oss saken, enflammerades öfver obehörigheten att sätta landets säkerhet på vågspel genom sådana articklar, gjorde justice åt mesuren i Suchtelens anmälan, litade på att vi, utrustade med Riks: St:s förtroende, skulle tänka väl för fäderneslandet, och slöt med att förklara att Hans mening ej vore att imponera på vårt handlingssätt. Hof Cantsleren aflemnade sitt Embets Memorial. Vi sammanträdde dagen efter: och dagen *derefter* aflemnades vårt yttrande, som var unanimit, att skriften kunde enl. 5:te § i Tryckfr. F., jämförd med lagförklaringen i Örebro, åtalas, såsom innefattande skäl till missnöje för Ryska magten. Följande dagen blef författaren, en Regnér, son åt Kongl. Secr. Regnér, och anecdot-vis bekant såsom författare till Allm. Opinionens Organ, arresterad. (Han hade ej haft namn-sedel, utan Delén gaf upp honom). Tre gånger har han nu varit för Hof Rätten, och slutpåståendet skall vara *fästning på vissa år*². — Nu har jag, i fall detta bref är välkommit, tyckts reparera på visst sätt min långa tystnad. Förlåt blott, min heders-vän, om dröjsmålet åter skulle bli omåttligt. Anmäl min vördnad till din Grefvinna, fortfar i dina nyttiga mödor, och bibehåll i din oskattbara hugkomst din uppriktiga vän och högaktare

A. G. Silfverstolpe.

I morgon flytta alla Hofven in till Stockholm.

Stockholm d. 21 Nov. 1811.

Min aktningsvärde Vän!

Just därför att Du är en ibland de oändeligen få ännu i detta Rike som på en gång vilja och kunna väl, kommer jag och besvärar Dig med, ej allenast genomläsning af medföljande Skrift, utan ock, om Du finner det behöfvas, att teckna upp några anmärkningar dervid. Historien är, att utgifvaren af *Läsning för Svenskar*, en bortgömd, men kunnig och välsinnad Litterateur, som jag händelsevis

² Ang. här omförmälda tryckfrihetsmål jfr. B. Lundstedt, Sveriges period. litteratur I s: 155.

kommit att lära känna, förtrodde mig för någon tid sedan denna skrift, med begäran att jag måtte säga honom mina tankar däröfver, emedan han sade sig ej sjelf vara nog verserad i ämnet (ty skriften är ej af honom sjelf).¹ Jag svarade att samma sak inträffade med mig; men han insisterade, jag läste, och fann mitt omdöme om mig sjelf ganska välgrundadt. Vål tyckte både han och jag att ett och annat i skriften icke måtte vara riktigt sedt; men jag slöt med att yttra att jag ej vågade gifva något råd hvarken för eller mot skriftens utgifvande, enär behandlingen af ett ämne sådant som detta vore, riktig eller oriktig, af mycken inflytelse på det Allmännas väl. Men af samma skäl, och då jag så väl kände både dina kunskaper och din välvilja, erböd jag mig, vid hans yttrade embarras huru han borde göra, att med hans tillåtelse, skicka skriften till en af mina vänner som gjort dessa saker till ett hufvudstudium (det vill säga, att Du för honom är alldeles anonym): och han mottog detta förslag med tacksamhet. Det skulle då ankomma på dig sjelf, antingen Du behagade uppteckna dina tankar i form af Anmärkningar föranledande blott till rättelser i skriften, eller i form att kunna i samma Tidskrift införas jämte skriften. Jag ber Dig om förlåtelse för det besvär jag härigenom torde åstadkomma Dig; men jag upprepar det, nyttan eller skadan af ett sådant ämnes riktiga eller oriktiga behandling inför Allmänheten, har bragt mig härtill: godt att göra, eller ondt att förekomma, är i vår ännu fortvarande belägenhet lika viktigt; och i ett ämne af denna beskaffenhet, vet jag ingen person af Ditt värde att vända mig till:

Dina reflexioner rörande sättet att få en Statistik öfver Sverige uppgjörd, äro ganska judicieusa. Likväl synes mig, att när man ej har annat än svårt verkställbara förslag att välja emellan, är Rikens Ständers project att skicka en enda, men skicklig person, det bästa, när det adopteras af en Regering som oestergiffigen utför sedan den en gång vill: likväl skulle jag åsyfta deruti den mofication (!), att denna enda person blott skulle vara en prof-resare för 2 å 3 Län af varierad beskaffenhet, efter hvars arbete man sedan vore i belägenhet att uppgöra fullständiga instructioner för flera resande på en gång, då det hela kunde fortare fulländas. I denna öfvertygelse har jag ock satt mig, så mycket mina relationer medgifver, i rörelse för denna sak: den är ock på god väg: skulle projectet vinna framgång, är jag öfvertygad att Du icke ogillar det;² men det svåra här i landet är att få saker i gång: öfver allt möter man okunnighet, insouciance och inskränkta détail-vuer; men jag finner väl ock att man ej bör undra därpå efter vårt fordna Regeringssätt, och emedan det nya ej förr än sent kan hinna skapa en esprit public: och hvad hafva då de välsinnade annat att göra imedlertid, än att arbeta och icke förtrötts: ty från det ögonblick de skulle börja att misströsta, vore allt förloradt.

¹ Af de i de båda häftena af Läsning för Svenskar (utg. af C. Collnér) förekommande uppsatserna finnes endast att gissa på den i första häftet tryckta, »Kan en samhällsförening blifva varaktig», såsom den här dryftade skriften, för så vidt denna nu någonsin blef införd.

² Ang. Silfverstolpes statistiska planer jfr. föreg. bref s. 17, n. 2.

Du har visst ej rätt i att säga, att Du ej skulle hafva skrivit dina artiklar om Constitutionen,² om Du känt mitt arbete i samma ämne;³ ty först äro, efter min uppriktiga öfvertygelse, dina artiklar förträffliga, och hafva säkert återfört många till sansning; och för det andra hade jag förmodligen aldrig kommit att företaga mitt arbete, om jag ej varit uppmuntrad af dina artiklar. Imedlertid är det visst att arbetet är svårare än jag föreställde mig i början: jag har nu arbetat derpå öfver 2 månader, är på långt när ej nöjd dermed, och högst fatiguerad. Likväl, som jag ej förmärker att någon annan företagit sig att framställa l'ensemble af vår Constitution, så ärnar jag fullända och trycka det, kanske inom ett par månader. Befarade jag ej att Riksdag kunde inträffa i vinter, Februarii eller Mars, så skulle jag låta det ligga en god tid, och sedan revidera och då förmodligen förkärta det; men i osäkerhet derom, bjuder jag till att få manuscriptet färdigt till Jul, och trycka på Nyåret, men visst icke med mitt namn, för att ej genom dess åsättande missrekommendera arbetet hos Regeringssättets détracteur. — Huruvida Riksdag inträffar i vinter eller nästa höst, tror jag ej ännu vara afgjort. Frågans afgörande torde mest bero på huruvida Lagerheim³ kan hinna till vintern förfärdiga ett förbättradt finance-project att förlägga Stats Utskottet: ty man har änteligen insett att en Riksdag behöfver beredas, om Rikssens Ständer skola kunna discutera och besluta med förstånd. Konungen *torde* i januarii återtaga regeringen, antingen Ständer kallas, eller icke: förmodligen blir det ej på mycket lång tid. Utaf medvetande af en begången, ehuru nyttig, synd, skulle visserligen Stats Rådet ej våga anställa prolongation af nuvarande Regering öfver 12 månader och Kron Prinsen sjelf anser sig ej kunna kalla Ständer. Detta är den enda politik här nu omtalas, och äfven den utan särdeles fart. Förlåt längden af detta bref, och bibehåll i din ovärderliga vänskap Din ganska upriktigt tillgifne vän

A. G. S.

² Hvilka artiklar S. här åsyftar kan ej med bestämdhet uppgifvas. Dock torde man kanske ha anledning att gissa på den mot Åskådaren riktade i n. 233 och 234 af Litteraturjournalen (7/10, 8/10) införda uppsatsen »Några betraktelser öfver vår konstitution och de mot densamma gjorda kritiker». Vissa skäl tala för Mörners författarskap äfven till en annan under hösten 1811 i Litteraturjournalen förekommande artikelserier, näml. de för den 14/10 och 16/10 införda »Oförgrifliga reflexioner rörande statssekreterarnes konstitutionella embetsbefattning, rikssens ständers justitieombudsman, ståndens talmän samt förtroendesysslor m. m.» Som förut är nämnt hade Mörner redan i bref af 27/4 af Silfverstolpe mottagit uppmaning att bemöta Åskådarens artiklar i dessa ämnen (se ofvan s 13, n. 1). I en svarsanmärkning i n:o 108 (9/11) upptog Åskådaren den utkastade stridshandsken, och en replik af förf. till Litteraturjournalens artiklar den 14/10 och 16/10 följde i samma tidning den 27/10 och 29/10. Ett direkt bevis för att Mörner varit inblandad i denna strid utgöres af ett i Esplunda arkiv förvaradt koncept af hans hand, betitlad »Påminnelser vid de uti Åskådaren n:o 108 införda anmärkningar». Denna uppsats finnes dock åtminstone under denna rubrik ej införd i Litteraturjournalen.

³ Se ofvan s. 17, n. 4.

³ K. E. Lagerheim, president i statskontoret.

Några källor till en »iconographia medicorum suecanorum»

Anteckningar af Mårten Sondén

»Porträtt af svenska läkare och apotekare, beskrifna af N. Sjöberg», det storslagna arbete, som under Sv. läkaresällskapets egid utkom 1910, skänkte oss i utmärkt vacker reproduktion icke mindre än 276 porträtt af svenska läkare och apotekare, och alla dessa bilder — med undantag af 3 — voro direkt återgifna efter original: målningar i olja och pastell, teckningar, laveringar, miniatyurer och skulpturer. Äfven de 3 undantagen — reproducerade efter gravyrer — återgifva så sällsynta blad, att de väl förtjäna sin plats och rubba icke den eljest följda regeln att endast upptaga bilder, som direkt återgifvits efter konstverk i original. En del af porträtterna äro visserligen förut bekanta genom andra mer eller mindre goda reproduktioner, men ett öfverväldigande antal blir först genom detta ståtliga verk känt för en större allmänhet och — t. o. m. om ett eller annat af de ursprungliga konstverken skulle gå förloradt — bevaradt åt eftervärlden.

Arbetet grundar sig på det material, som hopsamlades för 1908 års medicinsk-historiska utställning vid Sv. läkaresällskapets hundraårsjubileum och väckte berättigad uppmärksamhet. Genom en läkares, dr Alb. Paulis, offervillighet kunde det komma till stånd. Alla på utställningen befintliga porträtt hafva likväl icke däri kunnat medtagas och reproduceras. Det har det oaktadt svällt ut till ett stort verk i 3 band. Helt visst måste hvarje vän af svensk medicinsk historia och af en därtill hörande ikonografi därför känna tacksamhet och glädje. Som en särskild förtjänst och som ett föredöme värdt att följas är att arbetet endast omfattar *en* kår.

Hr Sjöberg har icke nöjt sig med att beskrifva de i arbetet reproducerade porträtterna utan har äfven lämnat beskrifning af *en del bilder*, som funnos på utställningen men *icke* nu blifvit resproducerade, samt *dessutom* af åtskilliga »graverade, litograferade och skurna» blad ur Kungl. bibliotekets porträttsamling m. m. — träsnitt likväl endast »såvida de finnas tryckta som planscher eller hafva någon särskild ikonografisk betydelse». Textens nummer ha därigenom stigit till den respektabla siffran 489, men som under samma nummer flera reproduktioner efter samma original finnas upptagna, så är i själfva verket antalet af de beskrifna bladen ännu icke obetydligt högre. Att härpå blifvit nedlagdt ett betydande arbete kan icke förnekas.

Hade hr Sjöberg *endast* lämnat beskrifning af de 276 reproducerade porträtterna, så hade detta varit ett vackert, väl sammanhållet arbete, redan det, och om han därtill fogat en förteckning äfven öfver de porträtt, som voro med på utställningen, fastän de ej reproducerades, så skulle äfven detta varit tack värdt. Hela hans arbete hade då legat inom utställningens ram och hade gifvit en fullständig bild af hvad därvid presterats. Helt annorlunda blir förhållandet, då förf. för sin katalog upptar och använder *material från annat håll* såsom K. bibliotekets samling och flera porträttverk etc. Arbetet blir nämligen därigenom lagdt på ett annat plan och man tvingas snart sagdt att granska, huru han behandlat detta *tillskott* till utställningskatalogen. Själf säger förf., »att detta *första försök* att göra en sammanställning af det ikonografiska materialet af en viss klass svenskar naturligtvis *ej på långt när är fullständigt*, utan endast kan *betraktas som en första grundval*»; således dock en *grundval*, på hvilken andra borde kunna bygga vidare. Fullständighet kan visserligen aldrig uppnås, särskildt om det gäller en växande samling, till hvilken alltjämt blad tillkomma, men gäller det *afslutade* samlingar, *böcker* eller *porträttverk*, så är *beträffande dessa* fullständighet ej blott möjlig utan man har rätt att fordra af en författare, att han *fullt utnyttjar* sådant material som han använt och öfver hufvud de arbeten, som han citerar eller upptar i sin litteraturförteckning. Detta har hr Sjöberg icke gjort. Han uppger själf, att han använt K. bibliotekets samling, men har därvid underlåtit att medtaga åtskilliga intressanta blad. Han har citerat flera porträttverk, men utan att fullt utnyttja dem. En kommande forskare måste sålunda själf gå igenom dessa verk och kan aldrig lita på, att icke hr S. glömt en eller annan sten i den där omtalade »grund-

valen». Visste man endast, att ett om än så litet hörn däraf vore säkert och färdigt, så kunde man ju bygga vidare; nu kan man det ej.

Det har icke varit mig angenämt att göra anmärkningar mot texten till det vackra porträttverket öfver svenska läkare etc., men jag har ansett det nödvändigt, för att förklara hvarför jag här meddelar några bidrag till en »iconographia medicorum suecanorum». Sådana bidrag skulle varit öfverflödiga för de af hr Sjöberg citerade arbetena, om de tillbörligen utnyttjats. Dessutom har jag här velat meddela bidrag äfven från några andra arbeten, som upptaga porträtt af svenska läkare. De första arbeten för hvilkas porträtt jag här vill redogöra äro:

N:o 1. S. A. Hedin: »*Vetenskaps-handlingar för läkare och fältskärer 1793—1798*» (6 band) och 1803 band 7. Hvarje band i 4 häften. I hvarje häfte 1 porträtt.

B 1. Rönnow, Casten.

Bäck, Abrah.

Rosenblad, Eberh.

Block, M. Gabr.

B 2. Acrel, Olof af.

Heidenstam, P. von.

Martin Roland.

Hoffberg, C. J.

B 3. Schulz von Schulzenheim, D.

Schytzerantz, Herman.

(Mezzotint af A. U. Bern-

des).

Wahlbohm, J. G.

Tingstadius, L. C.

B 4. Bergius, P. J.

Blom, Carl Magnus.

Engelhart, C. Didr.

Bergstral, Joh.

B 5. Acrel, J. G.

Hallman, J. G. Af Sjöberg ej omnämnd såsom tillhö-

rande Hedins opera.

Unge, P.

Törnbom, J. F.

B 6. Heidenstam, E. J. M. von.

Weigel, Chr. Ehr. d. ä.

Hedenberg, Andreas.

Haken, J. C.

B 7. Schulzenheim, C. J.

Thunberg, C. P.

Gahn, Hénricus.

Rung, Joh. Dan.

N:r 2. S. A. Hedin: »*Vetenskaps journal för läkare och fältskärer 1800 och 1801*» (2 band,) hvar-dera i 2 häften med till hvarje häfte följande porträtt.

B 1. Odhelius, Joh. Laur.

Murray, Joh. Andr. (Af Sjöberg felaktigt angifven tillhöra *Vet. handl.* B. 1, 2.

B 2. Hagström, And. Joh. Af Sjöberg uppgifves: »*Journal f. läkare* 2, 1.»

Vestring, Joh. Pet.

N:r 3. »*Samlingar i blandade ämnen för läkarevetenskapen och naturforskningen*», b. 1 i 4 häften, de 3 första åtföljda af porträtt och *B. 2—ett häfte med porträtt.*

B 1. Murray, Adolf.

Santheson, And. Laur.

»h. 3.» Rosenblad, Matthias.

Weigel, Chr. Ehr. von d. y.

B 2. 1. Wedenberg, A. Fr.

N:r 4. C. Eichhorn: »Beskrifvande förteckning å Kungl. medicinalstyrelsens samling af porträtt i olja och pastell — jämte förteckning öfver graverade porträttplåtar, tillhöriga samma styrelse. Stockholm. Konradsbergs boktryckeri 1887.» Flertalet af dessa plåtar beställdes och publicerades af S. A. Hedin i hans under n:r 1, 2 och 3 utgifna arbeten. Aftryck af plåtarna, *hvilka fortfarande förvaras i K. medicinalstyrelsen*, torde *senast* hafva tagits ungefär samtidigt som den Eichhornska katalogen utkom. Ett fullständigt ex. af denna samling finnes i Kungl. medicinalstyrelsen, ett ex. i min samling och möjligen 1 à 2 exemplar i annan ägo. De af Hedin själf publicerade aftrycken äro i allmänhet bättre, stundom i annat état än nytrycken.

Acrel, J. G.	Berndes sc.
Acrel, Ol. af.	Fr. Akrel del. sc. 1795.
Bergius, P. J.	Ej sign. (Fr. Akrel).
Bergstral, John.	J. F. Martin sc. 1796.
Bjerkén, af, Petrus, d. ä.	Ej sign. (Berndes sc). Porträttet icke alls nämndt af Sjöberg.
Block, M. G. v.	J. F. Martin sc.
Bäck, Abr.	Fr. Akrel sc. 1793.
Durietz, Greg. Frans.	J. B. Berndes sc. Att plåten finns i K. Med.-st. ej omnämndt af Sjöberg.
Engelhart, Carol. Did.	J. F. Martin sc. 1796.
Gahn, Henricus.	A. U. Berndes sc.
Hagströmer, And. Joh.	A. U. Berndes sc.
Haken, Joh. C.	A. U. Berndes sc. 1797.
Hallman, Joh. G. Sen.	J. F. Martin sc. 1797.
Hedenberg, Andr.	Fr. Akrel sc.
Heidenstam, Ernest J. M. von.	Ej sign. (Berndes sc).
Heidenstam, Petrus von,	Fr. Akrel sc. 1795. Porträttet ej omnämndt af Sjöberg, som omnämner ett oljeporträtt af <i>Peter Petersen</i> adlad v. <i>Heidenstam</i> .
Hoffberg, C. F. (Silhuett).	Anon.
Laubry, I. Ambr.	E. Åkerland sc. Porträttet icke nämndt af Sjöberg.
Lindenstolpe, Joh.	Anon. Enligt Eichhorn gr. af A. U. Berndes 1794. Sjöberg säger <i>med rätta</i> , att uppgiften om gravören måste bero på ett skriffel. Sjöberg uppger Akrel. Äfven detta ett misstag, sannolikare <i>Anon</i> .
Linné, Carol. a.	Anon. (E. Åkerland sc.) Porträtt icke nämndt af Sjöberg.
Linné. 4 medaljer.	Anon. (E. Åkerland sc.) Porträtt icke nämndt af Sjöberg.

- Linnéus.
 Linné, Carolus a Jun.
 Martin, Roland, (silhuett).
 Murray, Joh. Andr.
 Odhelius, Joh. Laur.
 Rosenblad, Eberhard.
 Rosenblad, Matthias. Byst.
 Rung, Joh. Dan.
 Rönnow, Casten.
 Salomon, Elias.
 Santheson, And. Laur.
 Schulzenheim, Carol. Fr.
 Schulz a Schulzenheim, David.
 Schulz a Schulzenheim, David.
 Schytzercrantz, Herman.
 Strandberg, Zach.
 Thunberg, C. P.
 Tingstadius, Laur. C.
 Tönnbom, Joh. Fr.
 Unge, Petrus,
 Wahlbom, Joh. Gust.
 Wedenberg, A. Fr.
 Weigel, Chr. E. d. ä.
 Weigel, Chr. Ehr. Jun.
 Wenner, Joh. Ludv.
 Westring, Joh. Petr.
- Krafft p. Akrel sc. Porträtt icke nämndt af Sjöberg.
 A. U. Berndes,
 Anon.
 Ej sign. (A. U. Berndes.)
 A. U. Berndes sc.
 Er. Akrel sc. 1794.
 E. Åkerland sc. Ss icke läkare onämnd af Sjöberg. Plåt i K. med. st.
 Ej sign. (A. U. Berndes sc. 1806.)
 Fr. Akrel sc. 1793.
 Ej sign. (A. U. Berndes sc. 1806.) Porträtt ej nämndt af Sjöberg.
 E. Åkerland sc. Att portr. tillhör Hedins op. cit. 3 ej nämndt af Sjöberg.
 A. U. Berndes sc. 1803. Tillhör B. 7:1 (icke B. 6:r) af Hedins op. cit. 1.
 J. B. Berndes sc.
 Er. Akrel sc. 1796.
 Anon. sc. Liniestick enl. Eichhorn af *A. U. Berndes* 1796. Detta är tydl. misstag. *Denna* plåt men icke mezzotinten finns i K. med. st. Sjöberg anger felaktigt att mezzotinten finns där. Den finnes i Hedins op. cit. 1. B. 3:2.
 J. F. Martin del sc. 1792.
 Ej sign. (A. U. Berndes 1801.)
 Ej sign. (A. U. Berndes.)
 Ej sign. (A. U. Berndes.)
 M. Heland sc.
 J. F. Martin sc. Den berömde mannen *alldeles förbigången* af Sjöberg.
 E. Åkerland sc. Porträttet icke nämndt af Sjöberg.
 M. R. Heland sc. 1797.
 E. Åkerland sc.
 E. Åkerland sc.
 M. R. Heland sc.

Eichhorn upptar bland K. med. styrelsens plåtar en af *J. F. Martin* 1787 utförd bild af *N. Rosén v. Rosenstein*. Denna plåt finnes icke i K. med. styrelsens samling. Däremot finnes *C. F. Schulzenheim*, graverad af A. U. Berndes 1803 i nämnda samling. Honom har *Eichhorn* förbigått. *H. Schützercrantz* (mezzotint af Berndes) uppges af Sjöberg tillhöra K. med. styr:s samling. Detta är oriktigt. Den i K. med. st. förvarade plåten (se ofvan) är ett liniestick, trol. af *Aman*.

C. M. Blom, grav. af A. U. Berndes (och publicerad af Hedin i Vetensk. hand. B. 4:2) återfinnes icke i Eichhorns förteckning och var redan 1887 borta. Plåten har jag sett i Nilssons samling i Skara!

Ad. Murray, gr. af E. Åkerland publicerades i Hedin: saml. för L. B. 1:1. Sjöberg anger felaktigt Vetensk. B. 1:1. Möjligen har plåten hört till samlingen.

C. P. Thunberg, (af A. U. Berndes). Enl. Sjöberg utfördt 1799, »tydligt ej på beställning, då något pris ej finnes utsatt». Huru härmed vara, må lämnas därhän. Plåten finns emell. i K. med. styrelsens samling och porträttet publicerades af Hedin i Vetensk. B. 7:2.

Såsom synes, äro plåtarna i K. med. styrelsen de af Hedin för hans arbeten afsedda. Hedin har också lämnat dem till dåv. sundhetscollegium — troligen som gåfva, möjligen mot ersättning. Hedin var medicinalråd. På ett mig tillhörigt blad — *P. v. Bjerken d. ä.* — finns antecknad, att plåten lämnats såsom gåfva af Hedin.

N:r 5. Ett arbete som hr Sjöberg citerar, ehuru han *ej upptagit* i sin *litteraturförteckning* är »Porträtter af namnkunnige Svenske män och fruntimmer» Stockholm tryckt hos L. J. Hjerta (häftena 1—10 år 1841—42) och hos P. G. Berg (häftena 11—14 år 1843—47) samt 1847 försedt med nytt titelblad och titel: »427 porträtter af namnkunniga svenska män och fruntimmer». På hvarje blad äro 9 porträtt. Korta biografier och register finnas. Arbetet innehåller icke mindre än 50 läkare, af hvilka likväl Sjöberg endast upptagit 25. De af Sjöberg icke omnämnda äro betecknade med *. (N. Sahlgren ehuru upptagen i min förteckning såsom af betydelse för sv. med. hist., var ej läkare och räknas ej bland de 50.)

Acharius, Erik.
Acrel, Olof af.
Acrel, Joh. G.
Afzelius, Pehr af.
*Bergius, Peter Jonas.
Bergstrahl, Joh.
*Berzelius, Jakob af.
Block, Magnus Gabriel.
Bäck, Abr.
Dalberg, Nils.
*Engelhart, Carl Didr.
*Fries, Elias.
Fries, B. J.

Gadelius, Erik.
Hagströmer, And. Joh.
*Hedenberg, Joh.
Hedin, Sv. And.
*Heidenstam, Peter von.
Heidenstam, E. J. von.
*Hernquist, Peter.
Hoffman, Anton.
*Hwasser, Israel.
Liljewalch, Carl Fr.
*Ling, Pehr H.
*Linné, Carl von.
Murray, Adolf.

Odhelius, Joh. Lor.
 *Retzius, And. Joh.
 Rosenblad, Eberhard.
 Rosén v. Rosenstein, N.
 *Rudbeck, Olof d. ä.
 Rönnow, Casten.
 *Sahlgren, N.
 Salomon, Elias.
 *Scheele, C. W.
 *Schulz v. Schulzenheim, David.
 *Schulzenheim, C. F.
 *Schytzerantz, Herman.
 *Solander, Dan.

*Sparrman, And.
 *Stobæus, Kilian.
 Strandberg, Zacharias.
 *Swartz, Olof.
 *Svedenborg, Emanuel.
 Thunberg, C. P.
 *Tingstadius, Joh. Ad.
 *Wahlbom, Joh. Gust.
 *Wahlenberg, Göran.
 *Wallerius, Joh. Gottsch.
 Westring, Joh. P.
 *Åkerman, Jakob.

N:r 6. Citeradt, men ej i Sjöbergs litteraturförteckning upptaget, är det af *J. G. Sandberg och J. E. Cardon år 1842 utgifna*, vackra porträttverket: »Galleri af utmärkte Svenska Lärde, Witterhetsidkare och konstnärer». Arbetet innehåller 100 nummerade porträtt, däraf 13 af läkare, nämligen:

Acrel, Ol. af.
 Afzelius, P. af.
 Berzelius, J.
 *Fries, E.
 *Ling, P. H.
 *Linné, C. von.
 Murray, Ad.

Rosén, v. Rosenstein, N.
 Rudbeck, Olof d. ä.
 *Svedenborg, Eman.
 Thunberg, C. P.
 Wahlenberg, G.
 *Wallerius, J. G.

N:r 7. Det under åren 1833—1843 utgifna verket: »*Svenska konungar och Deras Tidevarf, en samling af porträtter öfver namnkunniga personer* med bifogade korta Lefnadsteckningar af *Adolf Ivar Arwidsson*, Lithographierade af *I. S. Salmson.*» (1833—1843.) Denna källa är föga gifvande. Den innehåller blott 5 läkare- och apotekareporträtt näml.

Rudbeck, Ol. d. ä.
 Rosén v. Rosenstein, N.
 *Linné, C. von.

*Scheele, C. W.
 *Svedenborg. Sjöberg citerar emellertid arbetet.

N:r 8. *Andra Upplagan af samma arbete*, Tryckt 1855 — med 4 porträtt på hvarje sida — citeras ej af Sjöberg. I denna tillkomma till de 5 ur första upplagan anförda:

*Berzelius och
 *Ling, P. H.

N:r 9. »*Sveriges store män, snillen, statsmän, hjeltar — — framställda i 240 bilder jämte lefnadsteckningar.*» Redak-

tör: *G. H. Mellin*. Tecknare: *A. C. Wetterling*, *O. Wallgren* m. fl. Litograf: *Johan Cardon*. Stockholm 1849. I detta arbete återfinnas följande porträtt, som höra hit. *Sjöberg* citerar det flitigt, men har ej omnämnt det i sin litteraturförteckning. De med * betecknade ej upptagna af *Sjöberg*.

Bjerkén, P. af d. y.
 Berzelius, J. J.
 Dalberg, N.
 Ellf, Sam.
 *Hagströmer, A. J.
 Hedenberg, A.
 Hedin, S. A.
 *Hernquist, P.
 Hjärne, Urban.
 Hoffman, Anton.
 *Ling, P. H.

*Linné, C. von.
 Odhelius, J. L.
 Roberg, Lars.
 Rosén v. Rosenstein.
 Rudbeck, Ol. d. ä.
 Rudbeck, Ol. d. y.
 Svartz, Olof.
 *Svedenborg, Eman.
 Thunberg, C. P.
 *Wallerius, J. G.

På titelbladet står såsom litograf *J. Cardon*. *Ehuru Hofberg* uppger, att *Oskar Cardon* utfört de flesta af dessa porträtt, vet jag intet skäl att därför — såsom *Sjöberg* gjort — anföra honom som arbetets litograf. *J. Cardon* har utan tvifvel svarat för arbetet; han har haft ledningen; han var den större artisten, den skickligare litografen och sin yngre broder *Oskars* ledare och lärare.

Nr 10 är en källa, som synes hafva varit alldeles okänd för hr *Sjöberg*. *C. Forssenius*: Minnestal vid firandet af Sahlgrenska sjukhusets hundraåriga tillvaro den 31 Mars 1882 af sjukhusdirektionens ordförande dr *C. Forssenius*. Göteborg. Helsidslitografier. Arbetet innehåller följande porträtt:

*Dubb, Pehr.

Porträtt fanns å utst. 1908. Reproduktionen ej nämnd af *Sjöberg*.

*Ekman, J. J.

Ej ens omnämnd af *Sjöberg*.

*Westring, P. C.

Ej nämnd af *Sjöberg*.

*Liborius, J. A.

Porträtt på utst. 1908. Reproduktionen ej nämnd af *Sjöberg*.

*Lang, Fritz.

Ej nämnd af *Sjöberg*.

*Langell, A. A.

Ej nämnd af *Sjöberg*.

*Asplund, N. M.

Ej nämnd af *Sjöberg*.

*Sydow, F. E. von.

Ännu 1908 lefvande och hörde därför icke till expositionsbilderna.

*Lindh, A. A. A.

Ej nämnd af *Sjöberg*.

De nämnda voro alla öfverläkare eller öfverkirurger å Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg.

N:r 11. »*Ur vår samtid. Femtio porträtt med nekrologer af Harald Wieselgren. Stockholm 1880.*» (Goda träsnitt tryckta som särskilda planscher.) Arbetet lämnar visserligen endast 3 läkareporträtt men ett af dem gäller *Peter Alrik Törnblom*, en man som har den största äran af antiseptikens införande i vårt land och därigenom af kirurgiens omskapande. Han omnämnes nu icke alls i Sjöbergs katalog öfver expositionen 1908. Porträttet är likt. De 3 porträtten äro af

*Sondén, C. U.

*Törnblom, P. A.

*Wahlberg, P. F.

Arbetet synes ha varit för hr Sjöberg obekant.

N:r 12 är ett af Sjöberg ganska flitigt citeradt arbete, hvars titel han anger vara: »*Porträttgalleri af framstående Svenska Läkare. Stockholm 1882—1884.*» Det är ett ganska säreget arbete detta, som om hr Sjöberg haft tillfälle att se och studera det, bort i hans litteraturförteckning upptagas, helst med närmare upplysningar — till hjälp för kommande forskare. Just med hänsyn till dessa nödgas jag att något uppehålla mig därvid.

För min del hyser jag de starkaste tvifvel, huruvida arbetet utkommit med den angifna titeln, huruvida utgifningsåren äro riktigt angifna, ja! huruvida öfver hufvud ett sådant »verk» eller »arbete» funnits till — om med verk eller arbete menas, att det skall hafva åtminstone en början, att det skall ha *någon* begränsning till innehåll och utgifningstid, att inom detsamma kan spåras någon plan och ordningsföljd och att tryckort och tryckår finnas angifna. I *alla* dessa stycken brister det citerade »arbetet» mer eller mindre fullständigt. Det kan med skäl betecknas vara »uden hoved og hale». Arbetet, om man nu vill kalla det så, är nämligen icke annat än en samling af under *en följd af år* utgifna, *lösa* porträtt, bland hvilka hugade köpare hade att välja, hvilka han önskade, flere eller färre. Visserligen utbjödos inom olika kretsar olika serier — så äfven en serie af svenska läkare — men aldrig var en sådan serie komplett eller ett afslutadt helt och intet hindrade att ur skilda serier plocka ut, hvad man önskade. Köptes en knippa blad så erhöill man dem — vare sig de tillhörde en eller olika grupper — i ett omslag, på hvilket stod ett slags titel, mera sällan med tryckår utsatt.

Förneka kan jag ju icke möjligheten, att omslagstitlarna under tidens lopp växlat utseende och att sålunda sådana funnits

med den af Sjöberg anförda titeln, men bland den knippa omslag, som ännu finnas i min ägo — och jag har så vidt jag vet, inköpt alla s. k. häften — *finnes icke ett enda* sådant. Vanligen heter det å omslagen: »*Porträttgalleri af framstående svenska män*», »*Serie*» (eller »*Ny serie*») — — — »*Häftet*», med plats, att med blåpenna och blyerts rita dit ett nummer. Dessutom an gifves på omslaget, att »afdelningarne innehålla: 1. Afd. *Statsmän, högre militära embetsmän*; 2:dra Afd. *Ridderskapet och adeln*; 3:dje Afd. *Vetenskapsmän*; 4:de Afd. *Läkare*; 5:te Afd. *Industriens män*; 6:te Afd. *Skalder, konstnärer och skrifställare*; 7:de Afd. *Prester*; 8:de Afd. *Militärer*; 9:de Afd. *Riksdagsmän*.» Stundom voro nummer ditskrifna, stundom icke, stundom voro rubriker strukna, stundom understrukna, alltid lika godtyckligt. En begäran, att utgifvaren skulle meddela mig, hvad som utkommit och hvad som vidare voro att vänta blef aldrig besvarad. Ehuru jag inköpt alla hithörande, mig tillbudna porträtt, är jag därför icke viss om att hafva samlingen komplett och saknar dess värre möjlighet att kontrollera förhållandet. En viss hjälp härtill har, det måste erkännas, utgifvaren P. B. Eklund lämnat genom en af honom år 1888 publicerad, illustrerad *förlagskatalog*, omfattande tiden 1862—1888. Däri utbjudes bl. annat: »Porträttgalleri af svenska statsmän, krigare, vetenskapsmän, skalder, konstnärer, läkare, handels och industriens män och här lämnas nu en (ehuru ej fullständig) förteckning af hittills utkomna porträttföljder». Däri utbjudas nu 255 porträtt, hvaribland af läkare ett antal af 47. I ett *circulär af den 1 Okt. 1891* lämnar P. B. Eklund, som nu söker realisera sitt lager, ånyo en förteckning, denna gång upptagande 265 porträtt. Här upptages en särskild grupp »läkare» med 44, men alldenstund 5 af gruppen »vetenskapsmän» höra till läkarekåren, bestiger sig denna till 49. Ett porträtt, som utan tvifvel tillhör den Eklundska samlingen, ehuru det icke återfinnes i någon af »förteckningarne», gäller *Sven Sköldberg d. ä.* Tillägges detta, så finnes Eklunds läkarebilder utgöra ej mindre än 50 — ett betydande tillskott till en iconographia med. svec.! Någon text har naturligtvis aldrig förekommit. De nu omtalade Eklundska porträttsamlingarna äro alla utförda i litografi på Centraltryckeriet i Stockholm.

Sedan han upphört att publicera litografiskt framställda porträtt, fortsatte han dock — om omedelbart eller efter något uppehåll, är mig obekant — att utgifva *en betydande mängd ljustrycksporträtt* i ungefär samma format som litografierna. De utbjödos

äfven de i fria knippen, instoppade i omslag af samma beskaffenhet som de ofvan omtalade. Öfver dessa blad har det ej lyckats mig att få se någon förteckning. *Ännu 1907* utbjödos åt mig sådana blad. Å dessas omslag angifves å baksidan, att de äro tryckta hos Gustaf Lindström åren 1898, 1899 och 1900.

I sin förlagskatalog anger P. B. Eklund, att litografierna hade formatet: $56 \times 38\frac{1}{2}$ centimeter (560×385 millimeter). Detta synes vara planschpapperets mått. Äfven jag har tagit mått, nämligen efter tontrycksranden, ett mått som synts mig lämpligare, då det ej så lätt som pappersmättet förändras genom klippning. Enligt min mätning varierar höjden mellan *316 och 324*, bredden mellan *260 och 270 millim.* Hr Sjöberg har äfven meddelat mått, men dessa hafva varit så afvikande från mina, att man skulle tro dem gälla helt andra blad, om ej hans beskrifning visade, att det gällde samma sak. Enligt hans mätning skulle höjden variera mellan *225 och 300 millim.* och bredden mellan *208 och 269 millim.*

Trots allt utgöra de Eklundska porträtterna ett betydande ikognografiskt material, som måste tillmätas stort värde. Själf säger Eklund i sin förteckning af 1891, att de bilda »den största samling i sitt slag i Sverige». Det är just därför jag anser det ha varit mödan värdt, att söka få reda på det säregna »arbetets» genes, omfattning, titel (eller titlar), utgifningstid m. m. och att meddela det jag därom vid mina rechercher lyckats uppsåra. Inom kort, då samlingen är skingrad, då de skröpliga omslagen äro bortkastade, då förlagskatalogen af år 1888 och cirkuläret om realisationen af 1891 hamnat i papperskorgarna, blir all utredning omöjlig.

Principen för utställningen 1908 var, att den endast skulle omfatta *aflidna* läkare och apotekare. De Eklundska porträtten gälla (ehuru blott i några få fall) *äfven lefvande personer*. En förteckning meddelas här, så väl öfver de *levande* som de redan *bortgångna*.

Abelin, Hj. Aug.

Acrel, Olof af.

Afzelius, Per af.

Almén, Aug. Teod.

Ask, Carl Jac.

Berg, Fr. Theod.

Berg, Joh. Wilh.

Berlin, Nils Joh. Detta porträtt ej
omnämndt af Sjöberg.

Berzelius, J. J.

Björnström, Fred. Joh.

Bruzelius, Magn. Ragn.

Clason, Edv. Cl. Herm.

Dickson, Charles.

Edholm, Edv. Martin.

Edlund, Erik. Fysiker men ledamot af Sv. Läkaresällskapet.

Ekström, Fredr. Aug. *Icke alls*
upptagen i utställn.-kat. 1908.

Ekströmer, Carl Joh.

Fries, Elias. Med. Hedersdoktor.
Aldrig medtagen i utst.-kat.
 1908.

Gellerstedt, P.

Glas, Olof.

Hammarsten, Olof.

Hedenius, Per. Detta porträtt ej
 omnämndt af Sjbrg.

Holmgren, Alarik Frith.

Huss, Magnus.

Hwasser, Israel.

Keij, Ernst *Axel* H.

Kjellberg, Adolf.

Kjellberg, Nils Gust.

Linné, C. von. Ej omnämndt af
 Sjbrg.

Lovén, Otto Christian.

Lovén, Sven Ludv. *Aldrig* med-
 tagen i utst.-kat. 1908.

Malmsten, P. H.

Mesterton, Carl B.

Regnell, And. Fredr.

Retzius, And. Adolf.

Retzius, Magnus Gust.

Rosén v. Rosenstein, N.

Rosander, Carl Jac.

Salin, Maur. Joh.

Sandahl, Oskar Th.

Santesson, Carl Gust.

Sköldbberg, Sven Erik. Saknas h. o.
 h. i utställningskat. 1908. Åter-
 finnes icke i Ekelunds förteck-
 ningar.

Stenberg, Sten.

Sundevall, Carl Jac. Ej omnämndt
 af Sjbrg.

Thunberg, Carl Peter.

Wahlberg, P. Fr.

Wahlenberg, Georg.

Waldenström, Joh. Ant. *Porträttet*
 upptaget i Eklunds förteckning
 1888, men jag har aldrig sett
 det och det saknas i min sam-
 ling. Sjbrg saknar det äfven.

Warfvinge, Fr. Wilh.

Westerlund, Ernst Otto Th.

Ödmansson, Ernst Otto Teod.

Hvarför Sjöberg för några af de sista porträtterna (*Thunberg*, *Wahlberg* och *Wahlenberg*) anger titeln å Eklunds arbete till »Porträttgalleri af svenska vetenskapsmän» i stället för den förut af honom använda titeln: »Porträttgalleri af framstående svenska läkare», känner jag icke. Båda titlarna torde vara lika oriktiga.

Ss Nr 13 af tillgängliga källor till en »iconographia med. suec.» torde här vara platsen att meddela en förteckning af de porträtt i ljustryck, som af P. B. Eklund utgafs såsom en fortsättning af hans »porträttgalleri af framstående svenska män». Såsom redan omtalats, är det angående dessa blad ännu omöjligare än angående litografierna, med hvilka de dock öfverensstämma till format och häftindelning, att få reda på hvad som fattas, när de började utgifvas och när de upphörde att utkomma. Ungefär från 1900 och till 1907 utbjödos åt mig hithörande blad, men lika litet för begynnelse- som för slutåret vågar jag säkert svara.

Ljustryckbladen upptaga till stor del *ännu levande* läkare:

Almquist, E. Bernh.

Arrhenius, Svante August. Heders-
 doktor. Ledamot af Sv. Läkare-
 sällskapet.

Berg, Joh. Wilh.

Bergenholtz, Nils August.

Bergman, Frans Ant. *Gustaf* †.

Björkman, Ernst Wilh.

Bolin, Ernst Runo Alfr.
 Borelius, Jaques Ludv.
 Brunnberg, Joh. Vikt. Tyko.
 Bruzelius, Magn. Ragn. †.
 Bylund, Karl Joh. Nat. †.
 Curman, Carl Petter.
 Döbeln, Joh. Wilh. von †.
 Edgren, Joh. Gust.
 Flensburg, Carl Ax. Wilh.
 Floderus, Björn Gust. Osk.
 Gadelius, Bror Erland.
 Hafström, Joh. Lorentz.
 Haglund, Sims Emil Patrik.
 Hammarsten, Olof.
 Hedenius, Per Arv. *Israel*.
 Hedlund, Joh. Aug.
 Hellström, Thure Gust.
 Henschen, Salom. Eberh.
 Hofsten, Sven von.
 Holmgren, Emil Algot.
 Hwass, And. Thorbjörn.
 Johansson, Joh. Erik.
 Jolin, Severin.
 Josephson, Carl David.
 Karström, Adolf Wilh.
 Kjerulf, Gustaf. Veterinärt medicinalråd. Ledamot af Sv. Läkaresällskapet.
 Lennmalm, Carl Gust. Frithiof.
 Linroth, Klas Mauritz.
 Löwegren, Mich. Kolmodin.

Medin, Carl Oskar.
 Müller, Erik Gottlieb.
 Mörner, Carl Thore.
 Naumann, Joh. Leon.
 Naumann, Gustaf.
 Perman, Emil.
 Petersson, Oskar Viktor †.
 Ramström, Oskar Martin.
 Ribbing, Seved.
 Selander, Nils Edvard.
 Sondén, C. Mårten.
 Stille, Joh. Alb. †. Kirurg. instrumentmakare. Ledamot af Sv. Läkaresällskapet.
 Svensson, Carl Axel Ivar †.
 Svensson, Frey Herman.
 Toll, Hugo Mauritz.
 Wærn, Jonas.
 Warfvinge, Frans Wilh.
 Wawrinsky, Richard Aug.
 Westberg, Artur Edv.
 Wettergren, Carl Ludv. Fr.
 Wetterstrand, Otto Georg †.
 Wide, Anders Gustaf.
 Widerström, Karolina Olivia.
 Widmark, Erik Johan †.
 Wilkens, Gust. Dan.
 Wising, Per Johan †.
 Zachrisson, Lars Joh. Fredr. †.
 Öhrvall, Hj. August.

Såsom n:r 14 af de här sammanförda ikognografiska källorna kan ännu *flera* af P. B. Eklunds publikationer upptagas: P. B. Eklund, »*Nordiska frimurareporträtt*» (med biogr. uppgifter af C. H. L. Thulstrup) Stockholm 1888. (Litografier.)

Här återfinnas:

Huss, Magnus. †.
 Hallin, Olof. †.
 *Ekström, Fred. Aug. †.

och n:r 15 *Frimurareporträtt. Ny serie. Stockholm (1907)*.
 Häri finnas:

Edholm, Edv. Martin.
 Jentzen, Carl Mart. Georg. †.

N:o 16. »*Par Bricole. Porträtt. Stockholm* P. B. Eklunds förlag.» Omslaget tryckt hos O. L. Svanbäcks Boktr. Aktie Bolag

1891—92. Inre titelblad: »Par-Brikoll-Porträtt» utgifna af P. B. Eklund. 12 häften, häftenas nummer endast med blyerts. Å detta blad saknas tryckort och tryckår. Med sista häftet följde förteckning å de 48 af *Öst*, Centraltryckeriet utförda litografierna, hvilka äro ungefär 165 × 130 millim. Små biografier medfölja. I detta arbete finnas af läkare endast:

Hallin, Olof Fr.
Rossander, Carl Jac.

N:o 17. »*Par Brikollporträtt. Ny serie Stockholm (1907?)*» Ljustryck upptar:

Rossander, Carl Jac.
Sundberg, Jak. Gust. Harald.
Andréen, Carl.

N:o 18. »*Arla Coldinu Orden Porträtt.*» *Stockholm*, P. B. Eklund. Ljustryck, upptar:

Levin, Adolf Astley.

N:o 19. Ännu ett arbete, utgifvet af den outtröttlige P. B. Eklund måste upptagas såsom en af källorna till en »icognographia med succ.» Det bär titeln: »*Minne af konung Oskar II. Framstående män och kvinnor under Bernadottska ätten jemte mer framstående personligheter vid Konungens död.*» Stockholm P. B. Eklund. Arbetet är utgifvet efter 1907 men tryckeri och tryckår (af häftesomslagen) äro ej angifna. De kungliga personerna finnas i helsides foliotryck. Eljest äro å hvarje sida omkring ett 30-tal af någon grupp sammanförda. Åt läkare ägnas ej mindre än 2 sidor, en grupp äldre, en yngre men däri ingen konsekvens. Bilderna äro i ljustryck. Å det för de äldre afsedda bladet återfinnas:

Abelin, H. A. †.
Almén, A. F. †.
Asp, C. J. †.
Berg, F. Th. †.
Berg, J. W.
Berlin, N. J. †.
Bruzeliuss, R. M. †.
Edgren, J. G.
Ekströmer, C. J. †.
Flensburg, C. A. W.
Hafström, J. L.
Hammarsten, O.

Hedenius, P. †.
Henschen, S. E.
Keij, E. Axel. †.
Lidin, E. O.
Linroth, K. M.
Malmsten, P. H. †.
Medin, C. O.
Mesterton, C. B. †.
Mörner, K. A. H.
Regnell, A. F. †.
Retzius, M. G.
Ribbing, Seved.

Rossander, C. J. †.
 Salin, M.
 Santesson, C. G.

Sondén, M.
 Warfvinge, F. W.
 Westerlund, E. O. T.

Å det åt något yngre läkare ägnade bladet finnas följande:

Almquist, Ernst.
 Carlsson, S. C.
 Curman, C.
 Dahlström, K. A. H.
 Döbeln, J. W. von.
 Floderus, B. G. O.
 Bruhn-Fähræus, M.
 Gadelius, B. G.
 Hellström, T. G.
 Hofsten, S. A. G. von.
 Holmgren, E.
 Hwass, A. T.
 Johansson, J. E.
 Jolin, S.
 Josephson, C. D.
 Key-Åberg, A. H. A.
 Kjerrulf, G.
 Lennmalm, K. G. F.

Lindström, C. A.
 Lindström, G.
 Lovén, Chr.
 Müller, E. G.
 Perman, E. S.
 Petersson, O. V.
 Santesson, C. G.
 Sundberg, C. J. G.
 Wærn, Jonas.
 Wallis, Curt.
 Wawrinsky, R. A.
 Welander, E. W.
 Westermarck, F. J. E.
 Wide, A. G.
 Widmark, E. J. †.
 Wising, P. J. †.
 Åkerman, J. H.
 Ödmansson, E. L. †.

Å ett åt damerna ägnadt blad af samma publikation upptagas
 2 kvinnliga läkare:

Sandelin, Ellen.
 Widerström, Carolina.

I samma arbete upptagas bl. C. XIII riddare:

Edholm, E. M.
 Ekström, F. A. †.

N:o 20. Bland källorna förtjänar nämnas det af *Per Lindell* under åren 1889—1897 i 4 serier 14 häften utgifna: »*Autografier och porträtt af framstående personer.*» Detta arbete innehåller i vackra ljustryck af Jæger, Wolfeinstein etc. följande *läkare*.

Huss, Magnus. Ser. 1. h. 1 †.	Holmgren, Frithiof. Ser. 2. h. 6 †.
Lovén, Sven. — h. 3 †.	Key, Axel. Ser. 3. h. 10 †.
Sätherberg, Herman. — h. 4 †.	Retzius, Gust. Ser. 3. h. 9.
Berlin, N. J. Ser. 2. h. 6 †.	

N:o 21. »*Minnesblad, utgifna med anledning af Konung Oskar II:s femtioårs jubileum som frimurare,* med text af C. D. af *Wirsén*. Utan tryckår. — Samtliga illustrationer, ljustryck och

fortotypier utförda vid Generalstabens litografiska anstalt. Vignetterna af Agi Lindegren, Boktrycket af K. L. Beckmans Boktryckeri. Utgifvare Axel Lagrelius och Carl Fr. Bernström. *Ljustryck* (praktverk). Detta verk innehåller följande läkareporträtt:

Huss, Magnus. †.
Wästfelt, J. A. †.
Ekström, Fr. Aug. †.

Hallin, Olof Fr. †.
Jentzen, Carl Mart. Georg. †.

N:o 22. »Svenska och finska porträtt, förteckning öfver en porträttsamling tillhörig *B. W.* 2 häften 1894 med 470 bilder. Själva förteckningen omfattar endast bokstäfverna A och B men bilderna gälla dock hela samlingen. De äro dock i allmänhet reproduktioner af reproduktioner och af mindre ikonogr. intresse. (Ett porträtt af *Rönnow* efter original på Gripsholm) förtjänar beaktande, om porträttet gäller honom. Bland bilderna märkas följande läkare:

Acrel, Ol. af.
Afzelius, Jan.
Berzelius, J. J.
Linné, C. von.
Odhelius, J. L.

Rossander, C. J.
Rudbeck, Ol.
Rönnow, Casten.
Sondén, M.
Svedenborg, E.

N:o 23. »Acta Horti Bergiani B. 3 *N:o 2* och *N:o 3.* »Illustrerad förteckning öfver Bergielunds Botaniska Trädgårds samling porträtt af Botaniska författare, jemte biografiska notiser.» 1903 och 1905. (Dels helsidesporträtt, dels 6 bilder på samma blad. Autotypier (Reproduktioner af reproduktioner).

N:o 2 innehåller i *större* format:

Bergius, Peter Jonas.
Linné, C. von. (Efter Hoffman).
— (Efter Scheffel).
— (Efter aquarell).
— (41)
— (Efter G. Lundberg).
— (Efter C. F. Inlander).
— (Efter Per Kraft sen.)

N:o 3 innehåller i *större* format.
Rudbeck, Olof d. ä.
Linné, C. von (efter Scheffel?)
Retzius, And. Joh.
Thunberg, C. P.
Acharius, Erik.

Swartz, Olof.
Wahlenberg, Georg.
Fries, Elias Magnus.
I *mindre* format finnas i samma band.
Fries, Elias.
Fries, Oskar Robert.
Fristedt, R. F.
Wahlberg, P. F.
Thedenius, K. F. (apotekare)
Almquist, Ernst B.
Fries, Oskar Rob.
Henschen, S. E.
Kleen, E. A. G.
Sandahl, O. T.
Lindberg, Sextus Otto. Svensk.
(prof. i Helsingfors)

N:o 24. Bland källorna till en iconographia med. suec. får ej glömmas: »F. Lennmalm: Svenska Läkaresällskapets Historia 1808—1908.» (Stockholm 1908.) Däri finnes *helsidesporträtt af sällskapets 7 stiftare*:

Schulzenheim, C. F. v.
Gahn, Henric.
Hagström, A. F.
Gistrén, I. H.

Trafvenfelt, Carl.
Gadelius, Eric.
Berzelius, J. J.

och dessutom en mängd i texten intagna mindre porträtt, som på grund af att de nuför första gången eller af andra orsaker reproduceras, förtjäna nämnas:

Carlander, Chr.
Bjerkén, Pehr af.
Odhelius, Joh. L.
Schulz v. Schulzenheim, D.
Weigel, Chr. E. d. y.
Trafvenfelt, C. (Medalj.)
Cederschjöld, P. G.
Wenner, M. L. (Medaljong.)
Wertmüller, C. H. (Mndaljong.)
Eklund, Dan.
Retzius, Anders.
Plageman, Carl Fr.
Florman, A. H.
Hedlund, T.
Ronander, C. W. H. (Silhuett.)
Setterblad, A.
Ekström, C. J.
Sondén, Carl Ulrik.
Huss, Magnus.
Berg, F. Th.
Malmsten, P. H.
Santesson, Carl.
Tholander, Fr.
Afzelius, P. von. (Medalj.)
Carlander, Chr. (Medalj.)
Berzelius, J. J. (Medalj.)
Böttiger, Gustaf.
Hamberg, N. P.
Gellerstedt, P. E.
Retzius, M. E.

Sätherberg, Herman.
Abelin, H. A.
Svalin, O. A.
Lundberg, Vincent.
Cederschjöld, F. A.
Wistrand, Aug. Timol.
Wistrand, A. Hilarion.
Grähs, C. G.
Carlson, Ax. Gabr.
Schaumkell, J. E.
Key, Axel.
Retzius, Anders. (Byst.)
Lovén, Christian.
Sandahl, Oskar Th.
Bruzelius, Ragnar.
Varfvinge, F. W.
Kjellberg, Adolf.
Törnblom, P. A.
Anderson, Anders.
Sköldberg, Sven. Jun.
Rossander, Carl J.
Düben, Gustaf von.
Jäderholm, Axel.
Berlin, N. J.
Regnell, A. F.
Retzius, And. (Medalj.)
Almén, Aug.
Heyman, Elias.
Levertin, Jac.
Lennander, K. G.

N:o 25. »Svenska Läkaresällskapet 1808—1908. Porträtt och Biografier.» Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. 1909. Detta arbete, citeradt af Sjöbrg liknar i mycket det af Hasse W.

Tullberg utgifna Svenskt porträttgalleri. Det innehåller i helsidesbilder de 7 stiftarne — Jfr N:o 24 — men för öfrigt små porträtt, 2 till 5 (samt biografier) på hvarje sida. Arbetet innehåller en ganska fullständig samling af Sv. läkaresällskapets ledamöter från sällskapets stiftelse ända t. o. m. 1808, samt dessutom en stor del af sällskapets utländska ledamöter under samma tid. Efter ett kort öfverslag synas bilderna bestiga sig till något mer än 1760.

N:o 26. »Svenskt porträttgalleri XIII Läkarekåren». Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. 1899. — Liknar i mångt och mycket N:o 25 och innehåller i stor myckenhet samma porträtt. Detta arbete innehåller *endast* små porträtt och biografier.

N:o 27. »(Svenskt porträttgalleri XXIII)» Sällskapet Idun. 1862—1896. Porträtt och matrikeldata »Tryckt i september 1896. Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag». —

»Svenskt porträttgalleri XXIII.» Sällskapet Idun, Ny Tillökad Upplaga Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. Stockholm 1903.

»Sällskapet Idun 1904—1902.» Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. Stockholm 1912. (Tillägg till föregående. Arbetet innehåller åtskilliga sv. läkares porträtt i samma format som sv. porträttgalleri vanligen innehåller. Huruvida några af porträtterna icke äro upptagna i N:o 25 och 26, är mig obekant.

N:o 28. »Svenskt porträttgalleri XIV. Akademier samt vitttra och lärda samfund.» Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. 1904. (Små porträtt.) Däri finnas 46 läkare upptagna.

N:o 29. »Svenskt porträttgalleri XXV. Riksdagens Första och Andra kammare 1867—1904. Del 1 och 2. Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag 1904 och 1905. Små porträtt. *Ehuru läkarne tyckas föga hafva deltagit i det politiska lifvet*, torde dock förtjäna antecknas, att under denna tid *följande läkare varit medlemmar af 1:a kammaren*:

Almén, A. T. †.

Berlin, N. J. †.

Dickson, C. †.

Ehrengranat, G. A. W. †.

Grenholm, E. M. †.

Hallin, O. F. †.

Lindgren, H. O. †.

Nyström, C. L. H.

samt ledamöter af 2:a kammaren:

Althin, L. M. †.
 Appeltofft, C. F. †.
 Beronius, V. M. †.
 Björck, C. H. †.
 Collvin, H. E.
 Dickson, Ch. †.
 Huss, M. †.
 Key, E. Axel H. †.
 Landelius, P. F. †.

Leijer, J. G. E. †.
 Lovén, P. Sigurd. †.
 Martin, O. A. †.
 Nyström, C. H. L.
 Rossander, C. J. †.
 Vahlquist, C. F.
 Wawrinsky, R. A.
 Westerberg, A. P. †.
 Wretlind, E. W. †.

N:o 30. »*Svenskt porträttgalleri XV. Författare. Stockholm. Hasse W. Tullbergs förlag. Stockholm 1900*» innehåller flera läkareporträtt. Hänvisning till N:o 26 torde här vara fullt tillräcklig.

N:o 31. »*Samfundet S. H. T:s Ledamöter 1844—²/11895. Förteckning jemte porträtter. Stockholm 1895.* Hasse W. Tullbergs Boktryckeri. Innehåller i helsidesporträtt bl. a.

Appelberg, Carl Magnus — (Sällskapets stiftare) samt 2140 småporträtt, hvaraf icke mindre än ungefär 340 porträtt af svenska — och några finska läkare. För det stora flertalet kan hänvisas till N:o 25 och 26.

N:o 32. »*Porträtter af åtskilliga 1823 års Riksdagsmän utgifne af L. H. Roos*» innehåller (i konturetsning) följande 2 läkare:

Berzelius, J.
 Cederschjöld, P. G.

N:o 33. »*Die geistige Welt*» Ecksteins Verlag. Berlin-Charlottenburg 1901 är ett »arbete» något i samma stil som P. B. Eklunds »Porträttgalleri af framstående svenske män.» Det är med andra ord *egentligen icke något »arbete»* utan en stor samling af lösa porträttblad, vanligen dock med ett bilagdt blad, innehållande en kort biografi. Listor i öfvertryck öfver grupper af vetenskapsmän, konstnärer, statsmän o. s. v. — *af alla stånd och nationaliteter* lämnades till påseende af en agent, som besökte Sverige för att upptaga order. Om 100 porträtter togos, skulle rätt stor prisreduktion erhållas. Med villkor, att jag skulle hålla 100 framstående *svenske* mäns — läkares, vetenskapsmäns, konstnärers etc. — porträtt gick jag in på att prenumerera på »arbetet», men när jag erhöll förteckningen å däri upptagna svenskar var hela antalet omkring 100 och af dessa önskade jag

icke erhålla mer än *ett 70-tal*. På agentens förslag utfylldes antalet på det sätt, att jag erhöll ett antal exemplar af min egen bild. Porträtterna in folio äro i allmänhet särdeles vackra och välgjorda — särdeles goda ljustryck (eller fotogravyr?) Af svenska läkare innehåller arbetet:

Ask, Fritz Gustaf.
Berg, Joh. Wilh.
Dalén, Joh. Alb.
Essen-Möller, Gust.
Johansson, Joh. Erik.
Möller, Lars Magnus †.

Mörner, Karl Axel H.
Ribbing, Seved.
Smith, And. W. *Salomon*.
Sondén, Carl Mårten.
Warfvinge, Frans Wilhelm †.
Widmark, Joh. Erik †.

Frestande vore att här lämna förteckning *öfver lösa porträtt*, befintliga dels i Kungl. bibliotekets, dels i min samling, men då dessa äro i tillväxt och *fullständighet* sålunda omöjlig, har jag afstått därifrån. Att ett *sådant* blad som Ol. Rudbecks d. ä. för atlanticans atlas gjorda, ståtliga bild med den stolta inskriptionen: »*Et nos homines!*» icke upptagits i hr Sjöbergs arbete, smärtar verkligen ett gammalt svenskt hjärta — ej minst då man vet, att bladet finnes både i Kungl. bibliotekets och i min samling och sålunda varit lätt tillgängligt — och om många intressanta blad skulle man kunna säga detsamma. Må nu andra komplettera mina anteckningar; de äro *icke beskrifvande* och spara sålunda kommande forskare *icke* besväret att i källorna söka upplysningar, men de kunna visa, hvad som i ett antal arbeten *finnes* och därigenom inbespara en del efterforskningsarbete.

I beskrifningen af originalarbeten — porträtt i olja, i akvarell, i pastell, i teckning, äfvensom af byster, medaljer o. d. — har enligt min mening hr Sjöberg inlagt sin största förtjänst. Kunde ett och annat, som ej fanns med på utställningen 1908 uppspåras, beskrifvas, bestämmas och i en fortsatt katalog meddelas, så skulle detta vara ett högeligen tacknämligt om än svårt arbete. Klart är, att detta helt och hållet legat utom planen för min uppsats.

Bidrag till släkten Montgomerys historia

»Sors omnia versat.»

Söder om staden Lisieux i Normandie samt sträckande sig inom de nuvarande departementen Calvados och Orne, var fordom beläget grefskapet Montgomery, hvilket omfattade circa 150 underförläningar,¹ inbegripande bl. a. de i vår tid befintliga distrikten Saint-Germain de Montgomery, Sainte-Foy de Montgomery, La Chapelle-Haute-Grise, Vignet och Mesle-Sur-Sarthe.² Ifrågavarande grefskap, känt såsom sådant från förra hälften af 1000-talet och såsom herrskap (seigneurie) från slutet af 900-talet (jmf. nedan sid. 82), hade erhållit sitt namn efter det bergfäste Montgomery, på latin Mons Gommerici, hvilket utgjorde dess i strategiskt afseende viktigaste punkt. Af detta fäste återstå ännu, omkring 2 km. från staden Vimoutiers, vid floden Vie, en del tydliga lämningar. Trots ofantliga ras räknas i våra dagar 7 à 8 meter från murkrönet till vallgrafvarnas botten. Dessa voro anlagda i cirkel, uti hvars midt uppkastats den utgräfdä jorden, hvarpå reste sig själfva fästningstornet. Fästets radie har 45 meter. — Fästningen Mons Gommerici var uppkallad efter det berg, på hvilket den låg, och detta hade i sin ordning namn af en ägare i äldsta tider, hvars existens till fullo ådagalägges af ordet Gommerici = Gomeriks(-berg). Denne man har trots vara släkten Montgomerys stamfader. För spörsmålets belysning torde några anmärkningar rörande släktens upprinnelse vara på sin plats. — På grund af den egenkap af större läntagare under de normandiska hertigarne, släkten Montgomerys första bekanta generationer innehade så tidigt som vid år 1000 (se nedan sid. 82), torde det vara ställdt utom

¹ Se vidare »Dénombrement du Comté de Montgomery» v. 5480, cab. des titres, Bibl. Nat., Paris.

² Medd. af vice ordf. i »la Société Historique et Archéologique de l'Orne», dr H. J. F. vicomte du Motey, hvilken förf. har att tacka för flertalet upplysningar om släktens äldsta framträdande.

allt tvifvel, att den tradition, som låter dem nedstamma från en af hertig Rolfs 80 à 90 år dessförinnan lefvande följeslagare, leder sin uppkomst ur historiska fakta. Följaktligen bör släktens yttersta ursprung sökas i Skandinavien, närmare bestämdt Danmark eller Skåne. Ty såväl till följd af den ådagalagda trovärdigheten af de äldsta normandiska kronisterna, hvilka uppgifva att Rolf och hans män kommo från »Dacia» och »Scanza insula», som äfven på grund af den oomtvistliga öfverensstämmelsen mellan danskskånska och normandiska ortsnamn,¹ torde väl numera normandernas sydsandinaviska härkomst vara tillräckligt klargjord för att på allvar kunna förnekas — utom i Norge. (Där häfdar man nämligen, som bekant, att de isländska sagorna om »Gånge Rolf» äro större auktoriteter än de öfver 200 år äldre normandiska krönikorna, andra omständigheter att förtiga.) — För att återgå till frågan om möjligheten af att Gomrik (Gommericus) skulle varit släkten Montgomerys stamfar, så hade tydligen densamma utan större tvekan kunnat besvaras jakande, för den händelse hans namns skandinaviska ursprung vore påvisbart. — Gumarich, Goma-rik, Gummrik, Gomericus återfinnes (första gången 782) såsom förnamn bland germanska stammar i Frankrike, Tyskland och Österrike. Men det har icke kunnat konstateras vare sig att Gomrik eller enbart Goma förekommit i Skandinavien som personnamn eller led i ortsnamn.² Det torde alltså med visshet kunna sägas att den från Norden härstammande släkten Montgomery icke har något samband med den Gomrik, som af allt att döma långt före skandinavernas invandring till Normandie gifvit släktens sedermera vordna stamgods dess namn. Kan alltså Gomrik lämnas ur räkningen, är det däremot icke alldeles uteslutet att, såsom uppgifvits,³ släkten Montgomerys med Rolf följande stamfar i Frankrike burit namnet Roger — antaget vid döpelsen — samt haft sönerna Wilhelm och Bernhard »den danske». Den senare är en i Normandies historia välbekant gestalt,⁴ hvars danska härkomst, genom den benämning han har, är höjd öfver hvarje tvifvel. Wilhelms son Hugo påstås hafva varit far till släkten Montgomerys förste *med full säkerhet* till namnet kände stamfader.

¹ E. Tegnér »Norrmän eller Danskar i Normandie?», Nord. Tidskr. 1884, 183—214.

² Medd. af professor Esaias Tegnér.

³ Jmf. vol. 20780, cab. des titres, Bibl. Nat.

⁴ Se t. ex. Ordericus Vitalis, ed. Le Prevost. III, 90 ff.

Denne är Roger I sire de Montgomery 99(4)—1035, »l'un des plus puissants barons normands, à la fin du X:e siècle».¹ Hans hustrus namn torde ej vara bekant, men deras giftermål synes hafva skett 994. Detta årtal hänföres felaktigt i »Dictionnaire de la Noblesse» till hans son Hugos giftermål, som ingicks på 1000-talet, närmare bestämdt sannolikt i början af 1020-talet, då Hugos son Roger 1048 som *ung* omtalas vid Domfront med hertig Wilhelm.² Roger Montgomery d. ä. inrättade år 1022 »XII canonicos» i Troarn,³ hvilket måhända får sättas i samband med hans sons giftermål, alldenstund Troarn tillhörde dennes svärföräldrar (jmf. nedan). Roger senior, som i ett donationsbref till Jumièges skref sig »Rogerius quem dicunt de Montgomerie»,⁴ är mest känd såsom en af ledarne för de herrar, hvilka motsatte sig Wilhelm »bastardens» anspråk på kronan, samt kallade, för att omintetgöra dessas förverkligande, sina vasaller under vapen. Det fälttåg, som nu begyntes mellan Wilhelms förmyndare, hertig Alan af Bretagne, och Roger jämte dennes anhängare, slutade olyckligt för de senare (i så måtto äfven för Alan, som han dog af förgiftning i staden Vimoutiers under belägring af slottet Montgomery). — Montgomery blef omsider intaget. Roger själf undkom med nöd sina motståndare samt måste begifva sig i landsflykt till Paris. Detta skedde vid tiden för hertig Roberts död, d. v. s. år 1035.⁵ — Roger Is äldste son Hugo⁶ ingick äktenskap, genom sin faders bemedling,⁷ med Josceline, dotter af Torolf sire du Pontaudemer och Veniva, syster till Gunnor, Richard den oräddes gemål. Denne Hugo, betecknad såsom »Comes Montis Gommerici»,⁸ försonade sig med hertig Wilhelm och erhöll i förläning, jämte det han insattes till sin faders arfvinge, grefskapet Hième eller Exmes år 1047, som vid hans död, kort därefter, tillföll hans son Roger II.⁹ — Hugo, greve af Montgomery, ärfde med sin hustru bl. a. Troarn, Touffreville, Sannerville och Janville, hvilka områden öfvergått på sonen

¹ Cit. M. du Motey.

² Wilhelm af Malmesbury, ed. Saville, 96.

³ Ord. Vit. (Le Prevost), II, 21—22.

⁴ »Rotuli Scacc. Normanniae», I, 73.

⁵ Wilhelm af Jumièges, bok VII, kap. 2, ss. 57—58.

⁶ Benoît »Chronique des Ducs de Normandie», v. III. s. 6; Francisque Michel »Table analytique» III, 661. Under Rogers d. ä. namn (uti dokumentet i »Rotuli Scacc. Norm.», loc. cit.) finnes »Signum Hugonis filii ejus».

⁷ »Histoire de la Maison d'Harcourt», v. I, k. 27.

⁸ Robert af Caen, bok II: »Hugo Comes Montis Gommerici, accepta in uxorem Josselinā Gunnoris, ducis Normaniae, Richardi primi sponsae neptā, hunc ex eā genuit Rogerium, qui, adolescens factus, desponsavit Mabiliam Guillelmi Talvatii filiam.»

⁹ Wilhelm af Jumièges, bok VII, kap. 6, s. 173. »Chronique des Ducs Norm.» v. III, s. 12, 19.

Roger år 1050.¹ Detta år grundade nämligen denne abbotstiftet i Troarn.² — Denne Roger Montgomery ökade afsevärdt sina besittningar genom giftermål med enda dottern och arftagerskan till Wilhelm II Taluas, grefve af Alençon och Bellêmes,³ med Hildeburga, dotter till vicomten af Beaumont.⁴ Om Roger Montgomery äger man nogrann kännedom i främsta rummet tack vare den bekante historikern Ordericus Vitalis, som nämner honom på ett tjugotal ställen. Då detaljerade redogörelser för hans lif med ledning af samtida källor finnas så väl i Freemans »History of the Norman Conquest» som i »Dictionary of National Biography», må här endast några viktigare fakta anföras. — Roger Montgomery var en af de ifrigaste förespråkarna för tåget till England och utrustade på egen bekostnad 60 skepp för trupptransporten dit.⁵ I slaget vid Hastings anförde han den segrande normandiska härens högra flygel samt utmärkte sig för personlig tapperhet.⁶ När Wilhelm 1067 återgick till Normandie följdes han af Roger, men kvarlämnade denne, då han själf inom kort reste tillbaka till England, såsom regent öfver Normandie. Denna befattning inne-

¹ Wilh. af Jum., bok VIII, kap. 35: »Rogerius comes, filius Hugonis de Monte Gommerici, . . . natus est ex quadam neptiā Gunnoris comitis sae, unde et ipse ingentes possessiones habuit in diversis regionibus Normaniae.» Dessas namn medd. af M. du Motey.

² »Rotuli Scacc. Norm.», I, 73. I stiftelseurkunden skref han sig »Rogerius . . . Rogerii filius». Detta har, med orätt, ansetts bevisa, att han var son till Roger I. Som ofvan sades, hade han ju ärft Troarn efter sin moder Joscelline, hustru till Hugo. Den senare har vidare faktiskt kallat sig Hugo-Rogerius eller Hugo-Rogerii, sålunda till sitt eget namn, enligt en utbredd normandisk sed, läggande sin faders, hvarför han äfven benämnts uteslutande Rögerius, hvilket således icke rubbar Wilhelm af Jumièges i föreg. not refererade uppgift, att Roger II var son af Hugo — medd. af M. du Motey.

³ Se s. 83. n. 8.

⁴ Grefvarne af Alençon härstammade från Yves de Creil, som 943 erhöll Alençon i förläning. År 968 fick han därjämte herrskapet Bellêmes och skrefs sedan dess »Yves de Bellêmes». Med sin hustru Godehilda hade han sonen Wilhelm I, grefve af Bellêmes och Alençon, som afled mellan åren 1028 och 1033 och med sin hustru Mathilda, »de la lignée de Ganelon», hade bl. a. söner Robert, som afled 1035 och efterträddes af sin ofvannämnde bror Wilhelm II, samt Yves, biskop i Sées, »en vis, from, lärd och fridsam man», som återuppbyggde katedralen i Sées och där begrofs. År 1601 öppnades hans sarkofag och man återfann kroppen »entier vêtu d'habits épiscopaux en chasuble de velours cramoisi, une crosse à son côté. Le corps ayant pris l'air s'en alla en poudre». Wilhelm II är i den normandiska historien känd såsom sitt lands plågoris. Utom Mabilia hade han sonen Arnulf, som gjorde uppror mot sin far och dog tidigt (medd. af M. du Motey).

⁵ Ord. Vit. I, 465, den s. k. edition Bohn, som är en öfvers. till engelska, verkställd af Forester. (Hänvisningar till äldre utländska arbeten, främst denna upplaga af Ordericus — på 5 ställen citeras dock ed. Le Prevost — samt de gamla skotska registraturen, som ej varit förf. tillgängliga, hafva dels hämtats ur nyare fack-litteratur, dels refererats enligt upplysningar, erhållna par correspondance. För värdefulla litteraturutdrag står förf. särskildt i tacksamhetsskuld till arkivarien W. Angus och bibliotekarien G. Harper, Edinburgh, samt dr C. L. Kingsford, Oxford.)

⁶ Wace: »Roman de Rou», 7668—9.

hade dock Roger endast omkring ett år, ty redan 1068 slog han sig på allvar ned uti England.¹ Där erhöll han först grefskapet Sussex (Arundel och Chichester) samt, år 1071, grefskapet Shrewsbury.² Han var jämväl »comes merciorum»³ (mercianernas grefve el. grefve af Mercia) och skref sig »Dei Gratia».⁴ För öfrigt eröfrade han själf från det keltiska Wales ett vidsträckt område, som han gaf sitt franska grefskaps namn, Montgomery, hvilket det ännu bibehåller.⁵ — Denne Roger Montgomery, om hvilken Freeman säger att han var »literally foremost among the conquerors of England», beskrifves af Ordericus såsom »klok, måttfull och rättvis».⁶ Däremot torde han liksom sin konung hafva behandlat det besegrade folket med hårdhet. Han utöfvade stor frikostighet mot kyrkor och kloster. Af kuriositetsintresse torde vara, att han är den förste, som i England infört fullblodsafvel.⁷ — År 1094, då han kände sitt slut nalkas, drog han sig tillbaka till klostret S:t Peter i Shrewsbury, där han afled d. 27 juli efter tre dagars oafbrutna andaktsöfningar.⁸

Roger Montgomerys första hustru Mabilia måtte hafva varit ett mindre angenämt fruntimmer. Wilhelm af Jumièges säger om henne: »Praefata mulier erat corpore parva multumque loquax, ad malum satis prompta, et sagax atque faceta, nimiumque crudelis et audax.» Hon mördades år 1082 af en bland sina många vedersakare. Med Roger hade hon sönerna Robert, Hugo, Roger, Arnulf och Philip. Sedermera gifte Roger Montgomery om sig med Adeliza de Puiset, med hvilken han hade sonen Eberhard, som blef munk.⁹

Den äldste sonen Robert¹⁰ ätfde af sin fader de franska grefskapen Montgomery och Exmes, af sina föräldrar grefskapen Alençon och Bellêmes, genom sin hustru grefskapet Ponthieu och större

¹ Ord. Vit. II, 14 (Bohn).

² Jmf. »Encyclop. Brit.», rubr. »Shrewsbury». — Ordericus säger: »Rex Guillelmus Rogerio de Monte-Gomerici in primis castrum Arundellum et urbem Cicestram dedit.»

³ Jmf. Freeman II, 195 (ed. 2).

⁴ Ord. Vit. II, 196 (Bohn). »Domesday Book», 252, säger: »Ipse Comes Rogerius tenet de Rege civitatem Sciropesberie et totum comitatum et totum dominium quod Rex E. ibi habebat.» (Kurs. af förf.)

⁵ Freeman II, 194.

⁶ Ord. Vit. II, 48 (Bohn).

⁷ Whyte »History of the British Turf», I, 19.

⁸ Ord. Vit. II, 203 jmf. ib. III, 32 (Bohn).

⁹ Förest. genealogiska notiser hämtade ur Ordericus (Bohns ed. har i likhet med Le Prevost utförligt index).

¹⁰ Utförlig lefnadsteckning hos Freeman, i »Dictionary of National Biography», rubrik »Bellêmes» (där några smärre oriktigheter finnas) samt i William Frasers »Memorials of the Montgomeries, Earls of Eglinton», 2 volymer, Edinburgh 1859.

delen af Picardie samt slutligen, efter sin bror Hugos död, de engelska grefskapen Shrewsbury, Sussex, Mercia och Montgomery. Af Orderici beskrifning på denne Robert, som i historien tillagts benämningen »de Bellêmes», framgår att han var en typisk ättling af sin möderneskäkt: intelligent och listig, djärf och hänsynslös. Efter att under en lång följd af år hafva hållit först Normandie och sedan England i ett tillstånd af inbördes krig, blef Robert slutligen tillfångatagen af Henrik I samt inspärrades för sin återstående lifstid i Warham Castle. Hans engelska förläningar indrogos. Robert Montgomery gifte sig 1095 med Agnes af Ponthieu och hade en enda son Wilhelm († 1172), som i gifte med Alix af Burgund blef stamfader för tvenne släktgrenar, representerade af grefvarne öfver Ponthieu och Alençon. Wilhelms sonsons son Wilhelm af Ponthieu († 1221) hade med Alix, dotter till Ludvig VII, tvenne barn, af hvilka sonen stupade 1214 vid Bouvines, samt dottern Maria (g. 1:0 m. Simon, Comte de Dammartin) ärfde grefskapet Ponthieu, som vid hennes död år 1251 tillföll hennes måg Ferdinand III af Castilien och därefter dennes dotter Eleonora, g. m. Edvard I af England.² — Den siste manlige ättlingen af huset Alençon, Robert, afled år 1219, hvarefter grefskapet införlifvades med kronan.³

Roger af Shrewsburys andre son Hugo ärfde, som ofvan nämnts, sin faders engelska gods, men innehade dem blott en kortare tid, då han redan år 1103 barnlös afled. Detta år mötte han, i spetsen för en engelsk krigshär, den norske konungen Magnus Olofsson vid dennes angrepp mot ön Anglesey, hvilken händelse sålunda skildras af Snorre:³ »I Angelsösund mötte honom (Magnus) en här från Brittland under tvenne jarlar, Huge prude (Montgomery) och Huge digre; där börjades genast en hård strid. Magnus sköt med båge, men Huge prude var så helt betäckt af brynja, att intet var bart på honom, utom ögonen. Magnus och en hållög, som stod bredvid honom, sköto på en gång mot honom.

² Från dem härstammade i 12:e led såväl 1:0 Maria Stuart (om hvars härledning från Roger Montgomerys [† 1094] son Arnulf genom dennes ättling John [† 1285] och dotter Sibylla genom hennes ättling Robert Bruce, se nedan ss. 90, n. 6 & 95, n. 4) som 2:0 hennes gemål Henry (om hvars härledning från Rogers ättling Alexander I, lord Montgomery, se nedan s. 93, n. 3, och dotter Sibylla, 95, n. 4).

³ Se bl. a. Stokvis: »Manuel d'Histoire, de Généalogie» etc., II, och »Dict. de la noblesse».

³ Ed. Hildebrand, ss. 581—82 (att Snorre i detta fall är tillförlitlig framgår af jämförelse med Ordericus).

Den ena pilen kom i hjälmens nässkydd och detta böjdes ut åt sidan; det andra skottet kom i jarlens öga och flög tvärt igenom hufvudet.¹ Det senare tillerkändes konungen. Så föll Huce jarl, hvarefter Britterne flydde.»

Hugos näst yngre bror, Roger, var en tid grefve af Lancaster,² men förlorade sina engelska egendomar genom att ansluta sig till sin upproriske bror Robert, hvarefter han slog sig ned i Frankrike, där han med sin hustru ärft grefskapet La Marche. Han hade 3 söner, Audebert IV († 1143) samt Eudo († barnlös 1135) och Boso († barnlös 1118). Denna gren af släkten Montgomery utgick år 1180.³

Roger och Mabilia hade slutligen sönerna Arnulf och Philip, af hvilka den sistnämnde, som för sin stora lärdom kallades Grammaticus, begaf sig 1096 som korsriddare till Palestina, men afled redan i Antiokia år 1098, efterlämnande en dotter Mathilda, som lefde i Normandie och blef abbedissa af Almenêches år 1113.⁴ Arnulf Montgomery innehade sedan c:a 1091 grefskapet Pembroke, där han byggde fästet af samma namn. Om honom och hans bror Roger berättar Ordericus bl. a.: »Rogerius tamen et Arnulfus, qui militae probitatisque titulis inter contubernales valuerunt, consilio patris, suaue procuracione, generoras conjuges acceperunt, et ambo comites, potentia divitiisque pollentes aliquandiu floruerunt.» »Arnulfus filiam regis Hiberniae, nomine Lafracoth, uxorem habuit, per quam soceri sui regnum obtinere concupivit.» Detta var 1102. Ungefär samtidigt förlorade Arnulf, genom anslutning till sin upproriske bror, Pembroke. Efter några år råkade han i oenighet med sin svärfar Murdach O'Brien, kung af Munster, hvilken till slut lyckades bortföra Lafracoth.⁵ — Arnulf och Lafracoth hade sonen Robert, uppkallad efter sin äldste farbroder och som flyttade till Skottland samt blef stamfader för nu lefvande ätter Montgomery.⁶ Ehuru de dokumentariska bevisen för upp-

¹ Detta pilskott erbjuder ett egendomligt tillfälle till jämförelse med den lansköt, genom hvilken, 456 år senare, Gabriel de Montgomery, ättling till en af grefve Hugos bröder, bragte Henrik II af Frankrike om lifvet, af hvilken händelse en samtida bild återgifves i Wallis världshistoria IV, 218 och P. Lacroix: »Vie militaire au Moyen Age», 178.

² Ord. Vit. II, 423, III, 425—26 (Le Prevost).

³ Se not 2 å föreg. sida.

⁴ Ord. III, 342 (Bohn).

⁵ Förest. uppg. ur Ordericus II, 423, III, 425—26, IV, 177—78, 193—94. Här ses äfven att Arnulf på äldre dagar ånyo ingick giftermål, men omedelbart efter bröllopsmåltiden nedföll död. (Dessa uppg. tagna ur ed. Le Prevost.)

⁶ »Dictionnaire de la Noblesse» uppgifver, att Arnulf är stamfader för den skotska släkten Montgomery; dess förste medlem Robert föddes under Arnulfs äktenskap med Lafracoth. (1101—1105.)

giften om detta sammanband mellan Arnulf och Robert Montgomery efter den brand, som år 1528 öfvergick släktarkivet å Eglington Castle, ej längre kunna återopas, framgår dess vederhäftighet af följande omständigheter. — Utaf ätten Montgomery kvarlefde efter år 1063 bevisligen endast Roger II:s gren,² hvarför den i följande sekels början födde Robert Montgomery måste hafva tillhört densamma. Af tiden för hans födelse, om hvilken nedan skall talas, framgår vidare otvetydigt att han var ättling till nämnde Roger i andra ledet, d. v. s. son till en af dennes söner. Bland dessa afled, som sagdt, Hugo barnlös, medan fullständiga uppgifter finnas i franska källor rörande Roberts, Rogers och Philips barn, hvilka alla hade fransyska mödrar och lefde i Frankrike. Då ibland dessa barn² meraberörda Robert icke förekommer, kan häraf med bestämdhet slutas, att denne Rogers sonson var son till den med en irländska gifte Arnulf, och detta så mycket säkrare, som tiden för Roberts födelse veterligen sammanfaller med Arnulfs äktenskap. Att detta släktskapsförhållande ej omtalas i franska källor beror uppenbarligen därpå att Robert i olikhet med sina kusiner lefde, icke i Frankrike, utan i Irland och England, hvarifrån han också utvandrade till Skottland. De ännu bevarade samtida engelska urkundernas tystnad kan nöjaktigt förklaras genom deras fåtalighet.³ — Då sålunda inga fakta föreligga, som ställa den ifrågavarande uppgiften om Arnulfs af Pembroke samband med den skottska släkten Montgomery i osannolik dager samt dessutom afgörande skäl för dess riktighet gifvas, har den härstädes bibehållits. Se vidare sid. 105, not 3.

Som bekant ägde i midten på elfvahundratalet rum en talrik immigration af engelska adelsmän till Skottland. Den märkligaste af dessa torde hafva varit Walter Fitz-Alan, hvilken, redan innan David I:s död år 1153, i sitt nya fädernesland erhållit värdigheten af rikshofmästare (High Steward). Walters fader, Alan Fitz-Flaald, var en af Roger Montgomerys († 1094) yngre vapenbröder och skänkte flera jordagods till det af denne grundade klostret St Peter i Shrewsbury, liksom hans sonhustru Isabel de Say var mycket frikostig mot det af Roger stiftade och omhuldade klostret Wenlock i Shropshire.⁴ På inrådan af Walter begaf sig Rogers sonson, Robert Montgomery, hvars fader ju förlorat sitt

² Jmf. Ordericus I, 451 (Bohn).

³ Se ss. 106—107.

⁴ Ofvanstående är i hufvudsak en resumé af sir W. Frasers bevisföring (I, 8).

⁴ Fraser I, 8.

grefskap Pembroke, från engelska Wales till Skottland,¹ hvilket måste hafva skett före 1164, alldenstund Robert d. å. bevittnar ett Walters donationsbref till klostret Paisley.²

Robert Montgomery säges visserligen hafva varit g. m. Marjory, dotter af rikshofmästaren Walter, men så var nog ej fallet. Roberts son Alan synes vara född senast vid år 1130, emedan Alans son John före 1177 skänker jord.³ Alan Fitz-Flaald gifte sig omkr. år 1100 med Adelina de Hesding.⁴ Därför torde näppeligen deras kort efteråt födde son Walter kunnat hafva en dotter, som framemot 1130 blifvit moder till Alan Montgomery. — Walter fick d. 24 juni 1157 bekräftelse på baroniet Eaglesham i Renfrewshire⁵ och gaf det vid Robert Montgomerys ankomst till Skottland till denne,⁶ i hvars ättlingars på svärdsidan ägo det förblef till år 1612. Säkert var icke denna öfverlåtelse att betrakta som en hemgift för Walters dotter vid något hennes giftermål med Robert Montgomery, utan sannolikast är, att denne fick Eaglesham på grund af annat släktförhållande till rikshofmästaren. Med ledning af att Roberts son hette Alan synes onekligen troligt, att han kallats så efter sin morfader Alan Fitz-Flaald, d. v. s. att Robert var g. m. en af dennes döttrar och således sväger i st. f. måg till Walter. Då Robert Montgomery nämnes intill år 1179, och hans son var född 1130 eller något före, är hans egen födelse att förlägga till tidsperioden c:a 110(1)—1105. Han påträffas ofta i skotska dokument mellan 1164 och 1179⁷ samt synes hafva afidit vid pass 1180, alltså tre år efter den med honom jämn-årige rikshofmästaren Walter⁴ och åtta år efter sin äldre kusin Wilhelm af Ponthieu (se ofvan sid. 86).

Robert Montgomery hade sönerna Alan och Wilhelm, som följde honom till Skottland, och af hvilka den förre nämnes 1165—90,⁸ den senare 1170. Alan hade sönerna John och Robert. John donerar jord, såsom redan nämnts, i ett bref från före 1177⁹ samt återfinnes till år 1214, liksom sin broder Robert.¹⁰ Sir

¹ »Dictionary of National Biography», Fraser I, 8.

² Reg. de Passelet, 5.

³ Se nedan n. 9.

⁴ Burkes »Peerage».

⁵ Fraser I, 7.

⁶ Ib., »Dict. of Nat. Biogr.», Burkes »Peerage».

⁷ Reg. de Passelet, 7, 49, 74, 112, 116. Reg. de Calchou I, 138. Liber de Melros I, 37, 56.

⁸ Reg. de Passelet, 49. Reg. de Calchou, 210, 211, 215. Liber de Melros I, 63.

⁹ Aftryckt hos Fraser II, 1. Brefvet måste utfärdats före 1177, då Walter Fitz Alan där omtalas som lefvande.

¹⁰ Reg. de Passelet, 19, 21—24, 116, 337, 401.

John Montgomery och hans hustru Helen, Robert de Kents dotter, hafva c. 1190 uppsatt ett gåfvobref till abboten af Kelso på jord i Innerwick, hvaraf John genom sitt gifte ärfde en tredjedel,¹ som sedan tillföll deras son sir Alan, hvilken först omtalas 1203 och där- efter fram till år 1221,² då han undertecknade en öfverenskommelse mellan Kelso-abboten angående tionde från Innerwick, därom de le- gat i tvist.³ Sir Alan Montgomery, som uppgifves hafva dött 1234, hade sönerna Robert, John och Henry. De båda förstnämnda underskrefvo en del dokument 1234—58.⁴ Sir Robert ärfdes af sin broder John, som skref sig till Eastwood, hvilket baroni fortfarande besittes af hans ättlingar. Sir John Montgomery bevittnar för- utom hvad nyss sades ett donationsbref vid år 1260⁵ och dog omkring 1285. Han anses varit g. m. Margareta, dotter till William Murray, baron af Bothwell, »Paneta- rius Scotiae», samt hade sönerna John, Murthaw (stamfar för Montgomery af Thornton och Innerwick, † före 1500) äfvensom Alan (stamfar för Montgomery af Stair och Cassilis, † före 1400).⁶

Fig. 1. Sir John Montgomerys sigill—före 1177.

Innan fortsättning göres med sistnämnde sir John Montgomery må yttras några ord om en i »Scots Pee- rage» (III, 421—65) befintlig genea- logi öfver släkten Montgomery, hvarest äro en del omflyttningar i

den släktledning, som nyss återgifvits med de ändringar, William Fraser, efter omfattande urkundsgranskning, vidtagit. Först märkes att berörda genealogis författare ansett Alan (1165—90) och sir Alan (1203—21) vara en och samma person. Följden blefve att denne ende Alan, som, enligt vad ofvan påpekas, måste varit född c:a 1130, skulle lefvat ända till 1221(34)! [Dessutom tros John (f.

¹ Reg. de Calchou I, 209.

² Reg. de Passelet, 14, 17, 18, 49, 50, 71. Liber de Melros I, 38, 52, 54.

³ Reg. de Calchou I, 216.

⁴ Reg. de Passelet, 20, 21. Reg. de Calchou I, 203. Robert förekommer sist 1258 som vittne till ett donationsbref af Patric, earl of Mar (Fraser I, 11).

⁵ Reg. de Passelet, 58.

⁶ Fraser I, 12. Där ses äfven hans enda dotter g. m. Archibald Mure of Rowallan. Deras ättling Elisabet Mure, g. m. Robert II och mor till Robert III, från hvilken härstammade Hugo I, earl of Eglinton, (se nedan 95) samt Maria Stuart (se nedan 95 n. 4).

1177—1214) vara bror till Alan och son af Robert († c. 1180), oaktadt han själf kallar sig »filius Alani de Mundegumeri» i brefvet från före 1177.] Angående Alan (1165—90) ådagaläggas — om möjligt tydligare än genom den orimligt långa lifstidsperioden 1130—1221(34) — att han ej är identisk med sin sist år 1221(34) omtalade namne, däraf, att denne innehade det område Innerwick, hvilket sir John Montgomery (f. 1177—1214) ärft af sin svärfader Robert af Kent.¹ Detta bevisar ju, att John »filius Alani» ärfdes af sin son sir Alan Montgomery († efter 1221).

För att återgå till sir John Montgomery,² son till John († c:a 1285), var denne en bland de skotska baroner, som år 1290 mötte Edward I vid Norham Castle³ för dryftande af tronföljdsfrågan samt svor 1296 den engelske konungen trohetsed, tillika med sina bröder Murthaw och Tomas. Då sedermera den inhemske pretendenten Robert Bruce d. y. grep till vapen mot de utländske inkräktarne, slöt sig John till honom. Denne sir John Montgomery afled före 1328 och hade med Janet, dotter till sir John Erskine of Erskine, sonen Alexander, hvilken slogs till riddare af konung Robert Bruce (1306—1329).⁴ Sir Alexander⁵ säges hafva varit »a man of great ability, and undoubted honour and integrity». Han var ett af de skotska sändebud, som år 1358 i Berwick underhandlade med engelska utskickade rörande lösgifning af David II, hvilken då befann sig uti fångenskap i England. Alexander erhöill samma år den 24:de oktober tillstånd att beväpnad färdas i nämnda land. Sir Alexander Montgomery påträffas sist i ett dokument af 25 maj 1360⁶ jämte sin svärfader, den skotske tronpretendenten William, förste earl of Douglas, med hvars dotter han hade sonen John.⁷ Denne⁸ utmärkte sig i slaget vid Otterburn 1388, där han tillfångatog sir Henry Percy, som till lösen måste uppbygga fästet Polnoon i Eaglesham, sir Johns baroni. För sina förtjänster om kronan belönades John Montgomery med en årlig ränta ur Edinburghs och Linlithgows tullintäkter. Han

¹ Fraser I, 10.

² Om honom anf. uppg. (utom årtalet 1328, som helt nyligen fixerats) återfinnas hos Fraser I, 12—13.

³ I Prins lista öfver de skotska baroner, som mötte Edward, kallas sir John »John Mundegumeri».

⁴ »Peerage of Scotland».

⁵ Om honom i det följande anf. uppg. finnas hos Fraser I, 13—14.

⁶ Aftryckt hos Fraser II, 4.

⁷ »Iste John Montgomery fuit nepos Magni Comiti de Douglas» (Harleian M. S. British Museum).

⁸ Efterföljande uppg. tagna ur Fraser I, 14—17 och »Dictionary of National Biography», jmf. med Burkes »Peerage».

erhöll baronierna Eglinton och Ardrossan genom gifte med Elisabeth, arfdotter till den kände poeten sir Hugh Eglinton, en af Skottlands tvenne öfverdomare, och dennes hustru Egidia Stuart (den sjätte rikshofmästaren Walters dotter¹ samt Robert II:s halfsyster) i hennes andra gifte (g. 1:o m. sir James Lindsay of Crawford, g. 3:o m. den för sin lärdom bekante sir James Douglas

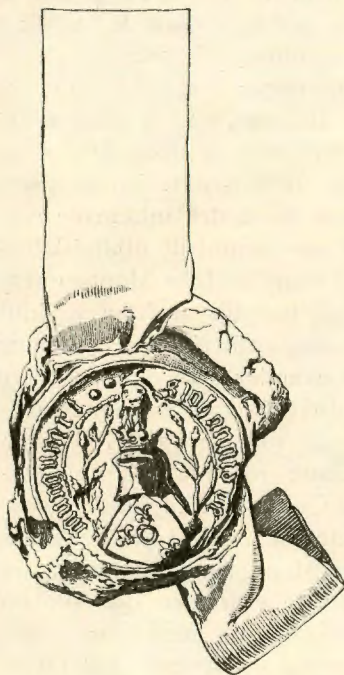

Fig. 2. *Sir John Montgomerys sigill—1322.*

of Dalkeith, som i ett föregående gifte är stamfar för den svenska ätten Douglas). Sir John Montgomery dog före juli 1401 samt hade sönerna John och Alexander (hvilken senare år 1387 fick godset Bonnington i Rathou. Synes stamfar för huset Scotston.²) John var en af cheferna för den armé, som år 1402 inföll i England, där han tillfångatogs i träffningen vid Homeldon Hill. Två år senare är han åter i Skottland. I april 1408 gifver sig John Montgomery till gisslan för sin i engelsk fångenskap varande frände Archibald, earl of Douglas. År 1423 var han jämte earlerna af Strathearn och Angus samt lord Gordon gisslan för Jacob I:s lösen. I en för tillfället uppgjord lista på deras årliga inkomster synes, att sir John hade sju, Strathearn, Angus och Gordon fem, sex och fyrahundra mark resp. I maj 1425 var John en af de sju bisittare i juryn vid rättegången mot Robert II:s sonson Murdach, hertig af Albany. (Stamfar för huset Ochiltree, hvarifrån svenska ätten Stuart härledes.) Kort efteråt fick han i uppdrag att rasera fästningen vid Loch Lomond.

¹ Hon var uppkallad efter sin farmor Egidia, dotter af Walter de Burgh, earl of Ulster.

² (Hans ättling) Robert Montgomery of Scotston omtalas bl. a. i Reg. de Passelet år 1488 som skiljedomare mellan abboten af Paisley och staden Renfrew. Hans son Renkin hade med Catharina Stewart sonen Henry, som 1522 iugick gifte med Eufemia Maxwell (kontraktet aftr. hos Fraser II, 94) och dog efter 1544 efterlämnande sonen John (1589), hvars son John var den siste, som skref sig till Scotston, hvilket han sålde under Carl I:s regering. Hans ättlingar flyttade till Kintyre, där de utdago efter 1722 (jmf. Nisbets »Heraldry», sid 385).

Sir John Montgomery, som afled före nov. 1429, hade med sin första hustru, Agnes of the Isles (tydiligen dotter af John, lord of the Isles) sönerna Alexander och Robert af Giffen (stamfader för Montgomery af Giffen [Magbiehill] samt de därifrån kommande baronerna af Stanhope). Efter 1413, men före 1427 ingick John nytt giftermål med Margareta Maxwell, som synes vara moder till hans tredje son Hugo (stamfar för de yngre grefvarne Montgomery i Frankrike, som utdögo 1731¹). — År 1428 fastslogs i Skottland en bestämd åtskillnad mellan större och mindre baroner (barones majores, minores). Endast de förre skulle vara tvungna bevista riksmötena, hvarjämte för dem infördes beteckningen »Lords of Parliament». Till dessa hörde sir Alexander Montgomery år 1445, när han d. 3 juli nämnes uti »the charter of erection of the lordship of Hamilton». År 1438 sändes han till England för avslutande af en vapenhvila. Alexander, lord of Montgomery, var d. 10 aug. 1440 en bland riksråden (Privy Counsellors). Han användes vid diplomatiska förhandlingar 1449 och 1451 samt afgick år 1460 som ambassadör till England, åtföljd af en svit på 20 personer. Han omtalas sist år 1469 och hade med sin hustru Margareta, dotter af sir Thomas Boyd, sönerna Alexander, Georg (stamfar för Montgomery of Skelmorly [Kirktonholm], † före 1735) samt Thomas (präst, rektor för universitetet i Glasgow).² Sonen Alexander,³ master of Montgomery, erhöi d. 31 jan. 1448 af Jacob I värdigheten af ärftlig bailiff of Cuninghame och skrifves i det kungl. brevet att befattningen gifves »Alexandro de Montgumry filio primogenito dilecti consanguineo nostri

Fig. 3. Alexanders, förste lord Montgomery, sigill—1445.

¹ Den franska ätten angifves (v. 20229 Bibl. Nat.) härstamma från Hugo (»Heout»), bror till André de Montgomery, comte d'Eglinton, hvarmed naturligen afses Alexander I, lord Montgomery, baron af Eglinton. Hugo nämnes ännu 1452 i Skottland (Fraser I, 22), hvarefter han »vint en France et epousa Jeanne de Bissy. Ce fut le premier capitaine (= öfverste och chef) des Gardes Escossaises regnant Louis XI (1461—83)». — Bibl. Nat. l. c. Hans son Roberts son Jacob (se nedan sid. 025, n. 3), som var fransk generalkapten och chef för skotska gardet, återförvärfvade det feodala grefskapet Montgomery.

² Samtliga förestående uppgifter hämtade ur Fraser, I, 20—25 och »Dictionary of National Biography» (som har lefnadsteckningar öfver Alexander I, lord Montgomery), jämförda med Burkes »Peerage».

³ Hans äldsta syster Margareta g. m. John Stuart, lord Darnley, earl of Lermot, hvars sonsons sonson Henry g. m. Maria Stuart.

FROM MAP OF CUNNINGHAME BY TIMOTHY PONT.

—1654.—

Fig. 4. Alexanders, sjätte earl of Eglinton, vapen.

Alexandri Domini Montgumry». Alexander d. y. afled redan 1452 och efterlämnade i gifte med Elisabeth, dotter af ståthållaren sir Adam Hepburn of Hailes,² tre söner: Alexander, Robert of

² Hans sonsons sonson James var Maria Stuarts beryktade tredje gemål.

Braidstone (stamfar för irländska grenen: grefvarne af Montalexander, † 1757,¹ Montgomery of Grey Abbey samt baroneterna Montgomery of the Hall²) och Hugo of Hesselheid (stamfar för Montgomery of Hesselheid och därifrån kommande svenska kommandörsätten Montgomery samt Montgomery of Beaulieu i Irland³). — Den äldste sonen Alexander efterträdde sin farfader vid år 1470 och hade fyra år tidigare stadfästats som bailiff öfver Cuninghame. Han var g. m. Catharina, dotter af Gilbert, lord Kennedy (dotter-son af Robert III⁴), och hade sönerna Hugo, John och James (de två senare † utan afkomma). — Hugo utmärkte sig som ung i bataljen vid Sauchieburn och var 1484 skotskt ombud vid avslutande af fördraget i Nottingham. Han blef 1489 riksråd, konnetabel af Rothesay och bailiff af Cuninghame, 1513 ledamot i förmyndarstyrelsen, 1526 högste domare (Justice General) i Nordskottland samt 1536 en af de sju riksregenterna. Hans baronier blefvo 1506 upphöjda till ett grefskap, kalladt Eglinton. Den förste earlen afled 1545, efterlämnande med Helen Campbell, dotter till rikskanslern Colin Campbell, earl of Argyle, sönerna: John (stamfar för de följande grefvarne af Eglinton, † 1612, och ärfde af den tredje earlens dotterson Alexander Seton, som bortlade sitt släktnamn och vapen och antog de montgomeryska. Dennes ättlingar inneha ännu grefskapet E.); William (stamfar för Montgomery of Greenfield), Hugo († barnlös 1547), sir Neill (stamfar för Montgomery of Lainshaw och svenska adliga ätten Montgomery) samt Robert, katolsk biskop of Argyle.⁵

William Montgomery of Greenfield, Dreghorn and Stane hade (i gifte före 1508) med Elisabeth, dotter till Robert Francis of Stane ett barn, sonen Arthur (1546), g. 1:o m. Lucie Cairnis, som han sedan försköt, 2:o med en dotter till lairden of Fairlie, med hvilken han hade Hugo, siste laird of Stane. Med Lucie hade Arthur en son John, som ärfde Greenfield och Dreghorn samt år

¹ Hans ättling Hugo I, viscount Montgomery of Great Ards, hade en sonson Hugo († 1663), som 1661 kreerades earl of Montalexander.

² Genealogier i Burkes »Landed Gentry», Irland, och »Peerage etc.»

³ Genealogi i Burkes »Landed Gentry», Irland.

⁴ Roger Montgomery († 1094) hade med Mabilia dottern Sibylla g. m. Robert Fitz Hamon. Deras dotter Mathilda g. m. Robert, earl of Gloucester (son till Henrik I). Deras dotter Mathilda g. m. Ralf II, earl of Chester. Deras son Hugos dotter Mathilda g. m. David af Skottland. Deras dotter Isabella g. m. Robert Bruce, farfars far till Robert I af Skottland, hvars dotterson var Robert II, far till Robert III, från hvilken Maria Stuart och — genom hans dotter Maria — Henry Darnley stammade.

⁵ Samtliga förestående uppgifter tagna ur Fraser I, 25—34, jmf. med Burkes »Peerage» och »Dictionary of National Biography». För de svenska ättarnas vidkommande, se i det följande.

1566 gifte sig med Jonet, dotter till sir John Mure of Caldwell (hvars mor Isabel var en dotter till Hugo, 1 earl of Eglinton). De hade en son John, som år 1612 var närmaste arftagare på svärdssidan till grefskapet Eglinton. Såsom varande barnlös ingick han sannolikt en öfverenskommelse, enligt hvilken han afstod sin rätt och nöjde sig med en årlig ränta. Han dog i början af 1600:talet, dock efter år 1616.¹

Sir Neill of Lainshaw erhöi af sin fader i förläning Lainshaw och Stewartown före d. 25 aug. 1531, då han af denne mottog en obligation att återgälda de å fästet Stewartowns reparation nedlagda summor.² Jämte Hugo, 2 earl of Eglinton, ingick han ett ömsesidigt försvarsförbund med Archibald, earl of Angus och George Douglas d. 12 apr. 1546. Den part, som bröt aftalet, skulle i skadestånd utgifva £ 15,000 att lika fördelas mellan motparterna, drottningen (Maria Stuart) och kyrkan, för reparation af »S:t Mungoes work».³ S. å. d. 29 sept. efter nämnde Hugos död blef han genom familjefördrag regent i grefskapet Eglinton.⁴ Dödad i staden Irvine före 28 juni 1547 af Robert, lord Boyd m. fl.⁵ Sir Neill ökade afsevärdt sin förmögenhet genom giftermål med Margareta, dotter och arftagerska till Quentin Mure of Skeldon,⁶ samt hade med henne sonen sir Neill Montgomery of Lainshaw, hvilken låg i fejd med sin faders mördare till år 1560. D. å. den 10 febr. ingick han med dem en förlikning, enligt hvilken de på knä skulle göra offentlig afbön på torget eller i kyrkan i staden Irvine, betala vissa penningssummor till den dödes släkt m. m. Äfvenså skulle tre af mördarna afresa till Frankrike och där förblifva så länge sir Neill fann för godt.⁷ Denna punkt upphäfdes s. å. mot att Neill erhöi staden Irvine i vederlag.⁸ Han ärfde med sin hustru Jane, länsberättigad arfdotter till John, fjärde och siste lord Lyle, baroniet af detta namn.⁹ Deras son, sir Neill Montgomery of Lainshaw, nämnes d. 17 febr. 1581, d. 30 dec. 1584 och d. 6 okt. 1590, då han af James VI utnämndes till förmyndare för Hugo, femte earl of Eglinton.¹⁰

¹ Jmf. Fraser I, 33; II, 127, 142, 201—4, 260.

² Dokum. aftryckt hos Fraser II, 116.

³ ib. 139.

⁴ Fraser I, 38.

⁵ Fraser II, 144.

⁶ Fraser I, 33.

⁷ Dokum. aftr. hos Fraser II, 155.

⁸ ib. 158.

⁹ Fraser I, 33.

¹⁰ Dokumenten aftryckta hos Fraser II, 220, I, 179 & II, 231 resp.

Denne Neill hade sönerne Neill Montgomery of Lainshaw, William of Brigend, reverend James of Dunlop och John of Cockilbie. Den äldste af dessa bröder var år 1612, efter John of Greenfield, närmaste arfvinge till grefskapet Eglinton, som dock gick honom förbi. Som han afled barnlös år 1625, öfvergick hufvudmannaskapet öfver hela släkten Montgomery till Williams gren. Den senares sons, John of Brigend, sons, Hugh of Brigend, son William flyttade till Amerika,¹ hvarest hans son William afled 1778. Dennes son William Henry återflyttade till Europa och slog sig ned i Normandie, där hans efterkommande nu besitta godset Fervacques ej långt från stamslottet Montgomerys ruiner.² — Om James of Dunlop skall talas nedan (sid. 101). — John Montgomery of Cockilbies son David var en liten tid uti svensk tjänst och 1641 ryttmästare på Johan Lilliehööks värfvade kavalleriregemente,³ men återvände till Skottland, där han efter sin faders död innehade Cockilbie m. m. Hans gren utdog 1726 och ärfdes slutligen af ätten Cuninghame.⁴

William of Brigend öfverlät på John af Cockilbie sin rätt till både Lainshaw och Lyle, hvilka dock sedermera af Johns ättlingar för-yttrades. Likväl pretenderade den äldste af dem, sir T. Montgomery Cuninghame, på 1850:talet titeln lord Lyle.⁴ Denna titel begagnas dock för närvarande af chefen för Williams nu i Normandie boende gren, *ehuru* dess förfäder ju afstått sina anspråk.

På svenska riddarhuset hafva introducerats tvenne ätter Montgomery, den ena under nr 1960, A, den andra under 1960, B.

De efterforskningar, som anställts i och för utredning af den förra ättens ursprung hafva, enligt Wrangel—Bergströms. ättartaflor, gifvit vid handen att den härstammar från en John Montgomery (midten af 1600:talet), som omtalats såsom ättling i 10:e led till Alexander, 1 lord Montgomery, far till Alexander, master of Montgomery († 1452). Huruvida namnen på mellanliggande generationer någonstades äro bevarade, därom har den som skrifver detta förgäfvets sökt erhålla upplysning. Emellertid synes af ättens hjälmprydnad att den härstammar från Alexanders d. y. tredje son, Hugo af Hessilheid (se ofvan sid. 95), för hvars afkomlingar ifrågavarande crest, en med lans beväpnad arm, är

¹ Medd. af sir Thomas Montgomery Cuninghame.

² Medd. af comte de Montgomery, Château de Fervacques, Calvados.

³ Kav. rullor i krigsarkivet, 1641.

⁴ Anspråket framställdes redan 1784 af hans farfader, sir Walter Montgomery Cuninghame, hvars mor Elisabeth var dotter till David Montgomery, förut Lang, son till reverend. Alex. Lang och Jane, som var syster till Lainshaw-ättens siste man i Skottland († 1726).

karakteristisk.¹ Nyssnämnde John lefde först i Creboy och sedan i Campbelltown i Argyllshire samt hade med sin hustru Jane Montgomery of Scotston (jmf. s. 82, not 2) sonen John, bailiff i Campbelltown och död före 1708 ³/₁₂. I gifte med Maria, dotter af Thomas Clerck,² hade han bl. a. en son John, född i febr. 1695. Denne kallas ännu 1720 handlande i Glasgow, men öfverflyttade kort därefter till Sverige, hvarest han blef bruksägare och 1736 naturaliserad adelsman. Introducerad 1756 som n:r 1960. Han var g. m. sin fränka Anna, dotter af kommerserådet och grosshandlaren i Stockholm Robert Campbell (äfvænledes inflyttad från Skottland samt son till Walter Campbell of Skipnish och hans tredje fru, dotter af Steuart, faktor hos earlen of Bute³). John Montgomerys och Anna Campbells son Robert, öfverste för Nylands och Tavastehus dragoner samt bekant såsom en af ledarne i anjalaförbundet, blef i egenskap af K. S. O. uppflyttad i dåv. riddareklassen under n:r 1960, A. — Sedan ätten år 1833 ärft fideikommisset Segersjö i Närke, skola hufvudmannen och hans äldste son kalla sig Montgomery-Cederhielm.

Ätten Montgomerys, n:r 1960, B, förste i svensk tjänst anställde stamfader var den från Skottland till Tyskland utvandrade Jacob (James) Montgomery, g. m. Catharina Balduin. Såsom nedan skall visas ingick han ej detta giftermål senare än i förra hälften af 1620:talet, hvaraf framgår att han var född vid slutet af föregående sekel. Jacob Montgomery och Catharina Balduin hade sonen Jacob, g. m. Anna Eleonora von Schell, hvilken i ett manuskript af år 1658⁴ för sin son David Christoffer uppgifver sina egna anor samt dennes fars, farfars och farmors namn på sätt nyss anförts. David Christoffer Montgomery inflyttade på 1670:talet från Tyskland till Sverige, där hans sonsöner, som närmare i det följande omtalas, blefvo naturaliserade adelsmän år 1774.

Riddarhusgenealogien uppgifver Jacob g. m. Balduin vara densamme som Jacques de Montgomery, baron d'Ecouché, sonson till grefve Gabriel Montgomery i Frankrike († 1574). I Wrangel—Bergströms ättartaflor sattes denna uppgift om den svenska ätten Montgomerys nedstamning från Gabriel Montgomery med rätta i tvifvelsmål, ehuru på grund af ett ohållbart skäl. (Att

¹ Se vidare nedan sid. 109. Ättlingarna till Hugos bror Robert förde visserligen ofta samma hjälmprydnad, men de lefde i Irland.

² Rehbinders adelsmatrikel, där dock John M. af misstag kallas Robert.

³ Nisbet »System of Heraldry», sid. 423.

⁴ Kopia i förfis ägo.

detta ej var tillfyllest att bevisa det ätten Montgomery n:r 1960, B, icke härstammade från den franska ätten af samma namn *öfver hufvud taget* har framhållits i en artikel¹ uti denna tidskrift, årg. 1910, h. 3—4.) Emellertid vanns nyligen genom en lycklig tillfällighet den slutliga lösningen på denna trassliga härfva. Man

Fig. 5. Ätten Montgomerys, n:r 1960, B, äldsta bevarade vapen.

påträffade nämligen en del äldre montgomeryska familjedokument,² af hvilka framgår såväl huru åsikten om den svenska ättens samband med den franska uppstått, som ock huru i sjäfvä verket den förra ätten är kommen från Skottland öfver Tyskland till

¹ Där framkastades tillika en förmodan, att äldre stamtaflor innehållit stöd för ättens franska extraktion — man trodde nämligen i det längsta att riddarhusstamtaflans uppgifter hvilade på fastare grund än sedan visat sig vara fallet.

² Förvärfvade af förf. från byråchefen A. T. Granlunds stärbhus.

Sverige. Hvad angår den första frågan har riddarhusstamtaflans författare låtit verkställa utdrag ur »Peerage of Scotland», emedan, som strax närmare skall angifvas, ättens egna stamtaflor uppgåvo dess skotska extraktion. »Peerage» innehöll endast en redogörelse för släktens *äldsta* i Skottland boende gren, men den nämnde författaren trodde denna redogörelse omfatta släkten i Skottland i dess helhet. Vid sådant förhållande, och då han naturligt nog ej därstädes kunde finna sin till en yngre gren hörande stamfader, ansåg han sig böra söka denne utanför Skottland. Till följd häraf föranstaltades ett utdrag likaledes ur »Dictionnaire de la Noblesse», afseende den franska ätten Montgomery, och resultatet blef att, som nämndt, den svenska ättens stamfader Jacob förmodades vara Jacques, baron d'Ecouché.

Bland de nu i dagen komna genealogierna förvarades ett handmåladt vapen (se fig. 5), ofvan hvilket¹ står skrifvet: »Wappen des Muntigummerschen geschlechts aus Schottlandt. 1639.» Sedermera hafva ättens förfäder med olika handstilar tillagt initialerna »J. E. M.» (Jacob och Eleonora Montgomery) samt »D. C. M.» (David Christoffer Montgomery). Ankaret som hjälmprydnad bibehölls in i senare tid, hvilket bl. a. synes af ett dokument från 174(2)² samt af ett vapen å stamtafla från 1823 (där ankaret satts i vänstra handen af en kvinnofigur, som i den högra håller ett vildmanshufvud).³ Här afbildade vapenmålnings öfverskrift och sköld, innehållande alliansvapnet Eglinton—Montgomery, visa att den svenska ätten n:r 1690, B, härstammar från sir John Montgomerys och Elisabeth Eglintons legitima afkomlingar i Skottland.⁴ Ättens originalgenealogi hade visserligen år 1712 gått förlorad jämte ägarens, Carl Gustaf Montgomery, fullmakter (P. H. T. loc. cit.), men af de nu funna stamtaflorna, hvilka därefter sammanskrefvos för att undan glömskan rädda de

¹ Då ätten n:r 1960, B, i regel brukat liljorna placerade i fälten 1 & 4 o. s. v. är det tydligt, att målningens motsatta gruppering beror på att den utförts efter en sigillstamp, utan att vederbörlig hänsyn tagits till den omständigheten, att anordningen af fälten i stampen alltid afser framkallandet af en *omvänd* anordning i aftrycket. — Tilläggas bör att de granater, ätten stundom haft i ringarnas ställe, otvifvelaktigt äro en urartning, som uppkommit af att ringarna afbildats krönta, såsom ännu sker i den finska grenens sköldemärke (se Granfelts vapenbok).

² I förfs. ägo.

³ I hufvudmannens för ätten ägo.

⁴ Oäkta barn fingo endast använda släktvapnet med deras börd angifvande bitecken. I regel brukades bastardsträng, som dock efter tre legitima släktled kunde ställas bandvis eller utbytas mot mindre bitecken (Nisbets »Heraldry», s. 110). Emellertid erhöilo bastarder först i kraft af konungens öppna bref rätt till vapen. »Non obstante bastardia inqua geniti sunt et privilegio juris nobis super eschaetis bastardorum concessio» (K. bref aftr. hos Fraser II, 128).

uppgifter, man ännu ägde bevarade, framgår emellertid att ätten härstammar från earlerna of Eglinton.¹ Namnen på samtliga de generationer, genom hvilka härledningen etablerades, funnos väl ej kvar i bemälda ättetaflor, men enligt en af desamma skulle stamfadern Jacob (g. m. Balduin) varit afkomling i 5:e led från Hugo, förste earl of Eglinton. Detta måste dock bero på att han förväxlats med sin far, äfven kallad Jacob, som stod i sagda släktskapsförhållande till nämnde Hugo och om hvilken här nedan skall talas. Från den förste earlen of Eglinton ledde, som förut påpekats, tvenne yngre grenar sin upprinnelse: Greenfield (Stane) och Lainshaw.² Redan i och för sig talar den mer egenartade beskaffenheten af namnet David, som inom den skotska släkten Montgomery endast användts af ätten Lainshaw,³ för ett samband mellan denna och den svenska ätten n:r 1960, B, bland hvars medlemmar sagda namn af ålder brukats. I och med att man fick utrönt, huruledes sistnämnda ätts vid slutet på 1500:talet födde och från Skottland utvandrade stamfar icke funnits i den då i utdöende stadda Greenfield-grenen,⁴ blef det också definitivt klart, att han, såsom man haft anledning vänta, var att söka i ätten Lainshaw. Emedan äfven denna vid ifrågavarande tidpunkt endast hade ett fåtal medlemmar (8 af manligt kön) kunde man omedelbart identifiera den svenska ättens stamfader James, nämligen med den ende af samma namn, som uppfyllde de bägge nyss angifna fordringarna rörande ålder och utvandring, d. v. s. James' of Dunlop (sid. 97) andre son James.⁵ — James Montgomery of Dunlop

¹ Ehuru inga omständigheter motsade riktigheten af detta släktskapsförhållande syntes det af intresse — då ej alla ledens namn voro bevarade — att få det ytterligare garanteradt. Detta har skett så att man genom vidtomfattande undersökningar i de skotska grenar (Hessilheid, Skelmorly, Giffen, Scotston), som funnos vid slutet af 1500:talet och icke stammade från Eglinton-earlen, kunnat konstatera att ej inom dem förekommit den svenska ättens stamfar Jacob, hvilken var född vid nämnda tid och utvandrade från Skottland. Dessa undersökningar hafva gjorts af bibliotekarierna R. Adams, Glasgow, och A. Tucker, Camberley, rev. W. Montgomery of Halse, W. Montgomery, Kinross, samt skriftställaren E. Law, London. De sagda ätterna återfinnas på öfersiktstamtaflan. Dessutom existerade ännu en ätt, Broomlands, hvilken då hade synnerligen få medlemmar och utdog c:a 1749. Undersökningarna i denna hafva utförts på uppdrag af lady Lucy och med samma påföljd. — *Sedan berörda forskningar fullföljts kom det till förfs. kännedom, att de ifrågavarande ätternas samtliga medlemmar förde vissa speciella figurer i vapnet, för hvilka detaljerad redogörelse skall gifvas å sid 108 ff. Ingen af dessa ha funnits i den svenska B:ättens sköld eller å dess hjälm, hvilket alltså på ett slående sätt bestyrker det negativa resultatet af de verkställda undersökningarna.*

² Burkes »Peerage» och Fraser I, 33—58.

³ Medd. af framl. arkiv. J. Anderson, Edinburgh.

⁴ Dessa stamtaflor granskade af D. Mordue på uppdrag af lord Eglinton.

⁵ Kopia af Lainshaw-genealogien och medd. fr. sir T. Montgomery Cuninghame.

innehade sedan 1605 egendomen (5 merkland, till synes åkerjord) Gallowberry i Ayrshire¹ samt afled 1613 efter att hafva upprättat sitt testamente, hvari han omtalat sin hustru Elisabeth, född Montgomery, jämte sina söner Robert och James äfvensom sina bröder William och John.² Årtalet för James' d. y. utvandring är icke känt, men då han såsom yngre son var utesluten från direkt succession till Gallowberry samt lämnade Skottland innan han ingått gifte, beklädt ämbete eller ägt jord,³ begagnade han sig tydligen snart efter faderns död af något bland de många tillfällen till ökad utkomst, krigen på kontinenten erbjödo. Måhända tog han först, såsom ofta uppgifvits, tjänst i Frankrike, men ur ett manuskript af Carl Montgomery,⁴ som haft originalstamtaflan, synes endast att han »kommit att stadna i Tyskland». Där ingick han giftermål med Catharina Balduin,⁵ hvilket ej kunde inträffat senare än i förra hälften af 1620:talet, alldenstund deras son, som strax skall visas, år 1650 var öfverstelöjtnant. På grund af de intill nu bevarade gamla rullornas ofullständighet, kan man ej med full säkerhet bestämma, när James Montgomery i svenska hären erhöi sin första anställning; att döma efter konceptet af år 177(3)⁶ till hans ättlingars naturalisationsansökan, borde det emellertid hafva ägt rum på 1620:talet. Säkert är, att han 1630 var kapten på Lichtones, sedan Cuninghames infanteriregemente i svensk sold. År 1631 förlades han till Pommern och därefter till Preussen, hvarifrån han i dec. med sitt kompani följde Axel Oxenstierna till Frankfurt. Efter maj månad 1632 blef han öfverstelöjtnant och chef »to a free Squadron of foote», men dödades kort därpå af generalkvartermästaren Bullion i en duell »on the horseback». Att hans afkomlingar hade en ungefärlig föreställ-

¹ Arkivet i Ayr vol III, fol. 72.

² Testamentsregistraturet i skotska riksarkivet.

³ Lainshaw-gen.

⁴ I förfs. ägo.

⁵ Den enda familj Balduin, som anträffats, lefde i Pommern. Catharina var med all sannolikhet syster till svenske kommissarien hos pommerska regeringen Georg Balduin (1600—47, äfv. kallad »Schwed. Kommandant für Ostpommern») samt enda dotter till Jacob Balduin († 1628) och dennes hustru, likaledes vid namn Catharina, dotter af Georg Wachs, »vornehmer Bürger in Greiffenberg». Jacob Balduin själf var till år 1606 en »vornehmer wohlbenahmter Bürger und Seide Cramer» i samma stad, men flyttade sedan till Stargard (Likpredikan öfver G. Balduin i Greifswalds universitetsbibliotek). Till yttermera visso kan påpekas att intill 1650 ingen person af namnet Balduin eller Baldwin funnits i Skottland, hvadan ju redan häraf synes det James Montgomery måste emigrerat före sitt giftermål (medd. af arkiv. J. Anderson, Edinburgh).

⁶ Förestående uppg. hämtade ur: rullor i krigsarkivet »Ba 2 1630, 1631, 1632», Monro »His Expedition with the worthy Scots Regiment called Mac Keys

ning om, när han afled, framgår af en anteckning från 1700:talet, att det var vid år 1635. — James Montgomerys och Catharina Balduins son Jacob eller James omtalas såsom öfverstelöjtnant vid ett af Sveriges pommerska kavalleriregementen.¹ Han hade avancerat till öfverstelöjtnant år 1650, emedan han i denna egen-skap den 29 jan. s. å. af drottning Christina erhöll 600 daler smt. »i betraktande af krigstjänsters presterande».² Han säges flerstädes³ hafva varit hannoveransk generalmajor, men detta är föga an-tagligt. Under hans lifstid existerade intet Hannover, och skulle han väl därför varit i tjänst hos någon af de furstar af huset Este, hvilkas länder sedan hopsmälte till kurfurstendömet Hannover, och i så fall snarast hos fursten af Kalenberg, som hade Hannover till hufvudstad. Men då han ej påträffas i hannoveranska stats-arkivet⁴ och man torde kunna förutsätta, att alla generalspersoner där skola finnas omtalade, synes det icke obefogadt att förmoda, det James Montgomery haft någon alltför frikostig genealog att tacka för sin generalsvärdighet. Hans dödsår har satts till 1653 eller 1660, men stamtaflorna äro eniga om, att han afled i Pom-mern. Otvifvelaktigt är det förra årtalet att föredraga, emedan han påtagligen redan var död år 1658, när hans hustru Anna Eleonora von Schell, som ofvan antydts, för sin minderårige son gör en del genealogiska uppteckningar. Af dessa synes f. ö. att hennes man kallades för Jacob (å riddarhusstamtaflan uppgifves han hetat Jacob David) samt att hon var dotter till Edmund von Schell och Maria Jacobina, dotter af Andreas Staffeldt von Etten-stein och Anna Ursula von Stoven. Några hennes anväpnar finnas ännu i ättens ägo.

James Montgomerys och Anna Eleonora von Schells enda barn, sonen David Christoffer, torde varit född kort före faderns död och hafva fått sitt första namn efter sin frände, ryttmästaren David Montgomery (se sid. 97). David (-Christoffer) blef år 1672 korpral på Lybeckers kavalleriregemente samt transporterades s. å. till Bünows regemente till häst i Pommern; 1674 d. 30 maj kor-nett och 1675 löjtnant ibidem. Sårad vid Lund s. å., blef han

Regiment.» s. 99. ds. »List of Scottish Officers in chiefe called Officers of the field that served His Majesty of Sweden anno 1632». Jmf. äfven Grant »Memoirs and Adventures of Sir J. Hepburn».

¹ En genealogi i förfs. ägo. Så äfven Wasastiernas »Finska Adelns Ättar-taflor», där dock »kavalleri» utlämnats.

² Riksregistraturet 1650, fol. 80.

³ T. ex. å riddarhusstamtaflan och i Oettinger »Moniteur des Dates», vol. 8, sid. 53.

⁴ Medd. af arkiv. d:r Doebner, Hannover.

1677 kaptenlöjtnant på Mellins regemente samt året därpå ryttmästare och chef för lifskvadronen »när bataljen hölls på Landtrygen». S. å. skjuten i benet vid Stralsund. Kom andra gången till Skåne sista maj 1679. S. å. d. 1 okt. ryttmästare vid Södra Skånska kavallerireg:tet (Ramsvärds, nuv. K. 6). 1693 d. 22 dec. major vid Östgöta kavallerireg., 1700 d. 26 jan. afsked med karaktär af öfverstelöjtnant.¹ Hans son² Carl Gustaf uppgifver, att fadren afled år 1707 (riddarhusstamtaflan har 1704). Med sin hustru Emerentia Rosenstråle ärfde David Christoffer säteriet Svarttorp i Rägna sn och Östergötland. Han hade utlånat en större penningssumma till sin frus kusin och styffader, landtrådet i Estland Nils Stackelberg, men då denne icke gäldade sin skuld annat än i små terminer — ännu David Christoffers äldste son måste öfverresa till Östersjöprovinserna för att indrifva resterande belopp — var hans borgenär själf tvungen upptaga lån af sin svåger general Carl Gyllenpistol med sin fordran hos Stackelberg som säkerhet. Gyllenpistols änka Märta Rosenstråle vände sig d. 9 okt. 1701 till K. M:t med begäran att landshöfding Eldstierna ofördröjligen måtte förständigas att verkställa utmätning — något som denne upprepade gånger vägrat — af hennes fordran hos svågern, hvilken hon säger sig veta hafva af Stackelberg återfått penningar. Utmätningen skulle gälla 400 daler smt. »med Interesse» från 18 jan. 1694.³

David Christoffer Montgomery hade två söner, Carl Gustaf och Hans, båda anställda vid Östgöta kavalleri. Den senare dödades i Kurland år 1709. Den förre tog afsked som andre ryttmästare år 1719 vid tjugunio års ålder, fick karaktär af major 1740 och svärsorden 1751. Å riddarhusstamtaflan finnes fullständig — och korrekt! — tjänsteförteckning. Han var gift 1:o med Catharina Grubbensköld, 2:o med Anna Maria Victorin, med hvilken han efter sin svärfar, bruksägaren Johan Victorin på Bersbo och Qvarn, synes hafva ärfat den förstnämnda egendomen, hvarest hans änka dog år 1790 och deras äldsta son bodde till 1796.⁴ — Carl Gustaf Montgomerys († 1763) söner anhöllo år 177(3) om naturalisation och förklarades inbegripna under den

¹ Först. uppg. hämtade ur: likvidationer i kammarsarkivet, »Hären 1620—1680», ser. B., nr 119; Platen, »Skånska Dragonregementets historia».

² Som ett kuriosum må anföras, att ett bröllopskväde af Runius till David Christoffers dotter Gunilla (g. Drake) finnes uti Steffen »Öfversikt af Svenska Litteraturen» I, 123.

³ Biographica i riksarkivet.

⁴ Anteckn. af dennes son öfverstelöjtnanten David Robert Montgomery (1771—1846).

förut naturaliserade ätten i kraft af kungl. resolution¹ d. 12 jan. 1774. Samtidigt föreskrefs att de skulle introduceras å n:r 1960, hvilket skedde år 1776. Detta nummer ändrades tio år senare till 1966, B. Carl Gustafs nämnda söner voro: i första giftet David Christoffer (1724—83)², löjtnant vid Östgöta kavalleri, R. S. O.; i andra giftet Carl Johan (1730—1805), major på samma regemente & R. S. O., Otto Wilhelm (1736—75), löjtnant i armén, Gustaf Adolf (1739—1803), major vid Österbottens regte & R. S. O., Edvard (1746—1813), ryttmästares afsked från Östgöta kavalleri. — Gustaf Adolfs son, fänriken Edward, immatrikulerades år 1818 på finska riddarhuset, men denna gren utdog 1898 med hans son, senatorn Robert Montgomery.

Som ättling i rätt nedstigande led till Roger II Montgomery († 1094) förer släkten Montgomerys caput — hufvudmannen för den i Normandie lefvande grenen af Lainshaw-ätten — titeln comte³ samt såsom chef för äldsta nuvarande linje af Alexanders, 1 lord Montgomery, afkomlingar, titeln lord Montgomery. Om baroniet Lyle har förut talats (s. 97).

Man har sig ej bekant, hvilka vapen som fördes af släkten Montgomerys äldsta historiskt kända generationer. I British Museum förvaras t. ex, stiftelseurkunden för Battle Abbey, hvarest Roger Montgomerys († 1094) namn finnes, ehuru utan åtföljande insegel. Det torde för öfrigt vid samma tid varit regel — i hvarje fall uti England — att inga heraldiska märken insattes i sigillen.⁴ Man kunde möjligen hafva väntat att finna något vapen vapen öfver nämnde Rogers graf uti Shrewsbury Abbey.

¹ Orig. i riddarhusarkivet.

² Hans gren dog 1826 ut med sonen, öfverstelöjtnanten Carl Svante Montgomery.

³ Bevisen för denna härstamning ha ofvan gifvits (s. 88), och densamma har i Frankrike blifvit officiellt erkänd, hvilket ju för *titel*frågan har afgörande betydelse. Frånsedt uppgiften i »Dictionnaire de la Noblesse» att den skotska släkten Montgomery är descendent från Arnulf af Pembroke, har nämligen Frans I:s syster Margareta af Angoulême återställt de feodala grundröntor, hon som hertiginna af Alençon uppburit, till den till sagda släkt hörande Jacob Montgomery (far till Gabriel, † 1574), därmed erkännande dennes och alltså äfven hans släkts ärfvlighet från Mabilia af Alençon, Arnulfs mor. (Om grundröntornas afstående, se La Ferrière »Journal de la Comtesse de Sanzay», s. 91). Dessutom erhöill Alfred Montgomery, son af den till Normandie återflyttade William Henry, officiell stadfästelse på titeln comte till följd af härstamning från Roger († 1094) — medd. af comte de Montgomery, Fervacques. — Emedan den franska titulära arfsordningen för Roger II:s efterkommande »de måles en måles» *icke* var primogenitur, ha alla hans i Frankrike boende ättlingar af äldre eller yngre grenar begagnat titeln comte (3 à 4 personer af särskilda orsaker undantagna). Beträffande de yngre ättemännen hade naturligen titeln enligt regeln *icke* såsom underlag ett grefskap, men till densamma plägade man foga namnet på något familjegods, hvilket som helst (t. ex. Lorge, Ducye, Chanteloup).

⁴ Medd. af arkivarien I. Jeayes, London.

Förgäfvess! Lika litet förekomma heraldiska afbildningar på det i denna kyrka öfver Roger uppresta monumentet, hvilket dessutom daterar sig från en senare epok.¹ Men äfven om man lyckats uppspåra något af de äldsta släktmedlemmarnes personliga vapen, skulle detta endast varit af sekundärt intresse. Det förhåller sig ju nämligen så, att *släktvapen* ej kommo i bruk förrän under 1100-talets lopp.² Århundradet dessförinnan hade som bekant icke ens de franska konungarna något dylikt. Då plägade i Frankrike hantverkarne förfärdiga sköldar, som öfverdrogos med tyg eller läder, hvarpå målades lejon och liljor. Men emedan ärftliga vapen var ett okänt begrepp, hvilket alltså ej kunde kräfvä hänsyn, så inköptes dessa sköldar — benämnda »connaissances» eller »entre-sains» — af riddarne uteslutande efter hvars och ens individuella smak.³ Om en släkt delat sig redan under den tid, när antyddade förhållanden voro rådande, blef häraf en naturlig följd att, då sedermera släktvapen utvecklades, desamma fingo skiljaktiga typer inom de olika grenarna och särskildt för den händelse dessa vunnit fotfäste i geografiskt hvarandra aflägsna trakter.⁴

I öfverensstämmelse härmed utbildade sig under 1100-talet olikartade vapen i släkten Montgomerys franska och skotska linjer. — Grefvarne af Montgomery och Ponthieu förde i blå sköld ett gyllene bevärnat lejon.⁵ Den yngre från dem stammande grenen, som innehade grefskapet Alençon, synes hafva begagnat det vapen, hvilket äfven tillskrifves den normandiska ätten, nämligen en med herminer besatt och af trenne gyllene lejon åtföljd sparre i rött fält. — Släkten Montgomerys andra hufvudgren, grefvarne af La Marche, utdog ju redan 1180 och dess vapen torde vara okänt. — I den tredje eller skotska grenen har bevarats ett dokument, skrifvet före 1177 och vid hvilket hänger sir John Montgomerys sigill, visande en fransk lilja (se fig. 1).⁶ Nästa steg till vapnets utveckling togs af hans ättling sir John Montgomery († f. 1401), som, då han med sin hustru fick baronierna Eglinton och Ardrossan, förenade hennes skölde-

¹ Medd. af rev. A. Moriartz, Shrewsbury.

² Några undantag gifvas, men de äro så få att de knappast förtjäna beaktande.

³ Lacroix »Sciences et Lettres au Moyen Age», ss. 326, 328.

⁴ Det ligger ju dock alltid inom möjlighetens gräns att en ren slump i dylika fall kunnat alstra samma vapen.

⁵ »Dictionnaire de la Noblesse».

⁶ Efterföljande vapenbeskrifningar äro hufvudsakligen gjorda med ledning af hos Fraser reproducerade heraldiska föremål, af hvilka några här ofvan afbildats (figg. 1, 2, 3, 4). Dessutom hafva bl. a. rådfrågats Nisbets »System of Heraldry», ss. 383—86, samt Burkes »Peerage» och »Landed Gentry», Irland.

märke, en ring, med sitt eget. Af hans sigill från d. 8 oktober 1392 synes, att denna kombination skedde så, att liljan ökades till trenne, satta 2 & 1, samt den eglingtonska ringen placerades i sköldens mittpunkt (se fig. 2). Sistnämnde sir Johns son, af lika namn och titel, använder sin fars sigillstamp d. 24 nov. 1413. Denne yngre Johns son, Alexander, förste lord Montgomery, gaf släktvapnet dess nuvarande utseende. I hans insegel af 9 juni 1445 (se fig. 3) är skölden fyrdelad: i 1 & 4 tre liljor, i 2 & 3 tre ringar. Samtliga märken ställda två och en. För att beteckna yngre söner ha de äfven ordnats en och två, t. ex. i båda de svenska ätternas äldsta vapen. Gifvetvis hafva däremot icke liljorna satts två och en, men ringarna en och två. (Så dock genom feltryck, som ännu ej torde blifvit rättadt, å vapenplanschen uti »Sveriges Ridderskaps och Adels Kalender» årg. 1908.) Man känner några enstaka fall, där eglintonska vapnet intagit fälten 1 & 4,¹ men detta har berott på tillfälligheter och aldrig blifvit för någon viss släktgren utmärkande.

Lainshaw-hufvudmannen kom genom arf i besittning af gods från annat håll samt förenade arflåtarnes vapen med sitt. Sälunda använde sir Neill (1590) det montgomery-eglintoniska kvadrerade sköldemärket — *ätten Lainshaw hade inga tilläggsfigurer motsvarande dem, som nedan skola beskrifvas inom de andra yngre släktlinjerna* — lagdt såsom hjärtvapen på en större fyrdelad sköld, hvaraf öfre högra och nedre vänstra fälten innehöllo hans mors vapen och jämväl voro fyrdelade: i 1 & 4 å blå grund en på hvardera sidan af tre sticke kors åtföljd balk, allt af guld (för earlerna af Mar);² i 2 & 3 gyllene gallerverk på röd botten (för lorderna Lyle). Uti den större sköldens öfre vänstra och nedre högra fält hade han åter sin farmors vapen: på silfver en blå bjälke belagd med tre femuddiga försilfrade stjärnor (för Mure of Skeldon). Hjärtvapnets hjälmprydnad, se strax nedan; lorderna Lyles var en tupp, ätten Mures en ur hjälmkransen uppstigande vildman. Detta sammansatta vapen tillkom hufvudmannen endast så länge han var innehafvare af Lyles och Mures fideikommiss. I och med

¹ I vapen för: svenska Bätten Montgomery (1639), Robert of Skelmorly (1636), Hugo, andre son till sjätte earlen, hvars vapen i fig. 4 (1617) samt Alexander, 8 earl of Eglinton (1669).

² »Anno 1430 obiit Alexander Stewart, Comes de Mar, et quia bastardus erat, Rex illi successit quamvis jure haereditario Domini Erskine et Lyle successisse debuissent» (Fordans »Continuator»). Den sir Robert Lyle, som kräfde halfva grefskapet Mar, var 1446 »Lord of Parliament».

den egendomliga disposition, enligt hvilken dessa tillföllo ättens tredje gren, öfvertog dess chef ifrågavarande sköld.

Den första, numera franska, och andra, numera svenska, grenen bibehöllo allenast det nyssnämnda hjärtvapnet, d. v. s. fyrdeld sköld: i 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. Den väsentliga beståndsdel i deras hjälmprydnad, »the Picture of Hope», som de ha gemensam med earlerna af Eglinton och ätten Giffen, utgöres af ett ankare, hvilket inom den svenska grenen förekommit dels enbart, dels i vänstra handen af en blåklädd kvinnofigur, som i den högra håller ett vildmanshufvud, under det att fransyska grenen i allmänhet satt ankaret i höger hand på kvinnan, som då griper vildmanshufvudet med vänster.

Lainshaw-ättens yngsta linje utdog, som nämndt, år 1736, men den äldsta återfick ej majoraten, hvartill ju en gång rätten afsagts, samt antog därför ej heller vapnet Lyle—Mure. Hufvudmannen erhöll emellertid, genom patent af 20 sept. 1860, skotske vapenkonungens tillstånd att, i egenskap af representant för lorderna Lyle, anlägga deras vapen på följande sätt (yngre medlemmar ha fortfarande blott montgomery-eglintonska skölden): kvadrerad sköld, i 1 & 4 Montgomery—Eglinton af sedvanlig typ, i 2 & 3 Lyle—Mar af förut angifvet utseende, men inom gyllene fjällskuren bord; dock att Lyle intager första och fjärde, i st. f. andra och tredje fälten o. s. v. Hjälmprydnaden med ankaret oförändrad, Lyles utelämnad.²

Hvar och en af de släktgrenar, hvilka ej härledas från earlerna af Eglinton, har, som förut antydts, till särmärken vissa figurer, förda både af hufvudmannen och de yngre ättemännen. Dessa figurer betecknas i nedanstående vapenbeskrifningar med kursiv stil.

Inom släktgrenen Braidstone — — — 1) grefvarne af Montalexander: skölden klufven i rött och blått, däruti korslagda *ett svärd och en tornerlans*, följda öfver och å hvar sida af en lilja, under af tre ringar (1, 2), allt af guld. Se fig. 6. Hjälmprydnad: en lilja. 2) Montgomery of Grey Abbey: fyrdelad sköld, omgifven af gyllene bord belagd med röd »double tressure flory counterflory» (hvarom i det följande mera skall talas). I 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. Öfver det hela en hjärt-sköld af silfver, däruti korslagda *svärd och tornerlans*. Hjälmprydnad: en med svärd beväpnad arm. 3) Baroneterna Montgo-

² Uppgifterna om franska ättens vapen. medd af comte de Montgomery, Fer-
vacques.

mery of the Hall: fyrdelad sköld, omsluten af försilfrad bord belagd med 8 gröna klöfverblad. I 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. Öfver det hela en hjärtsköld af silfver, däruti korslagda *svärd och tornerlans*. Hjälmprydnad, en lansbeväpnad hand.

Hessilheid — — — 1) Hufvudgrenen Hessilheid (Corscraige) röd sköld, däruti tvenne korslagda tornerlansar. Märkena som å fig 6. Hjälmprydnad: en *med lans beväpnad arm*. 2) och 3) De yngre grenarna, svenska kommendörsätten Montgomery och Montgomery of Beaulieu: fyrdelad sköld, kantad af gyllene bord belagd med röd *double tressure flory counterflory*. I 1 & 4 Montgomery i 2 & 3 Eglinton. Hjälmprydnader: *med lans beväpnad arm*.

Skelmorly — — — fyrdelad sköld belagd med *ett stolpvis ställdt, tveegadt svärd*. I 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. Hjälmprydnad: lilja (år 1600), kvinnofigur hållande ankare och vildmanshufvud eller ankaret ensamt (1636), en med svärd beväpnad hand (1704), hjärta, däröfvan ett öga (1732).

Giffen (Magbiehill) — — — skölden fyrdelad genom ett gyllene *vågskuret kors*, som hos den yngre grenen, baroneterna Montgomery of Stanhope, är belagdt med en femuddig stjärna och fyra halfmånar, allt af blått. I 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. (Den tredje baronetten förenade sin morfars, Thomas Graham, namn och vapen med sina egna, hvarför han och hans ättlingar kallat sig Graham-Montgomery samt begagnat fyrdelad sköld: i 1 & 4 Montgomery-Eglinton af anfördt utseende, i 2 & 3 Graham, d. ä. i silfverfält, omslutet af herminbeklädd bord, ett krönt hjärta, däröfver på svart chef tre gyllene snäckor.) — Hjälmprydnad: ett ankare i höger hand af en kvinnofigur, hvars vänstra hand fattar ett vildmanshufvud vid håret.

Grefvarne af Montgomery och Lorge — — — fyrdelad sköld: I 1 & 4, på rödt tre *snäckor* af guld eller silfver, i 2 & 3 Montgomery.

Scotston — — — fyrdelad sköld: i 1 & 4 Montgomery, i 2 & 3 Eglinton. Öfver det hela en försilfrad hjärtsköld, hvaruti synes ett *hjorthufvud* af naturlig färg. Hjälmprydnad: *hjorthufvud*.

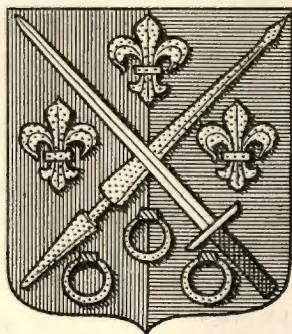

Fig. 6. Grefvarne af Montalexanders vapen.

Broomlands — — — fyrdelad sköld: i 1 & 4 Montgomery, men emellan liljorna en grön *palmkvist*, i 2 & 3 Eglinton. Hjälmprydnad: *palmkvist*.

Liljorna i montgomeryska vapnet hafva regelrätt varit af guld, men grefvarne af Montgomery-Lorge, begagnade dem försilfrade, när snäckorna i 1 & 4 voro af silfver. De eglintonska ringarna ha alltid afbildats gyllene.

Rörande fältens färger märkes, att numera liljorna äro på blått, men ringarna på rött. Så var ej från början fallet. Den franska ätten (Lorge), som ju redan på 1400:talet utvandrade, hade oftast liljorna på röd grund, sällan på blå. Med Braidstonegruppen torde förhållandet ursprungligen varit snarlikt, då den montalexanderska sköldens *högra* hälft är röd och liljorna upptaga c:a $\frac{3}{4}$ af skölden, medan vänstra hälften är blå och ringarna icke få mer än c:a $\frac{1}{4}$ på sin lott. Liljorna intogo ju ock samma dominerande ställning i den äldsta grenen Hessilheids sköld, hvilken var *helt röd*. I det officiella vapen, som år 1542 målats för earlerna af Eglinton uti »Booke and Register of Armes Done by Sir David Lindesay of the Month Lyone King of Armes» äro liljorna på röd, ringarna på blå botten, och enahanda vapen finnes färglagdt i ett å Eglinton förvaradt kontrakt af 1630. Möjligen hade redan dessförinnan inom en eller annan gren den nu brukliga koloreringen begynt användas, ehuru det först var under 1600:talet som densamma allmänna vann insteg.¹

Förut har påpekats att vissa ätter omge sin sköld med en gyllene bord belagd af den i skotska heraldiken s. k. »double tressure flory counterflory», röd, hvilken utgöres af tvenne å borden och parallellt med sköldens sidor löpande strängar; ur hvarje uppväxande åtta (eller fjorton) liljetoppar, på den yttre strängen riktade *från*, på den inre *mot* sköldcentrum. Denna »tressure» bestod till en börjen blott af *en* sträng samt härrör från skotska riksvapnet, där den funnits alltsedan 1100:talet, efter hvad det det sägs som symbol på de skotska konungarnes vänskapliga förhållande till Frankrike. Men dessutom gafs den såsom vapenförbättring (»additament of Honour») dels åt dem, som på kvinno-linjen härstammade ifrån eller voro besvägrade med det kungliga huset, dels åt dem, som gjort sig om riket synnerligen förtjänta (i andra fallet exempelvis Erskine, earl of Kelly, Ramsay, earl of

¹ På grund af förenämnda patent af 1860 återtog emellertid Lainshaw-ättens hufvudman *röd* färg i montgomeryska, blå i eglintonska vapnet. Så dock ej yngre ättemän.

Hulderness). Dessa fordringar upprätthöllos dock ej i längden. Särskildt inträffade det att, sedan på någon af nyss angifna grunder en släkts hufvudgren fått sig nämnda »tressure» tillerkänd, densamma småningom anlades jämväl af yngre grenar, äfven om dessa saknade bemälda förutsättningar.

Första gången »tressure flory counterflory», och då *enkel*, förekommer inom slakten Montgomery, är i ett sigill från 1598, tillhörigt den siste ätteläggen på svärdssidan af äldsta grenen, nämligen Hugo femte earl of Eglinton. Hans arftagare Alexander, Seton, sedan Montgomery, hade samma vapen, hvilket afbildats i fig. 4.¹ Att i detta fall en dylik »tressure» var fullt på sin plats är tydligt, då Hugo och Alexander bägge stammade bl. a. såväl från Robert III, genom earlerna af Cassilis, som från Robert Bruces syster Christina, genom lorderna Seton. De yngre förut omtalade montgomeryska släktgrenar, som i slutet af 1600:talet och under loppet af följande sekel lade sig till med »double tressure flory counterflory», synas däremot knappast haft lika god rätt därtill.

Ofvan hjälmen uti sir John Montgomerys å fig. 2 reproducerade insegel från 1392 synes ett vildmanshufvud. Törhända upptog han denna »crest» till minne af sin mödernessläkt Douglas, som af ålder till sköldhållare haft en vildman (senare tvenne). Högst få af sir Johns ättlingar bibehöllo hans hjälmprydnad. Earlerna af Eglinton och från dem nedstammande yngre linjer samt ätten Giffen använde visserligen vildmanshufvudet i kvinnofigurens ena hand, men deras hjälmprydnads viktigaste beståndsdel var ju ankaret, hvilket framgår bl. a. af att detsamma stundom afbildats ensamt och att cresten säges beteckna »Hoppet», såsom förut omtalats.

Bruket af sköldhållare var vacklande, infördes i slakten sent samt gällde dem, som innehade adlig titel (t. ex. earl, sir) eller legitima anspråk, lät vara hvilande, på sådan. Den förste, som veterligen begagnat sköldhållare, är sir Neill Montgomery of Lainshaw († 1547), hvars sköld stöddes af två drakar. Hans sonson

¹ Hans ättling, den trettonde earlen, återtog sitt fädernevapen, sedan hans anspråk på hufvudmannaskapet för ätten Seton, skotsk earl of Winton, blifvit erkända. Han förde kvadrerad sköld, i I & IV Montgomery-Eglinton af vanlig typ och inom gyllene bord belagd med röd »double tressure flory counterflory»; II & III i sin ordning fyrdelade: i 1 & 4 på guld tre röda halfmånar inom röd »double tressure flory counterflory», i 2 & 3 på blått tre gyllene kärfvar. Öfver II och III ligga hjärtsköldar, hvardera infattad med gyllene »double tressure flory counterflory» samt klufven: i höger fält, som är rödt, ett stolpvis ställt svärd med uppåtriktad spets, hvarpå hvilat en kungl. krona; i vänster fält, som är blått, lyser en 12:uddig stjärna af silfver.

sir Neill hade däremot tvenne leoparder. Hugo, den femte earlen of Eglinton, använde 1598 två drakar, sir Robert af Skelmorly 1704 tvenne leoparder. Löfverk eller hjälmtäcke, rätteligen rött, fordradt med silfver.¹

Släkten Montgomerys allmänna valspråk har varit »Garde bien», men några grenar hafva anlagt afvikande deviser, såsom »Honneur sans Repos» (Montalexander), »Tout bien ou rien» (Skelmorly), »Patriae infelici fidelis» (Beaulieu), »Procedamus in Pace» (Broomlands) samt »Constans in Morte» (adl.-ätten Montgomery [B] vid sidan af »Garde bien»).

Slutligen torde böra anmärkas att i senaste tid namnet Montgomery — i likhet med andra ätters, t. ex. Bruce, Campbell, Hamilton och Stewart — upptagits af ett flertal personer i Amerika, hvilka icke hafva något samband med den skotska ätten.

¹ Skotske vapenkonungens patent, ref. s. 48 samt dylika, aftryckta hos Fraser I, 149, 168.

David Montgomery

GREFVE C. TH. VON SCHWERINS FAMILJ.

AF FR. VON DARDEL 1842.

FRÖKNARNA MINA, AUGUSTA, LOTTEN OCH LOUISE
VON SCHWERIN.

I SLUTET AF 1830-TALET.

Två von Schwerinska familjetaflor

En stor del af de karrikatyror och familjeporträtt, som tecknats och målats af *Fritz von Dardel* ha blifvit reproducerade i hans minnen. Det torde därför ha ett visst intresse att här återgifva en af honom synnerligen väl utförd familjeinteriör från 1840-talet, som icke förut blifvit publicerad och som är synnerligen typisk för 1840-talet med dess egendomliga moder. Den är signerad »*Fritz von Dardel april 1842*» och föreställer adjutanten hos *Carl XV* öfversten greve *C. Ph. von Schwerin* med maka född *Liljencrantz* och deras 10 barn i deras bostad på Norrtullsgatan (å den tomt, som för närvarande äges af Allmänna Barnhuset) (Taflans storlek är 40 × 27 cm.). Deras yngste son, som sitter i moderns knä föddes året efter sedan taflan målats och har ditmålats efteråt sedan taflan var fullbordad. Taflan tillhör undertecknad.

Den andra taflan som tillhör redaktionssekreteraren *K. A. Hagberg*, är en akvarellmålning på ett bokställ (storlek 34 × 25 cm.) och föreställer fröknarne *Mina v. Schwerin* (gift *Blomstedt*) *Augusta v. S.* (gift *Björkenstam*) *Lotten v. S. och Louise v. S.* (gift *Hagberg*) stående och med guirlander omkransande ett porträtt af generalskan *v. Schwerin* född *Putbus*. Taflan lär ha beställts af öfversten greve *C. Ph. v. S.* och förärades generalskan *v. S.* på hennes födelsedag. Enligt uppgift skulle taflan vara målad af en fröken *Berg* (?), antagligen i slutet af 1830-talet, men är icke signerad.

Theodor Hagberg

Akvarellmålning af *Fritz v. Dardel* föreställande öfverste greve *C. Ph. von Schwerin* och hans maka f. *Liljencrantz* jämte tio barn. Personerna äro från höger räknadt: öfversten greve *C. Ph. v. Schwerin* (f. 1790 † 1865) *Wilhelm v. S.* (f. 1838 † 1885 som kapten) Grefvin. *Charlotte v. S. f. Liljencrantz* (f. 1803 † 1864) *Carl v. S.* (f. 1843 † 1899 kammarjunkare) *Gösta v. S.* (f. 1839 † 1912 öfverstelöjtnant) *Louise v. S.* f. 1831 † 1908 gift med professor *Th. Hagberg*) *Augusta v. S.* (f. 1829 † 1892 gift med ryttmästaren *Fr. Björkenstam*) *Eugenie v. S.* (f. 1833 † 1899) *Mina v. S.* (f. 1823 † 1904 gift med kammarherre *Blomstedt*) *Josephine v. S.* (f. 1833 † 1903) *Philip v. S.* (f. 1835 † 1912 kapten, landtmätare) *Lotten v. S.* (f. 1828 † 1905).

Anteckningar till Ulfsparreska familjepor- trätterna

I

Riksrådet *Göran Eriksson Ulfsparre* (se Anreps Ättartaflor, Tab. 61) f. 1544, d. ²⁸/₇ 1612; han ligger begravnen jämte sin hustru Marina Ribbing, *ej* i Kaida kyrka i Småland såsom ättartaflorna uppgifva, utan i Stora Lundby kyrka i Västergötland, där deras grafsten ännu ses, numera utflyttad ur kyrkan ut på kyrkogården. Han var ock med bland dem, som underskrefvo Uppsala mötes beslut 1593. *Porträtt-beskrifning*. Oljemålning på duk 105 cm. hög, 89 cm. bred; å dukens öfverkant läses: »*Ano 1544 Blef Wälborne Förän Erichson Ulfsparre född Uppå Bråxwijck*», därunder finnes afmåladt Ulfsparre-vapnet; till vänster därom midt på taflans öfverkant: »*Anno 1612 Afsombnade Wälborne Man Förän Erichsson Ulfsparre*». Midjebild, fas till höger, äldre man, bruna ögon, grått kortklippt hår, grå mustascher och pipskägg. Bred hvit nedliggande veckad styf krage; svart dräkt, hopknäppt med stora tätt sittande guldknappar; gehäng kring lifvet, besatt med talrika guldknappar med en stor briljant i hvarje; om halsen bred guldkedja nedhängande å bröstet och vid denna en stor guldmedalj med Johan III:s bröstbild och inskrift: »*Johannes Rex Suesiæ*». Vänstra handen i sidan, guldsignetring å pekfingeret; i högra handen, med slät guldring å ringfingeret, hålles brungula kraghandskar, kantade med bred yfvig guldspets. Öfver axlarna kappa af mörkt fasoneradtt sammet med stora guldknappar samt med krage och bräm af brunt skinn (sobel?). På ett bord till höger ligger en högkullig hatt, försedd med en briljantkedja rundt om samt en stor briljant-sol midt fram. Å bordet ligger ock en mindre bok i hvitt pergament-band. En ljusgrå pelare ock till höger och å denna öfver en nisch Ulfsparre vapnet och förenämnda inskription. Uppe i vänstra hörnet en mörk gardin med guldspets i kanten.

Intressant för släktforskning vore, om den handskrift, hvilken i magister *Sewerin Ströms* år 1758 nedskrifna beskrifning öfver

I. GÖRAN ERIKSSON ULFSPARRE

F. 1544 † 1612.

2. ERIK MÅNSSON ULFSPARRE
F. 1584 † 16...

3. FRIHERRE HANS ÅKESSON ULFSPARRE

F. 1630-TALET † 1688.

Vättle härad i Västergötland (utgifven på tryck genom *intenden ten Brusewitz* i Göteborg 1897 i 250 numererade exemplar) omförmäles, numera kunde uppsåras; Ström uppgifver nämligen bland källorna till sitt arbete: »en handskrift om Ulfsparreska Ätten, som är sammanskrifven uti Riks-rådets och Lagmannens öfver Westergötland, Göran Ericsson Ulfsparres tid, hvilken sträcker sig intill Sturarnes regemente».

2

Ståthållaren och assessorn *Erik Månsson Ulfsparre* (Anrep. Tab. 19) f. 1584, dödsår okänt. Oljemålning 100 cm. hög, 70 cm. br.; uppe till höger å dukens framsida läses: »*Ætatis svæ 57. Anno 1641.*» Midjebild, fas t. vänster. Blå ögon, kal hjässa, mellanbrunt lockigt hår, ögonbryn, små mustascher samt pipskägg af samma färg. Bred hvit nedliggande fyrkantig spetskantad krage, sammanhållen med knytband med hvitöfverspunna träpärlor; svart atlasdräkt; breda hvita uppvikta spetskantade manschetter; i vänstra handen framom höften hålles bruna kraghandskar, kantade med bred guldspets; högra handen hängande ned längs sidan. Mörk bakgrund. Porträttet är särdeles väl måladt. Vid »Retrospektio Utställning af äldre svenskt porträttmåleri» å Helsingborgs Museum november 1912 ansågs denna tafla såsom pärlan bland de omkring 300 där utställda porträtten; ammanuensen Anderberg vid Lunds Konst-Museum anser taflan vara af en mycket framstående gammal holländsk mästare.

3

General majoren *friherre Hans Åkesson Ulfsparre* (Frih. Ätten, Tab. 10) f. på 1630-talet, d. 1688. Oljemålning 127 cm. hög, 98 cm. bred, uppe till höger å duken ses friherrliga Ulfsparrevapnet och därunder »*Hans Ulfwesparre 1676.*» Knästycke, fas till vänster. Mörkbruna ögon, svart allongeperuk, linjefina svarta mustascher. Hvit lindad spetshalsduk, nedhängande å bröstet, sammanknuten med långa högröda bandöglor; rödfodradt stålharnesk med förgyllda knappar kring lifvet; gult älghudskyller; af den under kyllret burna guldbrokadrocken synes ärmarna kantade med talrika nedhängande mörkröda bandöglor; hvita spetskantade pösunderärmar sammanhållna kring handlofven af mörkröda band med öglor; öfver harnesket blå sidenfältbindel kantad med guldfransar samt knuten å högra axeln i en särdeles yfvig rosett; kommandostaf guldkodd, hålles bakåtvänd i högra handen; vänstra handen, med

signet-guldring å lillfingret, håller bruna hvitfodrade kraghandskar; nedanför vänstra handen står på något postament en stor rödfodrad stål hjälm med uppslaget visir och prydd med förgyllda knappar och kanter samt stor blå plymbuske. Mörk bakgrund.

Äfven detta porträtt är särdeles väl måladt samt väckte ock stor uppmärksamhet vid förut nämnda porträtt-utställning i Helsingborg under sistl. novemb. månad. Docent August Hahn från Lund anser, att porträttet troligen är måladt af holländaren Martin Mijtsens d. ä.

Signeringen å dessa 3 porträtter kunna numera ej återfinnas; dukarna ha varit större samt kanterna under århundradenas lopp mera eller mindre skadats och förmodligen — afklippts; porträtterna ha sannolikt någon gång varit inboiserade å väggar; då jag erhöll dem i arf efter en min kusin, som åter i sin ordning ärfte dem efter sin fader, voro de blott lösa dukar, ej ens uppspikade å underramar.

4

Landshöfding *Fabian Ulfsparre* (Anrep, Tab. 24) f. 1767, d. 1842. Oval miniatyrbild på elfenben, signerad »Gillberg 1797». 7,8 cm. hög, 6 cm. br. Brösbild, fas till vänster. Blå ögon; pudradt lockigt nedhängande hår. Hvit lindad halsduk med stor knuten rosett med hängande ända; hög vit uppstående västkrage; blå rock (frack?) med förgyllda knappar. Bakgrund ljusblå himmel med vitgrå moln nederst.

J. A. Ulfsparre.

5

Major *Ulfsparre* har dessutom till denna tidskrift insändt fotografier af två porträtt, det ena med dateringen *Aetatis suæ XLIV Anno MDCXLVII*, som uppgifves möjligen föreställa regementskvartermästaren *Johan Pederson Ulfsparre*; det finnes inget som talar emot detta, men då hans födelseår ej är känt, kan saken ej med bestämdhet afgöras. — Det andra har en påskrift betydligt senare än porträttet: »*Knut Göransson Ulfspare til Önared Suer. Rijk. Stalmester fød 1597 N:o 1623.*» — Här föreligger ett misstag. Rikstallmästaren dog enl. Anrep 1642, men den på porträttet framställde unge mannen bär en dräkt från omkr. 1660. Major *Ulfsparre* har dessutom själf påpekat, att säkerligen det på porträttet utsatta födelseåret är oriktigt. Hans äldre bror är född 1577, och då han 1612 blef hofstallmästare hos hertig *Johan* af Östergötland, var han säkerligen äldre än 15 år.

4. FABIAN ULFSPÆRRE
F. 1767 † 1842.

Anna Hamilton Geete: »I Solnedgången» författarinna

(Född år 1848 ^{2/3}, död 1913 ^{24/2})

Alla anmärkningar som blifvit gjorda och ännu skulle kunna göras mot *Anna Hamilton Geetes* metod att skriva historia förlora sin udd inför det oemotsägliga faktum att förf. icke kan bemöta dem, om hon skulle önskat, eller ställa sig dem till efterrättelse. Döden har ställt henne själf utom och öfver all kritik.

Det är med denna vemodiga sanning inför ögonen man kanske bäst fattar hvad förf. gifvit oss med sin bok »I Solnedgången», det i trenne delar föreliggande verket, hvilket hon genom sin den 24 sistlidne februari plötsligt inträffade död lämnat ofullbordadt. En på autentiska bref och familjepapper byggd skildring af en stor man och hans omgifning måste alltid vara af intresse, ämnet talar ju för sig själf, men dess njutbarhet är likväl i mycket beroende af det sätt hvar på stoffet framlägges. För den strängare historiska forskningen är det kanske välkomnast att bearbetningen sker med så lätt hand som möjligt, vetenskapsmannen vill själf analysera och kombinera och betackar sig för alla fingervisningar. Icke så med den olärde, för honom spelar formen en betydande roll och han är glad att kunna öfverlämna sig åt den vägledande handen. Det är den sistnämndes synpunkt fru Geete beaktat vid utarbetandet af sina »*minnen och bilder från Erik Gustaf Geijers senaste lefnadsår*», hon uppträder icke med den vetenskapligt skolade historikers intentioner eller pretentioner, hon har önskat ge en bild af den stora tänkaren, som alla kunna förstå, och den vidt spridda popularitet hennes bok vunnit, den allmänna sorgen öfver förf. bortgång innan hon hunnit slutbehandla sitt ämne, allt talar för hur utomordentligt väl hennes afsikt har lyckats.

Anna Hamilton Geete har också ägt förutsättningar framför andra att kunna skapa den afsedda lefvande bilden af människan *Geijer*: den nära släktskapens. Men detta onekligen stora företräde medför på samma gång en fara, en fara som förf., om det är skedd medvetet, icke undgått: en väl långt drifven subjektivitet och en alltför stor bredd i teckningen. Karaktäristiken är hållen i idel ljus, i den förklarade dager hvarmed man omger en älskad bortgången, på hvilken ingen

skugga får falla och om hvilken det aldrig kan sägas för mycket. Men å andra sidan nekar hvarken vår känsla eller vårt förstånd oss att mottaga den idealbild af Geijer, som hans dotterdotter skänkt oss, vi känna att den är trogen, och vid tanken på att den tecknande handen för alltid domnat, — glömmar man hvad den gifvit — för mycket, för saknaden att man aldrig af den kan vänta något mera.

Af sin mor, *Agnes Geijer*, gift med landshöfdingen i Uppsala län grefve *Adolf Hamilton*, har *Anna Geete* erhållit i arf de familjedokument som ligga till grund för hennes bok. Som bekant har Erik Gustaf Geijer icke efterlämnat några ättlingar i tredje led med det Geijerska namnet. Hans tvenne äldsta söner dogo ogifta och hans yngsta ännu lefvande son, öfverstlöjtnanten B. Gustaf Geijer, är barnlös. (Samma förhållande ägde rum med Geijers trenne bröder, ingen af dem efterlämnade någon son. Af den vidt utgrenade Geijerska släkten — enligt en sommaren 1912 med anledning af ett Geijerskt släktmöte utfärdad förteckning, räknade den då 182 medlemmar — står ingen med namnet Geijer, naturligen med undantag af den ofvannämnda yngste sonen, annat än i ett mycket aflägsset släktskapsförhållande till häfdatecknaren.

Sålledes har det fallit på Geijers enda dotters lott — hvilken kärlekshistoria erhållit en så vacker skildring i »I Solnedgången» — att uppbära och fortplanta familjetraditionerna, så väl de upptecknade som, de genom hörsägen bevarade; det är dennas äldsta dotter återigen vi nu ha att tacka för att en så stor del af dessa dyrbara familjeminnen blifvit allmän egendom.

»I solnedgången» behandlar Geijers senaste år, eller åren 1840—1846. De tvenne första delarna röra sig kring Uppsalalifvet, från det förstnämnda året och till dess familjen var färdig att bryta upp för att bosätta sig i Stockholm. Den tredje delen är uteslutande ägnad åt Geijers och hans anhörigas resa i Tyskland sommaren 1846.

Med mycken åskådlighet återges genom citat ur bref och dagböcker, ifyllda med i förf. eget minne gömda och nu återupplifvade släkthistorier och reminiscenser, ställningar och förhållande samt personager från 1840-talets Uppsala, den tid som för en senare generation är omstrålad nära nog med guldålders-glans. Både från äldre och nyare skildringar känna vi väl alla aktörerna på Fyrisstadens sällskaps-scen, grupperade kring förgrundsfigurerna, Geijer själf, hans hustru, hans dotter och andra hans närmaste. Men aldrig ha de kommit oss på så nära håll, eller presenterats för oss så fotografiskt trovärdigt både i helg och söcken som genom Anna Geetes framställning. Det är *Atterbom* och *Järta*, »*de små Knösarna*» och *Malla Silfverstolpe*, landshöfding *Kramers* och »*lilla Schröders*». Hvem kan räkna upp dem alla? — Men det är ej blott ur de gamla papperen förf. hämtar stoff till sin minnesteckning öfver morfadern, hon öser äfven flitigt ur hans skrifter, med hvilka hon röjer en förtrogenhet, som förklarar mången träffsäker och själfständig analys icke blott af människan utan af tänkaren och historikern Geijer.

Den sist utgifna delen af »I Solnedgången» fyller som nämnts, af den resa Geijer sommaren 1846 företog i Tyskland i sällskap med sin

hustru, sin dotter och dennas blifvande svägerska, fröken Eva Hamilton. Resan hade till mål att restaurera Geijers vacklande hälsa, af hvilken anledning några veckor tillbragtes vid badorten Schlangenbad i Nassau. Men både före och efter brunnskuren besöktes många af Tysklands märkliga städer och orter, besök illustrerade af sammanträffanden med tidens främste celebriteter på olika områden: Mendelssohn-Bartholdy och Jenny Lind, Ernst Moritz Arndt och bröderna Grimm, för att blott nämna ett par. Det är ej Geijer själf som upptecknar händelserna från denna minnesrika resa — »lilla pappa» som hans dotter kallar sin illystre fader, är en särdeles lat både brefskrifvare och dagboksantecknare. — men hans fruntimmer äro i det afseendet desto flitigare. I resejournaler och långa bref till hemmet ha de nedskrifvit sina intryck från denna af så mycken både inre och yttre sol omstrålad färd och därigenom skänkt oss ett ovanskligt minne af den sköna sommar, som skulle blifva Geijers sista på jorden.

Med Geijers farväl från Uppsala den kulna oktobermorgonen 1846 då studenterna med fanor och sång bragte den älskade läraren sin afskedshyllning, med hans lif i Stockholm, sista vinter, sista sjukdom och död skulle väl den fjärde delen af »I Solnedgången» ha fyllts, den del på hvilken man nu förgäfvets väntar.

Genom detta abrupta afbrott har möjligen den vetenskapliga Geijersforskningen intet väsentligt förlorat, men en vidtomfattande sympatisk läsekrets Sverige rundt skall med saknad minnas att det vackra solnedgångsmotivet aldrig erhållit sin sista konstnärliga afrundning.

Lotten Dahlgren

Personhistorisk litteratur

Svenska släktkalendern 1913. Utgifven af Gustaf Elgenstierna. Andra årgången, med 16 porträtt. Alb. Bonniers förlag.

Granskade man Svenska släktkalendern, uppgift för uppgift, igenom alla trettonhundra och två sidorna, om man nu kunde det, skulle man naturligtvis finna ofullkomligheter och fel. Det kan icke vara annorlunda. En släktkalender, i hvilken man endast hittar några få onöjaktigheter är en stor sällsynthet, och en sådan utan nämnvärda rena tryckfel är helt enkelt ett unicum. Anmälaren känner ingen släktkalender som i detta afseende står idealet närmare än Gustaf Elgenstiernas. Och tillförlitlighet är i alla fall en släktkalenders första egenskap.

Därjämte har man andra fordringar på en kalender, som bär namnet »Svenska släktkalendern». Man var vid första framträdandet angelägen att få veta hur kalendern skulle komma att gestalta sig i fortsättningen. Det torde nu vara absolut otänkbart att inom ramen af en enda kalenderårgång ge ett tillräckligt antal släkter, som tillsammans kunna anses vara representativa för vårt land. Och detta äfven om man inskränker sig till nu florerande släkter med nu lefvande på ett eller annat sätt bemärkta personer, hvilkas släkter i några generationer spelat en mer eller mindre betydande roll. Naturligtvis kan en enda årgång än mindre göra anspråk på att bli representativ för svenska släkter, när den, som denna, äfven redogör för »nya» män och »nya» kvinnors släkter, och därigenom också får ta med en hel rad med skäleligen obetydligt folk från i dag och i historiken lifva upp minnet af länge sedan totalt förgätna personer. Långt ifrån att klandra detta, anser anmälaren tvärtom att man med stor tacksamhet bör ta emot underrättelser om bemärkta personers ursprung och släkter. Det är bara en stor svårighet att välja med smak.

Nu har andra årgången kommit och ger oss till förra årgångens 301 släkter icke mindre än 158 nya, af hvilka 49 (i förra årgången 95) eller närmare en tredjedel, förut icke varit tryckta i någon släktbok. Med tillfredsställelse läser man att uppdelningen enligt utgifvarens plan är, »att en tredjedel af släkterna i föreliggande årgång intages i kalendern under hvar och ett af följande tre år, för hvarje år tillökad med ungefär lika många nya släkter. Hvarje släkt skulle sålunda inkomma i kalendern hvar tredje år».

Det vore efter denna upplysning förmätet af en kritiker att yttra sig om valet af släkter är väl gjordt eller icke. Vi ha tydligen att

vänta oss en lång rad af kalendrar. Först sedan inga nya släkter längre tas in, och sålunda hela kalendersviten efter ofvan skisserade plan föreligger färdig, kan en överblick öfver det hela lämna svar på frågan om själfva etiketten är motiverad, »Svenska släktkalendern». Man har all anledning att äfven i detta afseende vara ganska lugn.

C. M. S.

Nordisk adels- & diplomatkalender 1913 af Tage Erhard von Gerber. Andra årgången (Första årgången: Nordisk adelskalender) Stockholm 1912.

En gammal snäll tant yttrade efter att ha bläddrat igenom den nordiska adelskalendern och förgäfves sökt svar på sina frågor: »Det är ju bara ett fragment». Tanten torde ha träffat det rätta ordet. Men kalendern är icke afsedd att vara ett fragment, och vi äro ej betjänta af andra arbeten än fullgoda.

Af en nordisk adelskalender skulle man väl till en början vänta sig att den vore *nordisk*; förf. upptar emellertid så godt som ingen nordisk adel alls, utan snarare utom-nordisk. I motsats mot förra årgången, där »ätter, som ej tillhöra (!) resp. lands adelskalender» blifvit upptagna, annonseras nu en ny plan: »i de nordiska länderna lefvande ointroducerade eller ej naturaliserade ätter, som inkommit från diplomatiskt förbundna land».

Jag får bekänna att jag inte begriper planen. Hvarje försök att få någon mening i det har strandat, när jag sökt tillämpa planen på de intagna släkterna. Alldeles oafsedt detta har mot förra året med afseende på valet af släkter i någon mån en förbättring inträffat så tillvida att en del öfverflödiga släkter blifvit uteslutna och några i förra årgången felande blifvit intagna. Dock är ändringen alldeles för liten för att kalendern i detta hänseende märkbart skulle ha förbättrats. En annan olikhet mot förra årgången bör annoteras, detta evinnerliga »af denna introducerade brefadliga ätt» etc. etc., hvaråt kalenderns läsare skrattade förra året, har uteslutits. Gärna skall erkännas, att kalendern på det hela vunnit en smula, då försök verkligen gjorts att höja kalendern: »Fel, som insmugit sig, (jag citerar förordet) och oriktiga uppgifter hafva rättats; af förstnämnda slag må påpekas felstafning af namnet Berencreutz under porträttet, af sistnämnda slag uppgifter om ätten de Rons härstamning från Frankrike.»

Då inga porträtt medtagits i den nya årgången är det naturligtvis ingenting bevändt med dylika rättelser af »fel». Det andra slaget af oriktigheter exemplifieras med att en riktig uppgift ersatts med en annan lika oriktig, ty i Sverige lefvande släkten de Ron är, de åberopade icke namngifna »utländska auktoriteterna» till trots, borgerlig, hvilket redan uppgafs i min förra rec. i Personh. Tidskr. 1912 h. 1, efter G. Indebetous utredning, stödd på mycket solida grunder.

Förra årets kalender afslutades — alldeles öfverflödigt för rätten — med »En gammal rapport» från Stralsund, »i slutet af denna del är,

(enligt förordet) en *nekrolog* införd». Man letar förgäves efter den bebadade dödsrunan. På sid. 150 upptäcker man slutligen en »Nekrolog, förteckning å sedan utgifvandet af årg. 1912 bekanta dödsfall, som ej angifvas i denna årg:s text». Det är 7 personer på 12 rader.

Att aftrycka alla upptäckta felaktigheter och oegentligheter är omöjligt. Det skulle också föra alldeles för långt att åter uppta frågan om kalenderns principer. En är dock efter vårt förmenande sådan, att den äfven här bör något vidröras. Ett exempel: släkten Lavonius: »Anna o. s. v. »* ... 1878 med Johan Henrik *Palme*; äger Svalnäs i Uppland; Direktör [Djursholm]». Därom vore intet annat att säga än att giftermålsdatum borde ha stått och likaså dopnamnet kursivt, om icke eljest principen vore att utförligt behandla de ingifta, men kanske det blott gäller när dessa äro militärer! Ur högen har detta exempel valts; kanske ett till, ett typiskt. Släkten von Eckerman: där har för den i Ljusne boende bergsingeniören och öfveringeniören vid Ljusneverken, som tillika är reservunderlöjtnant endast satts: »Ulöjtnant i K. Södermanlands reg:tes reserv [Stockholm]». Om man tror att detta är en tillfällighet, så kan den tvisflande exempelvis slå upp släkterna von Sydow, Grill osv. osv. och jämföra dessa släkter i de båda kalendrarna, den nordiska och den svenska, och han skall finna att man kan tala om en princip. Lärorik är också en granskning af släkten von Zweigbergk, i den ena upptar den knappt 3 sidor (formatet är i båda kalendrarna ungefär lika) i den andra nära nog sju och en half.

Vi sågo här ofvan att utg. inlagt i ordet *nekrolog* mer än hvad andra bruka göra. Icke nog med det, han har riktat svenska språket med ett nytt ord. I Svenska akademis stora ordbok, som behandlat bokstafven *C*, förekommer icke *comtessa*. Att ordet ännu icke är riktigt hemmavant ens hos utg. synes däraf att en grefflig fröken också betecknas med *kومتessa*. För utländskor (utg. upptar också exempelvis danska släkter) skulle ju *comtesse* (med *e*) möjligen gå an, men för svenska fröknar, hvars fäder ha utländsk härstamning med grefflig värdighet!

Men nyhetsmakeriet inskränker sig icke till titulaturen, utg. kommer mer med nya begrepp om adeln, tillämpade förut i förra årgången af kalendern och nu här, men ingen annanstädes. Vi anföra hans ord:

Fordringarna för ätts upptagning i kalendern äro: 1) för *uradel* bevis:

- a) att en bärare af dess adel nämnes under riddartiden, hvilken tid i Melaneuropa anses sluta med 1400-talets början (dock för preussisk och bayersk ätt *före* år 1350 och för annan tysk ätt *omkring* år 1350, i enlighet med i respektive tyska stater gällande lagar); b) att vapnet förekommit omkring denna tid; och c) att vapnet förts af nu lefvande ättmedlems fäder under minst 100 år; — en ovillkorlig förutsättning är dessutom, att sådan ätt på allt sätt låter sig angeläget vara genom fortsatt forskning fullständiga bevismaterialet, 2) för *brefadel*, a) afskrift af adelsbrefvet; b) bevis för härstamning från den adlade; och c) afskrift af vapenbrefvet.

Ingen kan hindra utg. att fordra hur litet som helst för att bli intagen i nordisk adelskalender, utg. kan använda hvilka termer han helst önskar, han kan göra borgerliga släkter till uradel, och tvärtom

om han så behagar, men nog är det villsam, att när nu fordringarna för att kallas uradel en gång allmänt äro antagna, komma med *helt nya* och tillämpa dem på just sådana släkter i hvilkas ursprungliga hemland andra begrepp äro rådande. Behöfver jag nämna att en släkt för att räknas till uradeln skall vara känd före år 1350 och senast då (i vissa länder har efter särskild undersökning någon modifikation tillåtits), att genealogien skall vara alldeles klar minst 200 år och att sammanhanget med den före 1350 kända släkten skall vara *bevisadt*.

Jämför nu därmed utg.'s konfysa resonnemang om »1400-talets början» och hans »100 år»!

Att granska utg.'s historiker vore att göra om dem. Ett par exempel för att visa graden af utg.'s vederhäftighet:

von Below. Utg. har här sammanblandat de två uradliga släkter med detta namn som båda ännu fortleva i Tyskland och ännu i sista årgången af Taschenbuch der uradeligen Häuser upptagas såsom två skilda släkter. (Redan Tersmeden säger att sammanhanget mellan den mecklenburgska och den pommerska ätten von Below icke låter sig påvisas). Den mecklenburgska ätten, hvars anherre var Nicolaus de Below (1217) för i vapnet en svart dubbelörn i guldält, medan den pommerska, hvars först kända stamfader var Wluodos de Below, och till hvilken den svenska grenen hör, har tre manshufvuden i blåttält till vapen. I förbigående sagdt: hvad »personalbeståndet» beträffar inhämtas af Taschenb. d. uradl. Häuser att Theodor Carl är löjtnant, hvarjämte den oriktiga uppgiften om Clara von B:s afidne man som tillhörde släkten Geijer, kvarstår äfven i denna årgång af kalendern, fastän förut påpekad.

de Besche. Här vimlar historiken af fel. I Personh. Tidskr. årg. 12, sid. 179, är den norska grenens härstamning från en af de till Sverige inflyttade bröderna de Besche fullt utredd och af denna utredning framgår att den norska grenens stamfader Petter Giliusson de Besche var son till Gilius Giliusson de B., f. 1579, † 1648, och således *icke* till Wilhelm Giliusson, hvars med sonen Carl de Besche adlade och under n:o 763 intr. grep, mycket riktigt utdog med stiftaren själf 1681. Uttrycket »nederländsk uradel» har icke fog för sig. (Om »uradel» se här ofvan). Någon släkt med detta namn finnes icke upptagen i det stora, utmärkta historiskt-heraldiska arbetet af de Randt: Sceaux armoriés des Pays Bas et des pays avoisinants, Bruxelles 1897—1901. Hvad stamvapnet beträffar torde detta icke hafva varit det af utg. anförda, ty åtminstone två af de till Sverige inflyttade bröderna de Besche, Gillis (fader till den norska grenens stamfader) och Hubert förde i vapnet 3 vågrätt ställda fiskar, däraf 2 med hufvudet åt höger och, mellan dem, en med hufvudet åt vänster, samt på hjälmen en upprättstående fisk, allt enligt deras ännu bevarade grafstenar (Gillis' i All Helgona kyrkan, Nyköping, och Huberts i Tuna kyrka i Södermanland).

Gedde (von Gedde). Om historiken för denna släkt må det vara nog att anförä hvad arkivarien P. B. Grandjean i sin recension i Berlingske Tidende d. 27 febr. 1912 härom yttrar: »Naar Arkivar Thiset i (dansk) Personalhistorisk Tidsskrifts 3 Bind (1882) har ført Bevis for, at den ansete dansk-norske Officersslægt Gedde ikke stammer ned fra de gamle, adelige Giedder og at en Forbindelse med denne nu uddøde Adelsslægt ikke kan

paavises, er det ganske utilladeligt, at den svenske 'Nordisk Adelskalender' uden at omtale dette, endsige føre blot Skygge af Modbevis fastslaar Afstamningen».

Endast ett exempel till, så godt som alla andra äro af samma halt. Jag anför utg:s egna ord.

»von Gerber. Tysk uradel; dess anherre, dominus Johannes Gherwer, nämnes i urkund af 29. aug. 1376. Under medeltiden, särskildt mot dess slut, slogo sig riddare ner i de fria städerna, i hvilkas uppbåd de gjorde krigstjänst till häst och på hvilkas regering de öfvade stort inflytande, sedan dessa vunnit politisk makt; sålunda nämnes sonen Johan, † 1460, Herre till Goldensee, såsom Lübecks sändebud till Tyska ordens högmästare 1434, hvilken orden då innehade Preussen. — Inflyttning till Sverige 1789 (med Carl Wilhelm David, * 10 sept. 1772, † 18 sept. 1864; Öfverstelöjtnant...»

Här nedan offentliggöres svaret på min fråga ang. släkten von Gerber, riktad till Verein für Lübeckische Geschichte und Altertums-kunde, hvars medlem utg. i förra upplagan uppgaf sig vara. Staatsarkivarien, Arkivrådet dr Kretzschmar har haft älskvärdheten att i ett officiellt papper lämna mig besked därom, för hvilket tillmötesgående jag ber att få framföra min uppriktigaste erkänsla. — *Dominus* Johannes Gherwer uppges af von Gerber som anherre och i det följande låter han påskina att denne varit riddare. Nu är det i förbigående sagdt alldeles icke så, att dominus enbart bevisar riddarvärdigheten eller ens adelskap för den så titulerade, men det är en fråga för sig, som i detta sammanhang ej inverkar något alls, då just i åberopade urkunden, förvarad i statsarkivet i Lübeck, denne Johannes Gherwer *ej nämnes dominus*. Han är borgare i Lübeck och icke riddare! Nästa led uppges vara sonen Johan † 1460, herre till Goldensee. Nej, det var dennes son som var herre till Goldensee, om nu Johan († 1460) var son till »anherren», därom vet man i Lübecks statsarkiv ingenting. »Inflyttning till Sverige etc.» om denna C. W. D.'s fars adel finnes i Lübecks statsarkiv *icke ett spår* och dennes förmenta sammanhang med förutnämnda släkten Gherwer är *obevisadt*. Man vore frestad att tillägga: osannolikt. Jag har redan i första häftet af vår tidskrift för 1912 exemplifierat mitt påstående att namnet Gerber är ett yrkes-namn, Gerber = garfware, och ytterst vanligt under alla tider från den tidigare medeltiden till våra dagar. Det vore alldeles otillständigt, hvar och en skall medge det, att utan vidare påstå att en nu levande *Schmidt* är en afkomling af någon smed på 1200-talet bara på den grund att båda efter dopnamnet ha *Smidt* eller dylikt. Detsamma gäller naturligtvis Müller, Meijer, Gerber etc. Det har alltid gjorts skillnad mellan riddare och borgare, och man har håller aldrig fått sammanblanda deras symboler *skölden* och *skylten*.

Utg. kan ej ens visa att hans 1864 afidne farfarsfar var af adlig börd, och dennes härstamning från släkten Gerber i Lübeck på 1400-talet är obevisad. Och äfven om det *kunde* bevisas att det är samma släkt, så bör väl först den frågan klargöras, om det lübska patriciatet kan räknas till adeln eller icke. Det hör nu emellertid till de mäst

svärlösta frågorna. Den sammanslutning som släkten Gherwer tillhörde, var Zirkelgenossenschaft, ett hanseatiskt gille, motsvarande exempelvis det ännu florerande St: Knutsgillet i Lund. År 1641 adlades emellertid de då i Lübeck kvarlevande detta gille tillhöriga 6 släkterna, men bland dem fanns *icke* Gerber. Se här brevet:

Lübeck, 23 Dec. 1912:

Herr T. Erh. von Gerber hat sich mehrfach an das hiesige Staatsarchiv um Auskunft über die lübeckische Familie Gerber gewendet und auch solche empfangen.

Es ist ihm mitgeteilt worden, dass es in Lübeck eine Familie Gerber im 14, 15 und 16 Jahrhundert gegeben hat, aus der ein Ratsherr Johann († 1460) und dessen Sohn, ebenfalls Johann, Mitglieder der hiesigen Zirkelkompagnie gewesen sind. Letzerer — nicht auch sein Vater — ist von 1429—1440 Besitzer des Gutes Goldensee gewesen. Die Mitglieder der Zirkelkompagnie gehörten zum lübeckischen Patriziate, ob sie damals auch bereits als adelig galten, steht dahin. Ihr Adel ist erst 1641 von Kaiser Ferdinand III bekräftigt worden; 1641 gehörten der Zirkelgesellschaft nur noch 6 bekannte Familien an, worunter sich die Familie Gerber nicht befindet. Die Frage, ob das Patriziat im 15 Jahrhundert adelig war, zu entscheiden, ist auch solange überflüssig, bis Herr von Gerber den Zusammenhang seiner Familie mit der damaligen lübeckischen Patriziarfamilie nachgewiesen hat. Die citierte Urkunde von 1376, aug. 29 ist ein Testament eines Johannes Gerwer (nicht dominus Joh. Gerwer), Bürgers zu Lübeck, das sich im hiesigen Staatsarchiv befindet.

Nach den Angaben des Herrn von Gerber ist sein Vorfahr Johann Anton Christian Gerber gewesen, seit 1758 in lübischen Diensten als Leutnant, seit 1783 als Stabskapitän und seit 1785 als wirklicher Kapitän; 1792 schied er als alter Mann aus dem Dienste aus. Sein Geburtsort ist nicht bekannt, nach seiner eigenen Angabe hat er, ehe er in lübische Dienste trat, in hannoverschen Diensten gestanden und 4 Kampagnen in Brabant mitgemacht, er erhielt dort den Abschied als Premierleutnant. Dass Johann Anton Christian Gerber adelig gewesen sei, davon findet sich in hiesigen Akten keine Spur; ob er mit der alten lübischen Patriziarfamilie zusammenhängt, muss erst nachgewiesen werden. [Ett par rader om Verein für Lübeckische Geschichte und Altertumskunde].

Der Staatsarchivar
Kretschmar.

Det är sålunda dessa uppgifter utg. fått. Man måste af hela brevets beskaffenhet anta att han ej kunnat få andra. Hvad gör han? Till en början minskas fordringarna på begreppet uradel, sedan göres borgaren i Lübeck Johannes Gherwer till *dominus* och riddare, lübska patriciatet adlas, en lübsk kapten med namnet Gerber adlas likaså och hela »ätten» blir »Tysk uradel»!!

Vi ha för att sammanfatta det sagda funnit det hela, lindrigast, vara ett skäleligen svagt fragment med konfys plan och alldeles absurda principer. Rent ut sagdt, den personhistoriska forskningens vänner hade varit tacksamma om kalendern afsomnat med första årgången. Bäst hade det gifvetvis varit om den aldrig kommit ut. Den

lilla förbättringen som med god vilja kan spåras är så minimal, att den icke inger något som helst hopp för framtiden. En kalender som denna är öfverflödigt, då de upptagna släkterna, om de erbjuda något större intresse redan stå eller inom kort komma att stå i Elgenstiernas »Svenska Släktkalendern» och där äro eller bli förträffligt behandlade. Men om nu en sådan »Nordisk Adelskalender» skall få något existensberättigande, borde släkterna, som där skola intagas *omarbetas efter en helt och hållet ny plan ifrån första början och ända till sista slutet*. Dixi et salvavi animam meam.

C. M. Stenbock.

Om Släkten Weman. Historik. Genealogi. Biografi. — Av Gösta Gustafsson Weman. Uppsala 1912. 262 sid. 325 numrerade ex.

Aktningsfullt, såsom häfden undersökes af den laglärde och historikern, bör släkttraditionen anses af genealogen. Aldrig får släktforskaren från sitt område bortvisa en sägen, innan dess hållpunkter tillvaratagits. Ty det gamla ordspråket »ingen rök utan eld» bekräftar sig också här, och gnistrande i sanning äro ofta uppslag gifna af traditioner.

Men farligare än att vägra traditionen dess rätt, är att lita på den, att famlande efter irrbloss utan urkundernas fasta upplysning framlägga en ätteledning sådan som förekommer i det präktigt utstyrda, stort anlagda arbetet »Släkten Weman 1590—1912».

Den unge författarens förklaring i förordet att hans kunskap om släktens första led *endast*, om det följande ledet *delvis*, grundas på släkttraditioner får icke gälla, ty den Wemanska släktens prehistoriska tid från 1590—1740-talet blir minst sagdt sentida.

Min misstro till boken vaknade strax då jag läste att Lamminniemi gård i Libelitz socken i Karelen sedan c. 1660—1805 varit släktens stolta stamsäte. Nu bör det väl vara bekant för hvarje forskare i nordisk genealogi att hela Libelitz år 1651 gafs till friherreskap åt riksrådet Herman Fleming. Jag tänkte då att någon Weman kanske varit fogde i friherreskapet och bosatt på Lamminniemi — men jag letade fåfängt! — ingen Weman finns i socknens jordeböcker eller skatteregister före 1748.

Friherreskapet Libelitz undergick reduktionen och blef i sin helhet ett stort kronogods, som 1684 lämnades under arrende till en viss Simon Hoppenstång, som tog sitt residens på Lamminniemi såkallade »hofläger». År 1699 var Hoppenstång afiden, arrendet hade öfvergått till hans anförvandt kamreraren Karl Printz, † 1740 på Lamminniemi. Under kronans penningenöd år 1704 fick Printz det stora kronogodset i pant mot en försträckning af 4,000 daler silfver. Samma panträttighet gällde för Printzens arfvingar under 1740-talet. Men åtminstone redan 1764 års jordebok innehåller en ny öfverenskommelse med häradsskrifaren Gustaf Adolf Weman, — gift med Printzens dotterdotter och således en af arfvingarna — gällande årlig arrendeafgift af 20 daler silfver förutom spannmål. År 1748 nämnes denne Weman tidigast i Libelitz, Hurnilanranta by; år 1749 är han första gången där skatteskrifven. Frånvaron af gamla kyrkböcker i Libelitz, hvilken för-

fattaren i förordet djupt beklagar, är således utan betydelse för »Släkten Weman».

Då sålunda mitt intresse för verket vaknat, begynte jag ransaka det från början. Tyvärr blir mitt försök att ställa förfädren Weman på fötter bristfälligt, då jag hittills endast i förbigående fästat blicken vid dem.

Bokens prydligt uppställda tabell 1 visar släktens »förste säkert kände stamfader» Gustaf Wehman till Raustnick i Livland, f. omkring 1590 därstädes. Denna stamfadrens adelskap efter slaget vid Kerkholm 1605, jämte öfriga »kringflackande och på äfventyr rika lif», kan här förbigås, då det ju är nog med att ingen adlig släkt Wehman funnits i Östersjöprovinserna, icke heller någon sätesgård Raustnick. En by Raigastfer nära Riga ger det enda sig närmande namnet, men denna by underlydde 1627 och därförinnan det Stackelbergska godset Ellistfer.

Vidare, tabell 2 frammanar sonen Gustaph-Adolph Wehman, f. c. 1630 på Raustnick, död i sina bästa år på sin donation *Lamminniemi*, som han erhållit för tapperhet i slaget vid Warschau 1656, där hans vänstra fot blef afhuggen. Denne Gustaph-Adolph hade från Livland, — heter det —, hemfört en adlig maka, Margareta von *Burghausen*. Deras son Carl Gustaph (se tabell 3) f. omkring 1670 på *Lamminniemi*, död därstädes i mycket hög ålder, — säger författaren — reste allmogon under stora ofreden mot ryssarna. Han uppgifves varit fader till häradsskrifvaren G. A. Weman, densamme som, enligt min framställning ofvan, år 1748 tidigast nämnes i Libelitz.

Hvar skönjas här de glimtar af sanning hvilka vållat offerröken? — Till läsarens omdöme vågar jag lämna följande jämförelse, dragen ur mina anteckningar ur Riksarkivet samt Finlands Statsarkiv:

Omkring 1670, alltså vid samma tid som angifves i bokens tabell 2, uppträdde i Vemo socken i Åbo län den välborne enkefrun Margareta von *Lathausen* (jämför bokens tabell 2, von *Burghausen*), med sin omyndige son Carl Gustaf Wedeman. Fadern, Ludvig Joakim Wedeman, hade fört »ett kringflackande, på äfventyr rikt lif» (se tabell 1). Född i Mecklenburg — (jämför härmed uppgiften i »Historiken», pag. 1, att familjen ursprungligen skulle hetat Wehemann och stammat från trakten af Lübeck), — gick Ludvig Joakim i fransk tjänst såsom kapten vid reg:et von Schack, tog afsked 1643, blef ryttmästare vid generalmajor Hans Wachtmeisters svenska kavalleri. Måhända var det han som i slaget vid Warschau fick vänstra foten afhuggen! Dylika detaljer äro just typiska pålitliga punkter i släkttraditioner. — Af någon barmhärtig vind fördes Margareta von *Lathausen* med sitt barn Carl Gustaf till Korsnäs gästfria förmögna gård i Vemo socken. Frun på Korsnäs, Elisabet Wachtmeister, gift von Gertten, var syster till generalmajoren Hans Wachtmeister. År 1689 afled på Korsnäs fru Margareta, hon begrafdes den 25 nov. i Vemo kyrka. Sonen Carl Gustaf Wedeman hade ärfvt faderns äfventyrarblod, enligt Vemo härads tingsprotokoll. Egde Karintaka rusthåll i Vemo; kvartermästare vid adelsfanan. Vistades 1715 i Stockholm, afskedad och slagrörd, fattig flykting med hustru och tre små barn. Hustrun Maria Anckarsköld skref i supplik till flyktingskommissionen, att de alla varit under ryssens

okristliga slafveri och oktvingande ett helt år, till dess de omsider en natt blifvit frälsta genom äldsta sonens, partigångaren Carl Gustaf Wedemans, dristighet (jämför här författarens berättelse om C. G. Wehmans uppträdande under stora ofreden, tab. 3). Denne yngre Carl Gustaf, hvars meritlista finnes bevarad, var född 1693, deltog med olika kårer i finska arméns öden inom Ingermanland och Finland, avancerade till löjtnant, var slutligen ännu anställd vid fästningsarbetet på Sveaborg. Han var gift med Margareta Norberg, som lefde 1746, och hade åtminstone en dotter, gift med kyrkoherden i Virmo, Adam Sacklinius. I Virmo kyrkbok skrives namnet Wedman.

Häradsskrifvaren Gustaf Adolf Wemans sammanhang med herrarne Wedeman har jag icke lyckats utreda. På grund af felande bevis måste därför min framställning gälla såsom en stark hypotes, ytterligare stödd af det faktum att någon familj Wehemann eller Weman icke i finska handlingar förekommer före 1748.

Häradsskrifvaren Weman uppgifves varit född 1715 och kunde därför varit ett af de små flyktiga barnen i Stockholm under stora ofreden. I sådant fall skulle han ägt en känd syster, Hedvig Sofia, f. 1709, gift 1729 med sin kusin kaptenen Lars Jägerhorn af Storby. Modern Maria Anckarskölds moder var också en Jägerhorn af Storby.

Här kan jag själf, trots varning åt andra, icke undantränga en gissning: är icke det Wehemannska eller Wemanska vapnet — ett jägarhorn eller en stridslur — märkvärdigt likt det Jägerhornska och således en reminiscens af släktskapen. Vapenbilden och till och med färgerna äro desamma, äfven måste medgifvas att den Wehemannska traditionen om den oförläglige blåsaren framför stridshären starkt påminner om ätterna Jägerhorns sägen om deras vapens ursprung.

Det synes mig som om en del af romantiken i släkten Weman kunde skyllas på prosten i Kimito, Carl Gustaf Weman, † 1803, en poetisk, fantasifull, samt — enligt Porthan — fåfång och lättvindig man. »Lappri, sa prosten Weman», är ännu i Kimito ett gängse ordspråk (se släkten Weman, pag. 29).

Stamtaflorna rörande finska släkter vidrör jag icke, emedan jag anser läsaren tillräckligt varnad.

Jully Ramsay.

Efter denna vidräkning med den finska delen af arbetet torde något böra sägas om den svenska.

Utan tvifvel måste man gifva författaren ett rättmätigt erkännande för arbetets disposition och präktiga utstyrsel, vida öfvergående hvad i allmänhet presterats på senare tid. Det vidlyftiga registret och innehållsförteckningen göra de olika uppgifterna lätt tillgängliga och synas dessa från senare tid erbjuda ett visst intresse, då de omfatta flera ej förut i tryck befintliga släkter.

Att arbetet måste vara ofullständigt eller oriktigt framgår redan af historiken, som meddelar att genealogien upptager 238 personer, hvilka själfva eller hvilkas förfäder tillhört släkten Weman från omkring 1590. Ett så litet antal på öfver 300 år är en ren orimlighet. Lika många tusental som nu i hundratat vore sannolikare.

Om en del i noter och bilagor anförda släkters härstamning finner man uppgifter, som skulle tariffa vederläggning i detalj, då man eljest kan befara att oriktigheterna kunna återgifvas af kommande släktforskare. En uppmaning att begagna arbetet med stor kritik är därför på sin plats.

Några exempel kunna anföras. Att släkten *Hoving* härstammar från Holland är riktigt, men att den där »var af gammal adel» torde få betviflas. Åtminstone finnes ej i Nederland's Adelsboek någon ätt med liknande namn. Det senare gäller äfven om släkten *Teuchler*, hvarom tidskriften 1908 sid. 28 innehåller uppgifter, som synas undgått författaren.

För släkten *Barnekow* hade en hänvisning till Danmarks Adels Aarbog och Personhistorisk Tidskrift varit att föredraga framför Anreps ättartaflor. Likaså borde ej ättartaflorna utan Lagus arbeten om Wiborg fått utgöra källor vid behandlingen af släkten *Freese*.

Det anförda må vara nog, men exemplen skulle kunne mångfaldigas.

Den varma släktkänsla, som genomgår arbetet, och det intresse för sin uppgift, som besjälade dess ungdomlige författare, göra att man i mycket öfverser med dess fel och gärna såge allt flera släkter komma i åtnjutande af lika utförliga om än mera kritiska beskrifningar.

G. I.

Släktbok utgifven af Atle Wilschman. I: 1. Helsingfors 1912. 312 spalter. Stor 8:o.

Det betydande och storartade arbete, som Svenska litteratursällskapet i Finland utfört för den svenska odlingens befrämjande torde vara den historiskt intresserade så väl bekant, att ett påpekande däraf knappast behöfves. Men sällskapet har nu sträckt genealogien sin stödjande hand och detta måste hälsas med stor tillfredsställelse och tacksamhet af alla personhistoriens vänner.

Ifrågavarande arbete, som utgör CVII: 1 af Skrifter utgifna af Svenska litteratursällskapet i Finland, är afsedt att utkomma i fria häften om cirka 10 tryckark. I hvarje häfte skola införas släkter oberoende af begynnelsebokstaf, men inom häftet i bokstafsordning. Tre häften skola bilda ett band, och hvarje band avslutas med ett fullständigt personregister. I nu föreliggande häfte ingå släkterna *Colerus*, *Durchman*, *Federley*, *Forsius*, *Frey*, *Gylling*, *Salingre*, *Sternberg*, *Sumelius*, *Tallqvist*, *Tollet*, *Trapp*, *Wacklin*, *Wahlroos* och *Wasenius*.

En del släkter äro utarbetade af utgifvaren fil. magister Atle Wilschman, som exempelvis genom sitt arbete om sin egen släkt är väl bekant för svenska läsare. Andra äro meddelade af universitetssekreteraren friherre Tor Carpelan, som i sin utredning af släkterna Tallqvist nedlagt ett högst betydande arbete. Släkten Tallqvist från Karislojo omfattar nämligen icke mindre än 82 tab.

För svenska förhållanden erbjuda gifvet de i Sverige någon tid bosatta släkterna det största intresset. Främst fästa vi oss då vid släkten Tollet, som, antagligen af fransk härkomst, på 1600-talet kom att spela in i den värmländska brukshistorien, och hvaraf en medlem blef adlad

Lindflygt. Grenar af släkterna Trapp och Wacklin hafva äfven funnits i Sverige. Det kan tilläggas att Isak Edvard Wacklins (tab. 19) tredje hustru Maria Kristina Skotte tillhörde Falusläkten Schotte och sannolikt var dotter af bergsmannen Johan Johansson Schotte och Brita Eggertz, ty hennes närmaste farsfrände var prosten Georg Schotte i Haraker.

Man saknar den i Sverige i liknande arbeten numera oftast förekommande öfversiktstabellen, likaså alla källförteckningar. Endast meddelarens namn gifver någon ledning för en förfrågan. Att kyrko- och andra arkiv beaktats, därför borgar utgifvarens och högt förtjänta medarbetares namn, och att utarbetandet skett med stor omsorg, visar sig redan vid ett hastigt genomgående af arbetet.

Vi hoppas uppriktigt, att det så lyckligt började arbetet måtte gå en snabb fortsättning till mötes och ej mötas af så stora svårigheter, som träffat andra liknande arbeten i Sverige under senare tid.

G. I.

Släkterna Kjellman och von Löwenadler samt deras afkomlingar af Henrik Löwenadler har nyligen utkommit i en andra med 222 porträtt försedd upplaga. Tidskriften har redan 1902 sid. 74 varit i tillfälle att omnämna arbetet, som nu framträder i ännu fullständigare och elegantare gestalt, om än en del årtal sannolikt med tillhjälp af kyrkoarkiven kunna fyllas liksom antalet ättlingar ökas. Så saknas nu den småländska prästsläkten *Ekedal* och en gren af skånesläkten *Hjertman*. Flertalet porträtt äro reproduktioner efter fotografi, men några återgifva gamla målade porträtt, om hvilkas härkomst några rader gärna kunnat lämnas. Ett porträtt borde dessutom alltid åtföljas af årtal, då det togs, hellre än en underskrift af herr och fröken för minderåriga barn.

Värmlandssläkten Låftman samt jämförande beskrifning af släkter med liknande namn utarbetad af Bengt Låftman är ett arbete, som gör sin författare all heder. Källorna synas väl tillgodogjorda och arbetet är en pietetsfull hyllning till fädrens minne ej minst genom sina skildringar om Värmlands gamla brukslif. En öfversiktstafel och ett register borde dock ej få saknas i en släktmonografi.

Alnarps matrikel 1862—1912. På elevkårens uppdrag utarbetad af Carl Sjöström. Lund 1912. 301 sid. 8:0.

Det var utan tvifvel en fullkomligt riktig tanke, som besjälade Alnarps elevkår, då den på sammanträde den 13 nov. 1909 beslöt att till institutets 50-årsjubileum utgifva en matrikel öfver dess styrelse, lärare och elever under den gångna tiden. Skada endast att den ej

förmått att på ett bättre sätt förverkliga den goda afsikten och att föregångaren från Ultuna 1909 ej verkat mera afskräckande 1912. Nu är det med stor missträknig man lägger boken ifrån sig efter att hafva ögnat igenom densamma.

Till format, utstyrsel och uppställning påminnande om Carl Sjöströms föregående verkligt värdefulla nationsarbeten har det synbarligen varit författarens mening, att detta arbete skulle utgöra en fortsättning af hans väldiga matrikelarbete från den sydsvenska högskolan. I förordet säges visserligen att herr Sjöström endast åtog sig utarbetandet af matrikeln, med villkor dock att elevkåren själf ombesörjde arbetet med uppgifternas hopsamlande men att ett stort antal luckor blifvit fyllda tack vare stadsfogden Sjöströms stora person- och litteraturkännedom samt välvilja att åtaga sig ett långt större arbete än han från början utlofvat.

Det är dock minst sagdt förvånande att ej hänsyn tagits till statskalendern, adelskalendern och svenska släktkalendern vid matrikelns utarbetande. Likaså skulle en kollationering med rikstelefunkatalogen och Sveriges handelskalender hafva gifvit ett godt utbyte vid komplettering af de nu knapphändiga adresserna, hvilka i ett arbete, som i så hög grad berör nu levande personer, äro af den största praktiska betydelse.

Man träffar nu på den ena öfverraskningen efter den andra. En person angifves som ägare till 2 egendomar i Södertörn sedan 1886, hvilka han enligt Ättartaflorna sålde 1892 9/6. Den ena af dessa är sedan många år hufvudstation för Stockholms stads vattenledning. Äfven skåningar sakna dem gifna utmärkelser eller uppgift på giftermål. Mindre underligt då att i det öfriga Sverige boende f. d. elever äro ofullständigt behandlade. Och deras antal som matrikeln anger som levande är ej ringa, ehuru ofta många år förflutit sedan de gått till sina fäder.

Antingen nu dessa missförhållanden äro att tillskrifva elevkåren eller utgifvaren, äro de mycket att beklaga. Och oförklarligt synes oss, huru Carl Sjöström, som mer än någon annan nu levande svensk riktat den personhistoriska litteraturen på ett synnerligen förtjänstfullt sätt, kunnat lämna ett så svagt arbete som det nu föreliggande ifrån sig.

G. I.

Två konstnärsmonografier. Anders Trulson 1874—1911. Lund 1912. Karl Wåhlin: Ernst Josephson. 1—2 Sthlm 1911—12. Svenska allmänna konstföreningens publikationer.

Det är af stor vikt för konstforskningen, att genast då en konstnär dör, så mycket material som möjligt samlas rörande honom, i första rummet hans produktion, men också bref, uppgifter om honom af närstående och dylikt. Efter den förra året aflidne unge skånske målaren Anders Trulson har en minnesbok utkommit, innehållande hufvudsakligen reproduktioner af hans arbeten dels i autotypi, dels i färgtryck samt en originaletsning, ett självporträtt. Härtill har fogats en kort biografi af professor E. Wrangel.

Af helt annan anläggning och omfång är Karl Wählin's stora monografi öfver den främste af våra 80-talsmålare. Men så är också Ernst Josephson ett långt rikare ämne, och då han 1906 afled, hade han i sjutton år varit andligen död och tillhörde redan historien. Dessutom var det ej endast med penseln han kunde uttrycka sig, han kunde också föra pennan, och det är ett stort material författaren lyckats sammanföra. Man beklagar endast ibland att ej få hela hans brefsamling in extenso. Man följer med intresse och på slutet med spänning denna så sorgliga konstnärssaga om honom, som gick sin egen väg, tills han slutligen stod ensam och oförstådd af alla och sen förlorade äfven sig själf. Det är en bitter historia om vår främste målare, som måste sluta att måla, därför att han ej hade råd att köpa sig färg.

Berömmet och förståelsen kom först efteråt, då han ej hade någon förståelse däraf.

N. Sjöberg.

Gustaf Upmark : Gustaf Vasas hof. Cederquists grafiska aktiebolag.

Lorenzo Magolotti : Sverige under år 1674. Från italienskan med 23 samtida bilder utgifven af Carl Magnus Stenbock.

Gustaf Upmark ger en skildring af riksförvaltningen under Gustaf I:s tid, då ännu endast några svaga embryon till ämbetsverk funnos och då kungen personligen ingrep i och skötte det hela. Af personhistoriskt intresse äro de hopsamlade biografiska notiserna om en del i kansliet och kammaren anställda personer. Illustrationerna i ljustryck äro utmärkta, sådana man är van få se dem från Cederquistska anstalten. Flera af tidens porträtt återgifvas och särskildt är man tacksam för det jämförelsematerial man får genom reproduktion af kung Gustafs porträtt i Uppsala både före och efter den Zornska »restaurationen».

Den italienske diplomaten Lorenzo Magolottis skildringar från sin vistelse i Sverige har förut genom utdrag varit kända och af sådant intresse, att dess fullständiga utgivande har varit en önskning, som grefve C. M. Stenbock på ett utmärkt sätt fyllt. Denna af en högtbildad och opartisk man nedskrifna framställning af Sverige och sven-skarna, af styrelsen, hären, politiken, finanserna, jordförhållandena, om handeln, grundad på de bästa underrättelser och verkliga studier är lika upplysande som roande. Karakteristikerna af den unge Karl XI, änkedrottningen och de ledande männen äro visserligen något skarpa men oftast träffande. Och af största kulturhistoriska värde äro de 23 illustrationer författaren för sitt arbete har låtit utföra. Utgifvarens noter äro synnerligen gedigna.

N. Sjöberg.

Thyselius. Erik. Vem är det? Uppslags- och handbok öfver samtida kända svenska män och kvinnor. Stockholm. P. A. Norstedt & Söner 1912. 331 s.

Den som med så stor fördel vid biografiska forskningar begagnat de årligen utkommande verk, *Wer ist's, Who is Ho in England, in America, Qui êtes vous* hälsade med stort intresse underrättelsen i pressen att ett likartadt svenskt arbete skulle utkomma.

Det kan ej nekas att i mångt och mycket förväntningarna blefvo ej så litet besvikna. Det visade sig, att ett sådant arbete, hvilande endast på en mans skuldror, skulle blifva honom för öfvermåktigt. Man kan ej heller begära att en person, äfven om han visste sig vara en vaken och intresserad biografisk författare, skall vara lika bevandrad på alla de områden, som ett arbete af denna art måste omfatta. Felaktigheter måste förekomma de kunna ej undvikas och kunna ej endast bero på okunnighet, utan lika mycket på mindre omsorgsfull korrekturläsning osv. Det vore skada om detta arbete ej skulle kunna fortsättas och om banbrytaren skulle i och med detta första försök förtrötas och nedlägga sin penna. Om en ny upplaga skulle se dagen, som jag hoppas, borde redaktören söka skaffa sig en redaktionsnämnd af personer, som äro sakkunniga, vakna och intresserade hvar och en på sitt område och som kunde bistå honom med råd och dåd.

Det kan ej på något sätt förringa hufvudredaktörens anseende, att han söker en stab af fasta medarbetare, som äro villiga att under hans egid arbeta för detta prisvärda syfte att bilda ett litet biografiskt lexikon »in petto».

Så har skett på många områden när t. ex. den kände bokförläggaren Hasse W. Tullberg utgaf t. ex. sin läkarafdelning, samlades hos honom ett litet urval af intresserade läkare, som bistodo hufvudredaktören i hans arbete och ändå klandrades vi att en del personer från tiden 1860—1899 voro utglömda. Sådant kan ej undvikas!!

Efter dessa allmänna betraktelser öfvergår jag till närmare granskning af arbetet. Uppställningen anser jag vara i allt mönstergiltig. Att i ett så vidlyftigt arbete genomgå alla biografierna för att framvisa felaktigheterna är omöjligt, man finner dessa endast så småningom.

Men i ännu högre grad äro underlåtelserna, jag vill kalla det så, anmärkningsvärda.

Med dessa förhåller det sig så, att man gärna jämför en hel del i arbetet. intagna personer med andra hörande till samma kategori, och som saknas. En del af dessa i arbetet nämnda personer kan man ej egentligen fatta, hvarför de äro i detta intagna. Så har jag t. ex. 30 läkare, som hade intagits med samma berättigande som de förevarande. Bland dessa utglömda läkare äro e. o. prof. vid karol. inst. Erik Wilh. Netzel.

Nu kan ju förf. försvara sig med orden uti förordet »omöjligheten i somliga fall att oaktadt påminnelser etc. bekomna svar har föränlett, att en del namn måste stå öfver till härnäst». Då skulle jag uti en liten bilaga uppräknat namnen på dessa, som borde intagits, men ej svarat.

Bland släktforskare äro Elias Lagerheim, V. Ljungfors och kyrkoh. Södersteen i Askersund utglömda.

Bland apotekare kunna vi nämna apotek. i Stockhl. K. A. Ahlberg författaren till det stora arbetet Farmaciens historia, apotek. C. F. V. Schimmelpfennig och af andra mera bekanta personer, f. d. talmannen i Första kammaren grefve Nils Gustaf Alex Sparre, som äro uteglömda.

Författaren får ej lägga dessa mina anmärkningar tungt på sinnet som ingalunda förestafvas af småaktighet, de visa blott att jag noga studerat arbetet.

Af stor nytta för vår forskning är en del biografier öfver personer, som ej på andra ställen finnas såsom, en del af sportens män. En anmärkning kan man göra om detta och flera af de utländska af samma art, att det hufvudsakligast är hufvudstadens mera bekanta personer som omnämnas, så t. ex. i det franska arbetet är det Paris man finner där men inga uppgifter från provinsen, dessa äro oftast svårare att få reda på och, om man infortrade uppgifter på mera kända personer i Göteborg och Malmö, får man kanske en sådan mängd, att ett urval ej är lätt att göra. Förf. bör i alla fall med viss tillfredsställelse se på sitt arbete, som nog i alla fall gör sin nytta och manar till efterföljd för kommande år.

A. L.

Biografiska anteckningar öfver lärjungar intagna vid Karlstads högre allm. läroverk. Utarbetad af C. E. Nygren. Göteborg 1912.

Af ofvanstående arbete, som är afsedt att omfatta åren 1850—1900, ha tre häften utkommit, behandlande lärjungar, som intagits vid läroverket åren 1864—74, 1875—85 och 1886—1900.

I likhet med andra arbeten af samma typ vill detta närmast vara en minnesbok för kamratkretsar. Men otvifvelaktigt fyller det också vidsträcktare uppgifter, då det innehåller en mängd personhistoriska data, som synas samlade med forskarmöda och nit. Visserligen måste ju en samling Värmlandsbiografier tangera arbeten med större räckvidd — namnen Fryxell, Fröding och Geijer stå i det ena häftet omedelbart efter hvarandra —, men vid sidan om de mera bemärkta finnes också en mängd personer, som ännu icke inrangerats i andra biografiska verk.

Då arbetet blir färdigt, kommer dess värde att höjas genom ett personregister.

Arbetet kan rekvireras hos kapten C. E. Nygren, Karlstad.

— m —.

Herrborum. Centraltryckeriet, Stockholm 1912. 33 sid. 8:o.

Med anledning däraf att ett hundra år förflutit sedan östgötagodset Herrborum kom i släkten Mörners ägo, har grefvinnan Louise Stenbock, född Mörner, utgifvit ett litet elegant, rikt illustrerad häfte om denna sin fädernegård. Hufvudsakliga innehållet är ägnadt åt

utredning om godsets ägare från äldsta tider, och har härvid förf. efter ingående och trägna forskningar i olika arkiv på ett utmärkt sätt lyckats skildra egendomens öden under den afsevärdt långa tidsrymden af nära sexhundra år. Herrborums äldste kände ägare är Algot Brynjulfsson af Folkungaätten, hvilken lefde under 1300-talets förra hälft och uti ett pergamentsbref från 1359 omnämnes hans son Bengt Algotsson såsom gårdens ägare. Detta intressanta, i häftet reproducerade dokument förvaras på Thorönsborg, likaledes en mörnersk östgötagård. Bland släkter, som under de följande seklerna ägde gården, märkas Ulfsparre, Bielke, Banér, Gyllenstierna och Mörner. Om de olika ägarna har förf. meddelat biografiska notiser, särskildt sådana som stå i samband med godsbeskrifningen eller skildra lifvet på den gamla herrgården. Genom nitton porträttafbildningar få vi äfven ägarnas bilder, allt från riksrådet Gustaf Banér († 1600) och hans hustru Kristina Sture till den nuvarande ägaren grefve Nils Mörner och hans maka, Margreta Montgomery.

Häftet, som i öfrigt prydes af flera exteriörer, visande Herrborums natursköna läge vid en vik af Östersjön, är tryckt i 200 numrerade ex.

J. R.

Archiv des uradeligen Geschlechts Taube, sonst Tuwe genannt. Herausgegeben von Prof. Dr. Michael Frhr v. Taube. I. Abteilung: Geschichte des uradeligen Geschlechts Taube. 1. Band. *Der Ursprung des Geschlechts.* Mit Abbildungen im Text, 8 Tafeln und 3 Übersichtskarten (300 numr. ex.). St Petersburg 1911. — II. Abteilung: Urkundenbuch des uradeligen Geschlechts Taube. 1. Band. Urkunden und Regesten bis 1561. 1. Lieferung: bis 1500 (200 numr. ex). Jurjew (Dorpat) 1911. Pris 22 mark + 6,50. (Att rekvirera hos friherrinnan A. v. Taube St Petersburg, Englischer Prospekt 38.)

Den som i *Jahrbuch für Genealogie, Heraldik und Sphragistik*, det baltiska för öfrigt förträffliga fackorganet, följt prof. friherre Taubes bidrag till baltiska släkthistorien, väntade med spänning på det bebadade stora arbetet om Taubeska släktarkivet. Nya uppslag om släkten hade man redan fått i nämnda årsböckerna och man hade all anledning att vänta sig ytterligare nytt material och nya synpunkter.

Man blef icke besviken vid närmare bekantskap med de nu utkomna delarna. Författaren har nämligen i denna lärda afhandling lagt ner ett betydande arbete och gifvit oss nya i hög grad värdefulla synpunkter och kommer till intressanta resultat. Erbjudas redan dessa icke ringa vinst för våra genealogiska kunskaper om några af våra främsta ätter, så äro utan tvifvel de vägar som leda till dessa punkter väl värda att följas med största uppmärksamhet. Enhvar som gör detta skall däraf ha nytta, äfven om han ej särskildt eftersträfvat att gå till botten med frågan om den Taubeska släktens ursprung. Afhandlingen äger nämligen stora rent metodiska förtjänster, tyvärr ännu synnerligen sällsynta i liknande genealogiska arbeten.

Författarens rika idéer föra ej sällan till konsekvenser, inför hvilka vi stå undrande, ibland retade till gensägelse. Alltid skola vi dock medge att hans glänsande framställningskonst haft något bestickande.

Det blir här ej fråga om att lämna ett ens någorlunda uttömmande referat af detta stort anlagda arbete, dels emedan en sådan granskning lämpligen bör uppskjutas tills hela verket ligger fullbordadt, dels ock därför att förf. i stora delar rör sig på områden, som ej speciellt angå den svenska släkten Taube. Det hör ju till dylika arbeten att i diskussionen indraga alla släkter med samma namn och undersöka, hvart dessa skola inställas i förhållande till hufvudföremålet för behandlingen.

Den baltiska släkten *Taube* med den afhuggna trästubben i vapnet, från hvilka våra 7 å riddarhuset introducerade ätter *Taube* omedelbart leda sitt ursprung, bildar hufvudföremålet för undersökningen. (I förbigående sagdt är uttalet af namnet *Taube* i Sverige en kvarleva från 1700-talets franska smakriktning; på tyska uttalas namnet alltså jämt som det tyska ordet för dufva.) Utgångspunkten för undersökningen blir gifvetvis det första uppträdandet af släkten i de baltiska länderna. Äldsta hittills kända skrifna urkund daterar sig från 1373^{24/8}, då en väpnare *Engelke Tuve* bevittnar en handling. Frågan uppstår då om denne är den förste som kommit till de baltiska länderna. En längre undersökning för förf. till det antagandet att detta icke är fallet; han hänvisar exempelvis till vapenframställningen på portalen till kyrkan Jewe i Estland, som måste vara äldre än 1354. Och det faktum att en släkt, som i urkunderna kallas *von Wedwes* sigillar med den *Taubeska* trästubben, för tanken till att de båda släkterna *Tuve* och *von Wedwes* äro af en och samma stam. Nu är det som bekant synnerligen vanligt att det egentliga familjenamnet ersättes med ett nytt, taget efter herresätet. Dylika exempel äro synnerligen vanliga i Tyskland, och till Livland har seden öfverflyttats med de tyska ordensriddarna. Erinras kan i detta sammanhang om ett par af våra egna släkter, som kommit från Östersjöprovinserna, *Koskull*: (namnet är taget efter ett ortnamn) är en gren af den gamla släkten *von der Pahlen*: *Wrangel* af estniskt ursprung, taget af länsgodsets territorialnamn, som i liber census daniæ är *uarangalæ*, släktens egentliga namn är *von Hochberg* (se Jahrbuch für Genealogi etc. 1910. Jämför ock en kort resumé i Personh. Tidskrifts, 1911 sid. 73). Nu är *Wedwes* ingenting annat än den medeltida estniska formen för nuvarande *Etz* i omedelbar närhet af ofvannämnda Jewe, där vapenbilden synes på kyrkoporten. Då släkten redan i midten på 1300-talet var talrik och utbredd, är det enligt förf. antagligt att invandringen ägt rum omkring 1300.

En familjetradition, som i sin första uppteckning går tillbaks till 1638, omtalar att då för ungefär tre och ett halft sekel sedan (alltså just omkr. 1300) anherren var en af de 12 riddarna af Tyska orden som gjort denna orden stora tjänster etc. I det s. k. »Necrologium Ronneburgense», författadt omkring 1300 öfver de mot hedningarna fallna tyska ordensriddarna omnämnes: »*Broder Henrik Dughe tillika med 11 bröder.*» Traditionen kan sålunda verkligen ha haft en sanning i sig. I alla händelser tvingar notisen till en undersökning.

Det visar sig också mycket riktigt att i sachsiska Unterhartz, landet omkring Aschersleben, som tillhörde askaniska grefvarna af Anhalt och ärkebiskoparna af Halberstadt, omkring år 1300 bortåt 60 år, närmare 1281—1339, funnits en vasall- och riddarsläkt som i sitt sigill har haft samma bild som den Taubeska. Den i Necrologium Ronnebrogense nämnde riddaren *Henrik Dughe* hörde till denna släkt.

Författarens utredning angående namnformerna *Dughe* och *Duye* etc. erbjuder flera intressanta synpunkter, och man följer med stigande intresse hans filologiska diskussion. Ehuru han icke i hvarje detalj lyckas öfvertyga, kan man dock ge honom rätt i allt väsentligt.

Vapnet uppfattar förf. som syftande på Tuve = stubbe, vare sig detta är primärt eller någon af släktens äldste fått heta så på grund af sitt så att säga obarkade, trotsiga väsen.

Hvar nu Aschersleben släktens urhem eller låg detta utanför? Vi har redan lämnat urkundernas fasta grundvalar och befinna oss på hypotesernas gungfly. Författarens fantasi är stor, och det är med tvekan man antyder en af hans idéer om urhemmet. Uttryckligen erkänner han dock att han nu icke längre vill anse sina egna funderingar annat än som arbetshypoteser. Fyndig är nämligen hans teori om den nordvestfaliska släkten Duve (Dove) de Meringhe. En hel del beröringspunkter mellan denna släkt och *Duge* i Anhalt erhåller sitt särskilda intresse genom en heraldisk undersökning, som här endast i största korthet må vidröras. Han finner den baltiska trästubben som *linjefigur* betraktad vara sammansatt af runorna Y och A (M och R), som bilda hufvudfiguren i ordet »Mering» uttryckt som runmonogram. I heraldiserad form åter bildar detta monogram vapenbilden för herrarna *von Meringhe* vid Aschersleben.

C. M. S.

Amiralen Carl Tersmedens memoarer. — Från kadettåren —. Utgifna af *Nils Sjöberg*. Stockholm 1912. Wahlström och Widstrands förlag.

När amiral *Carl Tersmeden* blef gammal och så korpulent, att *Johan Gabriel Oxenstierna* om honom skref:

»Tersmeden, tjock och tung och lång,
Är både amiral och barlast på en gång»,

roade han sig, liksom så många andra gamla herrar före och i synnerhet efter hans tid, att sammanskrifva sina från tidigaste år fitigt förda dagböcker till memoarer.

En första samling af dessa är nu, med undertiteln »Från kadettåren», utgifven af *Nils Sjöberg*.

Vid genomläsandet af dessa memoarer känner man sig ganska tacksam, i första hand mot den gamle sjöofficeren, som, »under en vid sin annalkande ålder mera trankil lefnad sedan han lemnat det brydsamma och ansvariga varfsamiralsämbetet» i Karlskrona, så noggrant upptecknade sitt långa, växlingsrika lifs händelser, mot hans släkt, som

pietetsfullt bevarat anteckningarna och nu, 115 år efter amiralens död, öfverlämnat dem till offentligheten samt sist, men icke minst, mot utgifvaren.

Ty Tersmedens memoarer äro ovanligt underhållande och lättlästa oaktadt ett mycket detaljeradt och brett framställningssätt, hvilket dock så godt som aldrig verkar tröttande, åtminstone ej på en personhistoriskt intresserad läsare. Dessutom hafva de den förtjänsten att röra sig på en ur memoarsynpunkt tämligen obruten mark, nämligen *Fredrik I:s* regeringstid, från hvilken epok de gifva kulturhistoriska skildringar, alltid roande, ofta mycket värdefulla.

Efter en barndomstid, tillbragt dels på faderns, bergsrådet *Jacob Tersmeden*, egendom Larsbo bruk i Kopparbergs län och dels i Uppsala, kom *Carl Tersmeden* vid femton års ålder till Stockholm, där han, som förberedelse till sjöofficersyrket, sattes i skeppsbyggarlära hos skeppsbyggmästaren på Holmen (Skeppsholmen) *Carl Falck*, i hvars familj han äfven inackorderades. Han inskrefs dessutom som volontär vid amiral *Edvard Didrik Taubes* kompani och blef, tack vare familjernas vänskap, upptagen nästan som son i det Taubeska huset på Skeppsholmen. Denna omständighet ger hans skildringar ökad värde, ty han har bl. a. åtskilligt att berätta oss om amiral Taubes dotter, den vackra *Hedvig Ulrika*, sedan så bekant som grefvinna *Hessenstein*.

Tersmeden, hvars lättantändliga hjärta »ömmade utan decision» för alla fyra systrarna *Taube*, ger en entusiastisk skildring af fröken *Hedvigs* vackra uppenbarelse och goda hjärta, och hon å sin sida bibehöll städse för honom en varm vänskap, som sedermera lände honom till mycken nytta.

Genom konung *Fredriks* täta besök hos familjen *Taube* samt genom sina släktskapsförbindelser i hufvudstaden kom *Carl Tersmeden*, fastän blott en ung officersaspirant, förvånande mycket med i Stockholms högre sällskapslif vid denna tid. Det var dessutom tvenne egenskaper hos honom, som gjorde, att han kom att spela en i flera afseenden framträdande roll i societeten, nämligen hans ovanliga längd och fenomenala tur i spel, i synnerhet pharaobank, som tyckes hafva varit ett särskildt omtyckt sällskapsnöje under kung *Fredriks* tid. Läger man härtill, att *Carl Tersmeden* ägde mycken personlig älskvärdhet, och att hans aldrig svikande spellycka ingalunda medförde den traditionella oturen i kärlek, men däremot en ständigt fylld plånbok, så kan man förstå, att hans vistelse i Stockholm under 1730-talets första tre år förflöt angenämt nog. På tal om *Tersmedens* spellycka kan i förbigående nämnas, att hans detaljerade skildringar af sina lyckade kupper vid pharaoborden gifva en roande inblick i 1700-talets svenska spelterminologi, spelsätt och — spelhumör.

Carl Tersmeden begagnade ganska väl sina ögon vid hofcourerna, vid assembléerna i societeten och vid sina sammanträffanden (oftast vid spelbordet) med de utländska ministrarne, af hvilka preussiske envoyén *Podewils* förgäfvos sökte värfva den herkuliske ynglingen till flygelman vid jättebataljonen i Potsdam. *Tersmeden* hade som sagdt ögonen med sig och försummade ingen dag att i sin journal införa de gjorda iakttagelserna.

Han är för lojal att på något sätt göra sig löjlig öfver sin monark, och dock lämna hans anteckningar oss ej ett ögonblick i tvifvel om, hur *Fredrik I* tog sig ut, då han ett par gånger i veckan kom ut till Skeppsholmen under förevändning att se på sin 12-årsslup, som *Tersmeden* och hans arbetskamrater höllo på att bygga, hvarvid Hans Majestät dock ej hade ögon för annat än den vackra fröken *Hedvig*. Eller när han nyårsdagen 1732 vid sitt pharaobord på slottet vunnit en rouleau på 50 dukater och lät en kammarherre utdela spelvinsten bland pagerna samt, efter en nådig tysk replik till *Tersmeden*, gick ut i danssalen för att se fröken *Hedvig* dansa. Hans i grunden goda hjärta och hans bonhomie skymta öfverallt fram i anteckningarna.

Hvilken dyrbar kulturbild gifver ej skildringen af den middag *Tersmeden*, för att fira sin lyckligen öfverståndna officersexamen, gaf ute på Stallmästargården för tjugo personer, en middag där »karp och sparris ej felade samt punsch och archiebischoff, en nyss införd och rar dryck». Till middagen hade *Tersmeden* med ungdomlig oförskräckthet inbjudit kungens närmaste omgifning och andra förnämiteter. *Erland Broman* åtog sig och utöfvade con amore värdskapet vid middagsbordet, man drack tappert, och då riksrådet *Sparre* »kl. 5 for bort med ett halft rus», satte man sig vid quinzebordet. Ryktet om den rikliga välfägnaden på Stallmästargården trängde snart nog fram till kungens öron, hvilket gjorde, att högstdensamme vid påföljande cour stannade ett ögonblick hos *Tersmeden* och med oförliknelig humor yttrade: »Er ist ein starker traktierer».

Genom sin vistelse i det Falckska hemmet kom *Tersmeden* ofta i beröring med denna familjs umgänge, och kapitlet »Sällskapslif hos Stockholms borgerskap» utgör ett intressant bidrag till kännedomen om svenskt hufvudstadslif på 1700-talet. Vi få vara med på julkalas på söder, där borden digna af bastanta maträtter, där de rhenska vinerna göra herrarna »röda i synen som kalkontuppar», och där *Tersmeden* under pantlekarna får tillfälle att hviska tusen ömma saker i sin lilla *Cloris'* öra. En förmiddag jagar han vid Fiskartorpet dofhjort med kungens bösspannare *Fluton* och är sedan bjuden på middag hos falkeneraren *Bogard* på Stallmästargården.

En intressant afdelning bildar *Tersmedens* färd till Lissabon, en resa som han företog i egenskap af understyrman på handelshuset Grills spaniefarare »Resulotion». Kapitlet »Förberedelser till utresan» är helt enkelt en liten kulturhistorisk pärla.

I Lissabon låg fartyget en längre tid för ankar, *Tersmeden* flyttade i land och kom, genom flera omständigheters makt, att föra ett i alla afseenden mondänt lif. Hans nordiska kämpagestalt gjorde furor bland de minst sagdt tillmötesgående damerna i Lissabon, och snart var han hela societetens *enfant gått*.

Glanspunkten i hans skildringar från Portugal utgöres af beskrifningen på den resa han i sällskap med sina nyförvärfvade vänner, hertigen och hertiginnan af *Aveiros*, ett stort kotteri af societeten i Lissabon samt några dansöser och dansörer från operan därstädes, företog till hertigparets slott Aveiro. *Tersmeden* beskrifver med entusiasm slottets alla härligheter, och man tycker till slut, att man har

miljön klar till någon Mozartopera. Alla tillbehör funnos: praktfulla salonger och gästkamrar med gynnsamt anbragta lönndörrar, terrasser planterade med pomerans- och citronträd, ändlösa alléer af myrten och lager, fontäner med satyrer och nymfer, idylliska trädgårdspaviljonger och ståtliga orangerier, där man åt glada frukostar, serverade af ett otal lakejer. Ej heller saknades mystiska grottor och labyrinter, som finga bevitna många kärleksintriger och operettartade *qui pro quo*'n.

Med en, till typen kanske något modererad men dock ganska företagsam, chevalier de Faublas' friska aptit på lifvet njöt den nitton-årige *Tersmeden* i fulla drag af tillvaron på Aveiro. Han var med om utflykter i phaëton och kalesch, jakter, där damerna voro klädda som amazoner, besök i de hertigluga stuterierna samt ständiga festmiddagar och baler, med och utan mask. Vid karusellen på hertiginnans 23-åriga födelsedag bar han hennes färger — *couleur de feu* —, och i den lilla dansösen *Maria Santinis* armar glömde han snart sin Cloris i Stockholm.

Tersmedens alla portugisiska amouretter hindrade honom dock ej att med klar och vaken iakttagelseförmåga studera landets natur och folk, sedvänjor och kyrkväsen. Man får äfven i hans sällskap bevista en föreställning af »Julius Cæsar» på Lissabons hofteater, och hans ganska ingående skildring af denna representation kommer en att önska, att man hade flera dylika från våra Stockholmsteatrar på 1700-talet.

Men de glada dagarna i Portugal togo tyvärr småningom slut. Med sorg i hjärtat och under strida tårar ur dunkla portugisiska kvinnoögon lämnade han Lissabon i egenskap af s. k. adelboerst på den holländska fregatten Vageningen. Han deltog i densammas kryssning hösten 1734, och med hans landstigning i Amsterdam i nov. s. å. slutar skildringen af *Carl Tersmedens* Cherubinperiod, som man hoppas måtte åtföljas af flera lika underhållande delar af hans memoarer.

Att denna del saknar personregister är fullt förklarligt, då detta lämpligen kan uppskjutas till sista delen, men att kommentarerna, som ej böra saknas i något memoarverk, också sparats att i ett sammanhang lämnas, måste betraktas som mindre lyckligt. Oupphörligt träda en viktiga frågor till mötes, hvilkas besvarande icke tål något uppskof, om man eljest skall ha verklig behållning af läsningen. Dylika kommentarer, af Nils Sjöbergs hand, skulle dessutom gjort boken ännu mera underhållande.

Boken är vackert utstyrd med *Tersmedenska* vapnet på titelbladet.

Folke Rudelius.

Insända böcker

Utom här ofvan anmälda arbeten ha en del andra blifvit insända, hvilka af någon anledning icke hunnit bli granskade. Med denna lista är den senast utkomna personhistoriska litteraturen ingalunda uttömd, endast af resp. förläggare till redaktionen insänd litteratur har kunnat beaktas. Tyvärr saknas i listan till och med synnerligen märkliga tryckalster.

D:r L. Wahlström har lofvat anmäla *Taylors* intressanta skildring af *Drottning Kristina*, så ock grefve *Edvard Fredrik von Saltzas Familjeanekdoter*. Af oskattbart värde synes oss, äro dennes välskrifna skildringar från små västgötaherrgårdar under 1700-talet. Boken är tillika den mest underhållande, som utkommit på länge. Man hade väntat sig v. Saltzas grefliga vapen på titelbladet i stället för det friherrliga.

För något år sedan utkom *Marschall Bernadotte* af Hans Klæber. Nu har P. A. Norstedt & Söners förlag låtit öfversätta detta arbete genom V. Brandberg. D:r V. Söderberg tänker anmäla den i vår tidskrift.

En af förra julens mest bemärkta böcker var *Martina von Schweerin*, *Snillenas förtrogna* af E. Wrangel. Det är brefsamlingen efter denna begåfvade dam som legat till grund för skildringen. Beklagligtvis saknas personregister.

Förträfflig synes oss d:r L. Wahlströms upplaga af *Bengt von Hofstens brev från 1809 års riksdag* med sin inledning, sina kommentarer och register. Brefsamlingen bidrar icke så mycket till kännedom om B. v. Hofstens personlighet, utan är något annat, så att säga ett uttryck för den allmänna meningen, hvad folk säger; däri ligger icke så litet värde.

I dagarna har en nationsmatrikel kommit ut, som efter ett flyktigt genombläddrande gjort intryck af att stå bland de allra främsta. Det är *Gestrike-Hälsinglands nation 1812—1912*, redigerad af regeringsrådet H. Palmgren.

Åtskilliga notiser af personhistoriskt värde kunna hämtas ur andra delen af praktverket *Svenska Bokband* af Joh. Rudbeck, som i denna tidskrift kommer att närmare omnämnas af d:r R. Geete.

Stockholms nation våren 1912 torde med sina goda porträtt vara det hittills vackraste nationalsalbum som kommit ut. De biografiska uppgifterna äro efter en god plan samvetsgrant antecknade. Särskildt förtjänar framhållas att redaktören icke skytt mödan att ta reda på nationsmedlemmarnas födelseförsamlingar, hvarigenom han för kommande forskare underlättat mycken möda.

I 3 upplagor har d:r C. Forsstrands julbok utgått: *De tre gräcerna, minnen och anteckningar från Gustaf III:s Stockholm*. Vackert illustrerad, ger den mycket intima skildringar från hofflivet i Stockholm mot slutet af 1700-talet.

Som gäfvat inkom nyligen en bok, som icke hör till årets skörd, då den är tryckt 1897. Den berör ungefär samma tid som sistnämnda anteckningar. Skillnaden är dock som natt och dag. Behöfver *Aron Isaks självbiografi* någon rekommendation? Denna skrift intar en särställning icke blott därigenom att den är den enda i sitt slag; den är i högsta grad märklig genom de liffulla verklighetsskildringar den ger oss.

Ett samvetsgrant arbete synes ligga bakom anteckningarna af *Släkten Berlin år 1913*, samlade af Bo Löfgren.

Vi ha vidare att anteckna en ny del af *Svenska hoffester*, nämligen *Konung Gustaf II Adolfs död och likbegängelse*; den helt nyss i Helsingfors utgifna *Finska kadettkårens elever och tjänstemän*, biografiska antecknar 1812—1912, samlade af Hugo Schulman och Sigurd Nordenstreng; *Trollhättan, dess kanal och kraftverk*, del III; *Karolinska Förbundets årsbok 1912* samt det stort anlagda, synnerligen vackra *Sveriges städer*, hvaraf i dagarna första häftet kommit ut med femte bandets första del, innehållande staden *Jönköping*. Häftet ger mycket goda förhoppningar, väl skrifvet, populärt på samma gång som gediget. Illustrationerna äro de bästa.

Ett praktverk är: *Ett svenskt porträttgalleri, samladt af Hugo Rehbinder. Efter hans anteckningar beskrifvet af Georg Göthe*.

Frågor.

1. Porträtt sökes af majoren *Carl von Roland* († 1761 på Skenäs och gift med 1) Helena Catharina Gjöte 2) Catharina Maria von Schoting.

Stockholm d. 28/2 1913.

Samuel E. Bring.
Andre bibliotekarie vid
Kungl. Biblioteket.

2. Skulle någon kunna upplysa, när *Anna Christ. Petronella Rudbeck* afled. Hon var gift med assessorn i Sv. hofrätt *Lars Lidman*.

A. Levertin.
Med. d:r.

3. Undertegnede vil være meget forbunden for enhver Oplysning om Personer af Namnet *Abelin*, hvad der findes hos Cawallin, i Svensk släktkalender og Sjöströms Blekingska og Skånska Nationer er mig

bekendt, ligeledes vil jeg være taknemlig for enhver Meddelelse om Forekomsten af namnet *Cloos* i Sverig.

Ærbødigst

Hauch. Fausböll.

4. Undertecknad vore mycket tacksam att erhålla bref eller styrkta afskrifter af bref från *Gunnar Wennerberg* insända under nedanstående adress.

Friherrinnan *S. Taube.*
född Wennerberg.

Uppsala.

5. Kan någon upplysning erhållas om skraddaren *Erik Eriksson Stigzelius*' (f. 1681, död $\frac{3}{7}$ 1757 som innehafvare af ett hemman i Älgsjö af Stigsjö socken) härstamning? Stod han i släktskapsförhållande till den kända, från Stigsjö utgångna prästsläkten Stigzelius, främst till kollegan i Härnösand *Ericus Nicolai Stigzelius*?

Uppgifter härom mottagas med tacksamhet af

Edward Stigzelius
fil. mag., apotekare
Hälsingfors.

6. Finnes porträtt af öfversten *John Hepburn*, f. omkring 1600?

Einar Wærn
Adr. Riksarkivet.

7. Porträtt sökes af:

1) Lektorn i Härnösand, riksdagsmannen 1823 och 1828 dr *Joh. Häggblad*.

2) Teol. lektor i Härnösand *Joh. Norrman*.

3) Gymnasieadjunkten i Härnösand, sed. lektor *P. Engman*.

4) Rådman *Anders Jebenius*.

5) Rektorn vid Härnösands trivialskola *Jonas Svedbom*.

Hjalmar Heden.
Adr. Molkom.

Personhistoriska samfundet

höll årsmöte å Café Riche den 17 mars 1913 under ordförandeskap af riksarkivarien E. Hildebrand.

Sedan revisionsberättelsen upplästs, beviljades styrelsen ansvarsfrihet. Den afgående styrelsen återvaldes, nämligen: friherre *Carl Carlson Bonde*, riksarkivarien *E. Hildebrand*, bibliotekarien hos H. M. Konungen *Joh. Ax. Almquist*, sekreteraren hos generalpoststyrelsen friherre *Joh. Rudbeck*, och andre bibliotekarien greve *C. M. Stenbock*. I redaktionsutskottet återinsattes ofvannämnde frih. *Rudbeck* och greve *Stenbock*, vidare intendenten frih. *R. Cederström* och docenten *H. Almquist*. Till revisorer återvaldes f. d. kammarrättsrådet *J. A. Wallensteen* och kapten *O. Bergström* med d:r *A. Levertin* som suppleant.

Föredrag hölls af löjtnant Folke Rudelius om: *Le chevalier de Runge*.

Efter mötets slut intogs gemensam sexa.

Utdrag ur revisionsberättelsen för år 1912.

Debet:

<i>Behållning</i> från år 1911	4,245: 35
<i>Inkomster</i> år 1912:	
Ledamotsavgifter	4,209: 34
Lagerförsäljning	564: 40
Inkomster af annonser	437: 50
Räntor	192: 44
	5,403: 68
	Summa kr. 9,649: 03

Kredit:

<i>Utgifter</i> år 1912:	
Trycknings- och illustrationskostnader	3,347: —
Uppbörds- och distributionskostnader	390: 29
Arfvoden	1,367: 35
Annonskostnader	338: 45
Diverse utgifter	214: 35
	5,657: 44
<i>Behållning</i> till år 1913	3,991: 59
	Summa kr. 9,649: 03

BJÖRCK & BÖRJESSON

Antikvariat-Bokhandel

62 Drottninggatan 62 - STOCKHOLM.

Omfattande lager af äldre och nyare svenska böcker i alla handa ämnen.

SPECIALITET: Svensk historia, topografi och personhistoria. Årligen utgifves ett 10-tal kataloger. Uppgif det ämne i hvilket kataloger önskas. Till bokköpare sändas kataloger portofritt.

Önskelistor öfver böcker emottagas gärna. Genom talrika förbindelser äro vi i tillfälle anskaffa, hvad vi ej själfva hafva å lager. Lösa häften och delar af böcker kunna erhållas kompletterade. Äfven äldre defekta verk kunna oftast genom oss göras fullständiga.

Stort lager af Svenska porträtt och gravyrer.

Hela bibliotek och enskilda bättre verk köpas.

Värdesättning af bibliotek och enskilda böcker emot lågt arvode.

BJÖRCK & BÖRJESSON

Antikvariat-Bokhandel

62 Drottninggatan 62 - STOCKHOLM.

af många af våra mest framstående bekanta målare finnes utställd i Konsthandeln 9 Biblioteksgatan och försäljes till billiga priser. Bland de till ett 100-tal uppgående taflorna märkas: I. Arosenius, Per Ekström, v. Gegerfelt, Genberg, Hesselbom, Arvid Johansson, Krouthén, Kindborg, Liljefors, Marcus Larsson, Odelmark, Rosenberg, Skånberg m. fl.

(A. F. 670).

Till billigaste priser.

Riks Tel. 61 10.

(A. F. 677).

7 MALMSKILLNADSGATAN 7.

(A. F. 687).

[illegible]

Speglar == Ramlister.

— Utför allt arbete i Glasmästeri och Förgylleri. —

[illegible]

(A. F. 781).

Välj ett vackert sommararbete hos *Esther Flyborg*

Malmskillnadsgatan 48 A

Allm. tel. 48 25.

Götgatan 15, 1 tr.

Allm. tel. 306 87.

Vesterlånggatan 52

Allm. tel. 218 47.

Bland nu inkomna linnearbeten må nämnas:

*Draperier, Kaffebordsdukar, Gardin ritad 15 kr.
pr luft, Linneklädning kr. 6;50, Blusar fr. 1:50*

m. m.

:: Undervisning i all modern sömnad meddelas. ::

(A. F. 750).

AUG. DAHLSTEDT FÖRGYLLARE 2 SERGELGATAN 2

*Förfärdigar Tafvelramar m. m. uti såväl moderna
som antika stilar. - Förgyllning af
Möbler samt Omförgyllningar
verkställas.*

Allt till billigaste pris.

Allm. Telefon 74 73.

(A. F. 782).

Claës Hultberg

KONSTHANDEL & RAMAFFÄR

18 Birger Jarlsgatan 18

OLJEMÅLNINGAR, SKULPTURARBETEN I MARMOR, BRONS,
GIPS M. M. af våra förnämsta konstnärer.

FOTOGRAFIRAMAR, SPEGLAR, RAMAR, KONSTMÖBLER i
största urval.

OMFÖRGYLLNINGAR och Renovering af gamla och antika föremål.

(A. F. 705).

TAPISSERIAFFÄREN

23 Birger Jarlsgatan 23

STOCKHOLM.

Konstsömnad, Mönsterritning och Montering utföres.

ANNA HOLMSTEDT

Rikstel. Norrm. 5 23.

Allm. Tel. 113 59.

(A. F. 744).

ALFRED BROCK Musikinstrumentmakare.

Tillverkning af VIOLINER och LUTOR. Reparationer.

Jakobsbergsgatan 20. Stockholm. Allm. Tel. 192 00.

Reparatör för Kungl. Hofkapellet och Musikhistoriska Museet.

Första pris i Västerås 1908

Guldmedalj i Falköping 1910.

(A. F. 683).

Hedersdiplom vid hand-
flitsutställningen i Am-
sterdam 1909.

Skandinavisk Konstslöjd-försäljning

STOCKHOLM

Allm. Tel. 743. 27 Klarabergsgat. 27. Allm. Tel. 743.

Handarbeten i äldre och moderna mönster, stort urval
Nationaldräkter samt tyger och tillbehör

Träslöjdarbeten skurna, målade och trähvita, stort lager Allmoge-
Väfnader, National och Garneringsband.

(A. F. 679).

Axel G. Asplund

Riks Tel.
112 86.

KUNGL. HOFGRAVÖR

Allm. Tel.
49 21.

16 NORRA SMEDJEGATAN 16

STOCKHOLM.

Mottager beställningar å alla slags
gravyrarbeten. I Sverige allenastå-
ende anstalt för monogram- och vapen-
prägling å brefpapper, kuvert, mat-
_____ sedlar m. m. _____

SPECIALITÉ: *STILTROGNA EX LIBRIS.*

(A. F. 686).

Hedbloms *Förstorings- &* *Fotografiateliér*

Innehafvare M. Holmkvist.

11 Regeringsgatan 11, Stockholm.

rekommenderas.

Förstklassigt arbete.

Billiga priser.

OBS! Vid större gruppfotofering erhålles stor rabatt!

Allm. Tel. 224 11.

(A. F. 678.)

A. P. ANDERSSON'S
Möbelaffärer
STOCKHOLM

Gamla Kungsholmsbrogatan 26
(andra huset från Drottninggatan)

Malmskillnadsgatan 19
(hörnet af Jakobsbergsgatan)

Stort lager af finare och enklare

MÖBLER

i EK, MAHOGNY, VALNÖT samt andra
träslag, äfven målade, till billigaste priser.

Allm. tel. 114 10.

Riks tel. Norr 1 26.

ERNST
WESTERBERGS
BOKTRYCKERI

KLARABERGSGATAN 52,
STOCKHOLM

RIKSTELEFON 50 35
ALLM. TELEFON 49 48

REKOMMENDERAR SIG TILL
UTFÖRANDE AF ALLT SLAGS

*Bok-, Tabell-, Illustrations-
& Accidenstryck.*

(A. F. 764)

ANTIKVARIATET, Malmskillnadsgatan 25

Äldre och nyare LITTERA-
TUR, PLANSCHVERK,
MUSIKALIER m. m. till
: enastående billiga priser :

Allm. tel. 127 51

Malmskillnadsgatan 25, ANTIKVARIATET

(A. F. 793)

STELLAN STÅLS = = = = = BOKTRYCKERI

10 STORA VATTUGATAN 10

Utför alla slags tryck till moderat pris.

Specialitet: AFFISCHTRYCK.

OBS.! Affischering ombesörjes.

Allm. tel. 84 88.

Rikstel. 22 39.

(A. F. 734)

STOCKHOLM:

Norrlandsgatan 22

Allm. tel. 69 13, Rikstel. 51

GÖTEBORG:

Storgatan 39

Rikstel. 17 68

MALMÖ:

Föreningsgatan 4

N. J. Wibergs Möbelfabrik

TILLVERKAR och FÖRSÄLJER

eleganta och solida MÖBLER i alla

- - - stilar och träslag - - -

OBS.! Endast förstklassiga fabrikat.

**SPECIALITÉ: Kombinerade Patentmöbler såsom Sängar,
Soffor, Lavoier m. m.**

Gör ett besök i min affär och Ni skall vid jämförelse finna att mina patenterade
Möbler slå alla hittills i branschen uppnådda rekord.

Priskurant erhålles på begäran.

Högaktningsfullt

N. J. WIBERG.

(A. F. 672)

ANNA BRÆSE'S

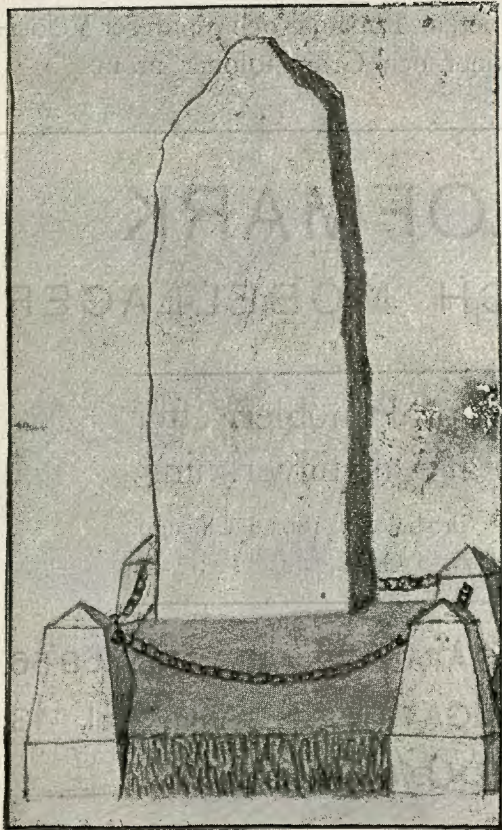
GULDSMEDSAFFÄR

SLÖJDGATAN N:r 7

Allm. tel. 162 19.

Lysningspresenter - Bosättningsartiklar - Bordsilfver,
ölika modeller - Täflingspriser - Bägare af silfver
o. nysilfver m. fl. passande artiklar - Minnesgåfvor -
Förlofningsringar.

Omförsilfringar o. reparationer verkställas med noggrannhet.

OBS. Ändrad adress från
1 Oktober 1912

Klarabergsgatan 40.

(A. F. 765)

AUG. LUNDBLAD

Stenhuggeri & Grafvårdsförsäljning

NORRTULLSGATAN 36

Riks telefon 48 16

Rekommenderas.

(A. F. 742)

C. F. WESTERBERG

MEKANISK VERKSTAD.

NORRTULLSGATAN 31. Allm. Tel. 152 11. STOCKHOLM.

Utför:

Reparationer, Justeringar, Uppsättning af ringledningar, Gasarmatur, Glödkroppar, Gas- och fotogenkök, Lås, Nycklar, Spislar, Kaminer och Rör, Förtenningar af järn och bleck med rent eng. tenn, Diskbord repareras och påläggas, Förnickling och lackering, Renovering af ljuskronor m. m.

Verkställer:

Alla slags järn- och metallarbeten. Försäljer och reparerer Velocipeder, Motorbåtar, Symaskiner och Grammofoner m. m.

(A. F. 773)

L. O. LÖFMARK

SNICKERI OCH MÖBELLAGER

Utställning af praktmöbler efter
hauptmodeller af egen tillverkning.

Moderata priser. - Prisbelönt: 1893 i Chicago,
1897 i Stockholm, 1901 i Gefle. : : : : :

BUTIK: REGERINGSGATAN 42, Allm. Tel. 168 56.
VERKSTAD: TUNNELGATAN 14, Allm. Tel. 43.
STOCKHOLM.

(A. F. 773)

Böcker till nedsatta priser.

Stort lager af äldre och modern litteratur, på olika språk, i vetenskap, konst, geografi och resor, topografi, historia, medicin, teologi, skönlitteratur m. fl. ämnen. Tidskrifter, planschverk, småskrifter, 1600- och 1700-talstryck, sällsynta och ur allmänna bokhandeln utsålda arbeten. Större samlingsverk såsom Meyers och Brockhaus Konversationslexikon, Nordisk Familjebok, medicinska och juridiska arkiv m. fl. ständigt på lager till betydligt under boklädspriset.

GÖDECKES ANTIKVARISKA BOKHANDEL.

Rikstel. 16 29. KLARABERGSGATAN 27. STOCKHOLM. Allm. tel. 58 17.

(A. F. 690)

FOTOGRAFIATELIERN

KLARABERGSGATAN 33. Allm. Telefon 122 05.

ZIELFELDTS EFTR. M. KYLANDER & E. PABAN.

Rekommenderas. Välgjordt arbete, billiga priser.

(A. F. 691)

AUG. VOGELS Konstglassliperi

Etablerad 1881.

Hamngatan 17. Allm. Telefon 47 97. Stockholm.

Emottager beställningar å

Alla slags glasvaror till afslipning såsom Blomglas, Skålar, Karafiner m. m. Minnesbägare med August Strindbergs porträtt, samt alla sorters glas med Stadion Olympiska spelen Stockholm 1912 från 25 öre till högre pris, alla slags graveringar och etsningar å Glas och Ädelstenar m. m.

(A. F. 685)

OTTO E. HOFSTRÖMS

INRAMNINGS- OCH TAFVELAFFÄR

JAKOBSBERGSGATAN 3. Allm. tel. 220 91.

Rekommenderas.

Förstklassigt arbete.

Moderata priser.

(A. F. 667)

A.-B. Stockholms Fotografiska Magasin

Drottninggatan 32, STOCKHOLM.

Rekommenderar sitt välsorterade lager af

FOTOGRAFIUTENSILIER

till billiga bestämda priser.

GENERALAGENTUR för Sverige af de välkända och
omtyckta

BARNET-plåtarne.

TELEFONER: Allm. 8 99, Riks 24 66.

(A. F. 783)

S. & A. AGRÉNS

Bryggaregatan 1 b Klarabergsgatan 40
STOCKHOLM.

Magasiner för handarbeten.

Ständigt LAGER af ritade, påbörjade och färdiga arbeten.
Beställningar på alla sorters ritningar, broderier och monter-
teringar emottagas och utföras smakfullt, fort och billigt.

Allm. tel. 156 32.

(A. F. 794)

A. BÖRTZELL'S
TRYCKERI AB.
 STOCKHOLM 3
Litografiskt Tryckeri

KLICHÉER
 I AUTOTYPI, FOTOTYPI OCH FÖR TREFÄRGSTRYCK

(A. F. 788)

Kungl. Hofleverantör.

Inbindning af böcker.

Härmed få vi meddela, att vår afdelning för privat bokbinderiarbete mottager alla slags böcker till inbindning i såväl enkla som moderna och konstnärliga band äfvensom monteringsarbete.

Efter telefonmeddelande äro vi villiga låta vårt ombud aflägga ett besök i Edert hem, då Ni beredes tillfälle med honom rådgöra om utförande samt öfverenskomma om pris.

Allm. tel. »Herzogs». Riks I 23, IO 59, IO 60.

A.-B. P. HERZOG & SÖNER,
Stockholm.

(A. F. 701)

IVAR G. ARONZONS

BOKBINDERI

1 STORA BADSTUGATAN 1 (NORR).

ALLM. TELEFON 126 84.

ALLM. TELEFON 126 84.

INBINDNING
AF BÖCKER

PERFORERING
OCH

UPPFODRING
AF KARTOR M. M.

NUMRERING
UTFÖRES

F. & C. ANDERSSON'S Möbleringsaffär
Tapetserare & Dekorator

2 STORA WATTUGATAN 2
(invid Brunkebergstorg)

STOCKHOLM

Rekommenderar sig till ett förstklassigt
arbete och billiga priser. Mångårig
- - - praktik i in- & utlandet. - - -

Bättre Möbler, Tyger, Gardiner och Mattor m. m. finnes på lager.

Allm. tel. 5 03.

ENGLISH SPOKEN.

F. & C. ANDERSSON'S Möbleringsaffär

AKTIEBOLAGET H. KLEMMINGS ANTIKVARIAT

11 BRUNKEBERGSTORG 11, STOCKHOLM.

**Rekommenderar sitt stora välsorterade lager af
arbeten i**

**BIOGRAFI, GENEALOGI,
MEMOARER,
ÅMINNELSETAL m. m.**

**Största lager af svenska porträtt i litografi, gravyr
m. m. Allm. tel. 67 38. Rikstel. 10 70.**

**Utför allt slags MÖBEL- & BYGGNADS-SNICKERI
KONTORS- & BUTIKSINREDNINGAR**

Ett väl utfört arbete till lägsta pris garanteras.

**LEON ANDERSSON
SNICKARE**

**TEGNÉRGATAN 43
(Hörnet af Drottninggatan)**

**TEGNERGATAN 43
(Hörnet af Drottninggatan)**

Allm. telefon 165 28.

**ANTIKA MÖBLER RENOVERAS
REPARATIONER, OMPOLERING & BONING m. m.**

Väl utfört arbete garanteras.

(A. F. 775)

JUBEL-MARSCH (interiör från Stadion å titelsidan) för piano af *Hugo Sedström*. 60 öre.

OLYMPIC, two step för piano af *Sigurd Carlson*. 1 kr. 25 öre.

HELL OLYMPIA, hyllning till nationerna, för piano af *Gustaf Björkquist*.

SVENSKA KORALBOKEN med 148 vackra förspel af *Hugo Bedinger*. 3:e uppl. 3 kr. 50 öre.

DAHLSTRÖMS ORGEL- & PIANOMAGASIN.

Vid företagen pröfning har jag funnit pianon af John Petterssons fabrikat äga flera musikaliskt fördelaktiga och tilltalande egenskaper, såsom mjuk touche, mild klingande ton och akustisk lämplighet för boningsrum.

WILHELM PETERSON-BERGER.

Kungl. Hofl. Billbergs, John Petterssons, Baumgardts, Engströms m. fl. pianon, världsberömda IBACH-FLYGLAR, Orglar med Lundholms "Harmoniflöjt" och själspelande pianon till fabrikspriser på förmånliga betalningsvillkor hos

DAHLSTRÖMS ORGEL- & PIANOMAGASIN

68 DROTTNINGGATAN 68

(A. F. 789)

Lindén & Johansons Snickeri

6 Mästersamuelsgatan 6 - Allm. tel. 205 47 - STOCKHOLM

Utför alla slags SNICKERI-, TAPETSERI- och

- - - BILDHUGGERIARBETEN - - -

Specialité: BUTIKSINNANREDEN

SÄRSKILD UPPMÄRKSAMHET fästes vid den smakfulla amerikanska skyltlådan, som utföres i olika storlekar. - Renoveringar af antika möbler utföras noggrant.

(A. F. 757)

ELFWINGS Förgylleri & Spegelaffär

22 Mästersamuelsgatan 22

Metallbolagets hus.

Fabrik för tillverkning af Speglar och Tafvelramar, renovering af antika Speglar, Ramar, förgyllda Möbler, finare lackering af Möbler m. m.

Stort urval af alla slags Listramar, såväl in- som utländska.

Omförgyllningar verkställas till billigaste priser.

Allm. telefon 55 51.

(A. F. 668)

ATELJÉ CENTRAL

MÄSTERSAMUELSGATAN 71, 4 tr.

(Intill hörnet af Vasagatan. OBS! HISS)

■■■■ ALLM. TEL. 251 73 ■■■■

UTFÖR enligt moderna metoder all
slags fotografering såväl inom
som utom ateljeren.

AFFÄRSPRINCIPER: Omsorgsfullt arbete -
Billiga priser - Snabb expedition.

SPECIALITET: Förstoringar och sammansatta
grupptaflor.

(A. F. 680)

JÖNKÖPINGS MAGASINET

45 REGERINGSGATAN 45 -- STOCKHOLM

■■■■ *Parfymen, Eau de Cologne* ■■■■
och Tvålar samt alla slags
Toalettartiklar. -- Ramar,
- Speglar och Kristaller. -

■■■■ *Etabl. 1873. Allm. tel. 55 41.* ■■■■

JÖNKÖPINGS MAGASINET

45 REGERINGSGATAN 45 -- STOCKHOLM

(A. F. 704)

BENNO BECKEMANS
FOTOGRAFISKA MAGASIN
 • 15 DROTTNINGGATAN 15 •
 • STOCKHOLM •
 RIKSTEL. 1326. ALLM TEL. 834.

Bästa
KAMEROR
 (A. F. 700)

**SPECIALITÉ: Framkallning, Kopiering
 och Förstoring af Amatörbilder.**

R. Sahlbergs ANTIQVARIAT

11 Malmskillnadsgatan 11 STOCKHOLM.

Stort lager af hufvudsakligen äldre och sällsynt litteratur i historia, biografica, topografi, vitterhet, stockholmiana, kopparstick m. m.

Katalog på begäran.

Boksamlingar, förnämligast i ofvanstående branscher uppköpas.

Telefon Brunkeb. 5 12.

(A. F. 675)

Fritz Anderson Tapetserare & Dekorator

Rekommenderar sig att utföra allt hvad till yrket hör elegant och förstklassigt.

Specialité: Gardinuppsättning och Rumsdekorerings.

I 14 år varit anställd som första dekorator i Carl Johansons möbleringsaffär.

40 Luntmakaregatan 40,
 (strax intill Tegnérsgatan).

ALLM. TELEFON 203 08.

(A. F. 000)

HERMAN HOLM

Ornamentsbildhuggare

Mästersamuelsgatan 6

A. T. 192 31

STOCKHOLM

*Utför såväl finare som
 enklare träskulptur.*

Restaurerar antika snidade föremål.

*Modeller af gips eller
 trä etc.*

(A. F. 755)

C. J. Påhlmans Bokbinderi

Rikstel. 96 84

Etabl. 1842

Allm. tel. 42

MALMSKILLNADSGATAN 3 b, 1 tr.

Rekommenderar sig till utförande af allt hvad till
yrket hörer såväl finare som enklare band till billi-
----- gaste pris. -----

Specialité: Inbindning af VERIFIKATIONER och
----- HANDLINGAR m. m. -----

(A. F. 68a)

Werner Lindgren

GLASMÄSTERI-, FÖRGYLLERI- & RAMAFFÄR

Allm. 167 52.

Döbelnsgatan 21, Stockholm

Riks 92 13.

Uttagning af butiksrutor med putsning till billigaste pris.

BILGLAS i alla valörer.

TAFLO, SPEGLAR, alla sorters FÖNSTER-,

SPEGEL- & RÅGLAS.

LUXFERPRISMOR I JÄRNRAMAR

Ombesörjer glasförsäkringar

för ett större finfint bolag.

(A. F. 743)

Från Evangeliska Fosterlands-Stiftelsens Förlags-Expedition hafva utgifvits bland andra följande LEFNADSTECKNINGAR:

- MOR INGAS MANUSKRIFT. Bearbetadt af *Alma Arlman*. Häft. 1 kr., kart. 1: 25, klotb. 1: 50.
- Lina Berg* f. Sandell (*L. S.*) LEFNADSTECKNING. Hufvudsakligen hämtad ur hennes egna bref och anteckningar af *S. St.* Andra upplagan. Häft. 2 kr., kart. 2: 25, klotb. 2: 75.
- C. O. Rosenii* LEFNADSTECKNING. Hans vännar tillägnad. Fjärde uppl. Häft. 1: 75, v. b. 2: 25, med porträtt 2: 75, dito dito i klotb. 3: 25.
- LEFNADSMINNEN. Af *G. E. Beskow*. Andra uppl. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2: 50.
- PER AUGUST AHLBERG, hans lif och verksamhet. Utgifven af *H. B. Hammar*. Häft. 1 kr., kart. 1: 25.
- BENGT PETER LUNDAHL. Missionär i Ostafrika. Några drag ur hans lif. Af *A. Kolmodin*. Häft 20 öre.
- DRAG UR CARL JOHAN LINDBERGS LIF. Upptecknade af honom själf. Häft. 50 öre, kart 75 öre.
- EVELINA AHLBERG. En ungdomsbild. Af *J. Plym-Forsell*. Med illustrationer. Häft. 30 öre.
- FRÅN FLYDDA TIDER. Bilder ur vårt folks religiösa lif. Af *Hjalmar Lyth*. Häft. 75 öre, kart. 1 kr., klotb. 1: 25.
- LIFSBILDER UR KÄRLEKENS VÄRLD. *Vilhelm Konrad Löhe* och *Johan Henrik Wichern*. Två samtida 100-årsminnen. Af kyrkoherde *Joel Thulin*. Häft. 75 öre, kart 1 kr.
- AUGUST HERMANN FRANCKE. Tids- och lifsbild från den tyska pietismens dagar. Af *Armin Stein*. Öfers. från tyska originalets tredje upplaga. Rikt illustrerad. Häft. 2: 50, kart. 2: 75, klotb. 3 kr.
- D:R ALEXANDER DUFF, Skottlands förste evangeliske missionär i Indien, med porträtt af *J. N. Neander*. Häft. 30 öre.
- TILL VÄLSIGNELSE. Af Fru *Adolf Hoffman*, *Genf*. Bemynd. öfers. af *A-i-e*. Häft. 1: 25, kart. 1: 50, klotb. 1: 75.
- VÄCKANDE ORD TILL DET SVENSKA FOLKET. Af *A. G. Nilsson*. Andra uppl. Med förord af pastor *Nils Hylander*. Häft. 1: 50, kart. 1: 75, klotb. 2: 25. (A. F. 663)

F. E. SCHNEIDER

STRÅKINSTRUMENTMAKARE & MUSIKHANDLARE.

Rekommenderar till allmänheten sitt rikt sorterade lager af alla slags väl justerade Musikinstrument, såväl som strängar och tillbehör. Reparationer å alla sorters stränginstrument utföras med största noggrannhet. *Specialitet!* Gamla finna Fioler och qvintrena hållbara strängar. Prisbelönt i Stockholm 1897 och i Gefle 1901.

Allm. tel. 70 46. MUSIKHANDELN OXTORGSGATAN 8. Rikstel. 6017.

(A. F. 662)

LINKOLN BLOMS

BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

G. KUNGSHOLMSBROGATAN 36

Allm 57 14

STOCKHOLM

Riks 48 45

*Utför snabbt, sorgfälligt och till låga priser:
Bok-, tidnings-, illustrations- och accidenstryck.*

Albert Lindblad

FYSIKALISK och MATEMATISK

INSTRUMENTMAKARE

Kungstensgatan 38

Allm. telefon Vasa 33 20

Rikstelefon Vasa 9 04

SANDBERG & RUNDKVIST

BLECK-, PLÅT- & KOPPARSLAGERI

MÄSTER SAMUELSGATAN 8

Allm. tel. 197 12

STOCKHOLM

Verkställer taktäckningar med koppar, zink, galvaniserad och svart plåt.
Takstrykning och reparationer.

Utför alla slags arbeten i bleck, koppar, zink och mässing.
Förtenning med rent engelskt tenn.

(A. F. 756)

ELIN EDLUND

Allm. tel. 76 72

PARFYMHANDEL

58 Drottninggatan 58 - STOCKHOLM

SVENSKA och UTLÄNDSKA PARFYMERIER från de för-
nämsta firmor. - KAMMAR, BORSTAR, SPEGLAR
och allt hvad som hörer till en välsorterad parfymaffär.

(A. F. 735)

WOLFENSTEINS PORTRÄTT-STUDIO

(Innehafvare: W. WOLFENSTEIN.)

Atelier för Konstnärlig Fotografi

57 DROTTNINGGATAN 57

Rikstel. Norr 4 86.

Allm. tel. 55 86.

Utför reproduktioner efter blekta
förstörda porträtt till mest konst-
närliga fulländning och förvånans-
:: :: :: värd likhet. :: :: ::

Elegantaste utförande af förstoringar i
Pastell, Svartkrita, Pigment samt Olja.

(A. F. 732)

GRANLUNDS ANTI-KVARISKA BOKHANDEL

Innehafvare: HERMAN TILLBERG.

25 KLARABERGSGATAN 25, STOCKHOLM.

Stort urval af genealogisk litteratur, personhisto-
ria, biografier o. dyl.

Begär sist utkomna katalogen!

Adressen torde observeras!

25 KLARABERGSGATAN 25

(A. F. 662)

Följande af samfundets skrifter utlämnas åt *ledamöter i samfundet*, efter rekvisition hos skattmästaren, adr. Riksarkivet, till nedannämnda pris nämligen:

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del I, n:r 1 samt 3—12 årg. 1879—1888, dock saknas n:r 2), per n:r kr. 1.

Svenska autografsällskapets tidskrift, Del II, n:is 1—12 (årg. 1889—1896, 346 sid.), lämnas fullständig till nedsatt pris af allenast kr. 6.

Lösa häften för 1 kr. för hvarje häfte; dubbelhäftet n:is 11—12 för 2 kr. Ex. tryckt på *bättre papper* (däraf några få fullständiga årg. äro tillgängliga) jämte *Register* till delarne I och II, äfven på *bättre papper* kr. 15.

Personregister till delarne I och II (44 sid.) kr. 2.

Personhistorisk tidskrift, årg. II (1900, 180 sid.) med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1900, 53 sidor kr. 5.

Årg. I och III slutsälda. Däraf finnas endast I h. 3 o. 4 samt III h. 4 å 1.25 per häfte.

Personhistorisk tidskrift, årg. IV (1902, 166 sid., med 24 porträtt och register samt Dödslista för 1902, 43 sid.) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. V (1903, 222 sid., med 25 porträtt och register samt Dödslista för 1903, 37 sid.) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VI (1904, 164+23 sid., med 22 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VII (1905, 167+56 sid., med 19 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. VIII (1906, 133+106 sid., med 17 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. IX (1907, 111+160 sid., med porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. X (1908, 203 sid. med 22 porträtt och register) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. XI (1909) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. XII (1910) kr. 5.

Personhistorisk tidskrift, årg. XIII (1911) kr. 5.

Handlingar, utg. genom samfundet:

I. S:t Nikolais kyrkas i Stockholm vigselbok, I. 1604—1650 och 2. 1651—1700 (182 sid.), utg. af F. U. Wrangel kr. 3.

II. En adlig och furslig hofpredikant under 1600-talets senare hälft, P. G. Öjer; utg. af Karl af Schmidt (82 sid.), kr. 1:50.

III. Släkten Aminoff (85 sid. + 1 tab.) kr. 5.

IV. Klosterfolket i Vadstena; af C. Silfverstolpe (168 sid.) kr. 3.
D:o d:o tryckt på *bättre papper* (i få ex.) kr. 5.

V. Svenska porträtt i samlingarna vid Uppsala universitet, förteckn. af N. Sjöberg (6 + 87 sid.) med 31 porträtt, ingår som bilaga i årg. III och IV.

VI. Svenskarne under dannebogen 1848—50, med tillägg (102 + 24 sid.), af B. Schöldström, med 97 porträtt. Erhålles gm C. E. Fritzes bokhandel, Stockholm.

VII. Svensk genealogisk litteratur, förtecknad af J. A. Almquist (80 sid.) . . . kr. 2.

VIII. Porträttsamlingarna å Edsberg och Hedensberg (23 sid. och 14 porträtt + 56 sid. och 3 porträtt), ingå som bilagor i årg. VI och VII.

Ny serie:

1. Köpings stads tjänstemän 1605—1905, af G. Elgenstierna (106 sid.); ingår som bilaga i årg. VIII, h. 3—4.

2. Kalmar regementes chefer 1623—1907, af F. Rudelius (160 sid. + 23 porträtt); ingår som bilaga i årg. IX, h. 3—4.

Dödslistor från och med år 1899 till och med år 1903 å kr. 1.

3. Register till Personh. Samfundets porträttsamligar årg. I—III (1906—08); ingår som bilaga i årg. XI, h. 2—4 och XII, 1—2 kr. 2.

4. Personhistoriska anteckningar rörande Kristianstads magistrat och andra stadens tjänstemän under åren 1700—1800. Af Karl Enghoff kr. 2.

5. V. Millqvist, Svenska Riksdagens Borgarstånd 1719—1866. Personhistoriska anteckningar kr. 3.

6. Erik XIV:s almanacksanteckningar, hans dagböcker, ritningar och musiknoter i urval utgifna af C. M. Stenbock (är h. 2—3 af årg. XIV). (Äfven i lyxupplaga; utgången).

Antika och moderna målningar

Köpas och säljas
Tafvelhallen
Jakobsbergsgatan 1
(Hörnet af Birger Jarlsgatan)
Allm. tel. 126 92.

(A. F. 703)

POSTMÄSTARE

i Sverige och Finland från äldre till närvarande tid.
Biografiska anteckningar af *Otto Kugelberg*. Af detta
arbete kunna i mån af tillgång fullständiga exemplar
ännu erhållas till pris af 4 kronor stycket jämte postporto
hos författaren, adress Karlavägen 17 A, Stockholm Ö.

N. BERNH. ANDERSSON

Allm. tel. 7486

BOKBINDARE

Riks tel. 9384

OXTORGET 29 Etablerad 1887 STOCKHOLM

MEDALJER och DIPLOM: Chicago 1893, Stockholm 1897, 1909

Allt slags bokbinderiarbete för ÄMBETSVERK, OF-
FENTLIGA och PRIVATA BIBLIOTEK.

Lyxband för amatörer. Adresspärmar i olika genres.

Som specialité dessutom:

Montering af Skrif- och Spelbord.

Omfärgning och putsning af skinn å möbler.

(A. F. 689)

Stockholm. P. A. Norstedt & Söner 1913.

130349